תלמוד ירושלמי ברכות

תלמוד ירושלמי

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015, ברישיון CC BY.
geulaquiz.com

פרק א

א משנה: מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בָּעַרְבִין. מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתָן עַד סוֹף הָאַשְׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַד חֲצוֹת. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ בָנָיו מִבֵּית הַמִּשְׁתֶּה אָמְרוּ לוֹ לֹא קָרִינוּ אֶת שְׁמַע. אָמַר לָהֶן אִם לֹא עָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר חַיָּבִין אַתֶּם לִקְרוֹת. וְלֹא זוּ בִלְבַד אֶלָּא כָּל שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. הֶקְטֵר חֲלָבִים וְאֵיבָרִים [וַאֲכִילַת פְּסָחִים] מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. כָּל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת כְּדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבֵירָה.

הלכה: מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בָּעַרְבִין. אֲנָן תַּנִּינָן מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לוֹכַל בִּתְרוּמָתָן. תַּנֵּי רַבִּי חִיָּיא מִשָּׁעָה שֶׁהֵדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל פִּיתָּן בְּלֵילֵי שַׁבָּת. וְתַנֵּי עֲלָהּ קְרוֹבִים דִּבְרֵיהֶן לִהְיוֹת שָׁוִין. אִיתָא חָמֵי מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לוֹכַל בִּתְרוּמָתָן יְמָמָא הוּא וְעִם כּוֹכְבַיָּא הוּא. מִשָּׁעָה שֶׁהֵדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל פִּתָּן בְּלֵילֵי שַׁבָּת שָׁעָה וְתַרְתֵּי לֵילְיָא הוּא. וְאַתְּ אָמַר קְרוֹבִים דִּבְרֵיהֶן לִהְיוֹת שָׁוִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי תִּיפְתָּר בְּאִילֵּין כּוּפְרָנַיָּא דְקִיקַיָּא דְּאוֹרְחֵיהוֹן מִסְתַּלְקָא עַד דְּהוּא יְמָמָא דְצָדֵי לוֹן מִיקַמֵּי חַיּוּתָא.

תַּנֵּי הַקּוֹרֵא קוֹדֶם לָכֵן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. אִם כֵּן לָמָּה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ אֶלָּא כְּדֵי לַעֲמוֹד בִּתְפִילָּה מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה.

רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה סָפֵק בֵּירַךְ עַל מְזוֹנוֹ סָפֵק לֹא בֵּירַךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ דִּכְתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. סָפֵק הִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא הִתְפַּלֵּל אַל יִתְפַּלֵּל וּדְלֹא כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּלְוַאי שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת. סָפֵק קָרָא סָפֵק לֹא קָרָא נִישְׁמְעִינָהּ מִן הֶדָּא הַקּוֹרֵא קוֹדֶם לָכֵן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְקוֹדֶם לָכֵן לָאו סָפֵק הוּא וְאַתְּ אָמַר צָרִיךְ לִקְרוֹת. הֶדָּא אָמְרָה סָפֵק קָרָא סָפֵק לֹא קָרָא צָרִיךְ לִקְרוֹת.

סִימָן לְדָבָר מִשֶּׁיָּצְאוּ הַכּוֹכָבִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לְדָבָר זֵכֶר לְדָבָר וַאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים בְּמִלְאכָה וְחֲצָיָיִם מַחֲזִיקִים בָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. וּכְתִיב וְהָיָה לָנוּ הַלַּיְלָה לְמִשְׁמָר וְהַיּוֹם לְמְלָאכָה.

כַּמָּה כוֹכָבִים יֵצְאוּ וְיֵהֵא לַיְלָה. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר פַּפָּא כּוֹכָב אֶחָד וַדַּאי יוֹם. שְׁנַיִם סָפֵק לַיְלָה. שְׁלֹשָׁה וַדַּאי לַיְלָה. שְׁנַיִם סָפֵק וְהָכְתִיב עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. אֶלָּא מִיעוּט כּוֹכָבִים שְׁנַיִם. קַדְמָיָא לָא מִתְחַשֵּׁב.

בְּעֶרֶב שַׁבָּת רָאָה כוֹכָב אֶחָד וְעָשָׂה מְלָאכָה פָּטוּר. שְׁנַיִם מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי. שְׁלֹשָׁה מֵבִיא חַטָּאת. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת רָאָה כוֹכָב אֶחָד וְעָשָׂה מְלָאכָה מֵבִיא חַטָּאת. שְׁנַיִם מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי. שְׁלֹשָׁה פָּטוּר.

רִבִּי יוֹסֵי בַּר בּוּן בָּעֵי אֵין תֵּימַר שְׁנַיִם סָפֵק. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְהִתְרוּ בוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְהִתְרוּ בוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה. מַה נַפְשֵׁךְ אִם הָרִאשׁוֹנִים יוֹם הֵן אַף הָאַחֲרוֹנִים יוֹם הֵן וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָאַחֲרוֹנִים. אִם הָאַחֲרוֹנִים לַיְלָה אַף הָרִאשׁוֹנִים לַיְלָה וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָרִאשׁוֹנִים. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְקָצָר כַּחֲצִי גְרוֹגֶרֶת. בְּשַׁחֲרִית וְקָצָר כַּחֲצִי גְרוֹגֶרֶת. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְקָצָר כַּחֲצִי גְרוֹגֶרֶת. מַה נַפְשֵׁךְ אִם הָרִאשׁוֹנִים יוֹם הֵן אַף הָאַחֲרוֹנִים יוֹם הֵן וְיִצְטָרֵף שֶׁל שַׁחֲרִית עִם שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָאַחֲרוֹנִים. אִם הָאַחֲרוֹנִים לַיְלָה אַף הָרִאשׁוֹנִים לַיְלָה וְיִצְטָרֵף שֶׁל שַׁחֲרִית עִם שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָרִאשׁוֹנִים.

הֶדָּא דְתֵימַר בְּאִילֵּין דְּלֵית אוֹרְחַיְתְהוֹן מִתְחַמְיָא בְּיָמָא. בְּרַם בְּאִילֵּין דְּאוֹרְחֵיהוֹן מִתְחַמְיָא בְּיָמָא לָא מְשַׁעֲרִין בְּהוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בּוּן וּבִלְחוּד דְּיִתְחַמּוּן תְּלָתָא כוֹכְבִין בַּר מִן הַדָּא כוֹכָבָתָא.

רַבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמְנָה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי כּוֹכָב אֶחָד וַדַּאי יוֹם. שְׁנַיִם לַיְלָה. וְלֵית לֵיהּ סָפֵק. אִית לֵיהּ סָפֵק בֵּין כּוֹכָב לְכוֹכָב.

תַּנֵּי כָּל זְמָן שֶׁפָּנֵי מִזְרָח מַאֲדִימוֹת זֶהוּ יוֹם. הִכְסִיפוּ זֶהוּ בֵין הַשְּׁמָשׁוֹת. הִשְׁחִירוּ נַעֲשָׂה הָעֶלְיוֹן שָׁוֶה לַתַּחְתּוֹן זֶהוּ לַיְלָה.

רַבִּי אוֹמֵר הַלָּבָנָה בִּתְקוּפָתָהּ הִתְחִיל גַּלְגַּל חַמָּה לְשַׁקְּעַ וּתְחִילַּת גִּלְגַּל לְבָנָה לַעֲלוֹת זֶהוּ בֵין הַשְּׁמָשׁוֹת. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סוֹף גַּלְגַּל חַמָּה לְשַׁקְּעַ וּתְחִילַּת גַּלְגַּל לְבָנָה לַעֲלוֹת. וְתַנֵּי שְׁמוּאֵל כֵּן אֵין הַלְּבָנָה זוֹרַחַת בְּשָׁעָה שֶׁהַחַמָּה שׁוֹקַעַת וְלֹא שׁוֹקַעַת בְּשָׁעָה שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חִיָּיא בַּר יְהוּדָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא הִתְחִיל גִּלְגַּל חַמָּה לְשַׁקְּעַ אָדָם עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַר הַכַּרְמֶל וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל בְּיָם הַגָּדוֹל וְעוֹלֶה וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָתוֹ חֲזָקָה בְּיוֹם טָבֵל. הֶדָּא דְתֵימַר בְּהַהוּא דְּאָזִיל לֵיהּ בְּקַפּוֹנְדָּרָא. בְּרַם הַהוּא דְּאָזַל לֵיהּ בְּאִיסְרָטָא לָא בְדָה.

אֵיזֶהוּ בֵין הַשְּׁמָשׁוֹת. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא לְטִיפָּה שֶׁל דָּם שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל גַּבֵּי חֲדָדָה שֶׁל סַיִף נֶחְלְקָה הַטִּיפָּה לְכַאן וּלְכַאן זֶהוּ בֵין הַשְּׁמָשׁוֹת. אִי זֶהוּ בֵין הַשְּׁמָשׁוֹת. מִשֶּׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ אָדָם חֲצִי מִיל דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כְּהֶרֵף עַיִן וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמוֹד עָלָיו חֲכָמִים.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי אַחָא חֲווּ יָתְבִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אָחָא לָא מִסְתַּבְּרָא סוֹף חֲצִי מִיל דְּרַבִּי נְחֶמְיָה כְּהֶרֵף עַיִן דְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לֵיהּ אוּף אֲנָא סָבַר כֵּן. רַבִּי חִזְקִיָּה לָא אָמַר כֵּן אֶלָּא כָּל הֶרֵף עַיִן וְהֶרֵף עַיִן שֶׁבַּחֲצִי מִיל דְּרַבִּי נְחֶמְיָה סָפֵק הוּא. אָמַר רַבִּי מָנָא קַשְׁיְתִיהּ קוֹמֵי דְּרַבִּי חִזְקִיָּה כַּד תַּנִּינָן תַּמָּן רָאָה אַחַת בַּיּוֹם

וְאַחַת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. אַחַת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְאַחַת לְמָחָר אִם יוֹדֵעַ שֶׁמִּקְצָת הָרְאָיָיה מֵהַיּוֹם וּמִקְצָתָהּ לְמָחָר וַדַּאי לְטוּמְאָה וּלְקָרְבָּן וְאִם סָפֵק שֶׁמִּקְצַת הָרְאָיָה מֵהַיּוֹם וּמִקְצָתָהּ לְמָחָר וַדַּאי לְטוּמְאָה וְסָפֵק לְקָרְבָּן. רִבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן מַאן תַּנָּא רְאָיָיה נֶחְלֶקֶת לִשְׁנַיִם רִבִּי יוֹסֵי. אָמַר לָהּ קְשָׁתָה עַל דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ אָמַר כָּל הֶרֶף עַיִן וְהֶרֶף עַיִן שֶׁבַּחֲצִי מִיל דְּרִבִּי נְחֶמְיָה סָפֵק הוּא. לָמָּה אָמַר לֵיהּ קְשֹׁתֵיהּ לְכִשֶּׁיָּבוֹא אֵלְיָהוּ וְיֹאמַר זֶהוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת.

מַאן פְּלִיג. רִבִּי חֲנִינָא חֲבֵרֵהוֹן דִּרְבָנָן בָּעֵי כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר בְּעַרְבִית נִרְאוּ שְׁלֹשָׁה כוֹכָבִים אַף עַל פִּי שֶׁהַחַמָּה נְתוּנָה בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ לַיְלָה הוּא. וָמַר אַף בְּשַׁחֲרִית כֵּן. אָמַר רִבִּי אַבָּא כְּתִיב הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צוֹעֲרָה. וּכְתִיב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר. מַקִּישׁ יְצִיאָתוֹ לְבִיאָתוֹ. מַה בִּיאָתוֹ מִשֶּׁיִּתְכַּסֶּה מִן הַבְּרִיּוֹת. אַף יְצִיאָתוֹ לִכְשֶׁיִּתְוַדַּע לַבְּרִיּוֹת. אָמַר רִבִּי בָּא כְּתִיב הַבּוֹקֵר אוֹר. הַתּוֹרָה קָרָאהּ לְאוֹר בּוֹקֶר. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּבֹּקֶר בַּבּוֹקֶר כְּדֵי לִיתֵּן תְּחוּם לְבוֹקְרוֹ שֶׁל בּוֹקֶר.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן אִם אוֹמֵר לִיתֵּן עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ לַיְלָיְלָה בֵּין בְּשַׁחֲרִית נִמְצֵאת אוֹמֵר שֶׁאֵין הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין. וְתַנֵּי בְּאֶחָד בְּתִקּוּפַת נִיסָן וּבְאֶחָד בְּתִקּוּפַת תִּשְׁרֵי הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין. אָמַר רִבִּי הוּנָא נַלְפִּינָהּ מִדֶּרֶךְ הָאָרֶץ שֶׁרִבִּי מַלְכָּא נָפַק אַף עַל גַּב דְּלָא נָפַק אָמְרִין דְּנָפַק. שֶׁרִבִּי עָלִיל לָא אָמְרִין דְּעָל עַד שֶׁעָתָא דְּיֵיעוּל.

וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְהַשְׁווֹת אֶת רַגְלָיו. תְּרֵין אֲמוֹרַיִן רִבִּי לֵוִי וְרִבִּי סִימוֹן חַד אָמַר כְּמַלְאָכִים וְחַד אָמַר כְּכֹהֲנִים. מַאן דְּאָמַר כְּכֹהֲנִים לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי. שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִים עֲקֵב בְּצַד גּוּדָּל וְגוּדָּל אֵצֶל עֲקֵב. וּמַאן דְּאָמַר כְּמַלְאָכִים וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה. רִבִּי חֲנִינָא בַּר אַנְדְּרֵיי בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹטָר הַמַּלְאָכִים אֵין לָהֶן קָפִיצִין וּמַה טַעֲמָא קִרְבַת עַל חַד מִן קָמַיָּיא קַיָּימָיָא.

אָמַר רִבִּי הוּנָא זֶה שֶׁרוֹאֶה אֶת הַכֹּהֲנִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה צָרִיךְ לוֹמַר בָּרְכוּ אֶת יי מְלַאכָיו. בִּשְׁנִייָה בָּרְכוּ אֶת יי כָּל צְבָאָיו. בִּשְׁלִישִׁית בָּרְכוּ אֶת יי כָּל מַעֲשָׂיו. בְּמוּסַף בִּבְרָכָה הָרִאשׁוֹנָה צָרִיךְ לוֹמַר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יי כָּל עַבְדֵי יי הָעוֹמְדִים בְּבֵית יי בַּלֵּילוֹת. בִּשְׁנִייָה שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. בִּשְׁלִישִׁית יְבָרֶכְךָ יי מִצִּיּוֹן. אִם הָיוּ אַרְבַּע חוֹזֵר תְּלִיתְיָאתָא בְּקַדְמֵיתָא וּרְבִיעָתָא בְּתִנְיוּוֹאתָא.

אָמַר רִבִּי [חִנְנָא] מֵאֵיילֶת הַשַּׁחַר עַד שֶׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח אָדָם מְהַלֵּךְ אַרְבָּעַת מִילִין. מִשֶּׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח עַד שֶׁתִּנֵּץ הַחַמָּה אַרְבָּעַת מִיל. וּמְנַיִין מִשֶּׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח עַד שֶׁתִּנֵּץ הַחַמָּה אַרְבָּעַת מִיל דִּכְתִיב וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה וגו׳. וּכְתִיב הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צוֹעֲרָה. וּמִן סְדוֹם לְצוֹעַר אַרְבָּעַת מִיל. יוֹתֵר הֲווֹן. אָמַר רִבִּי זְעִירָא הַמַּלְאָךְ הָיָה מְקַדֵּד לִפְנֵיהֶן הַדֶּרֶךְ. וּמְנַיִין מֵאֵיילֶת הַשַּׁחַר עַד שֶׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח אַרְבָּעַת מִיל. כְּמוֹ וּכְמוֹ מִילָה מְדַמְיָא לַחֲבֵירְתָּהּ.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן חֲדָא אַיילְתָא דְשַׁחֲרָא מַאן דְּאָמַר כּוֹכָבְתָא הִיא טָעְיָא זִימְנִין דְּהִיא מְקַדְּמָא וְזִימְנִין דְּהִיא מְאַחֲרָה. מַאי כְּדוֹן כְּמִין תְּרֵין דֵּקוֹרְנִין דִּנְהוֹר דְּסַלְקִין מִן מַדִּינְחָא וּמְנַהֲרִין. דִּלְמָא רִבִּי חִיָּיא רַבָּא וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלַפְתָּא הַווּ מְהַלְכִין בַּהֲדָא בְקֵעַת אַרְבֶּל בְּקֵרִיצְתָּהּ וְרָאוּ אַיֶּילֶת הַשַּׁחַר שֶׁבָּקַע אוֹרָהּ. אָמַר רִבִּי חִיָּיא רַבָּה לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלַפְתָּא בִּירִבִּי כַּךְ הִיא גְאוּלָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתִחִילָּה קִימְאָה קִימְאָה כָּל מָה שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת הִיא רָבָה וְהוֹלֶכֶת. מַאי טַעְמָא כִּי אֶשֵּׁב בַּחוֹשֶׁךְ יי אוֹר לִי. כָּךְ בַּתְּחִילָּה וּמָרְדְּכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ. וְאַחַר כַּךְ וַיִּקַּח הָמָן אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס. וְאַחַר כַּךְ וַיָּשָׁב מָרְדְּכַי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ. וְאַחַר כַּךְ וּמָרְדְּכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת. וְאַחַר כַּךְ לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה.

וַאֲתָיָא דְרִבִּי [חֲנִינָה] כְּרִבִּי יוּדָה דְּתַנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה. אָדָם בֵּינוֹנִי מְהַלֵּךְ אַרְבָּעִים מִיל בַּיּוֹם. עַד שֶׁהַחַמָּה נוֹסֶרֶת בָּרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה אָדָם מְהַלֵּךְ אַרְבַּעַת מִיל נִמְצֵאת אוֹמֵר שֶׁעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ אֶחָד מֵעֶשְׂרָה בַּיּוֹם. וּכְשֵׁם שֶׁעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה כַּךְ עוֹבְיָהּ שֶׁל אֶרֶץ וְעוֹבְיוֹ שֶׁל תְּהוֹם מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה וּמַה טַעַם הַיּוֹשֵׁב עַל חוּג הָאָרֶץ וּכְתִיב וְחוּג שָׁמַיִם יְתַהֲלָךְ. וּכְתִיב בְּחוּקוֹ חוּג עַל פְּנֵי תְהוֹם. חוּג חוּג לְגֻזְרָה שָׁוָה.

תַּנֵּי עֵץ חַיִּים מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֵּי רִבִּי אִלְעַאי לֹא סוֹף דָּבָר נוֹפוֹ. אֶלָּא אֲפִילוּ מֵי בְרֵאשִׁית מִתְפַּלְּגִין מִתַּחְתָּיו וּמַה טַעַם וְהָיָה כְעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם. תַּנֵּי עֵץ חַיִּים אֶחָד מִשִּׁשִּׁים לַגַּן. וְגַן אֶחָד מִשִּׁשִּׁים לְעֵדֶן. וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. תַּמְצִית כּוּר תַּרְקֵב שׁוּתָהּ. תַּמְצִית כּוּשׁ מִצְרַיִם שׁוּתָהּ. נִמְצֵאת אוֹמֵר מִצְרַיִם מַהֲלַךְ אַרְבָּעִים יוֹם. וְכוּשׁ מַהֲלַךְ שִׁבְעָה שָׁנִים וְעוֹד. וְרַבָּנָן אָמְרִין בִּשְׁנֵי אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁבֵּין הָאָרֶץ לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. כַּךְ בֵּין רָקִיעַ לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְעוֹבְיוֹ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וּמַה חָמִית מֵימַר עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. אָמַר רִבִּי בּוּן יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. יְהִי רָקִיעַ בְּתָווֹךְ. רַב אָמַר לַחִים הָיוּ שָׁמַיִם בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן וּבַשֵּׁנִי קָרְשׁוּ. רַב אָמַר יְהִי רָקִיעַ יְחַזֵּק הָרָקִיעַ. יְקָרֵשׁ הָרָקִיעַ. יְגַלֵּד הָרָקִיעַ. יְמַתֵּח הָרָקִיעַ. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פַּזִּי יֵעָשֶׂה כְּמִין מַטְלִית הָרָקִיעַ. הֵיךְ מַה דְּאַתְּ אָמַר וַיִּרְקְעוּ אֶת פַּחֵי הַזָּהָב וגו׳.

תַּנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ כִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעַיִים. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא פְּלִיגָא דְּאָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִנָא תַּרְקִיעַ עִמּוֹ לִשְׁחָקִים חֲזָקִים כִּרְאִי מוּצָק. תַּרְקִיעַ מְלַמֵּד שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין כְּטָס. יָכוֹל שֶׁאֵינָן בְּרִיאִין תַּלְמוּד לוֹמַר חֲזָקִים. יָכוֹל שֶׁהֵן נִתָּרָפִין תַּלְמוּד לוֹמַר כִּרְאִי מוּצָק. בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה נִרְאִין מוּצָקִים.

רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּנוֹהֵג שֶׁבָּעוֹלָם אָדָם מוֹתֵחַ אוֹהֶל עַל יְדֵי [שָׁהוּת רָפָה]. בְּרַם הָכָא וַיִּמְתְּחֵם כְּאֹהֶל לָשֶׁבֶת. וּכְתִיב חֲזָקִים. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בְּנוֹהֵג שֶׁבָּעוֹלָם אָדָם נוֹסֵךְ כֵּלִים עַל יְדֵי שָׁהוּת הוּא מַעֲלֶה חֲלוּדָה בְּרַם הָכָא כִּרְאֵי מוּצָק. בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה הֵן נִרְאִין כִּשְׁעַת יְצִיקָתָן. רִבִּי עֲזַרְיָה אָמַר עַל הָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וַיְכוּלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. מַה כְתִיב בַּתְּרֵיהּ אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם. וְכִי מַה עִנְיָן זֶה אֵצֶל זֶה. אֶלָּא יוֹם נִכְנַס וְיוֹם יוֹצֵא. שַׁבָּת נִכְנַס שַׁבָּת יוֹצֵא. חוֹדֶשׁ נִכְנַס חוֹדֶשׁ יוֹצֵא. שָׁנָה נִכְנַס שָׁנָה יוֹצְאָה. וּכְתִיב אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יי אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם.

רִבִּי אוֹמֵר אַרְבַּע אַשְׁמוּרוֹת בַּיּוֹם וְאַרְבַּע אַשְׁמוּרוֹת בַּלַּיְלָה. הָעוֹנָה אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְשָׁעָה. הָעֵת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעוֹנָה. הָרֶגַע אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לָעֵת. כַּמָּה הוּא הָרֶגַע. רִבִּי בְּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר כְּדֵי לְאוֹמְרוֹ. וְרַבָּנָן אָמְרִין הָרֶגַע כְּהֶרֶף עַיִן. תַּנֵּי שְׁמוּאֵל הָרֶגַע אֶחָד מִחֲמֶשֶׁת רִיבּוֹא וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה לְשָׁעָה. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר שָׁלֹשׁ רֹאשׁ הָאַשְׁמוּרָת הַתִּיכוֹנָה.

רִבִּי זְרִיקָן וְרִבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ טַעֲמָא דְּרִבִּי חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וּכְתִיב קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר רִבִּי זְרִיקָן וְרִבִּי בָּא חַד אָמַר טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי וְחָרִינָה אָמַר טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי נָתָן. מַאן דָּמַר טַעֲמָא דְּרִבִּי חֲצוֹת לַיְלָה. וּמַאן דָּמַר טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי נָתָן רֹאשׁ הָאַשְׁמוּרָת הַתִּיכוֹנָה. מָן מְקַיֵּים רִבִּי נָתָן טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי חֲצוֹת לַיְלָה. וּפְעָמִים קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת. הָא כְאִי זֶה צַד בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה דָּוִד סוֹעֵד סְעוּדַת מְלָכִים חֲצוֹת לַיְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה סוֹעֵד סְעוּדַת עַצְמוֹ קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת. מִכָּל מָקוֹם לָא חֲוָה אֲרָתָא אַתְיָא וּמַשְׁכַּח לְדָוִד דָּמִיךְ. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִינּוֹר אָעִירָה שָׁחַר. אִיתְעִיר יְקָרִי מִן קוֹמֵי אִיקָרִיהּ דְּבָרְיִי. אִיקָרִי לָא חָשִׁיב כְּלוּם מִן קֳדָם אִיקָרִיהּ דְּבָרְיִי. אָעִירָה שָׁחַר. אֲנָא הֲוִינָא מְעוֹרֵר שַׁחְרָה. שַׁחְרָה לָא הֲוָה מְעוֹרֵר לִי. וְהָיָה יְצִירוֹ מְקַטְרְגוֹ וְאוֹמֵר לוֹ דָּוִד דַּרְכָּן שֶׁל מְלָכִים לְהִיוֹת הַשַּׁחַר מְעוֹרְרָן. וְאַתְּ אָמַר אָעִירָה שָׁחַר. דַּרְכָּן שֶׁל מְלָכִים לְהִיוֹת יְשֵׁינִין עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. וְאַתְּ אָמַר חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם. וְהוּא אוֹמֵר עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וּמַה הָיָה דָּוִד עוֹשֶׂה. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרִבִּי מְנַחֵם הָיָה נוֹטֵל נֵבֶל וְכִינּוֹר וְנוֹתְנוֹ מֵרַאֲשׁוֹתָיו וְעוֹמֵד בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וּמְנַגֵּן בָּהֶם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ חֲבֵירֵי תוֹרָה. וּמַה הָיוּ חֲבֵירֵי תוֹרָה אוֹמְרִין וּמַה אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אָנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רִבִּי לֵוִי כִּנּוֹר הָיָה תָלוּי כְּנֶגֶד חֲלוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד וְהָיָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בַּלַּיְלָה וּמְנַפְנֶפֶת בּוֹ וְהָיָה מְנַגֵּן מֵאֵילָיו. הָדָא הוּא דִכְתִיב וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. כְּנַגֵּן בַּמְנַגֵּן אֵין כָּתוּב כַּאן אֶלָּא כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. הַכִּינּוֹר הָיָה מְנַגֵּן מֵאֵילָיו.

מַה מְקַיֵּים רִבִּי טַעֲמָא דְּרִבִּי נָתָן רֹאשׁ הָאַשְׁמוּרָת הַתִּיכוֹנָה. אָמַר רִבִּי הוּנָא סוֹפָהּ שֶׁל שְׁנַיָּיה וְרֹאשָׁהּ שֶׁל שְׁלִישִׁית הֵן מְתַוְּכוֹת אֶת הַלַּיְלָה. אָמַר רִבִּי מָנָא וְיֵאוֹת. מִי כְתִיב תִּיכוֹנוֹת לֹא תִיכוֹנָה. קֳדָמֵיתָא לָא מִתְחַשְׁבָא דְּעַד כְּדוֹן בְּרֵיָיתָא עֵירִין.

פִּיסְקָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַד חֲצוֹת. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כַּחֲכָמִים. רִבִּי יָסָא מְפַקֵּד לַחֲבֶרָיָיא אִין בָּעִיתּוּן מִתְעַסְקָא בְּאוֹרָיְתָא אַתּוּן קָרְיָיה שְׁמַע קוֹדֶם חֲצוֹת וּמִתְעַסְקִין. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁהֲלָכָה כַּחֲכָמִים מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁאָמַר דְּבָרִים אַחַר אֶמֶת וְיַצִּיב. תַּנֵּי הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּשַׁחֲרִית יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. בָּעֶרֶב לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. מַה בֵּין הַקּוֹרֵא בְשַׁחֲרִית. וּמַה בֵּין הַקּוֹרֵא בְעַרְבִית. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רַב יוֹסֵף מַה טַעַם אָמְרוּ אָדָם צָרִיךְ לִקְרוֹת שְׁמַע בְּבֵיתוֹ בְּעֶרֶב בִּשְׁבִיל לְהַבְרִיחַ אֶת הַמַּזִּיקִין. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁאֵין אוֹמֵר דְּבָרִים אַחַר אֶמֶת וְיַצִּיב. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר כֵּן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי כַּד הֲוָה נָחִית לְעִיבּוּרָה הֲוָה מִקַּבֵּל גַּבֵּי רִבִּי יַעֲקֹב גְּרוֹסָה וַהֲוָה רִבִּי זְעִירָא מִסַּמֵּר בֵּינֵי קוֹפָיָיא מִשְּׁמַעְנָא הֵיךְ הֲוָה קָרֵי שְׁמַע וְהֲוָה קָרֵי וְחָזַר וְקָרֵי עַד דַּהֲוָא שָׁקַע מִינֵיהּ גּוּ שֵׁינָתֵיהּ. וּמַאי טַעֲמָא רִבִּי אַחָא וְרִבִּי תַּחְלִיפָא חְמוּי בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדוֹמּוּ סֶלָה.

מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי פְּלִיגָא דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי קָרֵי מִזְמוֹרִים בַּתְּרֵיהּ. וְהָא תַנֵּי אֵין אוֹמֵר דְּבָרִים אַחַר אֶמֶת וְיַצִּיב. פָּתַר לָהּ בֶּאֱמֶת וְיַצִּיב שֶׁל שַׁחֲרִית. דָּמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב אַבָּא בַּר יִרְמְיָה שָׁלֹשׁ תְּכִיפוֹת הֵן. תֵּכֶף לִסְמִיכָה שְׁחִיטָה. תֵּכֶף לִנְטִילַת יָדַיִם בְּרָכָה. תֵּכֶף לִגְאוּלָה תְּפִילָה. תֵּכֶף לִסְמִיכָה שְׁחִיטָה וְסָמַךְ וְשָׁחַט. תֵּכֶף לִנְטִילַת יָדַיִם בְּרָכָה שְׁאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יי. תֵּכֶף לִגְאוּלָה תְּפִילָה יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי. מַה כְתִיב בַּתְּרֵיהּ יַעַנְךָ יי בְּיוֹם צָרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן כָּל מִי שֶׁהוּא תוֹכֵחַ סְמִיכָה לִשְׁחִיטָה אֵין פְּסוּל נוֹגֵעַ בְּאוֹתוֹ קָרְבָּן. וְכָל מִי שֶׁהוּא תוֹכֵחַ לִנְטִילַת יָדַיִם בְּרָכָה אֵין הַשָּׁטָן מְקַטְרֵג בְּאוֹתָהּ סְעוּדָה. וְכָל מִי שֶׁהוּא תוֹכֵחַ גְּאוּלָה לִתְפִילָה אֵין הַשָּׁטָן מְקַטְרֵג בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא אַנָּא תְּכֵפִית גְּאוּלָה לִתְפִילָה וְאִיתְצְדִית בְּאַנְגָּרְיָא מוֹבִילָה חֲדָס לְפַלְטִין אָמְרוּ לֵיהּ רִבִּי רִבּוּ הִיא. אִית בְּנֵי אִינְשֵׁי הָבִין פְּרִיטִין מַחְכִּים פַּלְטִין. אָמַר רִבִּי אִמִּי כָּל מִי שְׁאֵינוֹ תוֹכֵחַ לִגְאוּלָה תְּפִילָה לְמַה הוּא דוֹמֶה. לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁבָּא וְהִרְתִּיק עַל פִּתְחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. יָצָא לֵידַע מַה הוּא מְבַקֵּשׁ וּמְצָאוֹ שֶׁהִפְלִיג עוֹד הוּא הִפְלִיג.

פִּיסְקָא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד שֶׁעֲלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר. אַתְיָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּתַנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן פְּעָמִים שֶׁאָדָם קוֹרֵא אֶת שְׁמַע אַחַת לִפְנֵי עַמּוּד הַשַּׁחַר וְאַחַת לְאַחַר עַמּוּד הַשַּׁחַר וְנִמְצָא יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ שֶׁל יוֹם וְשֶׁל לַיְלָה. הָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַרְבִית אַף בְּשַׁחֲרִית כֵּן. אוֹ יְהֵא בָּהּ כַּיי דָּמַר רִבִּי זְעִירָא תַּנָּאֵי אַחֲוֵי דְּרַב חִיָּיא בַּר אַשִׁיא וּדְרַב אַבָּא בַּר חָנָה הַקּוֹרֵא עִם אַנְשֵׁי מִשְׁמָר לֹא יָצָא כִּי מַשְׁכִּימִין הָיוּ.

וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְעָבַד עוּבְדָּא כְוָותֵיהּ. וְהָא רִבִּי מֵאִיר פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָּא כְוָותֵיהּ. וְהָא רִבִּי עֲקִיבָא פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד

עוּבְדָא כְּוָותֵיהּ.

וְהֵן אַשְׁכַּחְנָן דְּרִבִּי מֵאִיר פְּלִיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָּא כְּוָותֵיהּ. דְּתַנְיָא סָכִין אַלְוונְתִּית לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. אִימָתַי. בְּזְמַן שֶׁטָּרְפוּ בְיַיִן וּבְשֶׁמֶן מֵעֶרֶב שַׁבָּת. אֲבָל אִם לֹא טָרְפוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת אָסוּר. תַּנְיָא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מַתִּיר הָיָה רִבִּי מֵאִיר לִטְרוֹף יַיִן וְשֶׁמֶן וְלָסוּךְ לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. וּכְבָר חָלָה וּבִקְּשָׁנוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ כֵּן וְלֹא הִנִּיחַ לָנוּ. וְאָמַרְנוּ לוֹ רִבִּי דְּבָרֶיךָ מְבַטֵּל בְּחַיֶּיךָ. וְאָמַר לָן אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי מֵיקַל לַאֲחֵרִים מַחְמִיר אֲנִי עַל עַצְמִי דְּהָא פְּלִיגִי עָלַי חֲבֵרַי.

וְהֵן אַשְׁכַּחְנָן דְּרִבִּי עֲקִיבָה פְּלִיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָּא כְּוָותֵיהּ. כַּיי דְּתַנְיָנן תַּמָּן הַשְׁרָרָה וְהַגּוּלְגּוֹלֶת מִשְׁנֵי מֵתִים. אֲבָר מִן הַמֵּת מִשְׁנֵי מֵתִים. רְבִיעִית דָּם מִשְׁנֵי מֵתִים. וְרוֹבַע עֲצָמוֹת מִשְׁנֵי מֵתִים. אֲבָר מִן הַחַי מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים. רִבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. תַּנְיָא מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ קוּפָּה מְלֵאָה עֲצָמוֹת מִכְּפַר שַׁבִּי וְהִנִּיחוּהָ בָּאֲוִיר הַכִּנֶּסֶת בְּלוֹד. וְנִכְנְסוּ תּוֹדְרוֹס הָרוֹפֵא וְנִכְנְסוּ כָּל הָרוֹפְאִים עִמּוֹ. אָמַר תּוֹדְרוֹס הָרוֹפֵא אֵין כַּאן שִׁדְרָה מִמֵּת אֶחָד וְלֹא גּוּלְגּוֹלֶת מִמֵּת אֶחָד. אָמְרוּ הוֹאִיל וְיֵשׁ כַּאן מְטַהֲרִין וְיֵשׁ כַּאן מְטַמְּאִין. נֵעָמוֹד עַל הַמְּנָיָן. הִתְחִילוּ מֵרִבִּי עֲקִיבָה וְטִיהֵר. אָמְרוּ לוֹ הוֹאִיל וְהָיִיתָ מְטַמֵּא וְטִיהַרְתָּ טָהוֹר.

וְהֵן אַשְׁכַּחְנָן דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן פְּלִיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָּא כְּוָותֵיהּ. כַּיי דְּתַנְיָנן תַּמָּן רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל הַסְּפִחִין מוּתָּרִין חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁאֵין כְּיוֹצֵא בָּהֶן בִּירָקוֹת שָׁדֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל הַסְּפִחִין אֲסוּרִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי עָבַד עוּבְדָּא בְּשִׁמְיטְתָּא חָמָא חַד מְלַקֵּט סְפִיחֵי שְׁבִיעִית. אָמַר לֵיהּ וְלֵית אָסוּר. וְלָאו סְפִיחֵי אינּוּן. אָמַר לֵיהּ וְלֹא אַתְּ הוּא שֶׁאַתְּ מַתִּיר. אָמַר לֵיהּ וְאֵין חֲבֵירַי חוֹלְקִין עָלַי. וְקָרֵי עֲלוֹי וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכָּנוּ נָחָשׁ. וְכֵן הֲוָת לֵיהּ.

וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל פְּלִיג עַל רַבָּנָן וְעָבַד עוּבְדָּא כְּוָותֵיהּ. שַׁנְיָא הָכָא שֶׁהִיא לְשִׁינּוּי. מֵעַתָּה אַף מְשַׁיְּעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר תַּמָּן הָיוּ יְכוֹלִין לְקַיֵּים דִּבְרֵי חֲכָמִים. בְּרַם הָכָא כְּבַר עָבַר חֲצוֹת וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְקַיֵּים דִּבְרֵי חֲכָמִים אָמַר לָוֹן עוֹבְדִין עוּבְדָּא כְּוָותֵיהּ.

אֲנָן תַּנִּינָן אֲכִילַת פְּסָחִים. אִית דְּלָא תַנֵּי אֲכִילַת פְּסָחִים. מַאן תַּנָּא אֲכִילַת פְּסָחִים רַבָּנָן. וּמַאן דְּלָא תַנֵּי אֲכִילַת פְּסָחִים רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וּמַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר נֶאֱמַר כַּאן לַיְלָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן לַיְלָה. מַה לַיְלָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן חֲצוֹת. אַף כַּאן חֲצוֹת. אָמַר רִבִּי חוּנָה וְלֵית כַּן אֲכִילַת פְּסָחִים אֲפִילוּ כְּרַבָּנָן דְּתַנִּינָן הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם.

כָּל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד קָדְשֵׁי [קָדָשִׁים]. וְאִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים וכו׳ אִם אַתְּ הוּא אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא סָבוּר שֶׁלֹּא עָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר. נִמְצָא אוֹכֵל וּמִתְחַיֵּיב. מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר לוֹ עַד חֲצוֹת. אֲפִילוּ הוּא אוֹכֵל אַחַר חֲצוֹת אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב.

ב משנה: מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּין תְּכֵלֶת לְכָרְתָן. (וְגוֹמְרָהּ) עַד הֶנֵּץ הַחַמָּה. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת שֶׁבֵּן דֶּרֶךְ (בְּנֵי) מְלָכִים לַעֲמוֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִכַּאן וָאֵילַךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה.

הלכה: [כֵּינִי] מַתְנִיתָא בֵּין תְּכֵלֶת שֶׁבָּהּ לְלָבָן שֶׁבָּהּ. וּמַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ מִן הַסָּמוּךְ לוֹ. וּמַה טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נִיכָּר בֵּין הַצָּבוּעִין.

תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר וּרְאִיתֶם אוֹתָהּ אֵין כְּתִיב כַּאן אֶלָּא וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ. מַגִּיד שֶׁכָּל הַמִּקְיִים מִצְוַת צִיצִית כְּאִילוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. מַגִּיד שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמֶה לְיָם. וְהַיָּם דּוֹמֶה לַעֲשָׁבִים. וְהָעֲשָׁבִים דּוֹמִין לָרָקִיעַ. וְרָקִיעַ דּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד. וְהַכִּסֵּא דּוֹמֶה לְסַפִּיר דִּכְתִיב וְאָאֳרָאֶה וְהִנֵּה עַל הָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הַכְּרוּב כְּאֶבֶן סַפִּיר כְּמַרְאֵה דְמוּת כִּסֵּא.

אֲחֵרִים אוֹמְרִים וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם רָחוֹק מְחֲבֵירוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. רַב חִסְדָּא אָמַר כַּהֲדָא דַּאֲחֵרִים. מַה אֲנָן קַיְימִין אִם רָגִיל אֲפִילוּ רָחִיק כַּמָּן חַכִּים לֵיהּ. וְאִם בִּשְׁאֵינוֹ רָגִיל אֲפִילוּ קָרוֹב לֵיהּ לָא חַכִּים לֵיהּ. אֶלָּא כֵּן אֲנָן קַיְימִין בְּרָגִיל וּשְׁאֵינוֹ רָגִיל. בְּהַהוּא דְאָזִיל לֵיהּ לְאַכְסַנְיָא וְאָתֵי לְקִיצִין.

אִית תְּנֵיי תַּנֵּי בֵּין זְאֵב לְכֶלֶב בֵּין חֲמוֹר לַעֲרוֹד. וְאִית תְּנֵיי תַּנֵּי כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם רָחוֹק מְחֲבֵירוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. חֲוָא בָּעֵי מֵימַר מָן דָּמַר בֵּין זְאֵב לְכֶלֶב בֵּין חֲמוֹר לַעֲרוֹד כְּמָן דָּמַר בֵּין תְּכֵלֶת לְכָרְתָן. וּמָן דָּמַר כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם רָחוֹק מְחֲבֵירוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. כְּמָן דָּמַר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. אֲבָל אָמְרוּ מִצְוָותָהּ עִם הֶנֵּץ הַחַמָּה כְּדֵי שֶׁיִּסְמוֹךְ גְּאוּלָה לִתְפִילָה וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וַאֲנָא אָמְרִית טַעֲמָא יְרָאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ. אָמַר מַר עוּקְבָּא הַוָותִיקִין הָיוּ מַשְׁכִּימִין וְקוֹרִין אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ לָהּ תְּפִילָתָן עִם הֶנֵּץ הַחַמָּה.

תַּנֵּי אָמַר רִבִּי יוּדָה מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ אַחֲרֵי רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאַחֲרֵי רִבִּי עֲקִיבָה וְהָיוּ עֲסוּקִין בְּמִצְוֹת וְהִגִּיעַ עוֹנַת קְרִיַת שְׁמַע וְהָיִיתִי סָבוּר שֶׁמָּא נִתְיַיאֲשׁוּ מִקְּרִיַת שְׁמַע וְקָרִיתִי וְשָׁנִיתִי וְאַחַר כַּךְ הִתְחִילוּ הֵם. וּכְבָר הָיְתָה הַחַמָּה עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים.

עַד הֶנֵּץ הַחַמָּה. רִבִּי זְבַדְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְשֵׁם רִבִּי יוֹנָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַחַמָּה מְטַפְטֶפֶת עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. רִבִּי אִידִי וְרַב הַמְנוּנָא וְרַב אַדָּא בַּר [אַחֲוָא] בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשׁוֹכְחֵי. רִבִּי הוּנָא אָמַר תְּרֵין אַמּוֹרָאִין חַד אָמַר בְּשׁוֹכְחֵי. מֵגִיב לֵיהּ חַבְרֵיהּ וְכִי יֵשׁ הֲלָכָה בְּשׁוֹכְחֵי. כַּף הִיא הֲלָכָה. וְלָמָּה אָמְרוּ בְּשׁוֹכְחֵי כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם מְזָרֵז בְּעַצְמוֹ לִקְרוֹתָהּ בְּעוֹנָתָהּ.

תַּמָּן תַּנִּינָן מַפְסִיקִין לִקְרִיַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה. אָמַר רִבִּי אָחָא קְרִיַת שְׁמַע דְּבַר תּוֹרָה. תְּפִילָּה אֵינָהּ דְּבַר תּוֹרָה. אָמַר רִבִּי בָּא קְרִיַת שְׁמַע זְמַנָּהּ קָבוּעַ. תְּפִילָּה אֵין זְמַנָּהּ קָבוּעַ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קְרִיַת שְׁמַע אֵינָהּ צְרִיכָה כַוָּונָה. תְּפִילָּה צְרִיכָה כַוָּונָה. אָמַר רִבִּי מָנִי קַשְׁיְיתָהּ קוֹמוֹי רִבִּי יוֹסֵי וַאֲפִילוּ תֵּימַר קְרִיַת

שְׁמַע אֵינָהּ צְרִיכָה כַּוָּונָה שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִין הָרִאשׁוֹנִים צְרִיכִין כַּוָּונָה. מִן גַּו דְּאִינּוּן צִבְחַר מִיכַּוִּין.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי כְּגוֹן אָנוּ שֶׁעוֹסְקִין בְּתַלְמוּד תּוֹרָה אֲפִילוּ לְקְרִיַת שְׁמַע אֵין אָנוּ מַפְסִיקִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָהּ עַל גַּרְמֵיהּ כְּגוֹן אָנוּ שֶׁאֵין אָנוּ עֲסוּקִין בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וַאֲפִילוּ לִתְפִילָּה אָנוּ מַפְסִיקִין. דֵּין כְּדַעֲתֵיהּ וְדֵין כְּדַעֲתֵיהּ. רִבִּי יוֹחָנָן כְּדַעֲתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר וּוּלְוַאי שֶׁמִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי כְּדַעֲתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אָמַר אִילּוּ הֲוִינָא קָאִים עַל טוּרָא דְּסִינַי בְּשַׁעְתָּא דְּאִיתְיְהִיבַת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל הֲוִינָא מִתְבָּעֵי קוֹמוֹי רַחֲמָנָא דְּיִתְבְּרֵי לְבַר נָשָׁא תְּרֵין פּוּמִין חַד דַּהֲוָה לָעֵי בְּאוֹרָיְתָא וְחַד דְּעָבִיד לֵיהּ כָּל צוֹרְכֵיהּ. חָזַר וָמַר וּמַה אֵין חַד הוּא לֵית עָלְמָא יָכִיל קָאִים בֵּיהּ מִן דֵּילַטוֹרְיָא דִילֵיהּ. אִילּוּ הַוּוּ תְּרֵין עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קוֹמוֹי רִבִּי יִרְמְיָה אַתְיָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן כְּרִבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָה דְּתַנֵּי כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִילִּין וּמְזוּזוֹת מַפְסִיקִין לִקְרִיַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה. רִבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָה אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁמַּפְסִיקִין לִקְרִיַת שְׁמַע כַּךְ מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה וְלִתְפִילִּין וְלִשְׁאָר כָּל מִצְוֹותֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה. וְלֹא מוֹדֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי שֶׁמַּפְסִיקִין לַעֲשׂוֹת סוּכָּה וְלַעֲשׂוֹת לוּלָב. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי הַלּוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת וְלֹא הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. שֶׁהַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת נוֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא. וְאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת נוֹחַ לוֹ אִילּוּ נֶהֱפְכָה שִׁילְיָתוֹ עַל פָּנָיו וְלֹא יָצָא לָעוֹלָם. טַעֲמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי הֲוֵי שִׁינּוּי וְזֶה שִׁינּוּי וְאֵין מְבַטֵּל שִׁינּוּי מִפְּנֵי שִׁינּוּי. וְהָא תַּנִּינָן הַקּוֹרֵא מִיכָּן וָאֵילַךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. הָא בְעוֹנָתָהּ חֲבִיבָה מִדִּבְרֵי תוֹרָה. הֵיא הֵיא. אָמַר רִבִּי יוּדָן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי עַל יְדֵי שֶׁהָיָה תָּדִיר בְּדִבְרֵי תוֹרָה לְפִיכָךְ אֵינָהּ חֲבִיבָה יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי לֹא תַנִּינָן אֶלָּא כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. הָא בְעוֹנָתָהּ כְּמִשְׁנָה הִיא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי כְּדַעֲתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אָמַר הָעוֹסֵק בְּמִקְרָא מִדָּה שֶׁאֵינָהּ מִדָּה. וְרַבָּנָן עָבְדֵי מִקְרָא כְּמִשְׁנָה.

ג משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בָּעֶרֶב כָּל אָדָם יַטוּ וְיִקְרוּ וּבַבּוֹקֶר יַעֲמוֹדוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁכְבְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כָּל אָדָם קוֹרִין כְּדַרְכָּן. שֶׁנֶּאֱמַר וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִין וּבְשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין.

הלכה: הָא דְּבֵית הִלֵּל מְקַיְּימִין תְּרֵין קָרְיָא מַה מְקַיְּימִין דְּבֵית שַׁמַּאי בְּשָׁכְבְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ. בְּשָׁכְבְּךָ בְּבֵיתֶךָ פְּרָט לְעוֹסְקִים בְּמִצְוֹת. וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ פְּרָט לַחֲתָנִים.

תַּנִּי מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִין בְּמָקוֹם אֶחָד וְהָיָה רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשֵׁה וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל זָקוּף. הִגִּיעַ זְמַן עוֹנַת קְרִיַת שְׁמַע זָקַף רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְהִשָּׁה רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר לְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר לְאֶחָד בְּשׁוּק מַה לְךָ זָקְנְךָ מְגוּדָּל וְהוּא אוֹמֵר יְהֵיֶה כְּנֶגֶד הַמַּשְׁחִיתִים. אֲנִי שֶׁהָיִיתִי מוֹשֵׁה נִזְקַפְתִּי וְאַתָּה שֶׁהָיִיתָ זָקוּף הִשֵּׁיתָ. אָמַר לוֹ אַתָּה נִזְקַפְתָּ כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי. וַאֲנִי הִישֵּׁיתִי כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל. דָּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא יִרְאוּנִי הַתַּלְמִידִים וְיַעֲשׂוּ הֲלָכָה קֶבַע כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי.

ד משנה: אָמַר רִבִּי טַרְפוֹן אֲנִי הָיִיתִי בָא בַדֶּרֶךְ וְהִטֵּיתִי לִקְרוֹת כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי וְסִיכַּנְתִּי בְעַצְמִי מִפְּנֵי הַלִּיסְטִין. אָמְרוּ לוֹ כְּדַיי הָיִיתָ לָחוֹב עַל עַצְמְךָ שֶׁעָבַרְתָּ עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל.

הלכה: בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן דּוּדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִין כְּדִבְרֵי תוֹרָה. חִכַּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן דּוּדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִין יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה. כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ מְיַיִן. רִבִּי בָא בַּר כֹּהֶן בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי תֵּדַע לָךְ שֶׁחֲבִיבִין דִּבְרֵי סוֹפְרִים מִדִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֲרֵי רִבִּי טַרְפוֹן אִילּוּ לֹא קָרָא לֹא הָיָה עוֹבֵר אֶלָּא בַעֲשֵׂה. וְעַל יְדֵי שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל נִתְחַיֵּיב מִיתָה עַל שֵׁם וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכָּנּוּ נָחָשׁ.

תַּנִּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהֶן אִיסּוּר וְיֵשׁ בָּהֶן הֵיתֵר. יֵשׁ בָּהֶן קוֹלִין יֵשׁ בָּהֶן חוּמְרִין. אֲבָל דִּבְרֵי סוֹפְרִין כּוּלָּן חֲמוּרִין הֶן. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. דְּתַנִּינָן תַּמָּן הָאוֹמֵר אֵין תְּפִילִּין לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה פָּטוּר. חָמֵשׁ טוֹטָפוֹת לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּיב. רִבִּי חֲנַנְיָה בְרֵיהּ דְּרִבִּי אָדָא בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בֵּירִבִּי חִיָּיא חֲמוּרִים דִּבְרֵי זְקֵנִים מִדִּבְרֵי נְבִיאִים דִּכְתִיב אַל תַּטִּיפוּ יַטִּיפוּן אַל יַטִּיפוּ לָאֵלֶּה לֹא יִסַּג כְּלִימוֹת. וּכְתִיב אַטִּיף לָךְ לַיִּין וְלַשֵּׁכָר. נָבִיא וְזָקֵן לָמָּה הֵן דּוֹמִין לַמֶּלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵחַ שְׁנֵי פַּלְמַטָּרִין שֶׁלּוֹ לִמְדִינָה. עַל אֶחָד מֵהֶן כָּתַב אִם אֵינוֹ מַרְאֶה לָכֶם חוֹתָם שֶׁלִּי וְסִמַנְטִירִין שֶׁלִּי אַל תַּאֲמִינוּ לוֹ. וְעַל אֶחָד מֵהֶן כָּתַב אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַרְאֶה לָכֶם חוֹתָם שֶׁלִּי הֶאֱמִינוּהוּ בְּלֹא חוֹתָם וְסִמַנְטִירִין. כַּךְ בְּנָבִיא כְתִיב וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת. בְּרַם הָכָא עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

הָדָא דְתֵימַר מִשָּׁיָצְאת בַּת קוֹל. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יָצְאת בַּת קוֹל כָּל הָרוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ וְלִנְהוֹג כְּחוּמְרֵי בֵית שַׁמַּאי וּכְחוּמְרֵי בֵית הִלֵּל עַל זֶה נֶאֱמַר הַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ. כְּקוּלֵי אִילּוּ וְאִילּוּ נִקְרָא רָשָׁע אֶלָּא אִי כְקוּלֵי וּכְחוּמְרֵי דְּדִין. אִי כְקוּלֵי וּכְחוּמְרֵי דְּדִין. הֲדִין דְּתֵימַר עַד שֶׁלֹּא יָצְאת בַּת קוֹל. אֲבָל מִשֶּׁיָּצְאת בַּת קוֹל לָעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל וְכָל הָעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל חַיָּיב מִיתָה. תַּנִּי יָצְאת בַּת קוֹל וְאָמְרָת אִילּוּ וְאִילּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים אֲבָל הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל. אֵיכָן יָצְאת בַּת קוֹל. רִבִּי בִיבִי אָמַר בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּיַבְנֶה יָצְאת בַּת קוֹל.

ה משנה: בְּשַׁחֲר מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ. בָּעֶרֶב מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וּשְׁתַּיִם לְאַחֲרֶיהָ. אַחַת אֲרוּכָה וְאַחַת קְצָרָה. מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר. לְקַצֵּר אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ. לַחֲתוֹם אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לַחֲתוֹם. שֶׁלֹּא לַחֲתוֹם אֵינוֹ רַשַּׁאי לַחֲתוֹם.

הלכה: רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן עַל שֵׁם וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה שֶׁתְּהֵא הַגְיָיתְךָ בַּיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין. רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי אָבִין בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עַל שֵׁם שֶׁצַּע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. רִבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי מָנִי כָּל הַמִּקְיֵים שֶׁצַּע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךְ כְּאִילּוּ קַיֵּים וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

מִפְּנֵי מַה קוֹרִין שְׁתֵּי פָּרְשִׁיּוֹת הַלָּלוּ בְּכָל יוֹם. רִבִּי לֵוִי וְרִבִּי סִימוֹן. רִבִּי סִימוֹן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בְּהֶן שְׁכִיבָה וְקִימָה. רִבִּי לֵוִי אָמַר מִפְּנֵי שֶׁעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת כְּלוּלִין בָּהֶן. אָנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ. לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. יי אֶחָד. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יי אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. וְאָהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ. מַאן דְּרָחִים מַלְכָּא לֹא לִישְׁתַּבַּע בִּשְׁמֵיהּ וּמְשַׁקֵּר. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ. רִבִּי אוֹמֵר זוּ מִצְוַת שַׁבָּת שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה דִּכְתִיב וְאֶת שַׁבְּתֹת קָדְשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּמִצְוֹת וְחוּקִּים וְתוֹרָה צִוִּיתָ וגו׳ לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם. לֹא תִרְצַח. וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה. מַאן דְּקָטֵיל מִתְקַטֵּיל. לֹא תִנְאָף. לֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם. אָמַר רִבִּי לֵוִי לִיבָּא וְעֵינָא תְּרֵין סַרְסוּרֵי דְּחַטָּאָה כְּתִיב תְּנָה בְנִי לִבְּךָ לִי וְעֵינֶיךָ דְּרָכַי תִּצֹּרְנָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִי יְהַבַת לִי לִיבָּךְ וְעֵינָךְ אֲנָא יָדַע דְּאַתְּ לִי. לֹא תִגְנֹב. וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְלֹא דְגָנוֹ שֶׁל חֲבֵרְךָ. לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם. וּכְתִיב וַיי אֱלֹהִים אֱמֶת. מַהוּ אֱמֶת אָמַר רִבִּי אַבּוּן שֶׁהוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. אָמַר רִבִּי לֵוִי אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם הֵיעַדְתָּ לַחֲבֵירְךָ עֵדוּת שָׁקֶר מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִילּוּ הֵיעַדְתָּ עָלַי שֶׁלֹּא בָרָאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ. לֹא תַחְמוֹד בֵּית רֵעֶךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ. בֵּיתֶךָ וְלֹא בֵית חֲבֵירֶךָ.

תַּמָּן תַּנֵּי אָמַר לָהֶן הַמְּמוּנֶּה בָּרְכוּ בְרָכָה אַחַת וְהֵן בֵּירְכוּ. מַה בֵּירְכוּ. רַב מַתָּנָה אָמַר בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל זוּ בִּרְכַּת תּוֹרָה. וְקָרְאוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים שְׁמַע וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ. וַיֹּאמֶר. רִבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֵין הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת. אָמַר רִבִּי בָּא אִין מִן הֲדָא לֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם שֶׁעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הֵן הֵן גּוּפָהּ שֶׁל שְׁמַע. דְּרַב מַתָּנָה וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר תְּרוֵיהוֹן אָמְרִין בְּדִין הֲוָה שֶׁיְּהוּ קוֹרִין עֲשֶׂרֶת הַדִּיבְּרוֹת בְּכָל יוֹם וּמִפְּנֵי מַה אֵין קוֹרִין אוֹתָן מִפְּנֵי טַעֲנַת הַמִּינִין שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין אֶלּוּ לְבַדָּם נִיתְּנוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה בַּר זְבוּדָא בְּדִין הָיָה שֶׁיְּהוּ קוֹרִין פָּרָשַׁת בָּלָק וּבִלְעָם בְּכָל יוֹם וּמִפְּנֵי מַה אֵין קוֹרִין אוֹתָם שֶׁלֹּא לְהַטְרִיחַ עַל הַצִּיבּוּר. רִבִּי חוּנָּה אָמַר מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהּ שְׁכִיבָה וְקִימָה. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן יְצִיאָה וּמַלְכוּת. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מִפְּנֵי שֶׁכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה בִּנְבִיאִים וּבִכְתוּבִים.

אָמַר לָהֶן הַמְּמוּנֶּה בָּרְכוּ בְרָכָה אַחַת וְהֵן בֵּירְכוּ. מַה בֵּירְכוּ. מַר רַב מַתָּנָה אָמַר בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל זוּ בִּרְכַּת תּוֹרָה. וַהֲלֹא לֹא בֵּרְכוּ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל אָחוּי דְּרִבִּי בְּרֶכְיָה עֲדַיִין לֹא יָצְאוּ הַמְּאוֹרוֹת וְתֵימַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת.

וּבְשַׁבָּת מוֹסִיפִין בְּרָכָה אַחַת לְמִשְׁמָר הַיּוֹצֵא. מַהוּ בְרָכָה. אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ זוּ הִיא הַשּׁוֹכֵן בַּבַּיִת הַזֶּה יִשַּׁע בֵּינֵיכֶם אַחֲוָה וְאַהֲבָה שָׁלוֹם וְרֵיעוּת.

שְׁמוּאֵל אָמַר הִשְׁכִּים לְשָׁנוֹת קוֹדֶם קְרִיַּת שְׁמַע צָרִיךְ לְבָרֵךְ. לְאַחַר קְרִיַּת שְׁמַע אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי בָּא וְהוּא שֶׁשָּׁנָה עַל אָתָר. רִבִּי חוּנָא אָמַר נִרְאִין הַדְּבָרִים מִדְּרַשׁ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הֲלָכוֹת אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בֵּין מִדְּרַשׁ בֵּין הֲלָכוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי נָהֳגִין הַוִינָן וְיָתְבִין קוֹמוֹי רַב בֵּין מִדְּרַשׁ בֵּין הֲלָכוֹת זְקִיקִינָן לְמֵיבְרְכָה.

תַּנֵּי הַקּוֹרֵא עִם אַנְשֵׁי מַעֲמָד לֹא יָצָא כִּי מְאַחֲרִין הֵיוּ. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אַמִּי בְּיוֹמֵי דְּרִבִּי יוֹחָנָן הַוִינָן נַפְקִין לְתַעֲנִיתָא וְקָרוֹי שְׁמַע בָּתָר תְּלַת שָׁעִין וְלֹא הֲוָה מַמְחֵי בְיָדָן. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי אָחָא נַפְקָן לְתַעֲנִיתָא אָתָא צִיבּוּרָא וּמִיקְרֵי שְׁמַע בָּתָר תְּלַת שָׁעִין. בָּעָא רַב אָחָא מְחוּיֵי בְיָדָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵה וַהֲלֹא כְּבַר קָרָאוּ אוֹתָהּ בְּעוֹנָתָהּ. כְּלוּם קוֹרִין אוֹתָהּ אֶלָּא כְּדֵי לַעֲמוֹד בִּתְפִילָּה מִתּוֹךְ דִּבַר תּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ מִפְּנֵי הַהֶדְיוֹטוֹת שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין בְּעוֹנָתָהּ הֵן קוֹרִין אוֹתָהּ.

אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמַּאֲרִיכִין בָּהֶן בְּרָכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וּבְרָכוֹת תַּעֲנִית צִיבּוּר. מִבְּרָכוֹתָיו אָדָם נִיכָּר אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא אִם בּוּר הוּא. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמְּקַצְּרִין בָּהֶן הַמְּבָרֵךְ עַל הַמִּצְוֹת וְעַל הַפֵּירוֹת וּבִרְכַּת הַזִּימּוּן וּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אַחַר הַמָּזוֹן. הָא כָּל שְׁאָר הַבְּרָכוֹת אָדָם מַאֲרִיךְ. אָמַר חִזְקִיָּה מִן מַה דְתַנֵּי הַמַּאֲרִיךְ חֲבֵרַי זֶה מְגוּנֶּה וְהַמְקַצֵּר חֲבֵרַי זֶה מְשׁוּבָּח הֲדָא אָמְרָה שֶׁאֵין זֶה כְּלָל. תַּנֵּי צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּגוֹאֵל יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית. הָא בְּשַׁשׁ שֶׁהוּא מוֹסִיף אֵינוֹ מַאֲרִיךְ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה שֶׁלֹּא תֹאמַר הוֹאִיל וְהוּא מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לֹא יַאֲרִיךְ בָּהּ. לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּגוֹאֵל יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית.

אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹחֲחִין בָּהֶן בְּרֹאשׁוֹ תְּחִילָּה וְסוֹף. וּבְמוֹדִים תְּחִילָּה וְסוֹף. הַשּׁוֹחֵחַ עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה מְלַמְּדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יְשׁוּחַ. רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כֹּהֵן גָּדוֹל שׁוֹחֵחַ עַל סוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. הַמֶּלֶךְ רֹאשׁ כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה וְסוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הַמֶּלֶךְ מְשֻׁהוּא כּוֹרֵעַ אֵינוֹ נִזְקָף עַד שֶׁהוּא מַשְׁלִים כָּל תְּפִילָּתוֹ. מַאי טַעֲמָא וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יי אֶת כָּל הַתְּפִילָּה וְאֶת כָּל הַתְּחִינָּה הַזֹּאת קָם מִלִּפְנֵי מִזְבַּח יי מִכְּרוֹעַ עַל בִּרְכָּיו.

אֵי זוּ כְּרִיעָה וְאֵי זוּ בְּרִיכָה. רִבִּי חִיָּיא רַבָּא הֲרָאָה בְּרִיכָה לִפְנֵי רִבִּי וְנִפְסַח וְנִתְרַפֵּא. רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי הֲרָאָה כְּרִיעָה לִפְנֵי רִבִּי וְנִפְסַח וְלֹא נִתְרַפֵּא.

וְכַפָּיו פְּרוּשׂוֹת הַשָּׁמַיְמָה אָמַר רִבִּי אַייבוּ כְּגוֹן הֲדִין נָקְרִיס הָיָה עוֹמֵד. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בַּר אֲבִינָא כַּכַּפַּיִם הַלָּלוּ שֶׁלֹּא נָטְפוּ בְּבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּלוּם.

תָּנָא רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל הַכֹּל שׁוֹחֲחִין עִם שְׁלִיחַ צִיבּוּר בְּהוֹדָאָה. רִבִּי זְעִירָא אָמַר וּבִלְבַד בְּמוּדִים. רִבִּי זְעִירָא סָבַר לְקָרוֹבָה כְּדֵי לְשׁוּחַ עִמּוֹ תְּחִילָּה וְסוֹף.

רִבִּי יֹסֵא כַּד סַלִּיק לְהָכָא חַמְתֵּין גְּחָנִין וּמְלַחֲשִׁין. אָמַר לוֹן מַהוּ דֵּין לְחִישָׁה וְלָא שְׁמִיעַ דָּמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ רִבִּי שְׁמְעוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי מְיַישָׁא רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי סִימַאי. וְאִית דְּאָמְרִין לֵיהּ חֲבֵרָיָא בְּשֵׁם רִבִּי סִימַאי מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ אֲדוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת אֱלוֹהַּ הַתּוֹשְׁבָּחוֹת צוּר עוֹלָמִים חַי הָעוֹלָם יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית מְחַיֵּה הַמֵּתִים שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ וּזְכִיתָנוּ וְסִיַּעְתָּנוּ וְקֵרַבְתָּנוּ לְהוֹדוֹת לִשְׁמֶךָ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַב מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאָנוּ חַיָּבִין לְהוֹדוֹת לִשְׁמֶךָ תְּרַנְגֹּנָה שְׂפָתַי כִּי אֲזַמְּרָה לָךְ וְנַפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר [אִינְיָא] בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא הוֹדָיָיה וּשְׁבָח לִשְׁמֶךָ לָךְ גְּבוּרָה לָךְ תִּפְאֶרֶת יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּסְמְכֵינוּ מִנְּפִילָתֵינוּ וְתִזְקְפֵנוּ מִכְּפִיפָתֵינוּ כִּי אַתָּה הוּא סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְזוֹקֵף כְּפוּפִים וּמְלֵא רַחֲמִים וְאֵין עוֹד מִלְּבַדֶּךָ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. בַּר קַפָּרָא אָמַר לָךְ כְּרִיעָה לָךְ כְּפִיפָה לָךְ הִשְׁתַּחֲוָיָה כִּי לָךְ בְּרִיכָה לָךְ תִּכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן לָךְ יי הַגְדּוּלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֶּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יי הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ וְהָעוֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ מִשְׁתַּחֲוִים כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. אָמַר רִבִּי יוּדָן נְהִגִּין רַבָּנִין אָמְרִין כּוּלְהוֹן. וְאִית דְּאָמְרִין אוֹ הֲדָא אוֹ הֲדָא.

תַּנֵּי וּבְלַבַּד שֶׁלֹּא יְשׁוּחַ יוֹתֵר מִדַּאי. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה וּבְלְחוּד דְּלֹא יַעֲבִיד כְּהֲדִין חַרְדּוֹנָה אֶלָּא כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ. מִילְתָא דְּחָנָן בַּר בָּא פְּלִיגָא דְּחָנָן בַּר בָּא אָמַר לַחֲבֵרַיָּא נִימוֹר לְכוֹן מִילְתָא טָבָא דְּחִמִית לְרַב עָבֵיד וַאֲמְרִיתָהּ קוֹמֵי שְׁמוּאֵל וְקָם וְנָשַׁק עַל פּוּמִי. בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹחֵחַ. בָּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם זוֹקֵף. שְׁמוּאֵל אָמַר אֲנָא אָמְרִית טַעֲמָא יי זוֹקֵף כְּפוּפִים. אָמַר רִבִּי אַמִּי לֹא מִסְתַּבְּרָא אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמֵי נִיחַת הוּא. אָמַר רִבִּי אָבוּן אִילּוּ הֲוָה כְּתִיב בִּשְׁמֵי נִיחַת הוּא יֵאוּת. לֵית כְּתִיב אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמֵי נִיחַת הוּא. קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא הִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם כְּבָר נִיחַת הוּא.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נָתָן בְּשֵׁם רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁחַח יוֹתֵר מִדַּאי וְהֶעֱבִירוּ רִבִּי. רִבִּי אַמִּי אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מַעֲבִר. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא בַּר בָּא לֹא הֲוָה מַעֲבִיר אֶלָּא גּוֹעֵר.

אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁפּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ. כָּל הַבְּרָכוֹת פּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְאִם הָיְתָה בְרָכָה סְמוּכָה לַחֲבֵירָתָהּ כְּגוֹן קְרִיַּת שְׁמַע וּתְפִילָּה אֵין פּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ.

הָתִיב רִבִּי יִרְמְיָה הֲרֵי גְּאוּלָּה. שַׁנְיָיא הִיא. דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַלֵּל אִם שָׁמְעָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת יָצָא. הָתִיב רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי יוֹסֵה קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה וַהֲא סוֹפָהּ. אָמַר לֵיהּ שְׁתַּיִם הֶנָּה אַחַת לָבֹא וְאַחַת לְשָׁעָבר.

הָתִיבוּן הֲרֵי הַבְדָּלָה. שַׁנְיָיא הִיא. דָּמַר רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רִבִּי הָיָה מְפַזְּרָן וְחוֹזֵר וְכוֹלְלָן עַל הַכּוֹס. רִבִּי חִיָּיא רַבָּא הָיָה מְכַנְּסָן.

הָתִיבוּן הֲרֵי נְבָרֵךְ. שַׁנְיָיא הִיא. שֶׁאִם הָיוּ שָׁנִים יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין שֶׁאֵינָן אוֹמְרִים נְבָרֵךְ. הֲרֵי הַזָּן אֶת הַכֹּל. קַשְׁיָא.

הֲרֵי הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. שַׁנְיָיא הִיא. דָּמַר רַב הוּנָא מִשֶּׁנִּיתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתֵר לִקְבוּרָה נִקְבְּעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ. וְהַמֵּטִיב שֶׁנִּיתְּנוּ לִקְבוּרָה.

הָא קִדּוּשָׁה. שַׁנְיָיא הִיא. שֶׁאִם הָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֶה מִבְּעוֹד יוֹם וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְהָא סוֹפָהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא טוֹפֵס בְּרָכוֹת כַּךְ הוּא. אָמַר רִבִּי יוּדָן מַטְבֵּעַ קָצַר פּוֹתֵחַ בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְאֵינוֹ חוֹתֵם בָּהֶן בְּבָרוּךְ. מַטְבֵּעַ אָרוֹךְ פּוֹתֵחַ בּוֹ בְּבָרוּךְ וְחוֹתֵם בְּבָרוּךְ.

כָּל הַבְּרָכוֹת אַחַר חֲתוּמֵיהֶן אֵין אוֹמְרִין בְּרָכָה פְסוּקָה. הָתִיב רִבִּי יִצְחָק בֶּרִבִּי אֶלְעָזָר קוֹמוֹי רִבִּי יוֹסֵה מִכֵּיוָן דְּתֵימַר אַחַר חֲתוּמֵיהֶן אֵין אוֹמְרִין בְּרָכָה פְסוּקָה. אָמְרִין חֲכִימֵי הָדֵין טַלְיָיא דְּהוּא סָבַר מַהוּ אַחַר חֲתוּמֵיהֶן שֶׁאִם הָיָה עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וְשָׁכַח וְהִזְכִּיר אֶת שֶׁל עַרְבִית וְחָזַר וְחָתַם בְּשֶׁל שַׁחֲרִית יָצָא. אָמַר רִבִּי אָחָא כָּל הַבְּרָכוֹת כְּעֵין חוֹתְמוֹתֵיהֶן. וְאִילֵּין דְּאָמְרִין צַהֲלִי וְרֹנִי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְגוֹמֵר אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בְּרָכָה פְסוּקָה.

ו משנה: מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. אָמַר לָהֶן רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ.

הלכה: אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְנַס לִגְדוּלָּה הֶאֱרִיךְ יָמִים. הֲדָא אָמְרָה שֶׁהַגְּדוּלָּה מְקַצֶּרֶת יָמִים.

תַּמָּן אָמְרִין לֹא יַתְחִיל וַיֹּאמֶר וְאִם הִתְחִיל גּוֹמֵר. וְרַבָּנָן [דְּהָכָא] אָמְרִין מַתְחִיל וְאֵינוֹ גּוֹמֵר. מַתְנִיתִין פְּלִיגָא עַל רַבָּנָן דְּהָכָא מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. רִבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים לְהוֹדוֹת לִשְׁמֶךָ. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַבָּנָן דְּתַמָּן וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם כָּל פָּרָשַׁת וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם.

רִבִּי בָּא בַּר אָחָא נָחֵית לְתַמָּן חֲמֵיתוֹן מַתְחִילִין וְגוֹמְרִין וְלָא שְׁמִיעַ דְּתַמָּן אָמְרִין לֹא יַתְחִיל וַיֹּאמֶר וְאִם הִתְחִיל גּוֹמֵר. וְרַבָּנָן דְּהָכָא אָמְרִין מַתְחִיל וְאֵינוֹ גּוֹמֵר. בָּעוֹן קוֹמוֹי רִבִּי אַחָיְיא בְּרִבִּי זְעִירָא הֵיךְ הֲוָה אָבוּךְ נָהוּג עָבֵיד כְּרַבָּנָן דְּהָכָא אוֹ כְּרַבָּנָן דְּהָתָם. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר כְּרַבָּנָן דְּהָכָא. רִבִּי יוֹסֵה אָמַר כְּרַבָּנָן דְּהָתָם. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא מִסְתַּבְּרָא דְּרִבִּי יוֹסֵה דְּרִבִּי זְעִירָא מַחְמִיר וְינוּן מַחְמִירִין וְהוּא עָבַד נָהִיג דִּכְוָותְהוֹן.

תַּנֵּי הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע בַּבּוֹקֶר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בֶּאֱמֶת וַיַּצִּיב. רִבִּי אוֹמֵר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ מַלְכוּת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ קְרִיעַת יַם סוּף

וּמַכַּת בְּכוֹרִים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אוֹמֵר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת כּוּלָּן וְצָרִיךְ לוֹמַר צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ.

רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר לֹא הִזְכִּיר תּוֹרָה בָּאָרֶץ מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. מַה טַּעַם וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם מִפְּנֵי מַה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרוֹתָיו יִנְצֹרוּ. רִבִּי בָּא בְּרִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אִם לֹא הִזְכִּיר בְּרִית בָּאָרֶץ אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר בְּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי אִילָא אִם אָמַר מְנַחֵם יְרוּשָׁלַיִם יָצָא.

בַּר קַפָּרָא אָמַר הַקּוֹרֵא לְאַבְרָהָם אַבְרָם עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. רִבִּי לֵוִי אָמַר בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם חֲרֵי בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם חֲרֵי בַּעֲשֵׂה. הָתִיבוּן חֲרֵי אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה קָרְאוּ אוֹתוֹ אַבְרָם. אַתָּה הוּא יי הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם. שִׁנְיָיא הִיא שֶׁעַד שֶׁהוּא אַבְרָם בָּחַרְתָּ בּוֹ.

וְדִכְוָתֵהּ הַקּוֹרֵא לְשָׂרָה שָׂרַי עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. הוּא נִצְטַוָּה עָלֶיהָ. וְדִכְוָותָהּ הַקּוֹרֵא לְיִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. שֵׁינִי נִיתְוַסֵּף לוֹ הָרִאשׁוֹן לֹא נֶעֱקַר מִמֶּנּוּ.

וְלָמָּה נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וּשְׁמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּשְׁמוֹ שֶׁל יִצְחָק לֹא נִשְׁתַּנָּה. אִילּוּ אֲבוֹתָן קָרְאוּ אוֹתָן בִּשְׁמָן. אֲבָל יִצְחָק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָאוֹ יִצְחָק שֶׁנֶּאֱמַר וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אַרְבָּעָה נִקְרְאוּ עַד שֶׁלֹּא נוֹלְדוּ וְאֵילּוּ הֵן. יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל יֹאשִׁיָּהוּ וּשְׁלֹמֹה. יִצְחָק וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. יִשְׁמָעֵאל דִּכְתִיב וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל. יֹאשִׁיָּהוּ הִנֵּה בֵן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ. שְׁלֹמֹה כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ. עַד כְּדוֹן בְּצַדִּיקִים. אֲבָל בָּרְשָׁעִים זוֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם.

בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר עֲתִידִין הֵן יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם לָעָתִיד לָבוֹא וּמַה טַּעַם לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יי לֹא יֵאָמֵר עוֹד חַי יי אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי אִם חַי יי אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹן. אָמְרוּ לוֹ לֹא שֶׁיֵּעָקֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם אֶלָּא מִצְרַיִם מוֹסֵף עַל הַמַּלְכִיּוֹת. מַלְכִיּוֹת עִיקֵּר וּמִצְרַיִם טְפֵילָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר לֹא יֵקָרֵא עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ. אָמְרוּ לֹא שֶׁיֵּעָקֵר שֵׁם יַעֲקֹב אֶלָּא יַעֲקֹב מוֹסֵף עַל יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל עִיקֵּר וְיַעֲקֹב טָפֵל. וְכֵן הוּא אוֹמֵר אַל תִּזְכְּרוּ רִאשׁוֹנוֹת אֵילּוּ הַמִּצְרִיִּים וְקַדְמוֹנִיּוֹת אַל תִּתְבּוֹנָנוּ אֵלּוּ הַמַּלְכִיּוֹת. הִנְנִי עוֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִּצְמַח זוּ שֶׁל גּוֹג. מָשָׁלוּ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאֶחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בּוֹ זְאֵב וְנִיצַל מִמֶּנּוּ. הִתְחִיל מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הַזְּאֵב וְאַחַר כַּךְ פָּגַע בּוֹ הָאֲרִי וְנִיצַל מִיָּדוֹ. שָׁכַח מַעֲשֶׂה הַזְּאֵב הִתְחִיל מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הָאֲרִי. וְאַחַר כַּךְ פָּגַע בּוֹ נָחָשׁ וְנִיצַל מִיָּדוֹ. שָׁכַח מַעֲשֶׂה שְׁנֵיהֶם וְהִתְחִיל לְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הַנָּחָשׁ. כַּךְ הָיוּ יִשְׂרָאֵל הַצָּרוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת.

פרק ב

א **משנה:** הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא אִם כִּיוֵּן לִבּוֹ יָצָא וְאִם לָאו לֹא יָצָא. וּבְפָרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב. וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. וּבְפָרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב שָׁלוֹם לְכָל אָדָם.

הלכה: אָמַר רִבִּי בָּא זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֵין הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵה אִם אוֹמֵר אַתְּ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ. בֵּירַךְ צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ בְּכוּלָּן. הָתִיבוּן וְאֵינוֹ מַפְסִיק וְלֹא תַנִּינָתָהּ וְהָכָא אַף עַל גַּב דְּלֹא תַנִּינָתָהּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. זֹאת אוֹמֶרֶת צָרִיךְ לְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ בְּכוּלָּן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא רִבִּי אַחַי אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוּדָה אִם כִּיוֵּן לִבּוֹ בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִיוֵּן לִבּוֹ בְּפֶרֶק שֵׁינִי יָצָא.

מַה בֵּין פֶּרֶק רִאשׁוֹן וּמַה בֵּין פֶּרֶק שֵׁנִי. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא כָּל מָה שֶׁכָּתוּב בְּזֶה כָּתוּב בְּזֶה. מֵעַתָּה לֹא יִקָּרֵא אֶלָּא אֶחָד. אָמַר רִבִּי עִילָּא הָרִאשׁוֹן לְיָחִיד וְהַשֵּׁנִי לְצִיבּוּר. וְהָרִאשׁוֹן לְתַלְמוּד. וְהַשֵּׁנִי לְמַעֲשֶׂה.

בַּר קַפָּרָא אָמַר אֵין לָךְ צָרִיךְ כַּוָּונָה אֶלָּא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים בִּלְבָד. וְתַנֵּי כֵן וְשִׁנַּנְתָּם עַד כַּאן לְכַוָּונָה מִיכַּן וְאֵילַךְ לְשִׁינּוּן.

רִבִּי חוּנָה רִבִּי אוּרִי רַב יוֹסֵף רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם מְעוּמָּד. מַה אִם הָיָה יוֹשֵׁב עוֹמֵד. לֹא אִם הָיָה מְהַלֵּךְ עוֹמֵד.

תַּנֵּי צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּאֶחָד. רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב אָמַר וּבִלְבַד בְּדִ׳. סוּמְכוֹס בַּר יוֹסֵף אוֹמֵר כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּטוֹבָה. רִבִּי יִרְמְיָה הֲוָה מַאֲרִיךְ סָגִין. אָמַר לֵיהּ רִבִּי זְעִירָא לֵית אַתְּ צָרִיךְ כָּל הָכִין אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתַּתְמְלִיכֵהוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

רַב שָׁאִיל לְרִבִּי חִייָא רַבָּא וְלֵינָא חָמֵי לְרִבִּי מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אָמַר לֵיהּ כַּד תַּחֲמִינֵיהּ יָהֵיב יָדֵיהּ עַל אַפּוֹהִי הוּא מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אָמַר לֵיהּ וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם. אָמַר לֵיהּ לֵית אֶיפְשַׁר דְּלָא יַתֵּי מִילָּה. רִבִּי טַבְיוֹמֵי שָׁאַל לְרִבִּי חִזְקִיָּה לֵית הֲדָה אָמְרָה שֶׁאֵין לָךְ צָרִיךְ כַּוָּונָה אֶלָּא פָּסוּק הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד. אָמַר לֵיהּ אָדָא יְתַנֵּה עַד וְשִׁנַּנְתָּם.

רִבִּי מָנִי אָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי אִם הִפְסִיק בָּהּ כְּדֵי לִקְרוֹת אֶת כּוּלָּהּ לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. רִבִּי בָּא רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב הַלָּכָה כְּרִבִּי מֵינָא שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק אַף בְּהַלֵּל וּבִקְרִיאַת הַמְּגִילָּה כֵּן.

אַבָּא בַּר רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא חֲווּ יָתְבִין אָמְרִין אַף בִּתְקִיעוֹת כֵּן. סָלְקוּן לְבֵית רַב וְשָׁמְעוּן רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב הוּנָא אֲפִילּוּ שָׁמְעָן עַד תִּשַׁע שָׁעוֹת יָצָא. אָמַר

רִבִּי זְעִירָא עָד דְּאָנָא תַמָּן צְרִיכָה לִי וְכַד סָלְקָת לְהָכָא שָׁמְעִית רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַפִּילּוּ שָׁמְעָן כָּל הַיּוֹם יָצָא. וְהוּא שֶׁשָּׁמְעָן עַל הַפֶּדֶר. רִבִּי יוֹסֵה בָּעֵי הֲוָה זֶה צָרִיךְ פְּשׁוּטָה הָרִאשׁוֹנָה. וְזֶה צָרִיךְ פְּשׁוּטָה הָאַחֲרוֹנָה. תִּקִּיעָה אַחַת מוֹצִיאָה יְדֵי שְׁתֵּיהֶן.

רִבִּי אָבִין בַּר חִייָא בָּעֵי קוֹרֵית שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ הִיא וְלֹא בִרְכוֹתֶיהָ בִּרְכוֹתֶיהָ וְלֹא הִיא. הִפְסִיק שְׁלִישָׁהּ וְחָזַר וְהִפְסִיק שְׁלִישָׁהּ בְּקוֹרֵא מְשַׁעֲרִין. אוֹ בְּכָל אָדָם מְשַׁעֲרִין. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָא מִסְתַּבְּרָא בְּקוֹרֵא.

רִבִּי אַבָּהוּ שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן בְּגִין דַּאֲנָא קָרֵי שְׁמַע וְעָבַר בִּמְבוּאוֹת הַמְּטוּנָּפוֹת וּמַפְסִק נְפִיק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי. אָמַר לֵיהּ אַבָּהוּ בְנִי אִם מַפְסִיק אַתְּ כְּדֵי לִקְרוֹת אֶת כּוּלָּהּ לֹא יָצָאת יְדֵי חוֹבָתָךְ.

רִבִּי אֶלְעָזָר סְלִיק מְבַקְּרָא לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא. אָמַר לֵיהּ בְּגִין דַּאֲנָא תָּשִׁישׁ וַאֲנָא קָרֵי שְׁמַע וּמִתְנַמְנֵם נְפִיק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי. אָמַר לֵיהּ אִין. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעָא קוֹמוֹי רִבִּי זְעִירָא בְּגִין דְּרִבִּי אֶלִיעֶזֶר יָדַע דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא מְדַקְדֵּק בְּמִצְוָותָא סַגִּין הוֹרֵי לֵיהּ אוֹ בְּגִין דְּהוּא תָּשִׁישׁ הוֹרֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ בְּפֵירוּשׁ פְּלִיגִין רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר יָצָא. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא יָצָא. מַה פְלִיגִין בְּקוֹרֵית שְׁמַע מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה פְּרָקִים פְּרָקִים. אֲבָל בְּהַלֵּל וּבְקוֹרֵאת הַמְּגִילָּה אוּף רִבִּי אֶלְעָזָר מוֹדֵי.

תַּנֵּי הַשּׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹם רַבּוֹ אוֹ בְמִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. הֲדָא אָמְרָה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל בְּמִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה. וְעוֹד מִן הֲדָא דְתַנֵּי קָרַע וְחָזָרָה בּוֹ נִשְׁמָה אִם עַל אֲתַר אִינוֹ צָרִיךְ לִקְרוֹעַ. אִם לְאַחַר זְמַן צָרִיךְ לִקְרוֹעַ. וְכַמָּה הוּא עַל אֲתַר כְּדֵי דִיבּוּר. וְכַמָּה הוּא כְדֵי דִיבּוּר. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כְּדֵי שְׁאִילַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ. אַבָּא בַּר בַּר חָנָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כְּדֵי שְׁאִילַת שָׁלוֹם בֵּין הָרַב לַתַּלְמִיד וְיֹאמַר לוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי.

רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מִיסְתַּמֵּיךְ עַל רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וַהֲוָה רִבִּי אֶלְעָזָר חָמֵי לֵיהּ וּמִיטָּמַר מִן קֳדָמוֹי. אָמַר הָא תַּרְתֵּי מִילִּין הֲדֵין בַּבְלָיָא עֲבִיד בִּי חָדָא דְלָא שָׁאַל בִּשְׁלוֹמִי. וְחָדָא דְלֹא אָמַר שְׁמוּעָתָא מִשְׁמִי. אָמַר לֵיהּ כַּךְ אִינּוּן נְהִגִּין גַּבֵּיהֶן. זְעִירָא לֹא שָׁאַל בִּשְׁלָמֵיהּ דְּרַבָּה דְּאִינּוּן מְקַיְּימִין רָאוּנִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ. מִי מְהַלְּכִין חָמֵי לֵיהּ חַד בֵּית הַמִּדְרָשׁ. אָמַר לֵיהּ הָכָא הֲוָה רִבִּי מֵאִיר יָתִיב דָּרַשׁ וְאָמַר שְׁמוּעָתָא מִן שְׁמֵיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְלֹא אָמַר שְׁמוּעָתָא מִן שְׁמֵיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לֵיהּ כָּל עָלְמָא יָדְעִין דְּרִבִּי מֵאִיר תַּלְמִידוֹ דְרִבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לוֹ כָּל עָלְמָא יָדְעִין דְּרִבִּי אֶלְעָזָר תַּלְמִידֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. מִיהוּ מִיעֲבוֹר קוֹמֵי אַהֲדוּרֵי צֵילָמֵיהּ. אָמַר לֵיהּ מַה אִיתְפַּלִּיג לֵיהּ אִיקָר. אֶלָּא עֲבוֹר קוֹמוֹי וְסַמֵּי עֵינֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר יְאוּת עָבַד דְּלָא עָבַר קוֹמֵיךְ. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי יוֹדַע אַתְּ לְפַיֵּיס.

וְרִבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי דִּייֵמְרוּן שְׁמַעְתָּא מִן שְׁמֵיהּ. אַף דָּוִד בִּיקֵּשׁ רַחֲמִים אָגוּרָה בְאָהֳלֶךָ עוֹלָמִים. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וְכִי עָלַת עַל לֵב דָּוִד שֶׁהוּא חַי לְעוֹלָם אֶלָּא אָמַר דָּוִד אֶזְכֶּה שֶׁיִּהוּ דְבָרַי נֶאֱמָרִין עַל שְׁמִי בְּכָתֵּי כְנִיסְיוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מְהַנְיָא לֵיהּ. לֵוִי בַּר נְזִירָא אָמַר כָּל הָאוֹמֵר שְׁמוּעָה מִשֵּׁם אוֹמְרָהּ שִׂפְתוֹתָיו רוֹחֲשׁוֹת עִמּוֹ בַּקֶּבֶר. מַה טַעַם דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. כְּכוֹמֶר הַזֶּה שֶׁל עֲנָבִים שֶׁהוּא זָב מֵאֵילָיו. רִבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפַּאי וְרִבִּי סִימוֹן חַד אָמַר כְּהֲדֵין דְּשָׁתֵי קוֹנְדִּיטוֹן. וְחָרָנָה אָמַר כְּהֲדֵין דְּשָׁתֵי חֲמַר עַתִּיק אַף עַל גַּב דְּהוּא שָׁתֵי לֵיהּ טַעֲמֵיהּ בְּפוּמֵיהּ.

אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִין. מַה הֲיוּ פְּרִיצֵי הַדּוֹר עוֹשִׁין הָיוּ הוֹלְכִין אֶצֶל חֲלוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד וְאוֹמְרִין לוֹ דָּוִד אֵימַת יְבָנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵימָתַי בֵּית יי נִגְלֶה. וְהוּא אוֹמֵר אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוְּנִין לְהַכְעִיסֵנִי יָבֹא עָלַי שֶׁאֲנִי שָׂמֵחַ בְּלִבִּי. שָׂמַחְתִּי בְאוֹמְרִים לִי בֵּית יי נֵלֵךְ. וְהָיָה כִּי יִמְלְאוּ יָמֶיךָ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד דָּוִד יָמִים מְלֵאִים אֲנִי מוֹנֶה לְךָ אֵינִי מוֹנֶה לְךָ יָמִים חֲסֵירִים. כְּלוּם שְׁלֹמֹה בְנְךָ בּוֹנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא לְהַקְרִיב בּוֹ קָרְבָּנוֹת חָבִיב עָלַי מִשְׁפַּט וּצְדָקָה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה יוֹתֵר מִן הַקָּרְבָּנוֹת. וּמַה טַעַם עֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחַר לַיי מִזֶּבַח.

פיסקא. וּבְפָרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב. מִפְּנֵי מַה הוּא מֵשִׁיב מִפְּנֵי הַיִּרְאָה אוֹ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב (מִפְּנֵי הַכָּבוֹד) דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. הָא בְקַדְמִיתָא שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. מִפְּנֵי מַה הוּא מֵשִׁיב מִפְּנֵי הַיִּרְאָה אוֹ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. הָא קַדְמִיתָא שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַיִּרְאָה.

עַד כְּדוֹן בְּאֶמְצַע הַפָּרָשָׁה וַאֲפִילּוּ בְאֶמְצַע הַפָּסוּק. רִבִּי יִרְמְיָה מְדַמֵּי. רִבִּי יוֹנָה מְשַׁתְּעֵי. רִבִּי חוּנָה רַב יוֹסֵף וְדַבַּרְתָּ בָּם מִיכַּן שֶׁיֵּשׁ לְךָ רְשׁוּת לְדַבֵּר בָּם.

ב **משנה:** וְאֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה לִשְׁנִייָה. בֵּין שְׁנִייָה לִשְׁמַע. בֵּין שְׁמַע לִוְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. בֵּין וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לַיי אֱלֹהֵיכֶם. בֵּין וַיֹּאמֶר לֶאֱמֹת וְיַצִּיב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֵּין וַיֹּאמֶר לֶאֱמֹת וְיַצִּיב לֹא יַפְסִיק.

הלכה: אָמַר רִבִּי לֵוִי טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם. וּכְתִיב וַיי אֱלֹהִים אֱמֶת.

ג **משנה:** אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה לָמָּה קָדְמָה שְׁמַע לִוְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִילָּה וְאַחַר כָּךְ עוֹל מִצְוֹת. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לַיי אֱלֹהֵיכֶם אִם שָׁמוֹעַ נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַיּוֹם.

הלכה: רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַה טַּעַם אָמְרוּ אָדָם לוֹבֵשׁ תְּפִילִּין וְקוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִילָּה מֻשְׁלָם. רַב אָמַר קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלוֹבֵשׁ אֶת תְּפִילָּיו וּמִתְפַּלֵּל. מַתְנִיתָא רַב פְּלִיגָא עִילּוֹי. תֵּרֵי שֶׁהָיָה עָסוּק עִם הַמֵּת בְּקֶבֶר וְהִגִּיעַ עוֹנַת קְרִיַּת שְׁמַע תֵּרֵי זֶה פּוֹרֵשׁ לְמָקוֹם טָהֳרָה וְלוֹבֵשׁ תְּפִילִּין וְקוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל. מַתְנִיתָא מְסַייְעָא לְרַב לֹא שֶׁאָדָם יְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִילָּה וְאַחַר כָּךְ יְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת.

אָמַר רִבִּי יַנַּאי תְּפִילִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי.

מִפְּנֵי מַה לֹא הֶחֱזִיקוּ בָהֶן. מִפְּנֵי הָרַמָּאִין. עוּבְדָּא הֲוָה בְחַד בַּר נַשׁ דְּאַפְקִיד גַּבֵּיהּ חַבְרֵיהּ וְכָפַר בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ לֹא לָךְ הֵימָנִית אֶלָּא לְאִילֵּין דִּבְרִישֵׁךְ הֵימָנִית. רִבִּי יַנַּאי הָיָה לוֹבְשָׁן אַחַר חוֹלְיוֹ שִׁלְשָׁה יָמִים לוֹמַר שֶׁהַחוֹלִי מְמָרֵק. מַה טַּעַם הַסּוֹלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵיכִי הָרוֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי. רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לֹא הָווּן תְּפִילּוֹי זָעִין מִינֵּיהּ לֹא בְקַיְּיטָא וְלֹא בְסִיתְוָא. וְכַךְ נָהֲג רִבִּי אֱלִיעֶזֶר תַּלְמִידוֹ אַחֲרָיו.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּסִיתְוָא דַּהֲוָה חֲזִיק רֵישֵׁיהּ הֲוָה לְבֵישׁ תְּרוּיֵיהוֹן. בְּרַם בְּקַיְּיטָא דְּלָא הֲוָה חֲזִיק רֵישֵׁיהּ לָא הֲוָה לְבֵישׁ אֶלָּא דְּאַדְרָעֵיהּ. וְאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם עֶרְוָה. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אַפִּיקְרְסִין הָיָה לוֹבֵשׁ מִבִּפְנִים. כַּד הֲוָה אָזִיל מַסְחֵי כֵּינָן שָׁהֲיָה מַגִּיעַ אֶצֶל הָאוֹלְיָירִין הָיָה חוֹלְצָן. אָמַר רִבִּי יִצְחָק עַד יַעֲקֹב תֶּרְמוֹסָרָה הָיָה לוֹבְשָׁן. וְכַד הֲוָה נָפִיק מַסְחֵי הַוּוּ יָהֲבִין לֵהּ. וְכַד הֲווּ מַיְיתָן לֵיהּ אָמַר דָּא מִילְתָא שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הָיוּ מְהַלְכִין עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אֲרוֹנוֹ שֶׁל חַי הָעוֹלָמִים וַאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וְהָיוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם אוֹמְרִין מַה טִּיבָן שֶׁל שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הַלָּלוּ. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִין לָהֶן זֶה אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף עִם אֲרוֹנוֹ שֶׁל חַי הָעוֹלָמִים. וְהָיוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִין וְכִי אֶיפְשַׁר לַאֲרוֹן הַמֵּת לְהִיוֹת מְהַלֵּךְ עִם אֲרוֹנוֹ שֶׁל חַי עוֹלָמִים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִין עַל יְדֵי שֶׁשִּׁימֵּר זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בְּזֶה. וְלָמָּה הוּא אָמַר דָּא מִילְתָא. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בְּגִין מֵימַר מִילָּא דְּאוֹרָיְיתָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא וְהָכֵין לָא הֲוָה לֵיהּ מִילָּא דְּאוֹרָיְיתָא חוֹרִי לְמֵימַר אֶלָּא דָּא. אֶלָּא קִינְתּוֹרִין הַוּוּן לוֹמַר יוֹסֵף לֹא זָכָה לְמַלְכוּת אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁשִּׁימֵּר מִצְוָתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָנוּ לֹא זָכִינוּ לְכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁשִּׁמַּרְנוּ מִצְוָתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאַתּוּן בָּעֵיי מְבַטְּלָה מִצְוָותָא מִינָּן.

בְּאֵי זֶה צַד הוּא מְבֹרָךְ עֲלֵיהֶן. רִבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בְּרִבִּי אִידִי כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עַל יָד מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִילִּין. כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עַל רֹאשׁ מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת הַנָּחַת תְּפִילִּין. כְּשֶׁהוּא חוֹלְצָן מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לִשְׁמוֹר חוּקָיו. וְאַתְיָא כְּמַאן דְּמַר בְּחוּקַּת תְּפִילִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּרַם כְּמַאן דְּמַר בְּחוּקַּת הַפֶּסַח הַכָּתוּב מְדַבֵּר לֹא בְדָא.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר הַנּוֹתֵן תְּפִילִּין בַּלַּיְלָה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. וּמַה טַּעַם וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה. יָמִים וְלֹא לֵילוֹת. יָמִים פְּרָט לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. וְהָא רִבִּי אַבָּהוּ יְתִיב מַתְנֵי בְּרַמְשָׁא וּתְפִילּוֹי עִילּוֹי. מִצְּדָדִין הֲוָה וּכְמִין פִּיקֻּדוֹן הָיוּ בְיָדוֹ. אִית דְּבָעֵי מֵימַר לֹא אָמַר אֶלָּא הַנּוֹתֵן אֲבָל אִם הָיוּ עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם מוּתָּר. אִית דְּבָעֵי מֵימַר נִשְׁמְעִינֵיהּ מִן הֲדָא וְהָיָה לְךָ לְאוֹת אֵת שֶׁהוּא לְךָ לְאוֹת פְּרָט לְיָמִים טוֹבִים וְשַׁבָּתוֹת שְׁכוּלָּן אוֹת. וְלֹא כֵן כָּתַב מִיָּמִים יָמִימָה. לֵית לָךְ אֶלָּא כַּיי דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן כָּל מִילָּא דְּלֹא מְחוּוְרָא מְסַמְּכִין לָהּ מִן אַתְרִין סַגִּי.

נָשִׁים מְנַיַּין וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם. אֵת שֶׁהוּא חַייָב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה חַייָב בִּתְפִילִּין. נָשִׁים שֶׁאֵינָן חַייָבוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה אֵינָן חַייָבִין בִּתְפִילִּין. הָתִיבוּן חֲבֵרַי מִיכַל בַּת כּוּשִׁי הָיְתָה לוֹבֶשֶׁת תְּפִילִּין. וְאִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹנָה הָיְתָה עוֹלָה לְרִגְלִים וְלֹא מִיחוּ בְיָדֶיהָ חֲכָמִים. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹנָה הוּשְׁבָּה. מִיכַל בַּת כּוּשִׁי מִיחוּ בְיָדֶיהָ חֲכָמִים.

תַּנִּי נִכְנַס לְמֶרְחָץ מָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוּשִׁין יֵשׁ שָׁם מִקְרֶא וּתְפִילִּין וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁאֵילַת שָׁלוֹם. נוֹתֵן תְּפִילִּין וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יַחֲלוֹץ. מָקוֹם שֶׁרוֹב בְּנֵי אָדָם רְגִילִין לִהְיוֹת עוֹמְדִין עֲרוּמִין אֵין שָׁם שְׁאֵילַת שָׁלוֹם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִקְרֶא וּתְפִילָּה וְחוֹלֵץ תְּפִילָּיו וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יִתֵּן. מִקָּצָתָן עֲרוּמִין וּמִקָּצָתָן לְבוּשִׁין יֵשׁ שָׁם שְׁאֵילַת שָׁלוֹם וְאֵין שָׁם לֹא מִקְרֶא וְלֹא תְּפִילָּה וְאֵינוֹ חוֹלֵץ תְּפִילָּיו וְאֵינוֹ נוֹתֵן. אֲבָל אֵינוֹ לוֹבְשָׁן עַד שֶׁיֵּצֵא מֵאוֹתָהּ רְשׁוּת שֶׁל כָּל אוֹתָהּ מֶרְחָץ. וְדָא מְסַייְעָא כַּיי דָּמַר רִבִּי יִצְחָק בְּגִין רִבִּי יוֹחָנָן עַד יַעֲקֹב תּוֹרְמוֹסָרָה הָיָה לוֹבְשָׁן.

רִבִּי יִרְמְיָה בְּעָא קוֹמוֹי רִבִּי זְעִירָא הָיְתָה מֶרְחָץ מְרֻחֶצֶת בִּימוֹת הַחַמָּה וְאֵינָהּ מְרֻחֶצֶת בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. אָמַר לֵיהּ מֶרְחָץ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְרֻחֶצֶת וּבֵית הַכִּסֵּא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ צוֹאָה. מַר עוּקְבָא אָמַר אֲהֶן חֲזִירָא בֵּית כִּסֵּא מְטוּלְטַל הֲוָה. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי אֲהֶן צְרָרָה דְּעַל גֵּיף יָמָא מַהוּ. אָמַר רִבִּי אַמִּי אַסְיָא הוֹרֵי רִבִּי יִרְמְיָה מַעֲבָר לֵיהּ בְּפִילִיוֹס וְלָא סָמְכִין עִילּוֹי.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה אוֹכֵל בָּהֶן אֲכִילַת עֲרָאי. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בָּהֶן אֲכִילַת קֶבַע. יָשֵׁן בָּהֶן שִׁינַּת עֲרָאי. וְאֵינוֹ יָשֵׁן בָּהֶן שִׁינַּת קֶבַע. אִית תְּנֵיי תַּנֵּי מְבָרֵךְ פַּעַם אַחַת. אִית תְּנֵיי תַּנֵּי פַּעֲמַיִים. מַאן דָּמַר פַּעַם אַחַת נִיחָא. מַאן דָּמַר מְבָרֵךְ שְׁתֵּי פְּעָמִים הָא אָכַל וְאֵינוֹ עִילּוֹי. אָמַר רִבִּי זְעִירָא קַיְימָא אַבָּא בַּר יִרְמְיָה בְּאוֹכֵל בָּהֶן אֲכִילַת עֲרָאי.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא לֹא יִכְנַס אָדָם לְבֵית הַמַּיִם וּסְפָרָיו וּתְפִילָּיו בְּיָדָיו. רִבִּי יוֹחָנָן כַּד הֲוָה סִיפְרָא בְיָדֵיהּ הֲוָה יָהֵיב לֵיהּ לַחוֹרָן. כַּד הַוְיָין תְּפִילּוֹי עִילּוֹי הֲוָה קָאִים בּוֹן. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל אַבָּא בַּר יִרְמְיָה נִכְנַס אָדָם לְבֵית הַמַּיִם וּסְפָרָיו וּתְפִילָּיו בְּיָדוֹ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא קַיְימָא אַבָּא בַּר יִרְמְיָה כַּאן בְּיָכוֹל לְלוֹבְשָׁן. כַּאן בִּשְׁאֵינוֹ יָכוֹל לְלוֹבְשָׁן. דְּלָכֵן מִצְוָה לֹא עֲבִיד בּוֹן. לָמָּה הוּא מְבַזֵּי לוֹן.

בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן לַחֲבִירֵיהֶן וְהָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָן וּבוֹרְחִין. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַנִּיחִין בְּחוֹרִין. וּכְשֶׁאֵירַע אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם נִכְנָס וְהֵן בְּיָדוֹ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא אָמַר וְהוּא שֶׁיְּהֵא בַּיּוֹם כְּדֵי לְלוֹבְשָׁן. אֲבָל אִם אֵין בַּיּוֹם כְּדֵי לְלוֹבְשָׁן אָסוּר. דְּלָכֵן מִצְוָה לֹא עֲבִיד בּוֹן. לָמָּה הוּא מְבַזֵּי לוֹן. מַיְשָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַאן דַּעֲבַד טַבָּאוּת עוֹשֶׂה לָהֶן כִּיס שֶׁל טָפַח וְנוֹתְנָן עַל לִבּוֹ. מַה טַעַם שִׂוִּיתִי יי לְנֶגְדִּי תָמִיד. תַּמָּן אָמְרִין כָּל שֶׁאֵינוֹ כֶּאֱלִישָׁע בַּעַל כְּנָפַיִם לֹא יִלְבַּשׁ תְּפִילִּין.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר יִרְמְיָה לֹא יִכָּנֵס אָדָם לְבֵית הַקְּבָרוֹת וְיַעֲשֶׂה צְרָכָיו שָׁם. וְאִם עָשָׂה כֵּן עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר לוֹעֵג לָרָשׁ חֵרֵף עוֹשֵׂהוּ. דֵּלְמָא רִבִּי חִיָּיא רוּבָּא וְרִבִּי יוֹנָתָן הָיוּ מְהַלְכִין קוֹמֵי עַרְסֵיהּ דְּרִבִּי [שִׁמְעוֹן] בַּר יוֹסֵי בַּר לַקוֹנְיָא וַהֲוָה רִבִּי יוֹנָתָן מַפְסֵעַ עַל קִיבְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא רוּבָּא כְּדוֹן אִינּוּן מֵיתָה לְמָחָר אִינּוּן גַּבָּן וְאִינּוּן מְעִיקִין לָן. אָמַר לֵיהּ וְחַכְמִין אִינּוּן כְּלוּם לָא כֵן כְּתִיב וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה. אָמַר לֵיהּ לִקְרוֹת אַתְּ יוֹדֵעַ. לִדְרוֹשׁ אֵין אַתְּ יוֹדֵעַ. כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שֶׁיָּמוּתוּ אֵילּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּמִיתָתָן קְרוּיִין חַיִּים. וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה אֵילּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִים מֵתִים. מְנַיִין שֶׁהָרְשָׁעִים אֲפִילּוּ בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִין מֵתִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֹא אֶחְפּוֹץ בְּמוֹת הַמֵּת. וְכִי הַמֵּת מֵת. אֶלָּא אֵילּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִין מֵתִים. וּמְנַיִין שֶׁהַצַּדִּיקִים אֲפִילּוּ בְּמִיתָתָן קְרוּיִין חַיִּים. דִּכְתִיב וַיֹּאמֶר אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לֵאמֹר. אָמַר לוֹ לֵךְ וֶאֱמוֹר לָאָבוֹת כָּל מַה שֶׁהִתְנֵיתִי לָכֶם עָשִׂיתִי לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם.

עִירֵב אֶת הָאוֹתִיּוֹת. אִית תְּנַיֵּי תַנֵּי כָּשֵׁר. וְאִית תְּנַיֵּי תַנֵּי פָּסוּל. רִבִּי אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַן דָּמַר כָּשֵׁר מִלְמַטָּן. מַן דָּמַר פָּסוּל מִלְמַעֲלָן. כְּגוֹן אַרְצֵינוּ תִּפְאַרְתֵּינוּ. אַרְצָךְ צְרִיכָה. תִּפְאַרְתְּךָ צְרִיכָה.

רִבִּי אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי יוֹסֵה לֹא יַעֲמוֹד אָדָם בְּמָקוֹם גְּבוֹהַּ וְיִתְפַּלֵּל. מַה טַעַם אָמַר רִבִּי אַבָּא בְּרִיהּ דְּרַב פַּפַּי מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יי.

אָמַר רִבִּי אִידִי בְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לְנַקְבָיו. מַה טַעַם הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי אַלְכְּסַנְדְּרִי שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים שְׁמוֹר עַצְמְךָ מִן הַטִּיפִּים הַיּוֹצְאוֹת מִבֵּין רַגְלֶיךָ. הֲדָא דְתֵימַר בְּדֵקִים. אֲבָל בְּנַסִּים אִם יָכוֹל לְסַבּוֹל יִסְבּוֹל.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבַּיי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים שְׁמוֹר עַצְמְךָ כְּשֶׁתְּהֵא נִקְרָא אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים שֶׁתְּהֵא טָהוֹר וְנָקִי. אָמַר רִבִּי אַבָּא יְהִי מְקוֹרְךָ בָרוּךְ בָּרוּךְ. יְהִי מִקְרֶאךָ לַקֶּבֶר בָּרוּךְ. אָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁשָּׁעַת מִיתָתוֹ כְּשָׁעַת לֵידָתוֹ. מַה שָׁעַת לֵידָתוֹ נָקִי כַּךְ בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ יְהֵא נָקִי.

ד **משנה**: הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ (רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר) יָצָא. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא יָצָא. קָרָא וְלֹא דִיקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יָצָא רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יָצָא. הַקּוֹרֵא לְמַפְרֵעַ לֹא יָצָא. קָרָא וְטָעָה יַחְזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה.

הלכה: רַב אוֹמֵר הֲלָכָה כִּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶן לְהָקֵל. דִּלְכֵן מַה כֵּן אָמְרִין סְתָמָה וְרִבִּי יוֹסֵי הֲלָכָה כִּסְתָמָא. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יוּדָה הֲלָכָה כְּרִבִּי יוֹסֵי. וּמַה צְרִיכָה לְמֵימַר רַב הֲלָכָה כִּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶן לְהָקֵל. אֶלָּא בְּגִין שֶׁמַּע דְּתַנֵּי לָהּ רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר לְפוּם כֵּן צָרִיךְ לְמֵימְרָא הֲלָכָה כִּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶן לְהָקֵל.

תַּנֵּי נִתְפַּלֵּל וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יָצָא. לְמִי נִצְרְכָה לְרִבִּי יוֹסֵי. הַיְדִין רִבִּי יוֹסֵי הֲדָא דְתַנֵּינָן הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יָצָא. וְרִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא יָצָא. אָמַר רַב מַתְנָה דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי חֲזִינָן סָבְרִין מֵימַר מַה פְּלִיגִין רַבָּנָן וְרִבִּי יוֹסֵי בִּשְׁמַע דִּכְתִיב בָּהּ שְׁמַע. הָא שְׁאָר כָּל הַמִּצְווֹת לֹא. מִן דָּמַר רַב מַתְנָה דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא חֲזִי הִיא שְׁאָר כָּל הַמִּצְווֹת. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי. וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו. יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מַה שֶּׁפִּיךָ מְדַבֵּר.

אָמַר רַב חִסְדָּא לֵית כַּן חֲרַשׁ. הַשְׁגָּרַת לָשׁוֹן הִיא. מַתְנִיתָא לְרִבִּי יוּדָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִסְתַּבְּרָא דְּיוֹדֵי רַב חִסְדָּא בִּתְרוּמוֹת דְּהִיא דְּרִבִּי יוֹסֵי. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי בּוּן עַל כָּרְחִיךְ אִיתְמַר דְּהִיא דְּרִבִּי יוֹסֵי דְּתַנִּינָן חֲמִישְׁתָּא קַדְמֵיְיתָא וְלֹא תַנִּיתָהּ עִמָּהֶן אִם מִשּׁוּם שֶׁאֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְהָא תַנִּינָן חֲמִשְׁתֵּי אַחֲרָנְיָיתָא וְלֹא תַנִּיתָהּ עִמָּהֶן. הֲוֵי סוֹפָךְ מֵימַר דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא.

אֵלּוּ צָרִיךְ דִּיקְדּוּק. עַל לְבָבְכֶם. עֲשֵׂה בְּשָׁדְךָ. וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה. הַכָּנָף פְּתִיל. אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ. רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָא יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חוֹשֶׁךְ. דְּלָא יֵימַר יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא נוֹגַהּ. רִבִּי חַגַּיי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא שָׁם שָׁרוּ לָךְ דְּלָא יֵימַר שָׁם הַלְּלוּ לָךְ. רִבִּי לֵוִי רִבִּי אֶבְדִּימָא דְּחֵיפָה בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי צָרִיךְ לְהַתִּיז לְמַעַן תִּזְכְּרוּ. רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא צָרִיךְ לְהַתִּיז כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. תַּנֵּי אֵין מַעֲבִירִין לִפְנֵי הַתֵּיבָה לֹא חִיפָּנִין וְלֹא בִּישָׁנִין וְלֹא טִיבְעוֹנִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן עוֹשִׂין הֵיהֵין חִיתִּין וְעִיינִין אָאִין. אִם הָיָה לְשׁוֹנוֹ עָרוּךְ מוּתָּר.

פיסקא. הַקּוֹרֵא לְמַפְרֵעַ לֹא יָצָא. רִבִּי יוֹנָה אָמַר תַּנָּא רַב נַחְמָן בַּר אָדָא רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר תַּנָּא נַחְמָן סַבָּא וְהָיוּ בְּדֶרֶךְ הֲוַיְיתָן יְהוּ. תַּנֵּי אַף בְּהַלֵּל וּבְקְרִיאַת הַמְּגִילָּה כֵּן.

נִיחָא בְקְרִיאַת הַמְּגִילָּה דִּכְתִיב בָּהּ כִּכְתָבָם. בְּרַם בְּהַלֵּילָא בְּגִין דִּכְתִיב מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ מְהוּלָּל שֵׁם יי מַה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ אָמַר רִבִּי אָבוּן עוֹד הִיא אֲמוּרָה עַל סֵדֶר. בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְשֶׁעָבַר. לֹא לָנוּ יי לֹא לָנוּ לְדוֹרוֹת הַלָּלוּ. אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יי אֶת קוֹלִי לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. אִסְרוּ חַג בָּעֲבוֹתִים לִימוֹת גּוֹג וּמָגוֹג. אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ לְעָתִיד לָבוֹא.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַף מִי שֶׁהִתְקִין אֶת הַתְּפִילָּה הִזְהִיר עַל הַסֵּדֶר הִתְקִינָהּ. שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וְהָאֶמְצָעִיּוֹת צָרְכָן שֶׁל בְּרִיּוֹת. חָנֵּינוּ דֵּיעָה. חָנַנְתָּנוּ דֵּיעָה רְצֵה תְשׁוּבָתֵינוּ. רָצִיתָ תְשׁוּבָתֵינוּ סְלַח לָנוּ. סָלַחְתָּ לָנוּ גְּאָלְתָנוּ. גְּאַלְתָּנוּ רְפָה חָלְיֵינוּ. רִיפִּיתָ חָלְיֵינוּ בָּרֵךְ שְׁנוֹתֵינוּ. בֵּירַכְתָּ שְׁנוֹתֵינוּ קַבְּצֵינוּ. קִיבַּצְתָּנוּ שׁוֹפְטֵנוּ בְצֶדֶק. שָׁפַטְתָּנוּ בְצֶדֶק הַכְנַע קָמֵינוּ. הִכְנַעְתָּ קָמֵינוּ צַדְּקֵינוּ בַּמִּשְׁפָּט. צִידַּקְתָּנוּ בְּנֵה בֵיתְךָ וּשְׁמַע עֲתִירָתֵינוּ וּרְצֵינוּ בְתוֹכוֹ. לֵית צוּרְכָּוה דִּבְנֵה בֵיתְךָ וּשְׁמַע עֲתִירָתֵינוּ וּרְצֵינוּ בְתוֹכוֹ. אֶלָּא כְּמַה דְּאִישְׁתָּעֵי קָרְיָא כֵּן אִישְׁתָּעֵייא מַתְנִיתָא וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂימַחְתִּים בְּבֵית תְּפִילָתִי.

אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים זְקֵנִים וּמֵהֶם שְׁמוֹנִים וְכַמָּה נְבִיאִים הִתְקִינוּ אֶת הַתְּפִילָּה הַזֹּאת. וּמַה רָאוּ לִסְמוֹךְ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ לְחוֹנֵן הַדַּעַת עַל שֵׁם וְהִקְדִּישׁוּ אֶת קְדוּשׁ יַעֲקֹב. מַה כְתִיב בַּתְּרֵיהּ וַיְדֵעוּ תּוֹעֵי רוּחַ בִּינָה. דֵּיעָה לְתְשׁוּבָה הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע וגו׳ עַד וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב. תְּשׁוּבָה לִסְלִיחָה וְיָשׁוֹב אֵל יי וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ. סְלִיחָה לְגָאוּלָה הַסּוֹלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵיכִי הָרוֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַייֵכִי. וְיֹאמַר רוֹפְאִים חוֹלִים קֳדָמַי. אָמַר רִבִּי אָחָא מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה שְׁבִיעִית לְלַמְּדָךְ שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בִּשְׁבִיעִית. רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יי אֶת שְׁבוּת צִיּוֹן שִׁירָה שְׁבִיעִית הִיא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בִּשְׁבִיעִית. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ רוֹפֵא חוֹלִים בְּרָכָה שְׁמִינִית כְּנֶגֶד הַמִּילָה שֶׁהִיא לִשְׁמֹנָה. עַל שֵׁם בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים. אָמַר רִבִּי אַלֶכְסַנְדְּרִי מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים בְּרָכָה תְּשִׁיעִית כְּנֶגֶד קוֹל יי שׁוֹבֵר אֲרָזִים. שֶׁהוּא עָתִיד לְשַׁבֵּר כָּל בַּעֲלֵי שְׁעָרִים. רִבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא בַּר חֲנִינָא מַה רָאוּ לִסְמוֹךְ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים לְמְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל. עַל שֵׁם וְאַתֶּם הָרֵי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפִירִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל. לָמָּה כִּי קָרְבוּ לָבוֹא. נִתְקַבְּצוּ הַגָּלִיּוֹת וְהַדִּין נַעֲשֶׂה הַדִּדִין נִכְנָעִין וְהַצַּדִּיקִים שְׂמֵחִים. וְתַנֵּי עֲלָהּ כּוֹלֵל שֶׁל מִינִים וְשֶׁל רְשָׁעִים כְּמַכְנִיעַ זֵדִים. וְשֶׁל גֵּרִים וְשֶׁל זְקֵינִים בְּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים. וְשֶׁל דָּוִד בְּבוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. אַחַר יָשׁוּבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת יי אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִד מַלְכָּם.

רַבָּנָן אָמְרֵי אֲהֵן מַלְכָּא מְשִׁיחָא אִין [מִן] חַייָא הוּא דָּוִד שְׁמֵיהּ. אִין [מִן] דְּמָכְיָא הוּא דָּוִד שְׁמֵיהּ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אַנָּא אָמְרִית טַעְמָא וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר צָמַח שְׁמוֹ. רִבִּי יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְבוּ אָמַר מְנַחֵם שְׁמוֹ. אָמַר חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ וְלֹא פְלִיגֵי חוּשְׁבְּנֵיהּ דַּהֲדֵין כְּחוּשְׁבְּנֵיהּ דַּהֲדֵין הוּא צָמַח הוּא מְנַחֵם. וְדָא מְסַיְּיעָא לָהּ דְּאָמַר רִבִּי יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְבוּ עוּבְדָּא הֲוָה בְּחַד יְהוּדְאִי דַּהֲוָה קָאִים רְדִי [בְּהָדֵי בְקָעַת אַרְבֶּל] גָּעַת תּוֹרְתֵיהּ קוֹמוֹי עָבַר חַד עַרְבָיי וּשְׁמַע קָלָהּ. אָמַר לֵיהּ בַּר יוּדְאִי בַּר יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְבוּ עוּבְדָּא הֲוָה בְּחַד יְהוּדְאִי שָׁרִי תּוֹרָךְ וְשָׁרִי קַנְקַנָּךְ דְּהָא חָרֵיב בֵּית מוּקְדְּשָׁא. גָּעַת זְמַן תַּנְיִינוּת. אָמַר לֵיהּ בַּר יוּדְאִי בַּר יוּדָן קְטוֹר תּוֹרָיךְ וּקְטוֹר קַנְקַנָּיךְ דְּהָא יְלִיד מַלְכָּא מְשִׁיחָא. אָמַר לֵיהּ מַה שְׁמֵיהּ מְנַחֵם. אָמַר לֵיהּ וּמַה שְׁמֵיהּ דְּאָבוֹי אָמַר לֵיהּ חִזְקִיָּה. אָמַר לֵיהּ מָן הֵן הוּא. אָמַר לֵיהּ מִן בִּירַת מַלְכָּא דְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה. אָזַל זַבִּין תּוֹרוֹי וְזַבִּין קַנְקְנוֹי וְאִיתְעַבִּיד זַבִּין לְבָדִין לְמֵיינוּקָא וַהֲוָה עַיִּיל קְרָיָה וְנַפְקָא קִירְיָה. עַד דְּעָל לְהַהוּא קַרְתָּא וְהַוְיִין כָּל נְשָׁיָיא זָבְנָן וְאִימְּהּ דְּמְנַחֵם לָא זָבְנָה. שָׁמַע קָלָן דִּנְשָׁיָיא אָמְרִין אִימְּהּ דְּמְנַחֵם אִימֵּיהּ דְּמְנַחֵם אַיְתִיי זוּבְנִין לְבָרָךְ. אָמְרָא בְּעָיָא אֲנָא מֵיחְנְקוּנֵיהּ סַנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּבְיוֹמָא דְּאִיתְיְלִיד אִיחְרוּב בֵּית מוּקְדְּשָׁא. אָמַר לָהּ רְחִיצָא אֲנָן דְּבַרְגְּלֵיהּ חֲרִיב וּבְרַגְלֵיהּ מִתְבְּנֵי. אָמְרָה לֵיהּ לֵית לִי פְּרִיטִין. אָמַר לָהּ וּמַה אִיכְפַּת לֵיהּ אַיְתֵיי זוּבְנִין לֵיהּ אִין לֵית קוֹמֵךְ יוֹמָא דֵין בָּתַר יוֹמֵי אֲנָא אָתֵי וְנָסֵיב. בָּתַר יוֹמִין עָאַל לְהַהוּא קַרְתָּא אָמַר לָהּ מַהוּ מֵיינוּקָא עֲבִיד. אָמְרָה לֵיהּ מִן שַׁעְתָּא דַּחֲמִיתָנִי אָתוּן רוּחִין וְעַלְעוֹלֵיהּ וְחַטָּפְנֵיהּ מִן יָדַיי. אָמַר רִבִּי בּוּן מַה לָנוּ לְלָמוֹד מִן הָעֲרָבִי הַזֶּה וְלֹא מִקְרָא מָלֵא הוּא וְהַלְבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל. מַה כְתִיב בַּתְּרֵיהּ וְיָצָא חוֹטֶר מִגֶּזַע יִשַׁי.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה בְּרָכָה חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה כְּנֶגֶד יי לַמַּבּוּל יָשַׁב שֶׁהוּא כוֹלֶה אֶת הַפּוּרְעָנוּת מִלְּבוֹא לָעוֹלָם.

עֲבוֹדָה לְהוֹדָיָיה זוֹבֵח תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים. וְחוֹתֵם בְּשָׁלוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת חוֹתְמִיהֶן שָׁלוֹם. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפוּתָא אֵין לְךָ כְּלִי שֶׁמַּחְזִיק בְּרָכָה יוֹתֵר מִן הַשָּׁלוֹם וּמַה טַעַם יי עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יי יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם.

קָרָא וְטָעָה יַחְזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה. טָעָה בֵּין כְּתִיבַת הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁנִיָּיה חוֹזֵר לִכְתִיבַת הָרִאשׁוֹנָה. טָעָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן טָעָה יַחְזוֹר כְּבַתְּחִילָּה לְמָקוֹם הַבָּרוּר לוֹ. דַּלְמָא רִבִּי חִייָא רִבִּי יַסָּא רִבִּי אַמִּי סַלְקוּן מֵיעֲבַד גְּוּונֵיהּ דְּרִבִּי אֶלְעָזָר. שָׁמְעֵין קָלֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אִי מְחַדֵּית מִילָּה. אָמְרִין מַן נָחֵית שְׁמַע לָהּ מִינֵיהּ. אָמְרִין וְייֵחוּת רִבִּי אֶלְעָזָר דְּהוּא זָרִיז סַגִּין. נָחֵית וְסַלִּיק אָמַר לוֹן כֵּן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן קָרָא וּמָצָא עַצְמוֹ בִּלְמַעַן חַזָּקָה כּוֹיִן.

רִבִּי לָיְא רִבִּי יָסָה בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא רוּבָּא נְתַפֵּלֵל וּמָצָא עַצְמוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה חֲזָקָה כּוֹיִן. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר נִתְפַּלֵּל וְלֹא כְוִין לִבּוֹ אִם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חוֹזֵר וּמְכַוִּין אֶת לִבּוֹ יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל. אָמַר רִבִּי חִייָא רוּבָּא אֲנָא מִן יוֹמֵיי לֹא כַיְונִית אֶלָּא חַד זִמְנָן בָּעֵי מְכַוְונָה וְהִרְהָרִית בְּלִבִּי וְאָמְרִית מַאן עֲלֵיל קוֹמֵי מַלְכָּא קַדְמֵי אַרְקֶבֶּסָּה אִי רֵישׁ גָּלוּתָא. שְׁמוּאֵל אָמַר אֲנָא מָנִית אֶפְרוֹחַיָּא. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָא אָמַר אֲנָא מָנִית דֵּימוֹסְיָא. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה אֲנָא מְחַזֵּק טִיבוּ לְרֹאשִׁי דְּכַד הֲוָה מָטֵי מוֹדִים הוּא כָּרַע מִגַּרְמֵיהּ.

ה משנה: הָאוֹמְנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן אוֹ בְּרֹאשׁ הַגִּדְבָּךְ מַה שֶּׁאֵין רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בִּתְפִילָּה.

הלכה: [בֵּינִי] מַתְנִיתָה הַפּוֹעֲלִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן וְהָאוֹמְנִין בְּרֹאשׁ הַגִּדְבָּךְ.

וְתַנֵּי כֵן מִתְפַּלְלִין בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּבְרֹאשׁ הַתְּאֵנָה. הָא בִשְׁאָר כָּל הָאִילָנוֹת יוֹרֵד וּמִתְפַּלֵּל לְמַטָּן. וּבַעַל הַבַּיִת לְעוֹלָם יוֹרֵד וּמִתְפַּלֵּל לְמַטָּן. וְלָמָּה בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּבְרֹאשׁ הַתְּאֵינָה. רִבִּי אַבָּא וְרִבִּי סִימוֹן תְּרַוֵיהוֹן אָמְרִין מִפְּנֵי שֶׁטִּרְחוֹתָן מְרוּבָּה.

תַּנֵּי הַכֹּתֶף אַף עַל פִּי שֶׁמַּשָּׁאוֹ עַל כְּתֵיפוֹ חֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע אֲבָל לֹא יַתְחִיל לֹא בְשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵק וְלֹא בְשָׁעָה שֶׁהוּא טוֹעֵן מִפְּנֵי שֶׁאֵין לִבּוֹ מְיוּשָּׁב. בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ אַל יִתְפַּלֵּל עַד שָׁעָה שֶׁיִּפְרוֹק. וְאִם הָיָה עָלָיו מַשָּׂאוּי שֶׁל אַרְבָּעָת קַבִּין מוּתָּר. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן וְהוּא שֶׁשִּׁיקֵּל. מַהוּ שֶׁשִּׁיקֵּל תְּרֵין חֲלָקִים לַחוֹרוֹיֵי וְחַד לְקוֹמוֹיֵי.

תַּנֵּי לֹא יְהֵא מְרַמֵּז בְּעֵינָיו וְקוֹרֵא.

תַּנֵּי הַפּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֲצֶל בַּעַל הַבַּיִת חֲרֵי אֵילּוּ מְבָרְכִין בָּרְכָה רִאשׁוֹנָה וְכוֹלְלִין שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם וְשֶׁל אֶרֶץ וְחוֹתְמִין בְּשֶׁל אֶרֶץ. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בִּסְעוּדָן אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת אוֹכֵל עִמָּהֶן חֲרֵי אֵילּוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע. אָמַר רִבִּי מָנָא זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשָׁעָה שֶׁיְּבָרֵךְ. דִּלְכֵן מַה אֲנָן אָמְרִין יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וִיבָרֵךְ.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב חוּנָה לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וּמִן מַטְבֵּעַ בְּיָדוֹ. לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוּתָּר. רִבִּי יָסָא הֲיָה צוֹרְרָן וְתוֹפְשָׁן בְּיָדוֹ. וְלִמַּדְתּ הַדִּין אָמַר רִבִּי יִצְחָק וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ. וּבִלְבַד בְּיָדֶךָ. רִבִּי יוֹסֵי בַּר אָבוּן הוֹרֵי לְרִבִּי הִלֵּל חַתְנֵיהּ כֵּן.

רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא הֲווּ יָתְבִין בְּחַד אֲתָר וַהֲוָה גַבֵּי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא פְּרִיטִין. אָתַת עִנְתָּא דִצְלוּתָא וְשָׁרְתוּן וְיהָבוּן לְרִבִּי חִזְקִיָּה. קָטַר פּוּרְתֵּיהּ לְפוּרְתֵּיהּ. וְשָׁרְתוּן וְעָרַק. אָמַר לֵיהּ וּמַה בְיָדֶךָ.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אַף מִי שֶׁהָיוּ מֵימָיו עַל כְּתֵיפוֹ חֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל. רַב חוּנָא אָמַר קְרִיַּת שְׁמַע וּתְפִילָּה אֵינָן צְרִיכוֹת כַּוָּונָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קַיְימְתִּיהּ כְּיֵי דָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הִגִּיעוּהּ סוֹף מְלָאכֶת הַמַּיִם שֶׁאֵינָם מְחֲוָורִים דְּבַר תּוֹרָה.

ו משנה: חָתָן פָּטוּר מִקְרִיַּת שְׁמַע לַיְלָה רִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה בְרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁנָּשָׂא וְקָרָא לַיְלָה הָרִאשׁוֹן. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁחָתָן פָּטוּר. אָמַר לָהֶם אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם לְבַטֵּל מִמֶּנִּי מַלְכוּת שָׁמַיִם אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת.

הלכה: רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי יַנַּאי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁמּוּתָּר לִבְעוֹל בְּעִילָה בִּתְחִילָּה בְּשַׁבָּת. אָמַר רִבִּי חַגַּיי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה תִּיפְתַּר בְּאַלְמָנָה שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲבוּרָה. אָמַר לֵיהּ וְהָא תַּנִּינָן אַרְבָּעָה לֵילוֹת. אִית לָךְ לְמֵימַר אַרְבָּעָה לֵילוֹת בְּאַלְמָנָה.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי קַשְׁיָיתָהּ קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי מַה בֵּינָהּ לְבֵין שׁוֹבֵר אֶת הֶחָבִית לְאֻכּוֹל מִמֶּנָּה גְּרוֹגְרוֹת. אָמַר לֵיהּ וָמוֹר דְּבַתְרָהּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כְּלִי. וְכַאן שֶׁמִּתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כְּלִי. רַב יִצְחָק בַּר רַב מְשִׁירְשְׁיָא אוֹ מַקְשֵׁי מַה בֵּינָהּ לְמֵיפֵיס מוּרְסָא בְּשַׁבָּת. אָמַר לֵיהּ וָמוֹר דְּבַתְרָהּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ פָּה. וְכַאן מִתְכַּוֵּין שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כְּמִי שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כְּלִי.

תַּנֵּי לֹא יִבְעוֹל אָדָם בְּעִילָה לְכַתְּחִילָּה בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲבוּרָה וַאֲחֵרִים מַתִּירִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן טַעֲמוֹן דַּאֲחֵרִים לְמִלַּאכְתּוֹ הוּא מִתְכַּוֵּין. מֵאֵילֵיהּ נַעֲשָׂה חֲבוּרָה. אַסִּי אָמַר אָסוּר. בִּנְיָמִן גְּנִזַּכַּייָה נָפַק וָמוֹר מִשְׁמֵיהּ דְּרַב מוּתָּר. שָׁמַע שְׁמוּאֵל וְאֵיקְפַּד עִילּוֹי וּמִית וְקָרֵי עִילּוֹי בָּרוּךְ שֶׁנְּפָפוֹ. וְעַל רַב קָרֵי לֹא יְאוּנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן.

שְׁמוּאֵל אָמַר כָּל הַהִיא הִילְכְתָא דְּרֵישֵׁיהּ דְּפִירְקָא אֲחָרְיָא דְּנִידָּה לַהֲלָכָה אֲבָל לֹא לְמַעֲשֶׂה. רִבִּי יַנַּיי עָרַק אֲפִילּוּ מִתִּינוֹקֶת שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת וְנִישְׁאֵת. בָּעוּן קוֹמוֹי רִבִּי יוֹחָנָן מַהוּ לִבְעוֹל בְּעִילָה שְׁנִיָּיה. אָמְרִין לִתְלוּת בְּדַם הַמַּכָּה לֹא הוֹרֵי וְלִבְעוֹל בְּעִילָה שְׁנִיָּיה הוּא מוֹרֶייא. מַה צְרִיכָה לָהּ בְּשֶׁבָּאוּ לֵיהּ יְמֵי הֶפְסֵק יְמֵי טָהֳרָה בִּנְתַיִם. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ שׁוּשְׁבִּינֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא הֲוִינָא שְׁאֵילִית לְרִבִּי אֶלְעָזָר מַהוּ לִבְעוֹל בְּעִילָה שְׁנִיָּיה וְשָׁרָא לֵיהּ דְּהוּא סָבַר כַּהֲדָא דְּשְׁמוּאֵל. דִּשְׁמוּאֵל אָמַר פִּירְצָה דְּחוּקָה נִכְנָסִין בָּהּ בְּשַׁבָּת אֲפִילּוּ מִשְׁרֶת צְרוּרוֹת. אָמַר רִבִּי חַגַּי שׁוּשְׁבִּינֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל קַפּוּדְקִיָּא הֲוִינָא שְׁאֵילִית לְרִבִּי יֹאשִׁיָּה וְשָׁרַע מִינֵיהּ. שְׁאֵילִית לְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר לִי מַעֲתָּה אִי זֶה דַם נִידָּה וְאִי זֶה דַם בְּתוּלִים. תַּנֵּי כַּלָּה אֲסוּרָה לְבִיתָהּ כָּל שִׁבְעָה וְאָסוּר לִיטוֹל מִמֶּנָּה כוֹס שֶׁל בְּרָכָה דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר אִי אֶיפְשַׁר שֶׁלֹּא יֵצֵא דַם נִידָּה עִם דַּם בְּתוּלִים.

ז משנה: רָחַץ לַיְלָה רִאשׁוֹן שֶׁמָּתָה אִשְׁתּוֹ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּנוּ שֶׁאָבֵל אָסוּר לִרְחוֹץ. אָמַר לָהֶן אֵינִי כִּשְׁאָר כָּל בְּנֵי אָדָם אֵיסְטְנִיס אֲנִי.

הלכה: מַאן תַּנָּא אָבֵל אָסוּר בִּרְחִיצָה כָּל שִׁבְעָה רִבִּי נָתָן. רִבִּי אַמִּי הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא וְשָׁאַל לְרִבִּי חִייָא בַּר בָּא וְהוֹרֵי לֵיהּ כָּל שִׁבְעָה כְּרִבִּי נָתָן. רִבִּי יוֹסֵי הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא וְשָׁאַל לְרִבִּי בָּא בַּר כָּהֵן לְגַבֵּי רִבִּי אָחָא אָמַר לֵיהּ לֹא כֵן [אַלְפָּן רִבִּי]. רִבִּי אַמִּי הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא וְשָׁאַל לְרֵישׁ לָקִישׁ וְהוֹרֵי לֵיהּ כְּרִבִּי נָתָן כָּל

שְׁבָעָה. אָמַר לֵיהּ דִּילְמָא תְּרֵין עוּבְדִּין אִינּוּן. אֶלָּא אָמְרִין לֵיהּ עַל דְּרִבִּי חִיָּיא בַּר בָּא. וַאֲתוּן אָמְרִין לֵיהּ עַל דְּרֵישׁ לָקִישׁ. וְעוֹד מִן הֲדָא רִבִּי חָמָא אָבוּי דְּרִבִּי אוֹשַׁעְיָא הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָּא שָׁאַל לְרַבָּנָן וְאָסְרוּן.

רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי אַיילֵּן רַבָּנָן. רַבָּנָן דְּהָכָא אוֹ רַבָּנָן דִּרוֹמַיָּא. אִין תֵּימַר רַבָּנָן דְּהָכָא נִיחָא. אִין תֵּימַר רַבָּנָן דִּרוֹמַיָּא. רַבְרְבַיָּא קוֹמוֹי וְהוּא שָׁאַל לִזְעִירַיָּא. אִין תֵּימַר רַבָּנָן דְּרוֹמַיָּא אִינּוּן שָׁרְיָין וְאִינּוּן אָסְרִין. דְּתַנִּי מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַרְחִין אַחַר הַמִּיטָּה מַרְחִיצִין וּבְדָרוֹם מַרְחִיצִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן מִי שֶׁהוּא מַתִּיר אֶת הָרְחִיצָה הַזֹּאת עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִייָה.

הֲדָא דְתֵימַר בִּרְחִיצָה שֶׁל תַּעֲנוּג. אֲבָל בִּרְחִיצָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל תַּעֲנוּג מוּתָּר. כַּהֲדָא דִשְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא עָלוּ בוֹ חַטָּטִין אָתוּן שַׁיְילוּן לְרִבִּי יָסָא מַהוּ דְיִסְחֵי. אָמַר לוֹן דְּלָא יַסְחֵי מַיִּית הוּא. אִין בָּעֵי אֲפִילוּ בְתִשְׁעָה בְאַב. אִין בָּעֵי אֲפִילוּ בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים.

רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי חֲנִינָא רָאוּ אוֹתוֹ טוֹבֵל. אִם לְקֶרְיוֹ לֹא יָדְעִין אִם לְהָקֵר גּוּפוֹ שֶׁאֵין רְחִיצַת צוֹנֶן רְחִיצָה לֹא יָדְעִין.

הוֹרֵי רִבִּי בָּא כְּהֵין תַּנָּיָא. הוֹרֵי רִבִּי אָחָא בְּבָא מִן הַדֶּרֶךְ וְהָיוּ רַגְלָיו קָיהוֹת עָלָיו שֶׁמּוּתָּר לְהַרְחִיצָן בַּמַּיִם.

תַּנִּי אֲבָל וּמְנוּוָּה שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בַּדֶּרֶךְ מוּתָּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל. לְכְשֶׁיְּבוֹאוּ אֶל הָעִיר יַחֲלוֹצוּ. וְכֵן בְּתִשְׁעָה בְאַב וְכֵן בְּתַעֲנִית צִיבּוּר.

תַּנִּי בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִשְׁאוֹל אֲבֵילִים בְּשַׁבָּת שׁוֹאֲלִין. וּבְדָרוֹם שׁוֹאֲלִין. רִבִּי הוֹשַׁעְיָא רוּבָּא אָזַל לְחַד אָתָר וַחֲזָא אֲבֵילָיָא בְּשׁוּבְתָּא וּשְׁאִיל בּוֹן. אָמַר לוֹן אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ מִנְהָג מְקוֹמְכֶם. אֶלָּא שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם כְּמִנְהַג מְקוֹמֵינוּ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חַלַפְתָּא מְשַׁבַּח בִּדְרִבִּי מֵאִיר קוֹמֵי צִיפּוֹרָאֵי אָדָם גָּדוֹל אָדָם קָדוֹשׁ אָדָם צָנוּעַ. חַד זְמָן חָמָא אֲבֵלַיָּיא בְּשׁוּבְתָּא וּשְׁאַל בּוֹן. אָמְרִין לֵיהּ אֲהֵן דְּאַתְּ מַתְנֵי שְׁבָחֵיהּ. אָמַר לוֹן מַה עִיסְקֵיהּ. אָמְרִין לֵיהּ חָמָא אֲבֵילַיָּיא בְּשׁוּבְתָּא וּשְׁאַל בּוֹן. אָמַר לוֹן בָּעְאֵי אַתּוּן מֵידָע מַהוּ חִילֵּיהּ בָּא לְהוֹדִיעֲכֶם שֶׁאֵין אֵבֶל בְּשַׁבָּת. הֲדָא הִיא דִכְתִיב בִּרְכַת יי הִיא תַעֲשִׁיר וּ בִרְכַת שַׁבָּת. וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּהּ זוּ אֲבֵילוּת. כְּמָה דְתֵימָא נֶעֱצָב הַמֶּלֶךְ עַל בְּנוֹ.

ח **משנה:** וּכְשֶׁמֵּת טֵבִי עַבְדּוֹ קִיבֵּל עָלָיו תַּנְחוּמִין. אָמְרוּ לוֹ לֹא לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּנוּ שֶׁאֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים. אָמַר לָהֶן אֵין טֵבִי עַבְדִּי כִּשְׁאָר עֲבָדִים כָּשֵׁר הָיָה.

הלכה: הָא בְנֵי חוֹרִים אֲחֵרִים מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עֲלֵיהֶן. כֵּינִי מָתְנֵיתָה אֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים. אָמַר לָהֶן אֵין טֵבִי עַבְדִּי כִּשְׁאָר עֲבָדִים כָּשֵׁר הָיָה.

תַּנִּי מַעֲשֶׂה שֶׁמֵּתָה שִׁפְחָתוֹ שֶׁל רִבִּי אֱלִיעֶזֶר וְנִכְנְסוּ תַּלְמִידָיו לְנַחֲמוֹ וְלֹא קִיבֵּל. נִכְנַס מִפְּנֵיהֶם לֶחָצֵר וְנִכְנְסוּ אֲחֲרָיו. לְבַיִת וְנִכְנְסוּ אֲחֲרָיו. אָמַר לָהֶן כְּמִדּוּמֶּה הָיִיתִי שֶׁאַתֶּם נִיכְוִין בְּפוֹשְׁרִין וְאִי אַתֶּם נִכְוִין אֲפִילוּ בְרוֹתְחִין. וַהֲלֹא אָמְרוּ אֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים מִפְּנֵי שֶׁהָעֲבָדִים כִּבְהֵמָה. אִם עַל בְּנֵי חוֹרִין אֲחֵרִים אֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין כָּל שֶׁכֵּן עַל הָעֲבָדִים. מִי שֶׁמֵּת עַבְדּוֹ אוֹ בְהֶמְתּוֹ אוֹמֵר לוֹ הַמָּקוֹם יְמַלֵּא חֶסְרוֹנְךָ.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי חִיָּיא בַּר אָדָא בַּר אַחְתֵּיהּ דְּרַב קַפָּרָא קִבֵּיל רֵישׁ לָקִישׁ עִילּוֹי דַּהֲוָה רַבֵּיהּ נַיְמָא תַּלְמִידֵיהּ דְּרַב נַשָּׂא חָבִיב עֲלֵיהּ כִּבְרֵיהּ עָאַל וְאִיפְטַר עִילּוֹי דּוֹדֵי יָרַד לְגִנּוֹ לַעֲרוּגֹת הַבּוֹשֶׂם לִרְעוֹת בַּגַּנִּים. לֹא צוּרְכָה אֶלָּא דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לִרְעוֹת בַּגַּנִּים. דּוֹדִי זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יָרַד לְגִנּוֹ זֶה הָעוֹלָם. לַעֲרוּגֹת הַבּוֹשֶׂם אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל. לִרְעוֹת בַּגַּנִּים אֵילּוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם. וְלִלְקוֹט בַּשּׁוֹשַׁנִּים אֵילּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּסַלְקָן מִבֵּינֵיהֶן. מָשָׁלוּ מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וְהָיָה חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מִדַּאי. מַה עָשָׂה שֶׁהָיָה הַבֵּן עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ שֶׁל אָבִיו הָיָה מְחַזֵּר בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וְרוֹאֶה אִי זוֹ נְטִיעָה יָפָה בָעוֹלָם וְנוֹטְעָהּ בְּתוֹךְ פַּרְדֵּיסוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה מַכְעִיסוֹ הָיָה מְקַצֵּץ כָּל נְטִיעוֹתָיו. כַּךְ בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַזֵּר בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וְרוֹאֶה אֵי זֶה צַדִּיק בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם וּמֵבִיאוֹ וּמְדַבְּקוֹ לְיִשְׂרָאֵל. כְּגוֹן יִתְרוֹ וְרָחָב. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵן מַכְעִיסִין אוֹתוֹ הָיָה מְסַלֵּק הַצַּדִּיקִים שֶׁבֵּינֵיהֶן.

דִּלְמָא. רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וַחֲבוּרְתֵּיהּ. וְאִית דָּמְרִין רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חַלַפְתָּא וַחֲבוּרְתֵּיהּ. וְאִית דָּמְרִין רִבִּי עֲקִיבָה וַחֲבוּרְתֵּיהּ. הֲווּ יָתְבִין לְעֵיי בְּאוֹרַיְתָא תְּחוֹת חָדָא תְּאֵינָה וַהֲוָה מָרָא דִתְאֵינְתָא קָרֵיץ וְלָקֵיט לָהּ בְּכָל יוֹם. אָמְרֵי שָׁמָּא הוּא חוֹשֵׁדְנִי. נַחְלוֹף אֶת מְקוֹמֵינוּ. לְמָחָר אַתְיָא מָרָהּ דִּתְאֵינְתָא גַּבּוֹן אָמַר לוֹן מָרֵיי אַף חָדָא מִצְוָה דַּהֲווֹיְתֶן נְהִיגִין וְעָבְדִין עִמִּי מְנַעְתּוּנִין מִינִּי. אָמְרוּן לֵיהּ אָמְרִינָן דִּילְמָא דְאַחְשַׁד לָן. בְּצַפְרָא אָתֵי מוֹדָעָא יַתְהוֹן זָרְחָה עָלָיו הַחַמָּה וְהִתְלִיעוּ תְּאֵינוֹתֶיהָ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ בַּעַל הַתְּאֵנָה יוֹדֵעַ אֵימָתַי עוֹנָתָהּ שֶׁל תְּאֵינָה לְלָקוֹט וְהָיָה לוֹקְטָהּ. כַּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ אֵימָתַי עוֹנָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְסַלֵּק מִן הָעוֹלָם וְהוּא מְסַלְּקָן.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי בּוֹן בַּר רִבִּי חִיָּיא עָל רִבִּי זְעִירָא וַאֲפְטַר עִילּוֹי מְתוּקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד. יָשַׁן אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא אִם מְעַט אִם הַרְבֵּה יֹאכַל. לְמַה הָיָה רִבִּי בּוֹן בַּר רִבִּי חִיָּיא דוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׂכַר פּוֹעֲלִים הַרְבֵּה וְהָיָה שָׁם פּוֹעֵל אֶחָד וְהָיָה מִשְׁתַּכֵּר בְּמַלַאכְתּוֹ יוֹתֵר מִדַּאי. מַה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ נָטְלוֹ וְהָיָה מְטַייֵל עִמּוֹ אֲרוּכוֹת וּקְצָרוֹת. לְעִיתּוֹתֵי עֲרֵב בָּאוּ אוֹתָם פּוֹעֲלִים לִיטוֹל שְׂכָרָן וְנָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ עִמָּהֶן מַשְׁלָם. וְהָיוּ הַפּוֹעֲלִים מִתְרַעֲמִין וְאוֹמְרִין אָנוּ יָגַעְנוּ כָל הַיּוֹם וְזֶה לֹא יָגַע אֶלָּא שְׁתֵּי שָׁעוֹת וְנָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ עִמָּנוּ מַשְׁלָם. אָמַר לָהֶן הַמֶּלֶךְ יָגַע זֶה לִשְׁתֵּי שָׁעוֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁלֹּא יָגַעְתֶּם אַתֶּם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. כָּךְ יָגַע רִבִּי בּוֹן בַּתּוֹרָה לְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה מַה שֶׁאֵין תַּלְמִיד יָוותִיק יָכוֹל לִלְמֹד לְמֵאָה שָׁנָה.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד עָאַל רִבִּי לֵיא וְאַפְטַר עִילּוֹי אַרְבָּעָה דְּבָרִים תַּשְׁמִישׁוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּלָּן אִם אָבְדוּ יֵשׁ לָהֶן חֲלִיפִּין כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב

יָזוֹקוּ בְּרֶזֶל מֵעָפָר יוּקַח וְאֶבֶן יָצוּק נְחוּשָׁה. אִילּוּ אִם אָבְדוּ יֵשׁ לָהֶן חֲלִיפִין. אֲבָל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמֵּת מִי מֵבִיא לָנוּ חֲלִיפָתוֹ. מִי מֵבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ. וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מָקוֹם בִּינָה וְנֶעֱלְמָה מֵעֵינֵי כָּל חָי. אָמַר רִבִּי לֵוִי מָה אִם אֲחֵי יוֹסֵף עַל שֶׁמָּצְאוּ מְצִיאָה יָצָא לִבָּם דִּכְתִיב וַיֵּצֵא לִבָּם. אָנוּ שֶׁאָבַדְנוּ אֶת רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי עָל אָבִיו דִּשְׁמוּאֵל וְאַפְטַר עִילּוֹי סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא. לְמַה הָיָה לֵוִי בֶּן סִיסִי דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ כֶּרֶם וְהָיוּ בוֹ מֵאָה גְּפָנִים וְהָיוּ עוֹשׂוֹת כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן. עָמַד עַל חֲמִשִּׁים עָמַד עַל אַרְבָּעִים עָמַד עַל שְׁלֹשִׁים עָמַד עַל עֶשְׂרִים עָמַד עַל עֶשֶׂר עָמַד עַל אֶחָד וְהָיָה עוֹשֶׂה מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן. וְהָיָה אוֹתוֹ הַגֶּפֶן חָבִיב עָלָיו כְּכָל הַכֶּרֶם כּוּלּוֹ. כָּךְ הָיָה רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי חָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּכָל אָדָם. הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי זֶה כָּל הָאָדָם כִּי זֶה כְּכָל הָאָדָם.

כַּהֲנָא חֲוָה עוֹלֶם סַגִּין כַּד סְלִיק לְהָכָא חַמְתֵּיהּ חַד בַּר פַּחִין. אָמַר לֵיהּ מַה קָלָא בִּשְׁמַיָּא. אָמַר לֵיהּ גְּזַר דִּינֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא מִיחְתָם. וְכֵן חֲוָוֹת לֵיהּ. וּמִתְפַּגַּע בֵּיהּ. חַמְתֵּיהּ חַד חָרָן. אָמַר לֵיהּ מַה קָלָא בִּשְׁמַיָּא. אָמַר לֵיהּ גְּזַר דִּינֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא מִיחְתָם. וְכֵן חֲוָוֹת לֵיהּ. אָמַר מַה סְלִיקִית מְזַגֵּי וַאֲנָא אִיחֲטֵי. מַה סְלִיקִית לְמִיקְטָלָה בְּנֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל נִיזוֹל וְנִיחוּת לִי מִן הֵן דִּסְלִיקִית. אָתָא לְגַבֵּי רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֵיהּ בַּר נַשׁ דְּאִימֵּיהּ מְבַסְּרָא לֵיהּ וְאִיתְּתֵיהּ דַּאֲבוּהִי מוֹקֶרָא לֵיהּ לֵהֵן יֵיזִיל לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ יֵיזִיל לְהוֹן דְּמוֹקְרִין לֵיהּ. נָחַת לֵיהּ כַּהֲנָא מִן הֵן דִּסְלִיק. אֲתוֹן אָמְרִין לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן הָא נְחִית כַּהֲנָא לְבָבֶל. אָמַר מַה חֲוָה מֵיזַל לֵיהּ דְּלָא מֵיסַב רְשׁוּתָא. אָמְרִין לֵיהּ הַהִיא מִילְתָא דְּאָמַר לָךְ הִיא חֲוָה נְטִילַת רְשׁוּת דִּידֵיהּ.

רִבִּי זְעִירָא כַּד סָלַק לְהָכָא אֲזַל אַקִּיז דָּם. אֲזַל בָּעֵי מִיזְבּוֹן חָדָא לִיטְרָא דְּקוּפְּד מִן טַבְחָא. אָמַר לֵיהּ בְּכַמָּה הָדֵין לִיטְרָתָא אָמַר לֵיהּ בְּחַמְשִׁין מָנֵי וְחַד קוּרְסָם. אָמַר לֵיהּ סַב לָךְ שִׁיתִּין וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. סַב לָךְ שִׁבְעִין וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. סַב לָךְ תְּמַנִּין. עַד דְּמָטָא מֵאָה וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. אָמַר לֵיהּ עֲבִיד כְּמִנְהָגָךְ. בְּרוּמְשָׁא נְחִית לְבֵית וַועֲדָא. אָמַר לוֹן רַבָּנָן מַה בִּישׁ מִנְהָגָא דְהָכָא דְּלָא אָכִיל בַּר נַשׁ לִיטְרָא דְקוּפְּד עַד דְּמָחוֹ לֵיהּ חַד קוּרְסָם. אָמְרִין לֵיהּ וּמַה הוּא דֵין. אָמַר לוֹן פַּלָּן טַבְחָא. שָׁלְחוּן בָּעֵיי מֵייְתֵיתֵיהּ וְאַשְׁכְּחוּן אֲרוֹנֵיהּ נַפְקָא. אָמְרִין לֵיהּ רִבִּי כָּל הָכִין אָמַר [לוֹן] וְייֵתֵי עָלַיי דְּלָא כָּעֲסִית עִילּוֹי מִי סָבְרַת דְּמִנְהָגָא כֵּן.

רִבִּי יָסָא כַּד סְלִיק לְהָכָא אֲזַל סְפַר. בָּעֵי מַסְחֵי בְּאַהֲוֵן דִּימוֹסְן דְּטִיבֶּרְיָא. פָּגַע בֵּיהּ חַד לֵיצָן וְיָהֵב לֵיהּ פּוּרְקָנְדָל חַד. אָמַר לֵיהּ עַד כְּדוֹן [עַנּוּבְתָא] דְּהַהוּא גַּבְרָא רַפְיָא. וְהַוָה אַרְכּוֹנָא קָאִים דְּאִין אֶחָד לִיסְטִיס וְאָזַל קָם לֵיהּ גְּחִיךְ כָּל קִבְלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ אַרְכּוֹנָא מָאן הַוָה עִמָּךְ תָּלָה עֵינוֹי וְחָמָא דְהוּא גָּחִיךְ אָמַר לֵיהּ אָהֵן דְּגָחִיךְ חֲוָא עִמִּי. נָסְבֵיהּ וְדָנֵיהּ וְאוֹדֵי לֵיהּ עַל חַד קְטִיל. מִי נַפְקִין תְּרֵוֵיהוֹן טְעִינִין תַּרְתֵּי שֵׁרִין דְּעָבַד רִבִּי יָסָא מַסְחֵי. אָמַר לֵיהּ [הַהִיא עַנּוּבְתָא] דַּהֲוָת רַפְיָא כְּבָר שְׁנָצַת. אָמַר לֵיהּ בִּישׁ גַּדָּא דְּהַהוּא גַּבְרָא וְלָא כְתִיב וַעֲתָה אַל תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן יֶחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק קָשָׁה הִיא הַלֵּיצָנוּת שֶׁתְּחִילָתָהּ יִיסּוּרִין וְסוֹפָן כְּלָיָיה. תְּחִילָתָהּ יִיסּוּרִין דִּכְתִיב וַעֲתָה אַל תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן יֶחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם. וְסוֹפָן כְּלָיָיה דִּכְתִיב כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יי צְבָאוֹת עַל כָּל הָאָרֶץ.

ט משנה: חָתָן אִם רוֹצֶה לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן קוֹרֵא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא כָל הָרוֹצֶה לִיטוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל.

הלכה: תַּנֵּי כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל צַעַר כָּל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה וְתָבוֹא לוֹ בְּרָכָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל שִׂבְחָה לֹא כָל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה אֶלָּא אִם כֵּן מִינּוּ אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר.

תַּנֵּי מִסְתַּלְּקִין לְצָדָדִין מִפְּנֵי יְתֵידוֹת דְּרָכִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מִשְׁתַּקֵּעַ אֲפִילּוּ בְּשָׁדֶה שֶׁהִיא מְלֵיאָה כּוּרְכְּמִין. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיוּ בַּדֶּרֶךְ וְהָיוּ מִסְתַּלְּקִין לְצָדָדִין מִפְּנֵי יְתֵידוֹת דְּרָכִים וְרָאוּ אֶת רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פַּפּוֹס שֶׁהָיָה מִשְׁתַּקֵּעַ וּבָא כְנֶגְדָּן. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי הוּא זֶה שֶׁמַּרְאֶה עַצְמוֹ בְּאֶצְבַּע אָמַר לוֹ יְהוּדָה בֶּן פַּפּוֹס הוּא שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו לִשְׁוּם שָׁמַיִם. אָמַר לֵיהּ וְלָא כֵן תַּנֵּי כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל שִׂבְחָה לֹא כָל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה אֶלָּא אִם כֵּן מִינּוּ אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר. אָמַר לֵיהּ וְהָא תַּנֵּי כָּל דָּבָר שֶׁל צַעַר כָּל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה וְתָבוֹא עָלָיו בְּרָכָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וּבִלְחוּד דְּלָא יְבַזֶּה חוֹרָנִין.

דְּלֹמָא. רִבִּי [מַיְיסָא] וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק חֲווּ יָתְבִין אָכְלִין בְּחָדָא מִן אִילֵּין כְּנִישְׁתָּא עִלַּיְיתָא. אִתַּת עוֹנְתָהּ דְּצָלוּתָא וְקָם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מַצְלֵיָיא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מַיְיסָא לָא כֵן אַלְפָן רַבִּי אִם הִתְחִילוּ אֵין מַפְסִיקִין. וְתַנֵּי חִזְקִיָּה כָּל מִי שֶׁהוּא פָּטוּר מִדָּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הֶדְיוֹט. אָמַר לֵיהּ וְהָא תַּנִּינָן חָתָן פָּטוּר. חָתָן אִם רוֹצֶה. אָמַר לֵיהּ וְלָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הִיא. אָמַר לֵיהּ יָכִיל אַנָּא פְּתַר כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אָמַר אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם לְבַטֵּל מִמִּנְיַי מַלְכוּת שָׁמַיִם.

פרק ג

א משנה: מִי שֶׁמֵּתוּ מוּטָּל לְפָנָיו פָּטוּר מִקְּרִיַּת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִילִּין. נוֹשְׂאֵי הַמִּיטָּה וְחִילּוּפֵיהֶן וְחִילּוּפֵי חִילּוּפֵיהֶן אֶת שֶׁלְּפָנֵי הַמִּיטָּה וְאֶת שֶׁלְּאַחַר הַמִּיטָּה. אֶת שֶׁהַמִּיטָּה צוֹרֶכֶת בָּהֶן פְּטוּרִין. וְאֶת שֶׁאֵין הַמִּיטָּה צוֹרֶכֶת בָּהֶן חַיָּבִין. אֵילּוּ וָאֵילּוּ פְּטוּרִין מִן הַתְּפִילָּה.

הלכה: תַּנֵּי וּמִן הַתְּפִילִּין. אֲבָל בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן אֵינוֹ נוֹתֵן תְּפִילִּין. בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הוּא נוֹתֵן תְּפִילִּין. וְאִם בָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת הוּא חוֹלְצָן כָּל שִׁבְעָה דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשֵּׁנִי אֵינוֹ נוֹתֵן תְּפִילִּין בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הוּא נוֹתֵן תְּפִילִּין וְאִם בָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת אֵינוֹ חוֹלְצָן. אִם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי אֵינוֹ נוֹתֵן תְּפִילִּין צוּרְכָה מֵימַר מִי שֶׁמֵּתוּ מוּטָּל לְפָנָיו. אֶלָּא בְּגִין דְּתַנָּא דָּא תַּנָּא דָּא.

רִבִּי זְעִירָה רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב הֶלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּנְתִינָה וּכְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּחֲלִיצָה. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי נָתַן בְּיוֹם הַשֵּׁנִי כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה רִבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹּא לַחְלוֹץ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן וְכֵינִי נָתָן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר נַעֲשֶׂה רִבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹּא לַחְלוֹץ וְאֵין כֵּינִי נִימָא הֲלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר.

אָמַר רִבִּי בּוּן כְּתִיב לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יָמִים שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בָּהֶן בַּחַיִּים. וְלֹא יָמִים שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בָּהֶן בַּמֵּתִים.

תַּנֵּי אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. לָמָּה מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ. מַה [נָפִיק] מִבֵּינֵיהֶן הָיָה לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ. וְאֵין תֵּימַר מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת אָסוּר. וְאִם תֹּאמַר מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ הֲרֵי יֵשׁ לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ. וְהָתַנֵּי פָּטוּר מִנְּטִילַת לוּלָב. תִּיפְתַּר בְּחוֹל. וְהָתַנֵּי פָּטוּר מִתְּקִיעַת שׁוֹפָר. אִית לָךְ מֵימַר בְּחוֹל לֹא בְיוֹם טוֹב. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא מִכֵּיוָן שֶׁהוּא זָקוּק לוֹ לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין כְּיֵי דְּתַנִּינָן תַּמָּן מַחְשִׁיכִין עַל הַתַּחוּם לְפַקֵּחַ עַל עִיסְקֵי הַמֵּת לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין חֲלִילִים וּמְקוֹנְנוֹת כְּמִי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא מַשָּׂאוֹ.

מֵאֵימָתַי כוֹפִין אֶת הַמִּיטוֹת מִשָּׁצָּא הַמֵּת מִפֶּתַח הֶחָצֵר דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מִשֶּׁיִּסְתֹּם הַגּוֹלָל. וּכְשֶׁמֵּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִפֶּתַח הֶחָצֵר אָמַר רִבִּי אֱלִיעֶזֶר לְתַלְמִידָיו כְּפוּ אֶת הַמִּיטוֹת. וּכְשֶׁנִּסְתַּם הַגּוֹלָל אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּפוּ אֶת הַמִּיטוֹת. אָמְרוּ לוֹ כְּבָר [כְּפִינוּם] עַל פִּי הַזִּקָּן. בְּעֶרֶב שַׁבָּת הוּא זוֹקֵף אֶת מִיטָּתוֹ. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא כוֹפָן.

תַּנֵּי דַּרְגֵּשׁ נִזְקֶפֶת וְאֵינָהּ נִכְפֵּית. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר שׁוֹמֶט קַלְבִינְטְרִין שֶׁלָּהּ וְדַיּוֹ. רִבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי מִיטָּה שֶׁנִּיקְלִיטָה עוֹלִין וְיוֹרְדִין בָּהּ שׁוֹמְטָן וְדַיּוֹ.

אֵי זוֹ הִיא מִיטָּה וְאֵי זֶה הוּא דַּרְגֵּשׁ. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה כָּל שֶׁמְּסָרְגִין עַל גּוּפָהּ זוֹ הִיא מִיטָּה וְכָל שֶׁאֵין מְסָרְגִין עַל גּוּפָהּ זֶהוּ דַּרְגֵּשׁ. וְהָא תַּנִּינָן הַמִּיטָּה וְהָעַרְסָה מְשֻׁשּׁוֹתָם בְּעוֹר הַדָּג. אִם מְסָרֵג הוּא עַל גּוּפָהּ לְאֵי זֶה דָּבָר הוּא שָׁפָה. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר תִּיפְתַּר בְּאֵילֵּין עַרְסָתָא קֵיסַרְיֵיתָא דְּאִית לָהֶן נְקָבִין.

מְנַיִין לִכְפַיֵּית הַמִּיטָּה. רִבִּי קִרְיסְפָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וַיִּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ. עַל הָאָרֶץ אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא וַיִּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ. דָּבָר שֶׁהוּא סָמוּךְ לָאָרֶץ. מִיכַּן שֶׁהָיוּ יְשֵׁנִין עַל גַּבֵּי מִיטוֹת כְּפוּפוֹת. בַּר קַפָּרָא אָמַר אֵיקוֹנִין אַחַת טוֹבָה הָיָה לִי בְּתוֹךְ בֵּיתָךְ וּגְרַמְתָּנִי לְכוֹפָפָהּ. אַף אַתְּ כְּפֵה מִיטָּתָךְ. וְאֵית דְּמַפְקִין לִישְׁנָא וְיִכְפֶּה כְּפֵה הַסַּרְסוּר. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי תְּרוַיְיהוֹן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ חַד אָמַר מִפְּנֵי מַה הוּא יָשֵׁן בְּמִיטָּה כְּפוּיָה שֶׁיִּהְא נוֹעֵר בַּלַּיְלָה וְנִזְכָּר שֶׁהוּא אָבֵל. וְחָרָנָה אָמַר מִתּוֹךְ שֶׁהוּא יָשֵׁן עַל מִיטָּה כְּפוּיָה הוּא נוֹעֵר בַּלַּיְלָה וְנִזְכָּר שֶׁהוּא אָבֵל.

אָבֵל כָּל זְמַן שֶׁמֵּתוּ מוּטָּל לְפָנָיו אוֹכֵל אֵצֶל חֲבֵירוֹ וְאִם אֵין לוֹ חָבֵר אוֹכֵל בְּבֵית אַחֵר. וְאִם אֵין לוֹ בַּיִת אַחֵר עוֹשֶׂה מְחִיצָה וְאוֹכֵל. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה הוֹפֵךְ אֶת פָּנָיו לַכּוֹתֶל וְאוֹכֵל. וְלֹא מֵיסַב וְלֹא אוֹכֵל כָּל צוֹרְכּוֹ וְלֹא שׁוֹתֶה כָּל צוֹרְכּוֹ. וְלֹא אוֹכֵל בָּשָׂר וְלֹא שׁוֹתֶה יַיִן. וְאֵין מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאִם בֵּירַךְ אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. וַאֲחֵרִים שֶׁבֵּירְכוּ אֵינוֹ עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן. הֲדָא דְתֵימַר בְּחוֹל. אֲבָל בְּשַׁבָּת מֵיסַב וְאוֹכֵל. וְאוֹכֵל בָּשָׂר וְשׁוֹתֶה יַיִן. וְאוֹכֵל כָּל צוֹרְכּוֹ וְשׁוֹתֶה כָּל צוֹרְכּוֹ. וּמְזַמְּנִין עָלָיו. וְאִם בֵּירַךְ עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. וַאֲחֵרִים שֶׁבֵּירְכוּ עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוֹאִיל וְהִתְרַתִּי לוֹ אֶת כָּל אֵילּוּ חַיְיבֵהוּ בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁל תּוֹרָה. אִם חַיֵּי שָׁעָה הִתְרָתָ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם לֹא כָל שֶׁכֵּן. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

נִמְסַר לָרַבִּים אוֹכֵל בָּשָׂר וְשׁוֹתֶה יַיִן. נִמְסַר לַכַּתָּפִים כְּמִי שֶׁנִּמְסַר לָרַבִּים.

כַּד דָּמָךְ רִבִּי יָסָא קְבִיל רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוה אֲבֵילוֹי וְאַיְיכְלוּן בָּשָׂר וְאַשְׁקִיתוּן חָמָר. כַּד דָּמָךְ רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא קְבִיל רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אֲבֵילוֹי וְאַיְיכְלוּן בָּשָׂר וְאַשְׁקִיתוּן חָמָר. כַּד דָּמָךְ רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק קְבִיל רִבִּי זְעִירָא אֲבֵילוֹי וְאַיְיכְלוּן טְלוֹפְחִין מֵימַר כְּמָה דְהוּא מִנְהָגָא. רִבִּי זְעִירָא מִירְמָךְ פָּקִיד וָמַר לֹא תְקַבְּלוּן עָלַי יוֹמָא הֵן אֲבָלָא לְמָחָר מַזְרַחֲיָא.

רִבִּי יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרִבִּי [חִיָּיא] כָּתוֹבָה מָטְתֵיהּ אוֹנֵס. וְעָלוֹן לְגַבֵּיהּ רִבִּי מָנָא וְרִבִּי יוּדָן וַהֲוָה חָמָר טָב וְאִישְׁתּוּן סַגִּין וְנָחְכִין. לְמָחָר אָתוּן בַּעְיָין מֵיעוּל גַּבֵּיהּ. אָמַר לוֹן רַבָּנָן אָכֵן בַּר נָשׁ עֲבִיד לְחַבְרֵיהּ. לָא הֲוִינָן חֲסִרִין אָתְמֹל אֶלָּא מִיקוּם וּמִירְקוּד.

תַּנֵּי עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת שׁוֹתִין בְּבֵית הָאֵבֶל שְׁנַיִם לִפְנֵי הַמָּזוֹן וַחֲמִשָּׁה בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן. וּשְׁלֹשָׁה לְאַחַר הַמָּזוֹן. אֵילּוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן. אֶחָד לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְאֶחָד

לִגְמִילוּת חֲסָדִים. וְאֶחָד לְתַנְחוּמֵי אֲבֵילִים. וּכְשֶׁמֵּת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן עוֹד שִׁלְשָׁה אֶחָד לְחַזֵּן הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל. וְכֵיוָן שֶׁרָאוּ בֵּית דִּין שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּכְּרִין וְהוֹלְכִין גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן וְהֶחֱזִירוּם לְמִקוֹמָן.

כֹּהֵן מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא לִכְבוֹד רַבּוֹ. רִבִּי יַנַּאי זְעִירָא דְּמָךְ חָמוֹי. הוּא הֲוָה חָמוֹי וְהוּא הֲוָה רַבֵּיהּ. שָׁאַל לְרִבִּי יוֹסֵי וְאָסַר לֵיהּ. שָׁמַע רִבִּי אָחָא וְמַר יִטָּמְאוּ לוֹ תַּלְמִידָיו. רִבִּי יוֹסֵי נִטְמְאוּ לוֹ תַּלְמִידָיו וְאָכְלוּ בָשָׂר וְשָׁתוּ יַיִן. אָמַר לוֹן רִבִּי מָנָא חָדָא מִן תַּרְתֵּי לָא פְלָטַת לְכוֹן. אִם אֲבֵילִים אַתֶּם לָמָּה אֲכַלְתֶּם בָּשָׂר וְלָמָּה שְׁתִיתֶם יַיִן. וְאִם אֵין אַתֶּם מִתְאַבְּלִין לָמָּה נִטְמְאתֶם.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד תּוֹרָה. רִבִּי יוֹסֵי הֲוָה יָתִיב מַתְנֵי וְאָעַל מִיתָא. מִן דְּנָפִיק לֵיהּ לֹא אָמַר לֵיהּ כְּלוּם. וּמִן דְּיָתִיב לֵיהּ לֹא אָמַר לֵיהּ כְּלוּם.

רִבִּי נְחוּמְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר אַבָּא לֹא הָיָה עָבוֹר תְּחוֹת כְּפָתָהּ דְּקֵיסָרִין. רִבִּי אַמִּי רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי כֹּהֵן וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא הֲווּ מְטַיְּילִין בְּאֵילִין פְּלָטִיוֹתָא דְּצִיפּוֹרִי. הִגִּיעוּ לְכִיפָּה וּפִירַשׁ רִבִּי כֹּהֵן. הִגִּיעוּ לְמָקוֹם טַהֲרָה וְחָזַר אֶצְלָן. אָמַר לוֹן בְּמַה עַסְקִין. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה לְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לֹא תֵימוֹר לֵיהּ כְּלוּם. אֵין מִשּׁוּם דְּבָאִישׁ לֵיהּ דְּפָרַשׁ שֶׁמִּטָּמֵא לְתַלְמוּד תּוֹרָה לָא יָדְעִין. וְאֵין מִשּׁוּם דַּהֲוָה [גּוּיְיסָן] לָא יָדְעִין.

תַּנֵּי מִטָּמֵא כֹּהֵן וְיוֹצֵא חוּצָה לָאָרֶץ לְדִינֵי מְמוֹנוֹת וּלְדִינֵי נְפָשׁוֹת וּלְקִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וּלְעִיבּוּר שָׁנָה. לְהַצִּיל שָׂדֶה מִן הַגּוֹי וְאֲפִילוּ לִיטּוֹר יוֹצֵא וְעוֹרֵר עָלֶיהָ. לִלְמוֹד תּוֹרָה וְלִישָּׂא אִשָּׁה. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ לוֹ מֵאֵיכָן לִלְמוֹד אַל יִטָּמֵא. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִילוּ יֵשׁ לוֹ מֵאֵיכָן לִלְמוֹד תּוֹרָה יִטָּמֵא שֶׁלֹּא מִכָּל אָדָם זוֹכֶה לִלְמוֹד.

אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹסֵף הַכֹּהֵן שֶׁהָיָה מִטָּמֵא וְיוֹצֵא אַחַר רַבּוֹ כְּדֵי לְצַדְּקָן. אֲבָל אָמְרוּ אַל יֵצֵא כֹּהֵן לְחוּץ לָאָרֶץ אֶלָּא אִם כֵּן הִבְטִיחוּ לוֹ אִשָּׁה.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִנְשִׁיאַת כַּפָּיִם. [גַּדִּילָה] אַחֲוֵי דְּרִבִּי אַבָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא מִטָּמֵא כֹּהֵן לִנְשִׂיאַת כַּפָּיִם. שָׁמַע רִבִּי אָחָא וְמַר אֲנָא לָא אֲמָרִית לֵיהּ כְּלוּם. חָזָר וְאָמַר אוֹ דִילְמָא לָא שָׁמַע מִינִּי אֶלָּא כְּיֵי דָּמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר. כָּל כֹּהֵן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. וְסָבַר מֵימַר שֶׁמִּצְוַת עֲשֵׂה דּוֹחֶה לְמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. אֲנָא לָא אֲמָרִית לֵיהּ כְּלוּם. אַיְיתוּנֵיהּ וַאֲנָא אַלְקוּנֵיהּ.

רִבִּי אַבָּהוּ הֲוָא יָתִיב מַתְנֵי בִּכְנִישְׁתָּא מָרְדְּתָה בְּקֵיסָרִין וַהֲוָה תַמָּן מֵיתָא. אָתַת עָנְתָא דְּנִשְׂיאוּת כַּפַּיִם וְלָא שָׁאֲלוּן לֵיהּ. אָתַת עָנְתָא דְּמֵיכְלָא וְשָׁאֲלוּן לֵיהּ. אָמַר לוֹן עַל נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם לָא שְׁאִילְתּוּן לִי וּלְמֵיכְלָא שָׁאֲלְתּוּן לִי. כֵּיוָן דְּשָׁמְעוּן כֵּן הֲוָה כָל חַד וְחַד שָׁבַק גַּרְמֵיהּ וְעָרַק.

אָמַר רִבִּי יַנַּאי מִטָּמֵא כֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת הַמֵּלֶךְ. כַּד סְלִיק דּוֹקְלַטְיַינוֹס מַלְכָּא לְהָכָא חָמוּן לְרִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא מִיפְסַע עַל קִיבְרֵיהּ דְּצוֹר בְּגִין מֵיחְמֵינֵיהּ. רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מִצְוָה לִרְאוֹת גְּדוֹלֵי מַלְכוּת לְכִשֶּׁתָּבוֹא מַלְכוּת בֵּית דָּוִד יְהֵא יוֹדֵעַ לְהַפְרִישׁ בֵּין מַלְכוּת לְמַלְכוּת.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד הַנָּשִׂיא. כַּד דָּמַךְ רִבִּי יוּדָן נְשִׂיאָה אַכְרִיז רִבִּי יַנַּאי וַמַר אֵין כְּהוּנָּה הַיּוֹם. כַּד דָּמַךְ רִבִּי יוּדָה נְשִׂיאָה בַּר בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה נְשִׂיאָה דָּחַף רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא לְרִבִּי זְעִירָא בִּכְנִישְׁתָּא דְּצִיפּוֹרִין וּסְאָבֵיהּ. כַּד דָּמְכַת נְהוֹרַאי אַחְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה שָׁלַח רִבִּי חֲנִינָה בָּתַר רִבִּי מָנָא וְלָא סְלִיק. אָמַר לֵיהּ אִם בְּחַיֵּיהֶן אֵין מִטַּמְּאִין לָהֶן כָּל שֶׁכֵּן בְּמִיתָתָן. אָמַר רִבִּי נַסָּא בְּמִיתָתָן עָשׂוּ אוֹתָן כְּמֵת מִצְוָה.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ. רִבִּי יָסָא שָׁמַע דְּאָתַת אִימֵּיהּ לְבוֹצְרָה. אָתָא שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן מַהוּ לָצֵאת. אָמַר לֵיהּ אִי מִפְּנֵי סַכָּנַת דְּרָכִים צֵא. אִי מִשּׁוּם כְּבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק עוֹד הִיא צְרִיכָה. אַטְרַח רִבִּי יוֹחָנָן עֲלוֹי וַמַר אִם גְּמָרָתְ לָצֵאת תָּבֹא בְשָׁלוֹם. שָׁמַע רִבִּי אֶלְעָזָר וַמַר אֵין רְשׁוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד הָרַבִּים. תַּנֵּי הָיוּ שָׁם שְׁתֵּי דְרָכִים מַתְאִימוֹת אַחַת רְחוֹקָה וּטְהוֹרָה וְאַחַת קְרוֹבָה וּטְמֵאָה. אִם הָיוּ הָרַבִּים הוֹלְכִין בָּרְחוֹקָה הוֹלֵךְ בָּרְחוֹקָה אִם לָאוּ הוֹלֵךְ בַּקְּרוֹבָה מִפְּנֵי כְבוֹד הָרַבִּים. עַד כְּדוֹן בְּטוּמְאָה שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אֲפִילוּ טוּמְאָה שֶׁהִיא מִדִּבְרֵי תוֹרָה. מִן מַה דָּמַר רִבִּי זְעִירָא גָּדוֹל הוּא כְבוֹד הָרַבִּים שֶׁהוּא דוֹחֶה מִצְוָה בְלֹא תַעֲשֶׂה שָׁעָה אַחַת. אָדָא אָמְרָה אֲפִילוּ בְּטוּמְאָה שֶׁהִיא מִדִּבְרֵי תוֹרָה.

רִבִּי יוֹנָה רִבִּי יוֹסֵי גְּלִילָיָא בְּשֵׁם רִבִּי יָסָא בַּר חֲנִינָא אֵין שׁוֹאֲלִין הֲלָכָה לִפְנֵי מִיטָּתוֹ שֶׁל מֵת. וְהָא רִבִּי יוֹחָנָן שָׁאַל לְרִבִּי יַנַּאי קוֹמֵי עַרְסֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק הִקְדִּישׁ עוֹלָתוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת וַהֲוָה מְגִיב לֵיהּ. נֵימַר כַּד הֲוָה רָחִיק אוֹ כַד הֲווּן מַסְקִין לֵיהּ לְסִדְרָה. וְהָא רִבִּי יִרְמְיָה שָׁאַל לְרִבִּי זְעִירָא קוֹמֵי עַרְסֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַב יִצְחָק. נֵימַר כַּד הֲוָה רָחִיק הֲוָה מְגִיב לֵיהּ. כַּד הֲוָה קָרִיב לָא הֲוָה מְגִיב לֵיהּ.

תַּנֵּי הַכַּתָּפִים אֲסוּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל שֶׁמָּא יִפְסוֹק סַנְדָּלוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן וְנִמְצָא מִתְעַכֵּב מִן הַמִּצְוָה.

רִבִּי זְעִירָא שְׁרָע בְּדִיבּוּרָא אָתוּן בְּעַיִין מִיזְקְפָנֵיהּ וְאַשְׁכְּחוּנֵיהּ אִיעֲנִי. אָמְרוּ לֵיהּ מַהוּ כֵן אָמַר לוֹן לָכֵן דְּאָתִינָן עַל שֵׁם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ.

ב משנה: קְבָרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ אִם יְכוֹלִין לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לְשׁוּרָה יַתְחִילוּ וְאִם לָאוּ לֹא יַתְחִילוּ. הָעוֹמְדִין בְּשׁוּרָה הַפְּנִימִיִּין פְּטוּרִין וְהַחִיצוֹנִין חַיָּבִין.

הלכה: תַּנֵּי אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַמֵּת סָמוּךְ לְקְרִיַת שְׁמַע אֶלָּא אִם כֵּן הִקְדִּימוּ שָׁעָה אַחַת. אוֹ אִם אִיחֲרוּ שָׁעָה אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ וְיִתְפַּלְלוּ. וְהָא תַּנִּינָן קְבָרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ. תִּיפְתָּר בְּאֵילֵין דַּהֲווֹן סָבְרִין דְּאִית בֵּיהּ עֹנָה וְלֵית בֵּיהּ עֹנָה.

תַּנֵּי [הַמְּהַסְפֵּד] וְכָל הָעוֹסְקִין בָּהֶסְפֵּד מַפְסִיקִין לְקְרִיַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה. מַעֲשֶׂה הָיָה וְהִפְסִיקוּ רִבּוֹתֵינוּ לְקְרִיַת שְׁמַע וְלִתְפִילָּה. וְהָא תַּנִּינָן אִם

יְכוֹלִין לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר. מַתְנִיתָא בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן. וּמַה דְּתַנְּיָא בְּיוֹם הַשֵּׁנִי.

אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אָבְדּוּמָא זֶה שֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָאָן עוֹמְדִין וּמִתְפַּלְלִין. אִם יוֹדֵעַ הוּא מַתְחִיל וְגוֹמֵר עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוּר כְּדֵי לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן יְתַפַּלֶּל וְאִם לָאו אַל יְתַפַּלֵּל. בְּאֵי זֶה אָמֵן אָמְרוּ תְּרִין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְחַד אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס וְלֹא פְלִיגִי. מַאן דְּמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁבָּת. וּמַאן דְּמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה בְּחוֹל.

תַּנְּיָא רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָיוּ כוּלָּם שׁוֹרָה אַחַת הָעוֹמְדִין מִשּׁוּם כָּבוֹד חַיָּבִין. מִשּׁוּם אֵבֶל פְּטוּרִין. יָרְדוּ לְסָפֵק הָרוֹאִים פָּנִים פְּטוּרִין. וּשְׁאֵינָן רוֹאִין פָּנִים חַיָּבִין. הֲוֵי הֶדֶא דְתַנְּינָן הָעוֹמְדִין בַּשּׁוּרָה הַפָּנִימִיִּים פְּטוּרִין וְהַחִיצוֹנִים חַיָּבִין מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. הֶדֶא דְתַנְּיָא הָעוֹמְדִין מִשּׁוּם כָּבוֹד חַיָּבִין. מִשּׁוּם אֵבֶל פְּטוּרִין מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. וְהֵיי דְתַנְּינָן תַּמָּן וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין זֶה אַחַר זֶה. וְהַמְמוּנֶּה מְמַצְּעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. ס״א ראשונה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מִשְׁפָּחוֹת עוֹמְדוֹת וַאֲבֵלִים עוֹבְרִין. מִשֶּׁרַבַּת תַּחֲרוּת בְּצִיפּוֹרִין הִתְקִין רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁיִּהוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עוֹבְרוֹת וְהָאֲבֵלִים עוֹמְדִין. אָמַר רִבִּי [שְׁמוּאֵל תּוֹסֶפְתָּה] חָזְרוּ הַדְּבָרִים לְיוֹשְׁנָן.

ג משנה: נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים פְּטוּרִין מִקְּרִיַּת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִילִּין וְחַיָּבִין בִּתְפִילָּה וּבִמְזוּזָה וּבִבְרָכַת הַמָּזוֹן.

הלכה: נָשִׁים מְנַיִין וְלִמַּדְתָּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם. אֶת בְּנֵיכֶם וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם.

עֲבָדִים מְנַיִין שֶׁנֶּאֱמַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד. אֶת שֶׁאֵין לוֹ אָדוֹן אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָצָא הָעֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָדוֹן אַחֵר.

קְטַנִּים מְנַיִין לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יי בְּפִיךָ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא תָדִיר בָּהּ.

וְחַיָּבִין בִּתְפִילָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ.

וּבַמְּזוּזָה דִּכְתִיב וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ.

וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן דִּכְתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ.

תַּמָּן תַּנִּינָן כָּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ אֲנָשִׁים חַיָּבִין וְהַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת. וְכָל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָהּ אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין. אִי זֶהוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ כְּגוֹן סוּכָּה לוּלָב שׁוֹפָר וּתְפִילִּין. וְאִי זוּ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁאֵין הַזְּמַן גְּרָמָהּ כְּגוֹן אֲבִידָה וְשִׁילּוּחַ הַקֵּן מַעֲקֶה וְצִיצִית. רִבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אֶת הַנָּשִׁים מִמִּצְוַת צִיצִית שֶׁהוּא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ. שֶׁהֲרֵי כְסוּת לַיְלָה פָּטוּר מִן הַצִּיצִית. אָמַר רִבִּי לֵיְיא טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן שֶׁכֵּן אִם הָיְתָה מִיּוּחֶדֶת לוֹ לְיוֹם וּלְלַיְלָה שֶׁהִיא חַיֶּבֶת בְּצִיצִית.

תַּנִּי כָּל מִצְוֹת שֶׁאָדָם פָּטוּר אָדָם מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן חוּץ מִבִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְהָא דְתַנְּינָן כָּל שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בַּדָּבָר אֵין מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. הָא אִם הָיָה חַיָּב אֲפִילּוּ אִם יָצָא מוֹצִיא. אָמַר רִבִּי לֵיְיא שַׁנְיָיא הִיא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דִּכְתִיב בָּהּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ. מִי שֶׁאָכַל הוּא יְבָרֵךְ. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי הֲווּ [יָתְבִין וְאָמְרִין] לָא מִסְתַּבְּרָא בְּקְרִיַּת שְׁמַע שֶׁיְּהֵא כָל אֶחָד וְאֶחָד מְשַׁנֵּן בְּפִיו. לָא מִסְתַּבְּרָא בִּתְפִילָּה שֶׁיְּהֵא כָל אֶחָד וְאֶחָד מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ.

מַה בֵּין סוּכָּה וּמַה בֵּין לוּלָב. סוּכָּה אֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה אֶלָּא לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד. לוּלָב טָעוּן בְּרָכָה כָּל שִׁבְעָה. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי אָחָא הֲווּ יָתְבִין אָמְרִין מַה בֵּין סוּכָּה וּמַה בֵּין לוּלָב. סוּכָּה נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת וּבְיָמִים. לוּלָב אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַיּוֹם. הָתִיב רִבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמָיָא חֲרֵי תַלְמוּד תּוֹרָה נוֹהֵג בַּלֵּילוֹת כְּבָיָמִים. מַיי כְּדוֹן סוּכָּה אֵיפְשַׁר לָהּ לִיבָּטֵל. תַּלְמוּד תּוֹרָה אִיפְשַׁר לוֹ שֶׁלֹּא לִיבָּטֵל.

תַּנִּי אֲבָל אָמְרוּ אִשָּׁה מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ וְעֶבֶד מְבָרֵךְ לְרַבּוֹ וְקָטָן לְאָבִיו. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר נְהוֹרַאי כָּל שֶׁאָמְרוּ בְקָטָן כְּדֵי לְחַנְּכוֹ. תִּיפְתָּר בְּעוֹנֶה אַחֲרֶיהָן (אמן). כְּיֵי דְתַנְּינָן תַּמָּן מִי שֶׁהָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן מַקְרִין אוֹתוֹ עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין וּתְהֵא לוֹ מְאֵירָה. אֲבָל אָמְרוּ תָּבוֹא מְאֵירָה לְבֶן עֲשָׂרִים שֶׁצָּרִיךְ לְבֶן עֶשֶׂר.

ד משנה: בַּעַל קֶרִי מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ וְעַל הַמָּזוֹן מְבָרֵךְ לְאַחֲרֶיהָ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבָרֵךְ לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן.

הלכה: מַהוּ מְהַרְהֵר בְּרָכוֹת.

מַתְנִיתָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַיִם וּכְרִבִּי מֵאִיר דְּתַנְּיָא בַּעַל קֶרִי שֶׁאֵין לוֹ מַיִם לִטְבּוֹל הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְאֵינוֹ מַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִין קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמַשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.

תַּנִּי בַּעַל קֶרִי חוֹלֶה שֶׁנָּפְלוּ עָלָיו תִּשְׁעָה קַבִּין מַיִם וְטָהוֹר שֶׁנָּפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רוּבּוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִים טְהוֹר לְעַצְמוֹ אֲבָל אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן עַד שֶׁיְּבָא בְּאַרְבָּעִים סְאָה. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אַרְבָּעִים סְאָה מִכָּל מָקוֹם.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵין קָרֵי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. רַב חוּנָא אָמַר וַאֲפִילוּ רָאָה אֶת עַצְמוֹ נֵאוֹת בַּחֲלוֹם. הֲווֹן בָּעֵיי מֵימַר וּבִלְבַד מֵאִשָּׁה. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי תְּרַוֵּיהוֹן אָמְרִין וַאֲפִילוּ מִדָּבָר אַחֵר. תַּמָּן תַּנִּינָן יוֹם הַכִּיפּוּרִים אָסוּר בַּאֲכִילָה וּשְׁתִייָה וּבִרְחִיצָה וְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. וְתַנֵּי עֲלָהּ בַּעֲלֵי קֳרִיין טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בְּצִינְעָה בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. וְלֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר אֵין קָרֵי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. פְּתַר לָהּ בְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ מִיטָּתוֹ מִבְעוֹד יוֹם וְשָׁכַח וְלֹא טָבַל. וְהָתַנֵּי מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ טוֹבֵל בְּצִינְעָה בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אִית לָךְ מֵימַר עַל אוֹתוֹ הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ בִּשּׁוֹכְחַ.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָבוּן כָּל עַצְמָן לֹא הִתְקִינוּ אֶת הַטְּבִילָה הַזֹּאת אֶלָּא שֶׁלֹּא יְהוּ יִשְׂרָאֵל כְּתַרְנְגוֹלִין הַלָּלוּ מְשַׁמְּשִׁ מִיטָּתוֹ וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד וְאוֹכֵל.

רִבִּי חֲנִינָא הֲוָה עָבַר עַל תַּרְעֵי דֵּימוֹסִין בִּקְרִיצְתָּא וַאֲמַר מַה טוֹבְלֵי שַׁחֲרִית עוֹשִׂין פֹּה יֵיזְלוּן וְיִתַּנּוּן. בְּהַהִיא דְצַפְרָא הֲוָה אֲמַר מַאן דְּאִית לֵיהּ עֲבִידָא יֵיזֵיל וְיַעֲבֵד.

מַהוּ לְהַרְהֵר בְּבֵית הַכִּסֵּא. חִזְקִיָּה אָמַר מוּתָּר. רִבִּי יָסָא אָמַר אָסוּר. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא כָּל סֵבֶר קָשֵׁי דַּהֲוָה לִי תַּמָּן סְבִירְתִּיהּ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בַּר שִׁמְעוֹן כָּל הַהוּא סְבָרָא קַשְׁיָא דְּטְבוּל יוֹם תַּמָּן סְבִירְתִּיהּ.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם תַּנְחוּם בֵּי רִבִּי חִייָא בְּיוֹמוֹי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בִּיקְשׁוּ לַעֲקוֹר אֶת הַטְּבִילָה הַזֹּאת מִפְּנֵי נַשֵּׁי הַגְּלִיל שֶׁהָיוּ נֶעֱקָרוֹת מִפְּנֵי הַצִּינְעָה. אָמַר לָהֶן רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דָּבָר שֶׁהוּא גּוֹדֵר אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֵירָה אַתֶּם מְבַקְּשִׁים לַעֲקוֹר אוֹתוֹ. מַהוּ גּוֹדֵר יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֵירָה. מַעֲשֶׂה בְשׁוֹמֵר כְּרָמִים אֶחָד שֶׁבָּא לְהִיזָּקֵק עִם אֵשֶׁת אִישׁ. עַד שֶׁהֵן מִתְקַיְּינִין לָהֶן מָקוֹם אֵיכָן הֵן טוֹבְלִין עָבְרוּ הָעוֹבְרִין וְהִשְׁבִּין וּבָטְלָה הָעֲבֵירָה. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לְהִיזָּקֵק עִם שִׁפְחָתוֹ שֶׁל רִבִּי. אָמְרָה לוֹ אִם אֵין גְּבִירְתִּי טוֹבֶלֶת אֵינִי טוֹבֶלֶת. אָמַר לָהּ וְלֹא כִבְהֵמָה אַתְּ. אָמְרָה לוֹ וְלֹא שָׁמַעְתָּ בְּבָא עַל הַבְּהֵמָה שֶׁהוּא נִסְקָל שֶׁנֶּאֱמַר כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת.

אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר וָוה כָּל עַצְמָן לֹא הִתְקִינוּ אֶת הַטְּבִילָה הַזֹּאת אֶלָּא מִפְּנֵי תַלְמוּד. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר לוֹ שֶׁהוּא מוּתָּר אַף הוּא אוֹמֵר אַף אֲנִי אֵלֵךְ וְאֶעֱשֶׂה צָרְכִּי וּבָא וְשׁוֹנֶה כָּל צוֹרְכוֹ וּמִתּוֹךְ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אָסוּר הוּא בָא וְשׁוֹנֶה כָּל צוֹרְכוֹ. תַּמָּן אָמְרִין אֲפִילוּ לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה אָסוּר.

אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר טִיטָס רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בַּתְּחִילָּה וְהָיוּ נְכוֹנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה.

תַּנֵּי זָבִין וְזָבוֹת נִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְשׁוֹנִין מִדְרַשׁ וַהֲלָכוֹת וְהַגָּדוֹת. וּבַעַל קֶרִי אָסוּר בְּכוּלָּן. רִבִּי אַבָּא בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי שׁוֹנָה הֲלָכוֹת וְאֵינוֹ שׁוֹנֶה הַגָּדוֹת. תַּנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי שׁוֹנֶה הִילְכוֹת רְגִילִיּוֹת וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַצִּיעַ אֶת הַמִּשְׁנָה. אִית דְּבָעֵי מֵימַר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַזְכִּיר אַזְכָּרוֹת. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי קוֹמוֹי רִבִּי יָסָא לֵית רִבִּי פָּשַׁט בֵּי עִם רִבִּי בִּין פִּירְקֵיהּ בַּלַּיְלְיָא. אָמַר לֵיהּ אִין. רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא פָּשַׁט עִם רִבִּי נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ פִּירְקֵיהּ בַּלַּיְלְיָא. בְּהַהִיא צַפְרָא הֲוָה מַר מַה דְּאִית לֵיהּ עֲבִידָא יֵיזֵיל עֲבִיד.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁעָמַד לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה בִּנְצִיבִין כֵּינָן שֶׁהִגִּיעַ לְהַזְכָּרָה הִתְחִיל מְגַמְגֵּם בָּהּ. אָמַר לוֹ רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה פְּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ שֶׁאֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טוּמְאָה. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וּנְהִגִּין תַּמָּן כְּרִבִּי אֶלְעָאי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז וּכְרִבִּי יֹאשִׁיָּה בִּכְלָאֵי הַכֶּרֶם וּכְרִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בְּבַעֲלֵי קֳרִיין. כְּרִבִּי אֶלְעָאי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז דְּתַנָּא רִבִּי אֶלְעָאי אָמַר אֵין רֵאשִׁית הַגֵּז אֶלָּא בָּאָרֶץ. כְּרִבִּי יֹאשִׁיָּה בִּכְלָאַיִם דְּתַנֵּי רִבִּי יֹאשִׁיָּה אוֹמֵר לְעוֹלָם אֵינוֹ חַייָב עַד שֶׁיִּזְרַע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפָּלַת יָד. כְּרִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בְּבַעֲלֵי קֳרִיין דְּתַנֵּי רִבִּי יְהוּדָה [בֶּן בְּתֵירָה] אוֹמֵר אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טוּמְאָה.

רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא הֲוָה אָתֵי בְּאֵיסְמְטָא בַּלַּיְלְיָא וַהֲוָה חַמָּרָא מְהַלֵּךְ בַּתְרֵיהּ עַל חַד בֵּית שִׁיחַ. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא גַּבְרָא בָּעֵי מִסְחֵי. אֲמַר לֵיהּ לָא תִסְכֹּן נַפְשָׁךְ. אֲמַר לֵיהּ מִן נְדָה וּמִן אֵשֶׁת אִישׁ הַהוּא גַּבְרָא בָּעֵי לְמִיסְחֵי. אֲפִילוּ כֵן אֲמַר לֵיהּ לֹא תִסְכֹּן בְּנַפְשָׁךְ. כֵּינָן דְּלֹא שָׁמַע לֵיהּ אֲמַר לֵיהּ יֵיחוֹת הַהוּא גַּבְרָא וְלָא יְסוֹק. וְכֵן הֲווֹת לֵיהּ.

רִבִּי יוֹסֵי בֶּן הֲוָה אָתֵי בְּאֵילְפָא חֲמָא חַד קָטַר גַּרְמֵיהּ בְּחַבְלָא מֵיחוֹת וּמִיסְחֵי. אֲמַר לֵיהּ לָא תִסְכֹּן בְּנַפְשָׁךְ. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא מֵיכַל בָּעֵינָא. אֲמַר לֵיהּ אֲכֵיל. הַהוּא גַּבְרָא בָּעֵי מִישְׁתֵּא. אֲמַר לֵיהּ שְׁתֵי. כֵּינָן דְּמָטוּן לְלֹמֵינָה. אֲמַר לֵיהּ תַּמָּן לָא שָׁרֵי לָךְ אֶלָּא בְּגִין סְכַנְתָּא דְנַפְשָׁא בְּרַם הָכָא אָסוּר לְהַהוּא גַּבְרָא לְמִיטְעַם כְּלוּם עַד שַׁעְתָּא דְיַסְחֵי.

אָמַר רִבִּי יַנַּאי שָׁמַעְתִּי שֶׁמְּקִילִין וּמַחְמִירִין בָּהּ. וְכָל הַמַּחְמִיר בָּהּ מַאֲרִיךְ יָמִים בְּטוֹבָה. מִקֵּיל בָּהּ לְרָחוֹץ בְּמַיִם שְׁאוּבִין מַחְמִירִין בָּהּ לִטְבוֹל בְּמַיִם חַיִּים.

ה משנה: הָיָה עוֹמֵד בִּתְפִילָּה וְנִזְכַּר שֶׁהוּא בַּעַל קֶרִי לֹא יַפְסִיק אֶלָּא יְקַצֵּר. יָרַד לִטְבוֹל אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת וּלְהִתְכַּסּוֹת וְלִקְרוֹת עַד שֶׁלֹּא תִגַּע הַחַמָּה יַעֲלֶה וְיִתְכַּסֶּה וְיִקְרָא וְאִם לָאו יִתְכַּסֶּה בַּמַּיִם וְיִקְרָא. לֹא יִתְכַּסֶּה לֹא בַּמַּיִם הָרָעִים וְלֹא בְּמֵי הַמִּשְׁרָה עַד שֶׁיַּטִּיל לְתוֹכָן מַיִם. וְכַמָּה יִרְחִיק מֵהֶן וּמִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת.

הלכה: מַתְנִיתָא בְּרַבִּים אֲבָל בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ מַפְסִיק וּכְרִבִּי מֵאִיר. בְּרַם כְּרִבִּי יְהוּדָה אֲפִילוּ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ אֵינוֹ מַפְסִיק. בְּשֶׁאֵין לוֹ מַיִם לִטְבוֹל. אֲבָל יֵשׁ לוֹ מַיִם לִטְבוֹל אַף רִבִּי יוּדָה מוֹדֵי שֶׁהוּא מַפְסִיק.

חוֹלֶה שֶׁשִּׁימֵּשׁ מִיטָּתוֹ אָמַר רִבִּי אִמִּי אִם הוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ יִטְבּוֹל וְיָמוּת. וְאִם בְּאוֹנֵס אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו. רִבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו. חוֹלֶה מַרְגִּיל צָרִיךְ תִּשְׁעָת קַבִּין. בָּרִיא מַרְגִּיל צָרִיךְ אַרְבָּעִים סְאָה. חוֹלֶה מֵאוֹנֵס אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו. בָּרִיא מֵאוֹנֵס צָרִיךְ תִּשְׁעָת קַבִּין.

רִבִּי זְבַדְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָה עִיר שֶׁמַּעֲיַינָהּ רָחוֹק חֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל וְעוֹלֶה וּמִתְפַּלֵּל. אִם הוּא אָדָם מְסוּיָּם עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַעְיָין רָחוֹק.

פִּיסְקָא. וְאִם לָאו יִתְכַּסֶּה בַּמַּיִם וְיִקְרָא. מַתְנִיתָא בַּעֲכוּרִין אֲבָל בִּצְלוּלִין אָסוּר. וְאִם הוּא יָכוֹל לַעֲכוֹר בְּרַגְלָיו יַעֲכוֹר.

תַּנֵּי מַרְחִיקִין מִצּוֹאַת אָדָם אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִצּוֹאַת כְּלָבִים אַרְבַּע אַמּוֹת וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לְעוּרוֹת. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה נְבֵילָה שֶׁנִּסְרְחָה צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אֲבִינָא וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן. וְכַמָּה יִרְחִיק מֵהֶן וּמִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אַמִּי אָמַר רִבִּי שַׁמַּאי תִּיפְתָּר בְּמִישָׁרָה שֶׁל כּוֹבְסִין. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנִי אִם בְּמִישָׁרָה שֶׁל כּוֹבְסִין הָא תַּנִּינָן לֹא בַמַּיִם הָרָעִים וְלֹא בְמֵי הַמִּשְׁרָה.

תַּנֵּי קָטָן שֶׁהוּא יָכוֹל לֶאֱכוֹל כְּזַיִת דָּגָן פּוֹרְשִׁין מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּימֵי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכוֹל כְּזַיִת דָּגָן אֵין פּוֹרְשִׁין לֹא מִצּוֹאָתוֹ וְלֹא מִמֵּימֵי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת. בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי אַבָּהוּ מִפְּנֵי מַה פּוֹרְשִׁין מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּימֵי רַגְלָיו. אָמַר לוֹן מִפְּנֵי שֶׁמַּחְשְׁבוֹתָיו רָעוֹת. אָמְרִין לֵיהּ וְלֹא קָטָן הוּא. אָמַר לוֹן וְלָא כְתִיב כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו. אָמַר רִבִּי יוּדָן מִנְּעָרָיו כְּתִיב. מִשָּׁעָה שֶׁהוּא נִנְעָר וְיוֹצֵא לָעוֹלָם.

רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר מַרְחִיקִין מִגְּלֵלֵי בְהֵמָה אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר בְּרַכִּים וּבִלְבַד בְּשֶׁל חֲמוֹר. רִבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר בְּבָא מִן הַדֶּרֶךְ. לְוֵי אָמַר מַרְחִיקִין מִצּוֹאַת חֲזִיר אַרְבַּע אַמּוֹת. וְתַנֵּי כֵן מַרְחִיקִין מִצּוֹאַת חֲזִיר אַרְבַּע אַמּוֹת. וּמִצּוֹאַת הַנְּמָיָה אַרְבַּע אַמּוֹת. וּמִצּוֹאַת הַתַּרְנְגוֹלִין אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי יוֹסֵי בֵּרִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רַב חוּנָא וּבִלְבַד בַּאֲדוֹמִים.

תַּנֵּי מַרְחִיקִין מֵרֵיחַ רַע אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אַמִּי מִסּוֹף רֵיחַ רַע אַרְבַּע אַמּוֹת. הֶדָא דְאָמַר לְאַחֲרָיו אֲבָל לְפָנָיו עַד מָקוֹם שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת אוֹתוֹ. כַּהֲדָא רִבִּי לֵיָיא וַחֲבֵרָיָא הֲווּ יָתְבִין קוֹמֵי פוֹנְדָקְיָא בִּרְמְשָׁא. אָמְרִין מַהוּ מֵימָר מִילַּיָיא דְאוֹרְיְתָא. אֲמַר לוֹן מִכֵּיוָן דְּאִילּוּ הֲוָה אִימְּמָא הֲוִינָן חָמְיִין מַה קוֹמֵינָן. בְּרַם כְּדוֹן אָסוּר.

תַּנֵּי גֶּרֶף אֶחָד שֶׁל רִיעִי וְאֶחָד שֶׁל מַיִם צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְשֶׁלְפָנֵי הַמִּטָּה נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא יִקְרָא וְאִם לָאו לֹא יִקְרָא. רִבִּי זָבַאי אָמַר נָתַן לְתוֹכוֹ רְבִיעִית מַיִם יִקְרָא וְאִם לָאו לֹא יִקְרָא. וּמַהוּ כְדֵי רְבִיעִית רְבִיעִית בְּתוֹךְ רְבִיעִית. אֶחָד כֶּלִי קָטוֹן וְאֶחָד כֶּלִי גָּדוֹל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שֶׁלְּאַחַר הַמִּיטָּה יִקְרָא שֶׁלְּפָנֵי הַמִּיטָּה לֹא יִקְרָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֲפִילּוּ טְרָקְלִין עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר לֹא יִקְרָא עַד שֶׁיְּכַסֶּנּוּ אוֹ עַד שֶׁיַּנִּיחֶנּוּ תַּחַת הַמִּיטָּה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי חִיָּא בַּר וָוא הוֹרֵי רִבִּי חֲנִינָא תִּרְתֵּיהּ כְּהָדָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר.

רִבִּי בִּנְיָמִן בַּר פֵּפָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צוֹאָה כָּל שֶׁהִיא מְבַטֶּלֶת בְּרוֹק. רִבִּי זְעוּרָא רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי הֲווּ יָתְבִין חָמִין צוֹאָתָהּ. קָם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי רָקַק עָלֶיהָ. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוּרָא מִן יַמָּא לְטִיגְנָא.

תֵּיבָה שֶׁהִיא מְלֵיאָה סְפָרִים נוֹתְנָהּ מְרַאֲשׁוֹתֵי הַמִּיטָּה וְאֵינָהּ נוֹתְנָהּ מַרְגְּלוֹת הַמִּיטָּה. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָא וְהוּא שֶׁתְּהֵא הַמִּיטָּה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ חֲבָלֶיהָ נוֹגְעִין בַּתֵּיבָה. הוֹרֵי רִבִּי יָסָא בִּמְקוֹמֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק כְּהָדָא דְּרִבִּי חוּנָה.

לֹא יְשַׁמֵּשׁ אָדָם מִיטָּתוֹ וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ בַּבַּיִת. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ אִם הָיָה כָּרוּךְ בְּמַפָּה אוֹ שֶׁהָיָה נָתוּן בְּחַלּוֹן שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים מוּתָּר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עוֹשֶׂה לוֹ כִּילְיוֹן.

לֹא יֵשֵׁב אָדָם עַל גַּבֵּי סַפְסָל שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה נָתוּן עָלָיו. מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי אֶלְיעֶזֶר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי סַפְסָל שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה נָתוּן עָלָיו וְהִרְתִּיעַ מִלְּפָנָיו כְּמַרְתִּיעַ מִלְּפָנֵי הַנָּחָשׁ. אִם הָיָה נָתוּן עַל גַּבֵּי דָבָר אַחֵר מוּתָּר. עַד הֵיכָן. רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָא טָפַח. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי זְעוּרָא אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא.

דִּייסַקִּי שֶׁהִיא מְלֵיאָה סְפָרִים אוֹ שֶׁהָיוּ בְתוֹכָהּ עַצְמוֹת הַמֵּת חֲרֵי זֶה מִפְשִׁילָן מֵאֲחוֹרָיו וְרוֹכֵב.

תְּפִילִין תּוֹלֶה אוֹתָן מֵרַאֲשׁוֹת הַמִּיטָּה וְאֵינוֹ תוֹלֶה אוֹתָם מַרְגְּלוֹת הַמִּיטָּה. רִבִּי שְׁמוּאֵל רִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא רִבִּי הָיָה תוֹלֶה אֶת הַתְּפִילִין בְּמֵרַאֲשׁוֹת הַמִּיטָּה. רִבִּי חִזְקִיָּה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ וּבִלְבַד דְּלָא יַעֲבִיד כְּהֶדְיֵיקְלָרָא אֶלָּא תְּפִילִין מִלְמַעְלָן וּרְצוּעוֹת מִלְמַטָּן.

תַּנָּא רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל הָעוֹטֵשׁ בִּתְפִילָּתוֹ סִימָן רַע לוֹ. חֶדָא דְאַתְּ אָמַר מִלְמַטָּה אֲבָל מִלְמַעְלָה לֹא. אַתְיָא דָּמַר רִבִּי חֲנִינָא אֲנִי רָאִיתִי אֶת רִבִּי מְפַהֵק וּמְעַטֵּשׁ וְנוֹתֵן יָדָיו עַל פִּיו אֲבָל לֹא רוֹקֵק. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֲפִילּוּ רוֹקֵק כְּדֵי שֶׁיִּהֵא כוֹסוֹ נָקִי. לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוּתָּר. לִימִינוֹ אָסוּר לְשִׂמְאלוֹ מוּתָּר. הֶדָא הִיא דְתֵימַר יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. כָּל עַמָּא מוֹדֵיי בְּהֶהֵין דְּרָקַק אִיצְטְלִין דְּהוּא אָסוּר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר הָרוֹקֵק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּרוֹקֵק בְּבָבַת עֵינוֹ. רִבִּי יוֹנָה רָקַק וְשִׁייֵיף. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חַלַפְתָּא בְּשֵׁם [רַב] אָדָא בַּר אַחָוָה הַמִּתְפַּלֵּל אַל יָרוֹק עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי אָבוּן וְכֵן הָרוֹקֵק אַל יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת.

תְּנֵי הַמִּתְפַּלֵּל אַל יָטִיל אֶת הַמַּיִם עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְכֵן הַמַּשְׁיל מַיִם אַל יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לֹא סוֹף דָּבָר עַד

שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אֶלָּא אֲפִילּוּ שָׁהָא כְּדֵי הִילּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רַבִּי אַמִּי אִם אוֹמֵר אַתָּה עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת יְהֵא אָסוּר אֲנִי אוֹמֵר אַחַר בָּא וְהִטִּיל שָׁם.

רַבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב צוֹאָה עַד שֶׁתִּבַּשׁ כְּעֶצֶם. מַיִם כָּל זְמָן שֶׁהֵן מַטְפִּיחִין. גְּנִיבָא אָמַר מַיִם כָּל זְמָן שֶׁרִישׁוּמָן נִיכָּר. שְׁמוּאֵל אָמַר עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב צוֹאָה אֲפִילּוּ עֲשׂוּיָה כְּעֶצֶם אֲסוּרָה. שְׁמוּאֵל אָמַר עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. אָמַר חִזְקִיָּה רַבִּי אַבָּא מַחְמִיר בְּמַיִם יוֹתֵר מִן הַצוֹאָה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי מָנָא מִן הֲדָא דְּגְנִיבָה. אָמַר לֵיהּ אֲפִילּוּ עֲשׂוּיָה כְּעֶצֶם אֲסוּרָה מִפְּנֵי שֶׁמְּמַשָּׁשָׁהּ קָיִם מַיִם אֵין מַמָּשָׁהּ קָיִם.

ו משנה: זַב שֶׁרָאָה קֶרִי וְנִדָּה שֶׁפָּלְטָה שִׁכְבַת זֶרַע וְהַמְשַׁמֶּשֶׁת שֶׁרָאֲתָה נִדָּה צְרִיכָה טְבִילָה וְרַבִּי יוּדָה פּוֹטֵר.

הלכה: עַד כְּדוֹן זָב שֶׁרָאָה קֶרִי וַאֲפִילּוּ קֶרִי שֶׁרָאָה זוֹב מוֹעִיל הוּא שֶׁהוּא טוֹבֵל. נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הֲדָא הַמְשַׁמֶּשֶׁת שֶׁרָאֲתָה נִדָּה צְרִיכָה טְבִילָה. וְרַבִּי יוּדָה פּוֹטֵר. מַה טַעַם דְּרַבִּי יוּדָה מִשּׁוּם מַה מוֹעִיל הוּא שֶׁהוּא טוֹבֵל שֶׁאִם שָׁם לְטוּמְאָה קַלָּה אֵצֶל טוּמְאָה חֲמוּרָה. מַה נָפַק מִבֵּינֵיהוֹן רָאָה קֶרִי אֵין תֵּימַר מַה מוֹעִיל שֶׁהוּא טוֹבֵל מוֹעִיל הוּא הֲוֵי לִית טַעֲמֵיהּ דְּלָא מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם לְטוּמְאָה קַלָּה אֵצֶל טוּמְאָה חֲמוּרָה.

עַד כְּדוֹן כְּשֶׁבָּאת לוֹ טוּמְאָה קַלָּה בְּסוֹף. אֲפִילּוּ בָּאת לוֹ טוּמְאָה חֲמוּרָה בְּסוֹף. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא וְהַמְשַׁמֶּשֶׁת שֶׁרָאֲתָה נִדָּה צְרִיכָה טְבִילָה וְרַבִּי יוּדָה פּוֹטֵר. הֲדָא אָמְרָה הִיא הֲדָא הִיא אָדָא.

פרק ד

א משנה: תְּפִילַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת. תְּפִילַּת הַמִּנְחָה עַד הָעֶרֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד פְּלָג הַמִּנְחָה. תְּפִילַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע. וְשֶׁל מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם.

הלכה: כְּתִיב לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם וְכִי יֵשׁ עֲבוֹדָה בְּלֵב. וְאִי זוּ זוּ תְּפִילָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר אֱלָהָךְ דִּי אַנְתְּ פָּלַח לֵיהּ בְּתְדִירָא הוּא יְשֵׁיזְבִינָּךְ. וְכִי יֵשׁ פּוּלְחָן בְּכָבֶל. וְאִי זוּ זוּ תְּפִילָה.

יָכוֹל יְהֵא מִתְפַּלֵּל שְׁלָשְׁתָּן כְּאַחַת פִּירֵשׁ בְּדָנִיֵּאל וְזִימְנִין תְּלָתָא בְּיוֹמָא הוּא בֵּרַךְ עַל בִּרְכוֹהִי וְגוֹמֵר. יָכוֹל יְהֵא מִתְפַּלֵּל לְכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכַוִּין פְּתִיחִין לֵיהּ בְּעִילְּיתֵיהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלֶם. יָכוֹל מִשֶּׁבָּאוּ לַגּוֹלָה כֵּן תַּלְמוּד לוֹמַר כָּל קֶבֶל דַּהֲוָה עָבִיד מִן קַדְמַת דְּנָא. יָכוֹל יְהֵא מִתְפַּלֵּל שְׁלָשְׁתָּן בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה. כְּבַר פִּירֵשׁ דָּוִד עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם. יָכוֹל יְהֵא מַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ וּמִתְפַּלֵּל. פִּירֵשׁ בְּחַנָּה וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ. יָכוֹל יְהֵא מְהַרְהֵר בְּלֵב. תַּלְמוּד לוֹמַר רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת. הָא כֵיצַד מַרְחִישׁ בְּשִׂפְתוֹתָיו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא מִן הַפָּסוּק הַזֶּה אַתְּ לָמֵד אַרְבָּעָה דְּבָרִים. וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ. מִיכָּן שֶׁהַתְּפִילָּה צְרִיכָה כַּוָּנָה. רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת. מִיכָּן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַרְחִישׁ בְּשִׂפְתוֹתָיו. וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע. מִיכָּן שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם מַגְבִּיהַּ אֶת קוֹלוֹ וְיִתְפַּלֵּל. וַיְחַשְּׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכּוֹרָה. מִיכָּן שֶׁהַשִּׁכּוֹר אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל.

מִילְתָא דְּחָנָן בַּר אַבָּא פְּלִיגָא דְּחָנָן בַּר וָוא אָמַר לַחֲבֶרְיָא נִימָר לְכוֹן מִילְתָא טָבְתָּא דְּחָמִית לְרַב עֲבִיד וְאַמְרַתָּהּ קוֹמֵי שְׁמוּאֵל וְקָם וְנָשַׁק עַל [פּוּמֵי]. בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹחֵחַ. בָּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם זוֹקֵף. שְׁמוּאֵל אָמַר וַנָּא אֶמְרִית טַעֲמָא יי זוֹקֵף כְּפוּפִים. אָמַר רַבִּי אַמִּי לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלָא אָמַר אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמִי נִיחַת הוּא.

אָמַר רַבִּי אָבוּן אִלּוּ הָוָה כְתִיב בִּשְׁמִי נִיחַת הוּא הָוָה יֵאוּת. לֵית כְּתִיב אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמִי נַחַת הוּא. קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא הִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם כְּבָר נַחַת הוּא.

רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא מַצְלֵי בְקָלָא. רַבִּי יוֹנָה כַּד הֲוָה מַצְלֵי בִכְנִישְׁתָּא הֲוָה מַצְלֵי בְּבֵיתָא הֲוָה מַצְלֵי בְקָלָא עַד דְּיַילְפוּן בְּנֵי בֵייתֵיהּ צְלוֹתָא מִינֵּיהּ. אָמַר רַבִּי מָנָא וּבְנֵי בֵיתֵיהּ דְּאַבָּא יָלְפָא צְלוֹתָא מִינֵּיהּ.

מֵאֵיכָן לָמְדוּ שָׁלֹשׁ תְּפִילוֹת. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁהַיּוֹם מִשְׁתַּנֶּה עַל הַבְּרִיּוֹת. בְּשַׁחַר צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁהוֹצֵאתָנִי מֵאֲפֵילָה לְאוֹרָה. בְּמִנְחָה צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי כְּשֵׁם שֶׁזִּכִּיתָנִי לִרְאוֹת הַחַמָּה בִּמְזָרְח כַּךְ זָכִיתִי לִרְאוֹת בְּמַעֲרָב. בָּעֶרֶב צָרִיךְ לוֹמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי כְּשֵׁם שֶׁהֵיִיתִי בָּאֲפֵילָה וְהוֹצֵאתָנִי לְאוֹרָה כַּךְ תּוֹצִיאֵנִי מֵאֲפֵילָה לְאוֹרָה.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר תְּפִילוֹת מֵאָבוֹת לְמִדּוּם. תְּפִילַּת הַשַּׁחַר מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבּוֹקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם לִפְנֵי יי. וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִילָּה כְּמָה דְתֵימַר וַיַּעֲמוֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל. תְּפִילַּת הַמִּנְחָה מִיִּצְחָק אָבִינוּ. וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וְאֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִילָּה. כְּמָה דְתֵימַר תְּפִילָּה לֶעָנִי כִי יַעֲטוֹף וְלִפְנֵי יי יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ. תְּפִילַּת הָעֶרֶב מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם. וְאֵין פְּגִיעָה אֶלָּא תְּפִילָּה כְּמָה דְתֵימַר יִפְגְּעוּ נָא בַיי צְבָאוֹת. וְאוֹמֵר אַל תִּשָּׂא בַּעֲדָם רִינָּה וּתְפִילָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי.

וְרַבָּנָן אָמְרוּ תְּפִילוֹת מִתְמִידִין גָּמְרוּ. תְּפִילַּת הַשַּׁחַר מִתָּמִיד שֶׁל שַׁחַר. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר. תְּפִילַּת הַמִּנְחָה מִתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְאֵת הַכֶּבֶשׂ

הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבַּיִם. תְּפִילַּת הָעֶרֶב לֹא מָצְאוּ בַּמֶּה לִתְלוֹתָהּ וְשָׁנוּ אוֹתָהּ סְתָם. הֲדָא הִיא דְתַנְיָנָן תְּפִילַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע וְשֶׁל מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא עוֹד הִיא קָבְעוּ אוֹתָהּ כְּנֶגֶד אֵיכּוּל אֵיבָרִים וּפְדָרִים שֶׁהָיוּ מִתְאַכְּלִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה.

מִדְבְּרֵי תוֹרָה לָמַד רִבִּי יְהוּדָה. דְּתַנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְחַם הַשָּׁמֶשׁ וְנָמַס בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. אַתָּה אוֹמֵר בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר כְּחוֹם הַיּוֹם חֲרֵי שֵׁשׁ אָמוּר. הָא מַה אֲנִי מְקַיֵּים וְחַם הַשָּׁמֶשׁ וְנָמַס בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. וְאַתְּ דָּרִישׁ בַּבּוֹקֶר בַּבּוֹקֶר. מַה בַּבּוֹקֶר שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. אַף בַּבּוֹקֶר שֶׁנֶּאֱמַר כַּאן בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. בְּאַרְבַּע שָׁעִין שִׁמְשָׁא חֲמִין וְטוּלָא קָרִיר. בְּשִׁית שָׁעִין שִׁמְשָׁא חֲמִין וְטוּלָא חֲמִין. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא מַהוּ כְּחוֹם הַיּוֹם. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין צֵל לְכָל בְּרִיָּיה.

רִבִּי יָסָא מַצְלֵי בִּתְלַת שָׁעִין. רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא מַצְלֵי בִּתְלַת שָׁעִין. רִבִּי בְּרֶכְיָה חֲמוּנֵיהּ קָרֵי קְרִית שְׁמַע וּמַצְלֵי בָּתָר תְּלַת שָׁעִין. וְהָא תַנִּינָן הַקּוֹרֵא מִיכָּן וָאֵילַךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. נִימָר כְּבָר קִיבֵּל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּעוֹנָתָהּ.

אִי מֵעֲדוּת לָמַד רִבִּי יוּדָה דָּמַר רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בִּימֵי מַלְכוּת יָוָן הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי גְדָיִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֵינֵיהֶם וּמָצְאוּ שְׁנֵי טְלָיִים מְבוּקָּרִים בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה הֵעִיד רִבִּי יוּדָה בַּר אַבָּא עַל תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר שֶׁקָּרֵב בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת.

אָמַר רִבִּי לֵוִי אַף בִּימֵי מַלְכוּת רִשְׁעָה הַזֹּאת הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי כְבָשִׂים. וּבְסוֹף שִׁלְשְׁלוּ לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְעָלוּ לָהֶן שְׁנֵי חֲזִירִין. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ לְחַצִּי חוֹמָה עַד שֶׁנָּעַץ הַחֲזִיר בַּחוֹמָה וְנִזְדַּעְזָעָה הַחוֹמָה וְקָפַץ אַרְבָּעִים פַּרְסָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּרְמוּ הָעֲוונוֹת וּבָטֵל הַתָּמִיד וְחָרַב הַבַּיִת.

מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן. שְׁנַיִם לַיּוֹם. חֲלוֹק אֶת הַיּוֹם. טַעְמָא דְּרִבִּי יוּדָה שְׁנַיִם לַיּוֹם חוֹבָה לַיּוֹם. שְׁנַיִם לַיּוֹם שְׁנֵי פְּרַקְלִיטִין לַיּוֹם. שְׁנַיִם לַיּוֹם. שֶׁתְּהֵא שִׁחִיטָתָן לְשֵׁם הַיּוֹם.

שְׁנַיִם לַיּוֹם. שֶׁתְּהֵא שִׁחִיטָתָן כְּנֶגֶד הַיּוֹם. הֲדָא הִיא דְתַנִּינָן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית עַל טַבַּעַת שְׁנִייָה כְּנֶגֶד הַיּוֹם וְשֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מִזְרָחִית עַל טַבַּעַת שְׁנִייָה כְּנֶגֶד הַיּוֹם. וְהוּא שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ אֵי זֶה מֵהֶן נִשְׁחַט בְּשַׁחֲרִית וְאֵי זֶה מֵהֶן נִשְׁחַט בָּעֲרָבִית.

רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה וּתְפִילַּת הַמּוּסָף תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. חֲווֹן בָּעִין מֵימַר כְּשֶׁאֵין בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁנֵיהֶן אֲבָל אִם יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁנֵיהֶן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וַאֲפִילוּ יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁתֵּיהֶן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. רִבִּי נָתָן בַּר טוֹבִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אֲפִילוּ יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁתֵּיהֶן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. וְהָתַנֵּי הִקְדִּים תְּפִילַּת הַמִּנְחָה לִתְפִילַּת הַמּוּסָפִין יָצָא. לְשֶׁעָבַר הָא בַּתְּחִילָּה לָא בְּדָא. פָּתַר לָהּ בְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִילָּה. כַּהֲדָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מְפַקֵּד לְתַלְמִידָיו אֵין חָוֶה לְכוֹן אֲרִיסְטוֹן וּמָטָא יוֹמָא לְשִׁית שָׁעִין עַד דְּלָא תִסְקוּן לַאֲרִיסְטוֹן תְּהֵוִון מַצְלוּן דְּמִנְחָתָא עַד דְּלָא תִסְקוּן.

וְכַמָּה הוּא פְּלָג הַמִּנְחָה אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת חָסֵר רְבִיעַ.

תַּמָּן תַּנִּינָן תָּמִיד נִשְׁחַט בִּשְׁמוֹנֶה וּמֶחֱצָה וְקָרֵב בְּתֵשַׁע וּמֶחֱצָה. עֶרֶב פְּסָחִים נִשְׁחַט בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה וְקָרֵב בִּשְׁמוֹנֶה וּמֶחֱצָה בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי הָכָא אַתְּ עֲבַד מִנְחָה שְׁתֵּי שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וְהָכָא אַתְּ עֲבִיד מִנְחָה שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לֹא הוּקְשָׁה תְּפִילַּת הַמִּנְחָה לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם אֶלָּא לִקְטוֹרֶת. מַה טַעַם תִּכּוֹן תְּפִילָתִי קְטוֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב. צֵא שָׁעָה אַחַת לְעִיסּוּקוֹ וְאַתְּ עֲבַד מִנְחָה שְׁתֵּי שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה.

רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא הָיָה מִתְפַּלֵּל עִם דְּמְדוּמֵי חַמָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עָלָיו מוֹרָא שָׁמַיִם כָּל הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא וְיֵהֵא חֶלְקִי עִם הַמִּתְפַּלְלִים עִם דְּמְדוּמֵי חַמָּה מַה טַעַם עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצוֹא. מַהוּ לְעֵת מְצוֹא לְעֵת מִיצּוּיוֹ שֶׁל יוֹם.

אַחוּי דְּאִימֵּיהּ דְּרִבִּי אָדָא חֲוָה מְצַיֵּיץ גּוּלְתֵּיהּ דְּרַב בְּצוֹמָא רַבָּא. אֲמַר לֵיהּ כַּד תִּיחְמֵי שִׁימְשָׁא בְּרִישׁ דִּיקְלֵי תֵּיהַב לִי גּוּלְתִּי דְּנַצְלֵי דְּמִנְחָתָא. וְשִׁמְשָׁא בְּרִישׁ דִּיקְלֵי תַּמָּן אַיְמָא הוּא. הכא דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן הָאוֹמֵר לְצוּלָה חֳרֵבִי זוּ בָּבֶל שֶׁהִיא זוּטוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ צוּלָה שֶׁשָּׁם צָלְלוּ מֵיתֵי דּוֹר הַמַּבּוּל. גַּם בְּבָבֶל לִנְפוֹל חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל גַּם בְּבָבֶל נָפְלוּ חַלְלֵי כָל הָאָרֶץ. כְּתִיב וַיְמִצְאוּ בְקָעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שִׁנְעָר שֶׁשָּׁם נִנְעֲרוּ מֵיתֵי דּוֹר הַמַּבּוּל. דָּבָר אַחֵר שֶׁהֵם מֵתִים בְּתַשְׁנוּק בִּלֹּא נֵר בִּלֹּא מָרְחָץ. דָּבָר אַחֵר שִׁנְעָר שֶׁהֵן מְנוּעָרִין מִן הַמִּצְוֹת בִּלֹּא תְרוּמָה וּבִלֹּא מַעֲשֵׂר. דָּבָר אַחֵר שִׁנְעָר שֶׁשָּׁרִיהָ מֵתִים נְעָרִים. דָּבָר אַחֵר שִׁנְעָר שֶׁהֶעֱמִידָה שׁוֹנֵא וָעָר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵי זֶה זֶה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע.

רַב כְּרִבִּי יוּדָה. אֵין תַּעֲבְדִינֵיהּ כְּרַבָּנָן לֵית רִבִּי יוּדָה מוֹדֵי. אֵין תַּעֲבְדִינֵיהּ כְּרִבִּי יוּדָה אוֹף רַבָּנָן מוֹדוּ.

מְנַיִין לִנְעִילָה. אָמַר רִבִּי לֵוִי גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִילָה. מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִתְפִילָה נֶעֱנֶה. מֵחֶלְקָהּ שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי תַּמָּן אָמַר רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי פַּפַּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִיכְנִין בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתָר וּדְבַר שְׂפָתַיִם אַךְ לְמַחְסוֹר. חַנָּה עַל יְדֵי שֶׁרִיבְתָּ בִתְפִילָה קִצְּרָה בְיָמָיו שֶׁל שְׁמוּאֵל שֶׁאָמְרָה וְיֵשֶׁב שָׁם עַד עוֹלָם וַהֲלֹא אֵין עוֹלָמוֹ שֶׁל לֵוִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים שָׁנָה. דִּכְתִיב וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה. וְהַוְיָין לֵיהּ חֲמִשִּׁין וְתַרְתִּין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן

שְׁתַּיִם שֶׁגִּמְלַתּוּ. וְכָה אָמַר הָכָן. אִי אָמְרָה כֵּן לְיָחִיד כֵּן לְצִיבּוּר. רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יי. מִיכַּן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִילָּה נֶעֱנֶה.

אִימָתַי הִיא נְעִילָה רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין אִיתְפַּלְגוּן רַב וְרִבִּי יוֹחָנָן. רַב אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל. אֲמַר רִבִּי יוּדָן [אַנְתּוֹרְדָיָא] מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. בִּשְׁלָשָׁה פְּרָקִים הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם אַרְבַּע פְּעָמִים בַּיּוֹם. בְּשַׁחֲרִית. בְּמוּסָף. בְּמִנְחָה. וּבִנְעִילַת שְׁעָרִים. בְּתַעֲנִיּוֹת. וּבְמַעֲמָדוֹת. וּבְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אִית לָךְ מֵימַר נְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם בַּיּוֹם.

אַחוּי דְּאִימֵּיהּ דְּרִבִּי אָדָא הֲוָה צַייֶר גּוּלְתֵּיהּ דְּרַב בְּצוֹמָא רַבָּא. אֲמַר לֵיהּ כַּד תֵּיחְמֵי שִׁימְשָׁא בְּרִישׁ דֵּיקְלֵי תֵּיהַב לִי גּוּלְתִּי דְּנַצְלֵי נְעִילַת שְׁעָרִים. מֵחְלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב תַּמָּן הוּא אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. וְכֹה אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל. אֲמַר רַב מַתָּנָה עַל יְדֵי דַּהֲוָה מַאֲרִיךְ רַב בְּצָלוֹתֵיהּ סַגִּין הֲוָה מַגִּיעַ לִנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם.

נְעִילָה מַהוּ שֶׁתִּפְטוֹר שֶׁל עֶרֶב. רִבִּי אַבָּא וְרַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אַבָּא לְרַב הוּנָא הֵיאַךְ הוּא מַזְכִּיר שֶׁל הַבְדָּלָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה לְרִבִּי אַבָּא הֵיאַךְ יְהוּ שָׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אֲמַר לֵיהּ וְלֹא כְּבָר אִיתְתֵּבַת תִּיבְטִיל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַה דְּאַקְשֵׁי רִבִּי אַבָּא קָשֶׁה יְאוּת. מַה דְּאַקְשֵׁי רִבִּי יוֹנָה לָא קָשֶׁה יְאוּת. קַל הֵיקְלוּ עָלָיו מִשּׁוּם תַּעֲנִיתוֹ שֶׁיְּהוּ שָׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רִבִּי אַבָּא בַּר מָמָל אָמַר לַחֲבֵרָיָיא מָרַיי מִן כּוּלְכוֹן שַׁמְעִית שֶׁאֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּרִבִּי בוּן וְתַנֵּי רִבִּי חִיָּיא בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַעֲנִית צִיבּוּר.

רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי יוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּשַׁבָּת מַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בִּנְעִילָה. אוֹסְפִין עָלֶיהָ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתַעֲנִית צִיבּוּר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בִּנְעִילָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שַׁבָּת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסָף בַּחֲנוּכָּה מַזְכִּיר שֶׁל חֲנוּכָּה בְּמוֹסָף. אוֹסְפִין עָלָהּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסָף בַּחֲנוּכָּה מַזְכִּיר שֶׁל חֲנוּכָּה בְּמוֹסָף.

רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתַעֲנִית הֵיאַךְ מַזְכִּיר הוּא שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. רִבִּי זְעוֹרָא אָמַר בְּהוֹדָיָה. רִבִּי אַבָּא בַּר מָמָל אָמַר בַּעֲבוֹדָה. רִבִּי אֲבִינָא אָמַר אוֹמֵר בְּרָכָה רְבִיעִית. אָמַר רִבִּי אַבָּא מַה מָצִינוּ בְּכָל מָקוֹם אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית. אַף כַּאן אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית. וְכֵן נָפַק עֲבָדָא כַּהֲדָא דְּרִבִּי אַבָּא.

בְּמַה קוֹרִין. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא כְּגוֹן מוֹדַעְתּוּן [בּוֹ] תַּעֲנִית רְבִיעִין עַל מֵעֵיהוֹן וְלֹא יָדְעִין דְּהִיא תַּעֲנִיתָא. אָמַר לֵיהּ לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁקּוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. רִבִּי יוּדָן קַפּוֹדְקֵיָּא אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. קָם רִבִּי יוֹסֵי עִם רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי. אָמַר לֵיהּ אַתְּ שָׁמַעְתָּ מֵאָבוּךְ חֲדָא מִילְתָא. אָמַר לֵיהּ לֹא אַבָּא הֲוָה אָמַר כֵּן אֶלָּא בְּעֵין טָב עַל יְדֵי דְּאִינּוּן יָדְעִין דְּהוּא רֵישׁ יַרְחָא קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. הָא שְׁאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת.

יִרְמְיָה סַפְרָא שָׁאַל לְרִבִּי יִרְמְיָה רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת בְּמַה קוֹרִין. אָמַר לֵיהּ קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי חֲלְבּוֹ קוֹמֵי רִבִּי אַמִּי וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן לַכֹּל מַפְסִיקִין לְרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים לְחַנוּכָּה וּלְפוּרִים.

יִצְחָק סְחוֹרָא שָׁאַל לְרִבִּי יִצְחָק רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה בְּמַה קוֹרִין. אָמַר לֵיהּ קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֶחָד בַּחֲנוּכָּה. רִבִּי פִּינְחָס וְרִבִּי סִימוֹן רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא מָטוּ בָהּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶבְדִּימָא דְּמִן חֵיפָא קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בַּחֲנוּכָּה וְאֶחָד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁלֹּא בָּא הָרְבִיעִי אֶלָּא מַחְמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. בַּר שֶׁלֶמְיָא סַפְרָא שָׁאַל לְרִבִּי מָנָא הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁל חֲנוּכָּה לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וְלֹא שִׁבְעָה אִינּוּן קוֹרִין. אִית לָךְ לְמֵימַר שֶׁלֹּא בָּא הָרְבִיעִי אֶלָּא מַחְמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. שְׁאִילְתִּינְהוּ לְסַפְרָא אָמַר לֵיהּ וַהֲדָא שְׁאִלְתָּא דְּסָפָר.

רִבִּי מִפְקֵד לְאַבְדָּן אֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוה מִפְקֵד לַאֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא מָשְׁכְנִי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּי רִבִּי יוֹסֵי אֲצָל פּוּנְדּוּק אֶחָד אָמַר לִי כַּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אָמַר רִבִּי אַמִּי רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג וְלָא הֲוָה צָרִיךְ מִפְלָגָה עַל הֲדָא לָמָּה שֶׁכֵּן מוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל קוֹדֶשׁ. וְעוֹד דְּסַלְקוּן חוֹמָרַיָּא מִן עֶרֶב לְצִיפּוֹרִין וְאָמְרִין כְּבָר שַׁבָּת רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ. וְיֵידָה אָמְרָה דָּא דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא מָשְׁכְנִי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּי רִבִּי יוֹסֵי אֲצָל פּוּנְדּוּק אֶחָד אָמַר לִי כַּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּשַׁבָּת וַאֲפִילוּ אַף עַלָּה לָא הֲוָה צָרִיךְ מִיפְלְגָה דְּרִבִּי מִפְקֵד לְאַבְדָּן אֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוה מִפְקֵד לַאֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיזוּ קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי אָמְרִין עָלָה אָדָם עַל מִיטָּתוֹ אֵין מַטְרִיחִין אוֹתוֹ לְיָרֵד. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא כָּל מַאן דַּהֲוִינָא עָבֵד כֵּן הֲוִינָא מְפָחֵד בַּלֵּילְיָא. לֵית לָךְ אֶלָּא כַּהֲדָא דְּרִבִּי מִפְקֵד לְאַבְדָּן אֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָיֵים. רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא מִפְקֵד לַאֲמוֹרֵיהּ כו׳.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא תַּנֵּיי תַּמָּן תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר חוֹבָה. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רְשׁוּת. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אַתְיָין אֵילֵּין פַּלְגְּוָותָא כְּאִינּוּן

פַּלְגְּוותָא מָאן דָּמַר חוֹבָה אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. וּמָאן דָּמַר רְשׁוּת נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב.

מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁבָּא וְשָׁאַל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. אָמַר לֵיהּ רְשׁוּת. בָּא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. אָמַר לֵיהּ חוֹבָה. אָמַר לוֹ וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשׁוּת. אָמַר לוֹ לְמָחָר כְּשֶׁאֶכָּנֵס לְבֵית הַוַּועַד עֲמוֹד וּשְׁאוֹל אֶת הֲלָכָה הַזֹּאת. לְמָחָר עָמַד אוֹתוֹ תַּלְמִיד וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. אָמַר לוֹ חוֹבָה. אָמַר לוֹ הָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשׁוּת. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַתְּ הוּא אוֹמֵר רְשׁוּת אָמַר לֵיהּ לָאו. אָמַר לוֹ עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ וְיָעִידוּךָ. וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו עַד שֶׁרִינְּנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ לְרַבִּי חֲצָפִית הַתּוּרְגְּמָן הַפְטֵר אֶת הָעָם. אָמְרוּ לְרַבִּי זֵינוֹן הַחַזָּן אֱמוֹר הַתְחֵיל וְאָמַר הַתְחִילוּ. וְעָמְדוּ כָל הָעָם עַל רַגְלֵיהֶם וְאָמְרוּ לוֹ כִּי עַל מִי לֹא עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד. הָלְכוּ וּמִינּוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְנִתְמַלֵּא כָּל רֹאשׁוֹ שֵׂיבוֹת. וְהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא יוֹשֵׁב וּמִצְטַעֵר וְאָמַר לֹא שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֶלָּא שֶׁהוּא בֶּן גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָתֵד בְּמִי לְהִתָּלוֹת בָּהּ. וְכִי מַה הָיְתָה יְתִידָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שֶׁהָיָה דּוֹר עֲשִׂירִי לְעֶזְרָא. וְכַמָּה סַפְסָלִין הָיוּ שָׁם. רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן סִיסִי אָמַר שְׁמוֹנִים סַפְסָלִים הָיוּ שָׁם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים חוּץ מִן הָעוֹמְדִין לַאֲחוֹרֵי הַגֶּדֶר. רַבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי אָבוּן אָמַר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָיוּ שָׁם חוּץ מִן הָעוֹמְדִין לַאֲחוֹרֵי הַגֶּדֶר. כְּיֵי דְּתַנְיֵנן תַּמָּן בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה. תַּמָּן תַּנְיֵנן זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה. וְכִי כֶּרֶם הָיָה שָׁם אֶלָּא אִילּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִין שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּכֶרֶם. מִיַּד הָלַךְ לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפָיְיסוֹ בְּבֵיתוֹ. אָזַל גַּבֵּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַשְׁכְּחֵיהּ יְתִיב עֲבִיד מְחָטִין. אֲמַר לֵיהּ אִילֵּין אַתְּ חַיֵּי. אֲמַר לֵיהּ וַעַד כְּדוֹן אַתְּ בָּעֵי מִידְעֵי. אוֹי לוֹ לְדוֹר שֶׁאַתָּה פּוֹרְנְסוֹ. אָמַר לוֹ נֶעֱנֵיתִי לָךְ. וְשָׁלְחוּן גַּבֵּי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה חַד קַצָּר. וְאִית דָּמְרִין רַבִּי עֲקִיבָא הֲוָה. אָמַר לוֹ מִי שֶׁהוּא מַזֶּה בֶּן מַזֶּה יַזֶּה מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא מַזֶּה וְלֹא בֶּן מַזֶּה יֵימַר לְמַזֶּה בֶּן מַזֶּה מֵימֶיךָ מִי מְעָרָה וְאֶפְרְךָ אֶפֶר מַקֵּלָה. אָמַר לוֹ נִתְרַצִּיתָם אֲנִי וְאַתֶּם נַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל. אַף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ אֶלָּא מִינּוּ אוֹתוֹ אַב בֵּית דִּין.

ב משנה: רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה מִתְפַּלֵּל בִּכְנִיסָתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבִיצִיאָתוֹ תְּפִילָּה קְצָרָה. אָמְרוּ לוֹ מַה טִיבָהּ שֶׁל תְּפִילָּה זוֹ. אָמַר לָהֶן בִּכְנִיסָתִי אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא תֶּאֱרַע תַּקָּלָה עַל יָדִי וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָיָה עַל חֶלְקִי.

הלכה: בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא אַקְפִּיד כְּנֶגֶד חֲבֵרַי וְלֹא חֲבֵרַי יַקְפִּידוּ כְּנֶגְדִּי. שֶׁלֹּא נְטַמֵּא אֶת הַטָּהוֹר וְלֹא נְטַהֵר אֶת הַטָּמֵא. שֶׁלֹּא נֶאֱסוֹר אֶת הַמּוּתָּר וְלֹא נַתִּיר אֶת הָאָסוּר. וְנִמְצֵאתִי מִתְבַּיֵּישׁ לְעוֹלָם הַזֶּה וּלְעוֹלָם הַבָּא. וּבִיצִיאָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁנָּתַתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ וּבָתֵּי כְנִיסִיּוֹת וְלֹא נָתַתָּ חֶלְקִי בְּבָתֵּי תֵּרְטִיּוֹת וּבְבָתֵּי קַרְקָסִיּוֹת שֶׁאֲנִי עָמֵל וְהֵן עֲמֵלִין. אֲנִי שׁוֹקֵד וְהֵן שׁוֹקְדִין. אֲנִי עָמֵל לִירֵשׁ גַּן עֵדֶן. וְהֵן עֲמֵלִין לִבְאֵר שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֹא תַעֲזוֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת.

רַבִּי פְּדָת בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִילוֹת. לְאַחַר תְּפִילָּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא תַעֲלֶה שִׂנְאָתִינוּ עַל לֵב אָדָם וְלֹא שִׂנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּינוּ. וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאָתִינוּ עַל לֵב אָדָם וְלֹא קִנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּינוּ. וּתְהֵא תוֹרָתְךָ מְלַאכְתֵּינוּ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְיִהְיוּ דְּבָרֵינוּ תַּחֲנוּנִים לְפָנֶיךָ. רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא מוֹסִיף וּתְיַיחֵד לְבָבֵינוּ לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וּתְרַחֵקֵינוּ מִכָּל מַה שֶּׁשָּׂנֵאתָ וּתְקָרְבֵינוּ לְכָל מַה שֶּׁאָהַבְתָּ וְתַעֲשֶׂה עִמָּנוּ צְדָקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ.

דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי אָמְרִין הַנּוֹעֵר מִשְּׁנָתוֹ צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים. רִבּוֹנִי חָטָאתִי לָךְ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁתִּתֵּן לִי לֵב טוֹב חֵלֶק טוֹב יֵצֶר טוֹב סֵבֶר טוֹב שֵׁם טוֹב עַיִן טוֹבָה וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה וְרוּחַ נְמוּכָה. אַל יִתְחַלֵּל שִׁמְךָ בָּנוּ וְאַל תַּעֲשֵׂינוּ שִׂיחָה בְּפִי כָּל הַבְּרִיּוֹת וְאַל תְּהִי אַחֲרִיתֵינוּ לְהַכְרִית וְלֹא תִקָּווֹתֵינוּ לְמַפֵּחַ נֶפֶשׁ. וְאַל תַּצְרִיכֵינוּ לִידֵי מַתְּנוֹת בָּשָׂר וְדָם וְאַל תְּמַסּוֹר מְזוֹנוֹתֵינוּ בִּידֵי בָּשָׂר וְדָם שֶׁמַּתְּנָתָם מְעוּטָה וְחֶרְפָּתָם מְרוּבָּה. וְתֵן חֶלְקֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עִם עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ. בְּנֵה בֵיתְךָ הֵיכָלְךָ עִירְךָ וּמִקְדָּשְׁךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

רַבִּי חִיָּיא בַּר וָוא מַצְלִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּתֵּן בְּלִבֵּינוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵימָה לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ מֵאֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי יוּדָן בֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָבַע לָהּ לַאֲמוֹרֵיהּ דְּיֵימַר בָּתַר פִּרְשָׁתֵיהּ כֵּן.

רַבִּי תַּנְחוּם בַּר אִיסְכּוֹלַסְטִיקָא מַצְלִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּשְׁבּוֹר וְתַשְׁבִּית עוּלּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע מִלִּבֵּינוּ שֶׁכַּךְ בְּרָאתָנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וְאָנוּ חַיָּיבִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ אַתְּ חָפֵץ וְאָנוּ חָפֵיצִים וּמִי מְעַכֵּב שְׁאוֹר שֶׁבָּעִיסָּה גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֵין בָּנוּ כֹּחַ לַעֲמוֹד בּוֹ. אֶלָּא יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁבִּיתֵהוּ מֵעָלֵינוּ וְתַכְנִיעֵהוּ וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנֵינוּ בְּלֵב שָׁלֵם.

רַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מַצְלִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁקִין בְּפוּרְיֵינוּ אַהֲבָה וְאַחֲוָה שָׁלוֹם וְרֵעוּת וְתַצְלִיחַ סוֹפֵינוּ אַחֲרִית וְתִקְוָה וְתַרְבֶּה גְּבוּלֵינוּ בְּתַלְמִידִים וְנָשִׂישׂ בְּחֶלְקֵינוּ בְּגַן עֵדֶן וְתַקְנֵינוּ לֵב טוֹב וְחֶבֶר טוֹב וְנַשְׁכִּים וְנִמְצָא יֵיחוּל לְבָבֵינוּ וְתָבוֹא לְפָנֶיךָ קוֹרַת נַפְשֵׁינוּ לְטוֹבָה.

וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָיָה עַל חֶלְקִי. אָמַר רַבִּי אָבוּן לָאַל שֶׁחָלַק לִי דֵּיעָה וּמַעֲשֶׂה טוֹב.

ג משנה: רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אִם שִׁגּוּרָה תְּפִילָּתוֹ בְּפִיו מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה וְאִם לָאו מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה.

הלכה: וְלָמָּה שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אוֹמֵר כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִזְמוֹרוֹת שֶׁכָּתוּב מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל תִּילִים עַד יַעַנְךָ יי בְּיוֹם צָרָה. אִם יֹאמַר לָךְ תְּשַׁע עֶשְׂרֵה הֵן אֱמוֹר לוֹ לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם לֵית הוּא מִינּוֹן. מִיכַּן אָמְרוּ הַמִּתְפַּלֵּל וְלֹא נֶעֱנָה צָרִיךְ תַּעֲנִית. אָמַר רִבִּי מָנָא רֶמֶז לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁאָדָם צָרִיךְ לוֹמַר לְרַבּוֹ תִּשְׁמַע תְּפִילָּתָךְ.

אָמַר רִבִּי סִימוֹן כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה חוּלְיוֹת שֶׁבְּשִׁדְרָה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לָשׁוּחַ בְּכוּלָּן. מַה טַּעַם כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ.

אָמַר רִבִּי לֵוִי כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה הַזְּכָרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּהֶבוּ לַיי בְּנֵי אֵלִים. אָמַר רִבִּי חוּנָה אִם יֹאמַר לָךְ אָדָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה אֵינוֹן. אֱמוֹר לוֹ שֶׁל מִינִין כְּבַר קָבְעוּ חֲכָמִים בְּיַבְנֶה. הָתִיב רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי וְהָכְתִיב אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים. אָמַר לֵיהּ וְהָתַנִּי כּוֹלֵל שֶׁל מִינִים וְשֶׁל פּוֹשְׁעִים בְּמַכְנִיעַ זֵדִים. וְשֶׁל זְקֵינִים וְשֶׁל גֵּרִים בְּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים וְשֶׁל דָּוִד בְּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. אִית לָךְ מֵסְפְּקָא לְכָל חָדָא וְחָדָא מִינְהוֹן אַדְכָּרָה.

רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי פִּינְחָס כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שֶׁאָבוֹת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב. אִם יֹאמַר לָךְ אָדָם תִּשַׁע עֶשְׂרֵה הֵן אֱמוֹר לוֹ וְהִנֵּה יי נִצָּב עָלָיו לֵית הוּא מִינְהוֹן. אִם יֹאמַר לָךְ אָדָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה הֵן אֱמוֹר לוֹ וְיִקְרָא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבוֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק מִינּוֹן.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה צִיווּיִין שֶׁכָּתַב בְּפָרָשַׁת מִשְׁפָּטִים שִׁינִי. אָמַר רִבִּי חִיָּא בַּר וָוא וּבִלְבַד מִן וְאֹתוֹ אָהֲלִיאָב בֶּן אֲחִיסָמָךְ עַד סוֹפֵיהּ דְּסִיפְרָא.

שֶׁבַע שֶׁל שַׁבָּת מְנַיִין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק כְּנֶגֶד שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁכָּתוּב בְּהֶבוּ לַיי בְּנֵי אֵלִים. אָמַר רִבִּי יוּדָן עַנְתּוֹרָיָא כְּנֶגֶד שִׁבְעָה אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּמִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

תֵּשַׁע שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מְנַיִין. אָמַר רִבִּי אַבָּא קַרְטִיגְנָיָא כְּנֶגֶד תֵּשַׁע אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת חַנָּה. וּכְתִיב בְּסוֹפָהּ יי יָדִין אַפְסֵי אָרֶץ.

עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת מְנַיִין. רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב נַחְמָן תְּרוֵיהוֹן אָמְרִין כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּעָמִים שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשָׁה שֶׁל שְׁלֹמֹה רִינָּה וּתְפִילָּה וּתְחִינָּה.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה יָחִיד בְּתַעֲנִית צִיבּוּר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ בֵּין גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל לְרוֹפֵא חוֹלִים. וּמַהוּ אוֹמֵר עַנֵּינוּ יי עַנֵּינוּ בָּעֵת וּבְעוֹנָה הַזֹּאת כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנָחְנוּ אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִינָּתֵנוּ כִּי אַתָּה יי עוֹנֶה בְעֵת צָרָה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת מְצוּקָה וַיִּצְעֲקוּ אֶל יי בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם. בָּרוּךְ אַתָּה יי עוֹנֶה בְּעֵת צָרָה. רִבִּי יַנַּיי [בַּרְבִּי] יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם בֵּית רִבִּי יַנַּיי אוֹמֵר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב אֲפִילוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר תַּעֲנִית עַל עַצְמוֹ צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא כְּלִילוֹ שַׁבָּת וּכְיוֹמוֹ. אָמַר רִבִּי מָנִי אֲנָא דְּלָא בְדַקְתָּהּ אִין כַּהֲדָא דְּרַב יִרְמְיָה. אִין כַּהֲדָא דְּרִבִּי יַנַּאי [בְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל] סָלְקִית לִסְדְרָה וְשָׁמְעִית רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב אֲפִילוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר עַל עַצְמוֹ תַּעֲנִית צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי וְהָא מַתְנִיתָא פְּלִיגָא. בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַּעֲנִית צִיבּוּר. מִן מַה דָּמַר רִבִּי יוֹסֵי מַתְנִיתָא פְּלִיגָא. הֲוָה כֵן אִיתְתָבַת בֵּין גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל לְרוֹפֵא חוֹלִים.

אָמַר רִבִּי אָחָא בַּר יִצְחָק בְּשֵׁם רִבִּי [חוּנָא רַבָּא] דְּצִיפּוֹרִין יָחִיד בְּתִשְׁעָה בְּאָב צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. מַהוּ אוֹמֵר. רַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַנֶּאֱמָנִים עָלֵינוּ וְעַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל הֵעִיר הָאֲבֵילָה וְהַחֲרֵיבָה וְהֶהָרוּסָה וְהַשּׁוֹמֶמָה הַנְּתוּנָה בְּיַד זָרִים הָרְמוּסָה בְּיַד עָרִיצִים וַיֵּירָשׁוּהָ לְגִיוֹנוֹת וַיְחַלְלוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים וּלְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נָתַתָּה נַחֲלָה וּלְזֶרַע יְשׁוּרוּן יְרוּשָׁה הוֹרַשְׁתָּהּ כִּי בְאֵשׁ הֱיִצַּתָּהּ וּבָאֵשׁ אַתָּה עָתִיד לִבְנוֹתָהּ כָּאָמוּר וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יי חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ.

רִבִּי אֶבְדִּימָא דְּצִיפּוֹרִין בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא אֵיכַן אוֹמְרָהּ. אָמַר לוֹ וְאַדַּיִין אֵין אַתְּ לְזוּ. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לָבֹא אוֹמְרָהּ בָּעֲבוֹדָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר אוֹמְרָהּ בְּהוֹדָאָה. וּמַתְנִיתָא אָמְרָה וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשֶׁעָבַר וְצוֹעֵק לְעָתִיד לָבוֹא.

אֵי זוֹ הִיא שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַב אָמַר סוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר רֹאשׁ כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. אִית תְּנֵיי תַּנֵּי שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְאִית תְּנֵיי תַּנֵּי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. מָאן דָּמַר שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מְסַיֵּיעַ לְשְׁמוּאֵל וּמָאן דָּמַר שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מְסַיֵּיעַ לְרַב.

רִבִּי זְעוֹרָא שָׁלַח לְרִבִּי נָחוּם גַּבֵּי רִבִּי יַנַּיי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר לֵיהּ אִי זוֹ הִיא שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר לֵיהּ הֲבִינֵינוּ רְצֵה תְּשׁוּבָתֵינוּ סְלַח לָנוּ גּוֹאֲלֵינוּ רְפָא חֳלָיֵינוּ בָּרֵךְ שְׁנוֹתֵינוּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי אִם הָיוּ גְשָׁמִים אוֹמְרִים [בְּגִשְׁמֵי] בָּרְכָה. אִם הָיוּ טְלָלִים אוֹמְרִים בְּטַלְלֵי בְרָכָה. כִּי מְפוּזָּרִים אַתָּה מְקַבֵּץ וְתוֹעִים עָלֶיךָ לִשְׁפּוֹט וְעַל הָרְשָׁעִים תָּשִׁית יָדֶךָ וְיִשְׂמְחוּ כָּל חוֹסֵי בָךְ בְּבִנְיַן עִירֶךָ וּבְחִידּוּשׁ בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ וּבְצֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ כִּי טֶרֶם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֶה כָּאָמוּר

וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. וְאוֹמֵר שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת. וְאוֹמֵר בָּרוּךְ יי כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי.

ד משנה: רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה תְּפִילָּתוֹ קֶבַע אֵין תְּפִילָּתוֹ תַּחֲנוּנִים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הַמְּהַלֵּךְ בְּמָקוֹם הַסַּכָּנָה מִתְפַּלֵּל תְּפִילָּה קְצָרָה מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאוֹמֵר הוֹשִׁיעָה יי אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּרֶשׁת הָעִיבּוּר יְהִיוּ צָרְכֵיהֶם לְפָנֶיךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה וְתַחֲנוּנִים.

הלכה: רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה תְּפִילָּתוֹ קֶבַע אֵין תְּפִילָּתוֹ תַּחֲנוּנִים. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא כְּקוֹרֵא בְּאִגֶּרֶת. רִבִּי אֶלְעָזָר הָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִילָּה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם. רִבִּי אַבָּהוּ הָיָה מְבָרֵךְ בְּרָכָה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם.

רִבִּי יוֹסֵי צַיְדַנָּיָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לְפָנַי תְּפִילָּתוֹ הוּא אוֹמֵר יי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִילָּתֶךָ. לְאַחַר תְּפִילָּתוֹ הוּא אוֹמֵר יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יי צוּרִי וְגוֹאֲלִי. רִבִּי יוּדָן אָמַר תְּרוֵיהוֹן קוֹמֵי צְלוֹתֵיהּ.

הָיָה עוֹמֵד וְנִזְכַּר שֶׁהִתְפַּלֵּל רַב אָמַר חוֹתְךָ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינוֹ חוֹתְךָ. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וּוּלְוַאי שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת. רִבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי לֵית מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה סָפֵק נִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא נִתְפַּלֵּל אַל יִתְפַּלֵּל. וְלֹא אֲגִיבֵיהּ. אָתָא רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן סָפֵק נִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא נִתְפַּלֵּל אַל יִתְפַּלֵּל. רִבִּי חֲנִינָא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא בְּעַיָּין קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן סָפֵק נִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא נִתְפַּלֵּל אָמַר לוֹן וּוּלְוַאי שֶׁמִּתְפַּלְּלִין כָּל הַיּוֹם. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת.

הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּשַׁבָּת וְשָׁכַח שֶׁל שַׁבָּת וְהִזְכִּיר שֶׁל חוֹל. רִבִּי חוּנָא אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב וְרַב שֵׁשֶׁת. חַד אָמַר חוֹתְךָ אֶת הַבְּרָכָה. וְחָרָנָה אָמַר גּוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה. הַכֹּל מוֹדִים בְּחוֹנֵן הַדַּעַת שֶׁהוּא גּוֹמְרָהּ. וָתָא כְּרִבִּי דְּרִבִּי אָמַר תְּמִיָּה אֲנִי הֵיאַךְ בִּטְלוּ חוֹנֵן הַדַּעַת בְּשַׁבָּת. אִם אֵין דֵּיעָה מְנַיִין תְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק גְּדוֹלָה הִיא הַדֵּיעָה שֶׁהִיא מְמוּצַעַת בֵּין שְׁתֵּי הַזְּכָרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵל דֵּיעוֹת יי. אִית דְּבְעֵי מַשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא אָז תָּבִין יִרְאַת יי וְדַעַת [אֱלֹהִים] תִּמְצָא.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא כָּל הַדָּרֵךְ בְּחֶזְקַת סַכָּנָה. רִבִּי יַנַּיי כַּד הֲוָה נְפִיק לְאַכְסַנְיָא הֲוָה מְפַקֵּד גַּו בֵּיתֵיהּ. רִבִּי מָנָא כַּד הֲוָה אָזִיל מַסְחֵי בְּמֶרְחָץ שֶׁהִיא נִיסּוֹקֶת הֲוָה מְפַקֵּד גַּו בֵּיתֵיהּ. רִבִּי חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל הַחוֹלִי בְּחֶזְקַת הַסַּכָּנָה.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אַפָּא כָּל מַה שֶּׁשָּׁלִיחַ צִיבּוּר עוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְתוֹבֵעַ צָרְכֵי עַמְּךָ לְפָנֶיךָ. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי לֵוִי רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם מְנַחֵם דְּגַלְיָא זֶה שֶׁעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה אֵין אוֹמֵר לוֹ בּוֹא וְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא בּוֹא וְקָרֵב עֲשֵׂה קָרְבִינוּ עֲשֵׂה צָרְכֵינוּ עֲשֵׂה מִלְחֲמוֹתֵינוּ. פְּיֵיס בַּעֲדֵינוּ.

אֲחֵרִים אָמְרוּ צוֹרְכֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרוּבִּין וְדַעְתָּן קְצָרָה אֶלָּא יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתִּתֵּן לְכָל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה צָרְכֵיהָ וּלְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה דֵּי מַחְסוֹרָהּ. בָּרוּךְ יי כִּי שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנָיי. בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. רַב חִסְדָּא אָמַר הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. רַב חִסְדָּא אָמַר שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת.

אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי מִתְפַּלֵּל וְאַחַר כָּךְ תּוֹבֵעַ צָרְכָיו. וְאִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי תּוֹבֵעַ צָרְכָיו וְאַחַר כָּךְ מִתְפַּלֵּל. מַאן דָּמַר מִתְפַּלֵּל וְאַחַר כָּךְ תּוֹבֵעַ צָרְכָיו תְּפִילָּה לְעַנְיִי כִּי יַעֲטוֹף וְאַחַר כָּךְ וְלִפְנֵי יי יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ. וּמַאן דָּמַר תּוֹבֵעַ צָרְכָיו וְאַחַר כָּךְ מִתְפַּלֵּל לִשְׁמוֹעַ אֶל הָרִינָּה וְאַחַר כָּךְ אֶל הַתְּפִילָּה. דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה יָחִיד תּוֹבֵעַ צָרְכָיו בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

רִבִּי אַבָּא רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מְיוּחָד לִתְפִילָּה. וּמַה טַעַם בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. אֲשֶׁר תַּזְכִּיר אֶת שְׁמִי אֵין כָּתוּב כַּאן אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִינָא צָרִיךְ אָדָם לְיַיחֵד לוֹ מָקוֹם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל. וּמַה טַעַם וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוָה שָׁם לֵאלֹהִים אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים.

רִבִּי יָסָא רִבִּי חֶלְבּוֹ. רִבִּי בֶּרֶכְיָה רִבִּי אֶבְדּוּמָא דִּמִן חֵיפָא צָרִיךְ אָדָם לְהַסֵּב פָּנָיו לַכּוֹתֶל לְהִתְפַּלֵּל. מַה טַעַם וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. בְּאֵי זֶה קִיר נָשָׂא עֵינָיו. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר בְּקִירָהּ שֶׁל רָחֵב נָשָׂא עֵינָיו כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה. אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רָחֵב הַזּוֹנָה שְׁתֵּי נְפָשׁוֹת הִצִּילָה לָךְ רְאֵה כַּמָּה נְפָשׁוֹת הִצַּלְתָּ לָהּ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים וְגוֹמֵר. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי אֲפִילּוּ הָיְתָה בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ מְאתַיִם אֲנָשִׁים וְהָלְכוּ וְדָבְקוּ בְּמָאתַיִם מִשְׁפָּחוֹת כּוּלָּם נִיצּוֹלוּ בִּזְכוּתָהּ. אֲבוֹתַי שֶׁקִּירְבוּ לָךְ כָּל הַגֵּרִים הָאֵילּוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רִבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא אָמַר בְּקִירוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָשָׂא עֵינָיו. בְּתִתָּם סִפָּם אֶת סִיפֵּי וּמְזוּזוֹתָם אֵצֶל מְזוּזוֹתָי וְהַקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם. בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים הָיוּ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לַעֲלוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּכָל שָׁעָה וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִין בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כְּאִילּוּ מִתְפַּלְּלִין בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבוֹתַי שֶׁעָשׂוּ לְךָ אֶת כָּל הַשֶּׁבַח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר בְּקִירָהּ שֶׁל שׁוּנְמִית נָשָׂא עֵינָיו שֶׁנֶּאֱמַר נַעֲשֶׂה נָא עֲלִיַּית קִיר קָטָנָּה. אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הַשּׁוּנַמִּית קִיר אַחַת

עָשְׂתָה לְאֱלִישָׁע וְהֶחֱיֵיתָ אֶת בְּנָהּ. אֲבוֹתַי שֶׁעָשׂוּ לְךָ אֶת כָּל הַשֶּׁבַח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תִּתֵּן לִי נִפְשִׁי. וְרַבָּנָן אָמְרֵי בְּקִירוֹת לִבּוֹ נָשָׂא עֵינָיו. מֵעַיֵּי מֵעַיֵּי אוֹחִילָה קִירוֹת לִבִּי הוֹמָה לִי. אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם חִיזַּרְתִּי עַל רֹמֵּח אֵיבָרִים שֶׁנָּתַתָּ בִּי וְלֹא מָצָאתִי שֶׁהִכְעַסְתִּיךָ בְּאַחַת מֵהֶן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תִּינָּתֵן לִי נִפְשִׁי.

ה משנה: הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר יֵרֵד וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֵירֵד יַחֲזִיר אֶת פָּנָיו וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת פָּנָיו יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. הָיָה רוֹכֵב בִּסְפִינָה אוֹ בְּאַסְפָּא יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים.

הלכה: תַּנְיָא הָיָה רָכוּב עַל הַחֲמוֹר אִם יֵשׁ לוֹ מִי לֶאֱחוֹז בַּחֲמוֹרוֹ. יוֹרֵד וּמִתְפַּלֵּל לְמַטָּן. וְאִם לַאו מִתְפַּלֵּל בִּמְקוֹמוֹ. רִבִּי אוֹמֵר בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ מִתְפַּלֵּל בִּמְקוֹמוֹ שֶׁכַּךְ לִבּוֹ מְיוּשָׁב. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרִבִּי.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא תְּנֵי תַּמָּן לְכָל הָרוּחוֹת אֵין מַחְזִירִין חוּץ מִרוּחַ מִזְרָחִית. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר אָבוּן בַּתְּחִילָּה אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל יי וּפְנֵיהֶם קֶדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֶדְמָה לַשֶּׁמֶשׁ.

תַּנְיָ סוּמָא וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּין אֶת הָרוּחוֹת חֲרֵי אֵילּוּ מִתְפַּלְּלִין כְּלַפֵּי לְמַעְלָן שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל יי. הָעוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִין בְּחוּצָה לָאָרֶץ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמַה טַּעַם וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ [אַרְצָם] אֲשֶׁר נָתַתָּ לַאֲבוֹתָם. הָעוֹמְדִין וּמִתְפַּלְּלִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי יְרוּשָׁלַיִם. וּמַה טַּעַם וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ. הָעוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִין בִּירוּשָׁלַם הוֹפְכִין פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי הַר הַבַּיִת. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנִיתִי לִשְׁמְךָ. הָעוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִין בְּהַר הַבַּיִת הוֹפְכִין פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. וּמַה טַּעַם וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל מְכוֹן שִׁבְתְּךָ אֶל הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלַחְתָּ. נִמְצְאוּ הָעוֹמְדִין בַּצָּפוֹן פְּנֵיהֶן לָדָרוֹם. הָעוֹמְדִין לַדָּרוֹם פְּנֵיהֶם לְצָפוֹן. הָעוֹמְדִים בַּמִּזְרָח פְּנֵיהֶן לְמַעֲרָב. לְמַעֲרָב פְּנֵיהֶן לְמִזְרָח. נִמְצְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין אֶל מָקוֹם אֶחָד. הֲדָא הִיא דִכְתִיב כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִילָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא הַהֵיכָל לִפְנֵי לִפְנִים. הֵיכָל שֶׁכָּל הַפָּנִים פּוֹנִין לוֹ. עַד כְּדוֹן בְּבִינְיָנוֹ. בְּחוּרְבָּנוֹ מְנַיִין. אָמַר רִבִּי אָבוּן בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת. תֵּל שֶׁכָּל הַפִּיּוֹת מִתְפַּלְּלִין עָלָיו. בִּבְרָכָה בְּקְרַיַת שְׁמַע וּבִתְפִילָּה. בִּבְרָכָה בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. בִּתְפִילָּה אֱלֹהֵי דָוִד וּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. בְּקְרַיַת שְׁמַע פּוֹרֵשׂ סוּכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל [מְנַחֵם צִיּוֹן וּבוֹנֶה] יְרוּשָׁלַיִם.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר אֵלֶיךָ וְאָשׁוּבָה אֶל מְקוֹמִי. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים. הָא כֵיצַד פָּנָיו לְמַעְלָה וְעֵינָיו וְלִבּוֹ לְמַטָּה.

וְאִם לָאו יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. לְאֵי זֶה בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. רִבִּי חִייָא רַבָּא כְּנֶגֶד קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁל מַעְלָן. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלַפְתָּא אָמַר כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁל מַטָּן. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס לָא פְלִיגִין בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁלְּמַטָּן מְכוּוָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁלְּמַעְלָן. מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ. מְכוּוָּן כְּנֶגֶד שִׁבְתְּךָ.

הַר הַמּוֹרִיָּה. רִבִּי חִייָא רוּפְּא וְרִבִּי יַנַּיי חַד אָמַר שֶׁמִּשָּׁם הוֹרָיָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. וְחָרָנָה אָמַר שֶׁמִּשָּׁם יִרְאָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. אָרוֹן רִבִּי חִייָא רוּפְּא וְרִבִּי יַנַּאי חַד אָמַר שֶׁמִּשָּׁם אוֹרָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. וְחָרָנָה אָמַר שֶׁמִּשָּׁם אֲרִירָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. דְּבִיר רִבִּי חִייָא וְרִבִּי יַנַּאי חַד אָמַר שֶׁמִּשָּׁם דִּבֵּר יוֹצֵא לָעוֹלָם. וְחָרָנָה אָמַר שֶׁמִּשָּׁם דִּיבְרוֹת יוֹצְאִין לָעוֹלָם.

הִיא אַסְדָּא הִיא אִסְכַּדְיָא הִיא רַפְסוֹדוֹת. וּנְבִיאֵם לְךָ רַפְסוֹדוֹת אֶל יַם יָפוֹ.

ו משנה: רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִילַּת הַמּוּסָפִין אֶלָּא בְּחֶבֶר עִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶבֶר עִיר וּשְׂלֹא בְחֶבֶר עִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֶבֶר עִיר הַיָּחִיד פָּטוּר מִתְּפִילַּת הַמּוּסָפִין.

הלכה: רִבִּי בִּיבִי בְּשֵׁם רִבִּי חָנָה אָמַר הֲלָכָה כְּרִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. מִילְתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר כֵּן דִּשְׁמוּאֵל אָמַר אֲנָא מִן יוֹמֵיי לָא צְלִית דְּמוּסָפָא אֶלָּא חַד זִמְנָן דְּמִית בְּרֵיהּ דְּרִישׁ גְּלוּתָא וְלָא צָלוּ צִיבּוּרָא וּצְלִיית.

מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן פְּלִיגָן. דָּמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא בְּרוֹעִים וּבְקַיָּצִים. הָא מַתְנִיתָא לָא אָמַר [אֶלָּא] בְּרוֹעִים וּבְקַיָּצִים הָא שְׁאָר כָּל אָדָם חַיָּבִין. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בֶּן דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֲנִי רָאִיתִי אֶת רִבִּי יַנַּאי עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּשׁוּק שֶׁל צִיפּוֹרִין וּמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִתְפַּלֵּל שֶׁל מוּסָף. וְאֵין חֶבֶר עִיר בְּצִיפּוֹרִין. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ תֵּלַת. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ שֶׁשּׁוּקֵי שֶׁל צִיפּוֹרִין כְּצִיפּוֹרִין. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ חֲלוּקִין עַל רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל וּמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִתְפַּלֵּל שֶׁל מוּסָף. אָמַר רִבִּי אַבָּא וְלֹא סוֹף דָּבָר עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אֶלָּא אֲפִילּוּ שָׁהָא כְּדֵי הִילּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת.

רַב אָמַר צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר. רִבִּי זְעִירָא בְּעִי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי מַהוּ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר. אָמַר לֵיהּ אֲפִילּוּ אָמַר וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידֵי יוֹם וְקָרְבַּן מוּסָף יָצָא.

רִבִּי שִׁילָא בְּשֵׁם רַב נִתְפַּלֵּל וּמָצָא עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם מִתְפַּלְּלִין מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶן. רִבִּי זְעוֹרָא וְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב הֲווּ יָתְבִין. מִן דְּמִצְלוֹן אִתַּת צְלוּתָא קָם רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב מַצְלִיא. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוֹרָא וְלָא כְבָר צְלוֹנָן. אֲמַר לֵיהּ מַצְלִי אֲנָא וַחֲזַר וּמַצְלִי. דָּמַר רִבִּי שִׁילָא בְּשֵׁם רַב נִתְפַּלֵּל וּמָצָא עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם מִתְפַּלְּלִין מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶן.

רִבִּי אָחָא רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי זְעוֹרָא נִתְפַּלֵּל שֶׁל שַׁחֲרִית וּבָא וּמְצָאָן מִתְפַּלְּלִין שֶׁל מוּסָף מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶן. לֹא נִתְפַּלֵּל שֶׁל שַׁחֲרִית וּבָא וּמְצָאָן מִתְפַּלְּלִין שֶׁל מוּסָף. אִם יוֹדֵעַ הוּא שֶׁהוּא מַתְחִיל וְגוֹמֵר עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוּר כְּדֵי לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן יְתֵפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יְתֵפַּלֵּל. בְּאֵי זֶה אָמֵן אָמְרוּ. תֵּרִין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְתָרְנָה אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס וְלֹא פְלִיגוֹן. מַאן דָּמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁבָּת. וּמַאן דָּמַר בְּאָמֵן שֶׁל שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה בְּחוֹל.

תַּמָּן תַּנִּינָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שְׁלֹשׁ צִיבּוּר מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. רִבִּי הוּנָא רַבָּא דְצִיפּוֹרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּאֵילֵּין תְּקִיעָתָא. רִבִּי זְעוֹרָא וְרַב חִסְדָּא הֲווּ יָתְבִין תַּמָּן בְּאֵילֵּין תְּקִיעָתָא. מִן דְּצִלּוֹתָא אִתַּת צְלוֹתָא קָם רַב חִסְדָּא מַצְלִיא. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוֹרָא וְלָא כְבָר צְלִינָן. אֲמַר לֵיהּ מַצְלִי אֲנָא וַחֲזַר וּמַצְלִי. דְּנַחְתֵּין מַעֲרָבָאי לְתַמָּן וְאָמְרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּאֵילֵּין תְּקִיעָתָא. וַאֲנָא דְּלָא כְוָונִית הָא אִלּוּ כְוָונִית הֲוִינָא נְפִיק יְדֵי חוֹבָתִי. אֲמַר רִבִּי זְעוֹרָא וְיֵאוּת כָּל תְּנָאֵי תַּנֵּי בְּשֵׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָא תַּנֵּי לָהּ בְּשֵׁם חֲכָמִים. רִבִּי אָדָא דְקֵיסָרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם מֵרֹאשׁ הַתְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יִרְמְיָה וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן סֶדֶר בְּרָכוֹת אוֹמֵר אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וּקְדוּשַׁת הַשֵּׁם.

פרק ה

א **משנה**: אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ כוֹבֶד רֹאשׁ. חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְּלִין כְּדֵי שֶׁיְּכַוְּנוּ אֶת לִבָּם. אֲפִילּוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ לֹא יְשִׁיבֶנּוּ. וַאֲפִילּוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק.

הלכה: רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל. וּמַה טַעַם לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּיה וּשְׁכוּרַת וְלֹא מִיָּין. רִבִּי זְרִיקָן רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הַמִּיצַר אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִסְתַּבְּרָא אֶלָּא מִן הָדֵין קְרָיֵין לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּיה וּשְׁכוּרַת וְלֹא מִיָּין.

תַּנֵּי לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵילִין אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה וְכֵן אַל יִפָּטֵר אָדָם מִתּוֹךְ חֲבֵירוֹ לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵילִים אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בִּנְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ חוֹתְמִין אֶת דִּבְרֵיהֶן בְּדִבְרֵי שֶׁבַח וּבְדִבְרֵי נֶחָמוֹת. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר חוּץ מִירְמְיָהוּ שֶׁחָתַם בְּדִבְרֵי תוֹכָחוֹת. אָמַר לוֹ רִבִּי יוֹחָנָן עוֹד הוּא בְּדִבְרֵי נֶחָמוֹת חָתַם וְאָמַר כָּכָה תִּשְׁקַע בָּבֶל. לְפִי שֶׁהָיָה יִרְמְיָה חוֹזֵר וּמִתְנַבֵּא עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. יָכוֹל בְּחוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָתַם. תַּלְמוּד לוֹמַר עַד הֵנָּה דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בְּמַפּוֹלֶת שֶׁל מַחֲרִיבָיו חָתַם. לֹא חָתַם בְּדִבְרֵי תוֹכָחוֹת. וְהָכְתִיב וְהָיוּ דֵּרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. בַּגּוֹיִם הִיא עֲסִיקִינָן. וְהָכְתִיב כִּי מָאוֹס מְאַסְתָּנוּ. הַשִּׁיבֵינוּ תַּחַת כִּי מָאוֹס מְאַסְתָּנוּ. אַף אֱלִיָּהוּ לֹא נִפְטַר מֵאֱלִישָׁע אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה. וַיְהִי הֵמָּה הוֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר. בְּמַה הָיוּ עוֹסְקִין רִבִּי אַחָוָא בְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר בְּקְרִיַּת שְׁמַע הָיוּ עוֹסְקִין. הֵיךְ מַה דְּאָמַר אָמַר וְדַבַּרְתָּ בָּם. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי אָמַר בִּבְרִיאַת עוֹלָם הָיוּ עוֹסְקִין. [הֵיךְ מַה] דְּאָמַר בְּדַבֵּר יי שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. רִבִּי יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְיבוּ אָמַר בְּנֶחָמוֹת יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ עוֹסְקִין. כְּמַה דְּאָמַר דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַיִם. וְרַבָּנִן אָמְרִין בַּמֶּרְכָּבָה הָיוּ עוֹסְקִין. הֵיךְ מַה דְּאַתְּ אָמַר וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וגו׳.

רַב יִרְמְיָה אָמַר לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּין שֶׁל הֲלָכָה. רַב יִרְמְיָה אָמַר הָעוֹסֵק בְּצוֹרְכֵי צִיבּוּר כְּעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה. רַב חוּנָה אָמַר הָרוֹאֶה טִיפָּה כְּעֵין הַחַרְדָּל יוֹשֶׁבֶת וּמְשַׁמֶּרֶת עָלָיו שִׁבְעָה נְקִיִּים וְקָאִים וּמַצְלִי. זְעוֹר בַּר חִינְנָא אָמַר הַמַּקִּיז דָּם בַּקָּדָשִׁים מָעַל. עוֹד הוּא מֵהֲלָכוֹת קְצוּבוֹת. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא אָמַר אַחַד עָשָׂר יוֹם שֶׁבֵּין נִידָּה לְנִידָּה הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה מַרְבֶּה אָדָם דָּגָן בְּתָבֶן וּמַעֲרִים עָלָיו לְפוֹטְרוֹ מִן הַמַּעְשְׂרוֹת. אַבְדָּן שָׁאַל לְרִבִּי כַּמָּה מַעֲלוֹת בַּקּוֹדֶשׁ. וְהוּא אָמַר לֵיהּ אַרְבַּע. וְכַמָּה מַעֲלוֹת בִּתְרוּמָה. וְהוּא אָמַר לֵיהּ שֶׁלֹּשׁ וְקָאִים וּמַצְלִי.

רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לְעוֹלָם אַל יְהֵא הַפָּסוּק הַזֶּה זָז מִתּוֹךְ פִּיךָ יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וַחֲבֵרַיָּיא יי צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ.

רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּצִּילֵנוּ מִשָּׁעוֹת הַחֲצוּפוֹת הַקָּשׁוֹת הָרָעוֹת הַיּוֹצְאוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם.

אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ כוֹבֶד רֹאשׁ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר הִשְׁתַּחֲווּ לַיי בְּהַדְרַת קוֹדֶשׁ בְּחֶרְדַת קוֹדֶשׁ. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא אָמַר עִבְדוּ אֶת יי בְּיִרְאָה וְגִילוּ בְרַעֲדָה. אָמַר רִבִּי אָחָא לְכְשֶׁיָּבוֹא יוֹם רְעָדָה תָּגִילוּ.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לֵישֵׁב שְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת. אַחַת עַד שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל וְאַחַת מִשֶּׁיִּתְפַּלֵּל. עַד שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ. וְאַחַת מִשֶּׁיִּתְפַּלֵּל אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְלִין שָׁעָה וְשׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת לְאַחַר תְּפִילָתָן. אֵימָתַי עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. אֵימָתַי עוֹסְקִין בְּמִלַּאכְתָּן. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ חֲסִידִים הָיְתָה בְרָכָה נִיתֶּנֶת בְּתוֹרָתָן וּבְרָכָה נִיתֶּנֶת בְּמַלַּאכְתָּן.

חוּנָּה אָמַר הַמִּתְפַּלֵּל אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת נִקְרָא רָשָׁע. שֶׁנֶּאֱמַר סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלֵּכוּן. רַב חוּנָּה אָמַר כָּל מִי שֶׁאֵינוּ נִכְנָס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת לָעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלֵּכוּן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַמִּתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כְּאִילּוּ מַקִּיפוֹ חוֹמָה שֶׁל בַּרְזֶל. מֵחִלְפָּה שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. תַּמָּן אָמַר רִבִּי אַבָּא אָמַר רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ לְאָדָם לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מְיוּחָד לִתְפִילָּה. וְכָא אָמַר אָכֵן. וְכָאן בְּיָחִיד כַּאן בְּצִיבּוּר.

רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָא הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּאִילּוּ מַקְרִיב מִנְחָה טְהוֹרָה. מַה טַּעַם כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה בְּכֹלִי טָהוֹר בֵּית יי. רִבִּי [יִרְמְיָה] בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ דִּרְשׁוּ אֶת יי בְּהִמָּצְאוֹ. אֵיכַן הוּא מָצוּי. בְּבָתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. קָרָאוּהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב. אֵיכַן הוּא קָרוֹב. [בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת.] אָמַר רִבִּי יִצְחָק בֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאֱלֹהֵיהֶן עוֹמֵד עַל גַּבָּן. מַאי טַעְמָא אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט.

רַב חִסְדָּא אָמַר זֶה שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ לְהַכָּנֵס לִפְנִים מִשְּׁנֵי דְּלָתוֹת. מַה טַּעַם אַשְׁרֵי אָדָם שׁוֹמֵעַ לִי לִשְׁקוֹד עַל דַּלְתוֹתַי יוֹם יוֹם. דַּלְתוֹתַי וְלֹא דַּלְתִּי. מְזוּזוֹת וְלֹא מְזוּזַת. אִם עָשָׂה כֵּן מַה כְתִיב תַּמָּן כִּי מוֹצְאַי מָצָא חַיִּים.

רַב חוּנָּא אָמַר זֶה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ לְהַקֵּל אֶת רַגְלָיו. מַה טַּעַם גֶּדֶעָה נִרְדָּפָה לְדַעַת אֶת יי. וּכְשֶׁהוּא יוֹצֵא צָרִיךְ לְהַלֵּךְ קִימְעָא. מַה טַּעַם כִּי אַתָּה צְעָדַי תִּסְפּוֹר.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּרִית כְּרוּתָה הִיא הַיָּגֵעַ תַּלְמוּדוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. אָמַר רִבִּי [חֲנִינָא עִנְתְּנָיֵיהּ] בְּרִית כְּרוּתָה הִיא הַיָּגֵעַ תַּלְמוּדוֹ בְּצִנְעָה לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. מַה טַּעַם וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּרִית כְּרוּתָה הִיא הַלָּמֵד אֲגָדָה מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם הַסּוֹבֵר תַּלְמוּדוֹ לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. מַה טַּעַם פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ.

רִבִּי יוֹנָה בְשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בֵּי רִבִּי חִיָּיא זֶה שֶׁהוּא רוֹאֶה חֲלוֹם קָשֶׁה צָרִיךְ לוֹמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיְּהוּ כָּל חֲלוֹמוֹתַי שֶׁחָלַמְתִּי בֵּין בַּלַּיְלָה הַזֶּה בֵּין בְּשְׁאָר הַלֵּילוֹת בֵּין שֶׁחָלַמְתִּי אֲנִי וּבֵין שֶׁחָלְמוּ לִי אֲחֵרִים. אִם טוֹבִים הֵם יִתְקַיְּמוּ עָלַי לְשָׁשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לִבְרָכָה וּלְחַיִּים. וְאִם לְדָבָר אַחֵר כְּשֵׁם שֶׁהָפַכְתָּ אֶת מֵי הַמָּרָה לִמְתִיקָה וּמֵי יְרִיחוֹ עַל יְדֵי אֱלִישָׁע לִמְתִיקָה. וְאֶת קִלְלַת בֶּן תַּהֲפוּךְ כֵּן תַּהֲפוּךְ אֶת כָּל חֲלוֹמוֹת הָרָשִׁין. וּמַה שֶׁחָלְמוּ לִי אֲחֵרִים לְטוֹבָה לִבְרָכָה וְלִרְפוּאָה וּלְחַיִּים לְשִׂמְחָה וּלְשָׁשׂוֹן וּלְשָׁלוֹם. הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּיתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה. לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדּוֹם יי אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ. וְלֹא אָבָה יי אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפוֹךְ יי אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יי אֱלֹהֶיךָ. אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְמָחוֹל וּבַחוּרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּיו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִיחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם.

אֲפִילּוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ לֹא יְשִׁיבֶנּוּ. אָמַר רִבִּי אָחָא הֲדָא דְאָמַר בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּמַלְכֵי אוּמוֹת הָעוֹלָם מֻשִׁיב שְׁאֵילַת שָׁלוֹם. תַּנֵּי הָיָה כּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם אֲפִילּוּ מֶלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ לֹא יְשִׁיבֶנּוּ. הָיָה כּוֹתֵב שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת כְּגוֹן אֵל אֱלֹהִים יי הֲרֵי זֶה גּוֹמֵר אֶת אֶחָד מֵהֶן וּמֻשִׁיב שְׁאֵילַת שָׁלוֹם.

רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה יְתִיב קֳרֵי קוֹמֵי כְּנִישְׁתָּא דְּבָבֶל בְּצִיפּוֹרִין עָבַר אַרְכּוֹנָא וְלָא קָם לֵיהּ מִקּוֹמוֹי אָתוּן בְּעַיִין מִימְחוּנֵיהּ. אֲמַר לוֹן אַרְפּוּנֵיהּ בְּנִימּוֹסָא דְּבָרַייֵיהּ הוּא עָסִיק. רִבִּי חֲנִינָא וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עָלוּן קוֹמֵי אַנְטִיפּוּתָא דְּקֵיסָרִין חֲמָתוּן וְקָם מִן קוֹמֵיהוֹן. אָמְרוּ לֵיהּ מִן קוֹמוֹי אִילֵּין יְהוּדָאֵי אַתְּ קָאִים. אָמַר לוֹן אַפֵּיהוֹן דְּמַלְאָכִין חֲמִית. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי עָלוּן קוֹמֵי אַרְסְקִינָס בְּאַנְטוֹכְיָא [חֲמָתוּן] וְקָם מִן קוֹמֵיהוֹן. אָמְרִין לֵיהּ מִן קוֹמוֹי אִילֵּין יְהוּדָאֵי אַתְּ קָאִים לָךְ. אָמַר לוֹן אַפֵּיהוֹן דְּהַנֵּי אֲנָא חֲזֵי בְקֶרֶבָּא וּנְצַח. רִבִּי אָבוּן עַל קוֹמוֹי מַלְכוּתָא כִּי נְפִיק הָפַךְ קֶדֶל. אֲתוּן בְּעַיִּין מִיקְטְלוּנֵיהּ וַחֲמוּן תְּרֵין זִיקוּקִין דְּנוּר נָפְקִין מִקֶּדֶלֵיהּ וְשָׂבְקוּהּ. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יי נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יי נִקְרָא עָלֶיךָ. כֹּל אֲפִילּוּ רוּחוֹת אֲפִילּוּ שֵׁידִים. רִבִּי יַנַּיי וְרִבִּי יוֹנָתָן הֲווּ מְטַיְילִין בְּאַסְלְטִין חַמְתוּן חַד וְשָׂאַל בְּהוֹן אֲמַר לְהוֹן שְׁלֵמְכוּן רַבָּיָיא. אָמְרִין אֲפִילּוּ תּוֹאַר חֲבֵרוּת אֵין עָלֵינוּ לְרָעָה.

[רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִיהֲגִי] בְּאוֹרַיְתָא סַגִּין הֲוָה נְפִיק לֵיהּ לְבַר מִתְּחוֹמָא דְּשַׁבָּתָא וְהוּא לָא יָדַע לְקַיֵּים מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד. רִבִּי יוּדָן בֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל [מִיהֲגִי] בְּאוֹרַיְתָא סַגִּין הֲוָות גּוּלְתֵּיהּ שְׂרָעָה מִינֵּיהּ [וְהוּא לָא יָדַע לְקַיֵּים מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד. רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן מִיהֲגִי בְּאוֹרַיְתָא סַגִּין הֲוָות גּוּלְתֵּיהּ שְׂרָעָה מִינֵּיהּ] וַחֲכִינָא מִזְדַּהֲרָא לָהּ. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידוֹי רִבִּי הָא גּוּלְתֵּךְ שְׂרִיעָה. אָמַר לוֹן וְלֵית הַהִיא רְשִׁיעָתָא זְהִירָא לָהּ.

אֲפִילּוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵיבוֹ לֹא יַפְסִיק. רִבִּי חוּנָּה בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נָחָשׁ. אֲבָל עַקְרָב מַפְסִיק. לָמָּה דְּמָחְיָא וְחָזְרָה וּמָחְיָא. רִבִּי אִילָא אָמַר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא כָּרוּךְ אֲבָל אִם הָיָה מַרְתִּיעַ וּבָא כְּנֶגְדּוֹ חֲרֵי זֶה מַסְתִּיר מִלְּפָנָיו. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת תְּפִילָתוֹ. תַּנֵּי הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּאִסְרָטֵיָא אוֹ בְּפָלָטֵיָא חֲרֵי זֶה מַעֲבִיר מִפָּנֵי הַחֲמוֹר וּמִפָּנֵי הַקָּרוֹן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת תְּפִילָתוֹ.

אָמְרִין עָלָיו עַל רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּבָא חֲבַרְבָּר וְהִכִּישׁוֹ וְלֹא הִפְסִיק אֶת תְּפִילָתוֹ וְהָלְכוּ וּמָצְאוּ אוֹתוֹ חֲבַרְבָּר מֵת מוּטָל עַל פִּי חוֹרוֹ.

אָמְרוּ אִי לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּשְׁכּוֹ חֲבֵרוֹ. וְאִי לוֹ לַחֲבֵרוֹ שֶׁנִּשַּׁךְ אֶת רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. מַה עִיסְקֵיהּ דְּהָדֵין חֲבֵרְבָּרְיָא כַּד הֲוָות נָכִית לְבַר נַשָּׁא אִין בַּר נַשָּׁא קָדִים לְמֵיָא חֲבֵרְבָּרָא מָיֵית. וְאִין חֲבֵרְבָּרָא קָדִים לְמֵיָא בַּר נַשָּׁא מָיֵית. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לֹא הִרְגַּשְׁתָּ. אָמַר לָהֶן יָבֹא עָלַי מִמָּה שֶׁהָיָה לְבִי מִתְכַּוֵּין בִּתְפִילָּה אִם הִרְגַּשְׁתִּי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר בָּרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְיָן תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלָיו לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר רְצוֹן יְרֵיאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.

ב משנה: מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים וְשׁוֹאֲלִין גְּשָׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים וְהַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדָּעַת. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית בִּפְנֵי עַצְמָהּ. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה.

הלכה: כְּשֵׁם שֶׁתְּחִיַּית הַמֵּתִים חַיִּים לָעוֹלָם כַּךְ יְרִידַת גְּשָׁמִים חַיִּים לָעוֹלָם. רִבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמַיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקַיְּמֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו. נִדְעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת יי כְּשַׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ.

כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַתִּשְׁבִּי מִתִּשְׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחְאָב חַי יי [אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו] אִם [יִהְיֶה] הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. רִבִּי בְּרֶכְיָה אָמַר רִבִּי יָסָה וְרַבָּנִן חַד אָמַר בֵּין עַל הַטַּל וּבֵין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְחָרָנָא אָמַר עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְעַל הַטַּל לֹא נִשְׁמַע לוֹ. מִן הָדָא לִדְּ הֲרָאָה אֶל אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר וְגוֹמֵר. וּמִן דָּמַר בֵּין עַל הַטַּל בֵּין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ. אֵיכַן הוּתַּר נִדְרוֹ שֶׁל טַל. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא [אֲדַרְעִיָא] סָבְרִין מֵימַר נֶדֶר שֶׁהוּתַּר מִכְּלָלוֹ הוּתַּר כּוּלּוֹ. אִית דְּבָעֵי מֵימַר בִּבְנָהּ שֶׁל צָרְפִית וַיִּקְרָא אֶל יי וַיֹּאמַר יי אֱלֹהַי וְגוֹמֵר. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי לְאֶחָד שֶׁגָּנַב נַרְתִּיקוֹ שֶׁל רוֹפֵא. עִם כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא נִפְצַע בְּנוֹ. חָזַר אֶצְלוֹ אָמַר לוֹ אֲדוֹנִי הָרוֹפֵא רְפָא אֶת בְּנִי. אָמַר לוֹ לֵךְ וְהַחְזֵר אֶת הַנַּרְתִּק שֶׁכָּל מִינֵי רְפוּאוֹת נְתוּנִין בּוֹ וַאֲנִי מְרַפֵּא אֶת בִּנְךָ. כַּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלְיָהוּ לֵךְ וְהַתֵּר נִדְרוֹ שֶׁל טַל שֶׁאֵין הַמֵּתִים חַיִּים אֶלָּא בִּטְלָלִים וַאֲנִי מְחַיֶּה אֶת בְּנָהּ שֶׁל צָרְפִית. וּמְנַיִין שֶׁאֵין הַמֵּתִים חַיִּין אֶלָּא בִּטְלָלִים. יְחִיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרוֹת טַלָּיִךְ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם אֶדְרַעְיָא וְאַרְעָא תַּפְקִידֵיהּ תְּפַלֵּט.

רִבִּי יַעֲקֹב דִּכְפַר חָנָן בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם זִקִּינָן רְצוֹנִי נִשְׁבַּעְתִּי לוֹ שֶׁאֵינִי זָז טַל מִבָּנָיו לְעוֹלָם מַה טַעַם לְךָ טַל יַלְדוּתֵיךְ. וּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ נִשְׁבַּע יי וְלֹא יִנָּחֵם. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּדַיְיתֵיקִי נְתַתִּיו לְאַבְרָהָם בְּמַתָּנָה נְתַתִּיו לוֹ. וְיִתֵּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאִין לִידֵי עֲבֵירָה וּמַעֲשִׂים רָעִים הַגְּשָׁמִים נֶעֱצָרִין הֵן מְבִיאִין לָהֶן זֶקֶן אֶחָד כְּגוֹן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְהוּא מַפְגִּיעַ בַּעֲדָם וְהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין אֲבָל הַטַּל אֵינוֹ יוֹרֵד בְּזִכּוּת בְּרָיָה מַה טַעַם כְּטַל מֵאֵת יי כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם.

רִבִּי זְעִירָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא הָיָה עוֹמֵד בְּגֶשֶׁם וְהִזְכִּיר שֶׁל טַל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. בְּטַל וְהִזְכִּיר שֶׁל גֶּשֶׁם מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְהָתַנֵּי בְּטַל וּבְרוּחוֹת לֹא חִיְּבוּ חֲכָמִים לְהַזְכִּיר וְאִם רָצָה לְהַזְכִּיר מַזְכִּיר. לֹא דָמֵי לְהַהוּא דְּמֵיקַל לְהַהוּא דְּלָא מֵיקַל. בְּגֶשֶׁם וְהִזְכִּיר שֶׁל טַל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְהָתַנֵּי אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרַכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. בְּהַהוּא דְּלָא אִדְכַּר לָא טַל וְלָא מָטָר.

רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָה אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרַכַת הַשָּׁנִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. וּדְכָוְותָהּ אִם לֹא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. מַה אִם שְׁאֵלָה שֶׁהִיא מִדּוֹחֶק אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אַזְכָּרָה שֶׁהִיא מֵרֵיוַח לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וְהָתַנֵּי אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרַכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי אֲבְדִימִי אַחֲוֵי דְּרִבִּי יוֹסֵי בְּשֶׁלֹּא אָמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

אֵיכַן הוּא חוֹזֵר. כְּדָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָּה וְאִם לָאו חוֹזֵר לַעֲבוֹדָה. אַף הָכָא אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָּה.

וְאִם לָאו חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. בְּנִינֶוֵה צָרְכוּן מִיעֲבֵד תַּעֲנִית בָּתַר פִּסְחָא. אֲתוּן שַׁיְילוּן לְרִבִּי אָמַר לוֹן רִבִּי לְכוּ וַעֲשׂוּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְשַׁנּוּ מַטְבֵּיעָהּ שֶׁל תְּפִילָּה. אֵיכַן הוּא אוֹמְרָהּ. רִבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרַכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי אֵיכַן הוּא אוֹמְרָהּ. בְּשֵׁשׁ שֶׁהוּא מוֹסִיף. עַד כְּדוֹן צִיבּוּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁשׁ. יָחִיד שֶׁאֵין לוֹ שֵׁשׁ מְנַיִין אָמַר רִבִּי חֲנִינָא לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה יָחִיד שׁוֹאֵל צָרְכָיו בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה וְאֵילּוּ צָרְכָיו הֵן.

וְהַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדָּעַת. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן דָּבָר שֶׁהוּא נוֹהֵג וּבָא חֲכָמִים חוֹלְקִין עָלָיו. אָמַר לוֹ עַל יְדֵי שֶׁעִיקָּרָהּ בְּכוֹס שְׁכָחוּהָ בִּתְפִילָּה. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁעִיקָּרָהּ בְּכוֹס. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק רוּבָּא אָמְרָהּ בְּכוֹס אָמְרָהּ בִּתְפִילָּה בִּשְׁבִיל לְזַכּוֹת אֶת הַתִּינוֹקוֹת. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁעִיקָּרָהּ בִּתְפִילָּה. רִבִּי זְעוּרָא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אָמְרָהּ בְּכוֹס אָמְרָהּ בִּתְפִילָּה אוֹמְרָהּ בִּתְפִילָּה בְּכוֹס. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁעִיקָּרָהּ כַּאן וְכַאן.

רִבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָיָיה. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי מַטַּיָּן כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִיַּד. רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל הֲלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר לְעוֹלָם. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר הֲלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר לְעוֹלָם. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לָאו בְּגִין דַּאֲתוּן תַּרְתֵּי שְׁמוּעִין אֶלָּא בְּגִין דִּרְבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן וְרִבִּי אֶלְעָזָר תְּרוֵיהוֹן בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל הֲלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר לְעוֹלָם.

וְאַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדַּעַת דִּבְרֵי חֲכָמִים רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית בְּעַצְמָהּ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אוֹמֵר בְּרָכָה רְבִיעִית. אָמַר רִבִּי יוּדָן אוֹמֵר מַטְבֵּעַ בְּרָכָה וְאַחַר כָּךְ מַבְדִּיל. וַתְיָיא כְּרִבִּי דְּרִבִּי אָמַר תְּמֵיהֵנִי הֵיאַךְ בִּיטְּלוּ חוֹנֵן הַדַּעַת בְּשַׁבָּת אִם אֵין דֵּיעָה תְּפִילָּה מְנַיִין. וְכֹה אִם אֵין דֵּיעָה הַבְדָּלָה מְנַיִין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר מַבְדִּיל וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר מַטְבֵּעַ בְּרָכָה.

רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רִבִּי הוֹשַׁעְיָה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת מִשָּׁלֹשׁ אַבְדָּלוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אָמְרוּ הַפּוֹחֵת לֹא יִפְחוֹת מִשָּׁלֹשׁ וְהַמּוֹסִיף לֹא יוֹסִיף יוֹתֵר מִשִּׁבְעָה אַבְדָּלוֹת. לֵוִי אָמַר וּבִלְבַד מֵאַבְדָּלוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. נָחוּם בֵּירִבִּי סִימַאי נָפַק וָמַר בְּשֵׁם אָבוֹי וַאֲפִילוּ אַבְדָּלָה אַחַת. וְאָמַר רִבִּי אַבָּהוּ וְצָרִיךְ לַחְתּוֹם בְּהַבְדָּלָה. רִבִּי מָנָא בְּעֵי מֵעַתָּה אֲפִילוּ פָּתַח בְּמַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל וְחוֹזֵר וְחוֹתֵם בְּמַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן וְלֹא מִבְּרָכוֹת שֶׁפּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְחוֹתְמִין בְּבָרוּךְ הֵן.

רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי יַנַּאי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה עַד שֶׁיַּבְדִּיל. כְּמַה דְּאָמַר אָמַר אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה עַד שֶׁיַּבְדִּיל. וְדִכְוָתָהּ אָסוּר לוֹ לְאָדָם לִתְבּוֹעַ צָרְכָיו עַד שֶׁיַּבְדִּיל.

רִבִּי זְעִירָא רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס [בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר] בֵּירִבִּי יַנַּאי בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בְּרִיבִּי אִם לֹא הִבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מַבְדִּיל אֲפִילוּ בַּחֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת. הֲדָא דְּאַתְּ אָמַר בְּמַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל. אֲבָל בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ אוֹמְרָהּ מִיַּד.

רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה אֲפִילוּ יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶמְצַע שַׁבָּת אוֹמֵר בֵּין יוֹם הַשִּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא לְרַב יְהוּדָה וְכִי שִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה לְפָנָיו. אָמַר לֵיהּ וְכִי יֵשׁ טוּמְאָה וְטָהֳרָה לְפָנָיו.

רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חִיָּא בַּר אַשִׁי צָרִיךְ לוֹמַר הָחֵל עָלֵינוּ אֶת הַיָּמִים שִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה הַבָּאִים לִקְרָאתֵינוּ לְשָׁלוֹם. רִבִּי אַבָּא מוֹסִיף וְהַשְׁמִיעֵנוּ בָּהֶן שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַב חִיָּא בַּר אַשִׁי צָרִיךְ לוֹמַר הָחֵל עָלֵינוּ אֶת הַיָּמִים שִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה הַבָּאִים לִקְרָאתֵינוּ לְשָׁלוֹם. רִבִּי אַבָּא מוֹסִיף וְהַשְׁמִיעֵנוּ בָּהֶן שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה חֲבֵינֵנוּ וְלַמְּדֵינוּ. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה הָעוֹנִין אָמֵן צְרִיכִין לִיתֵּן עֵינֵיהֶן בַּכּוֹס וְעֵינֵיהֶן בַּנֵּר. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה אַרְבַּעַת מִינִין שֶׁבְּלוּלָב נִיטָּלִין דֶּרֶךְ גִּידּוּלֵיהֶן.

ג משנה: הָאוֹמֵר עַל קַן צִפּוֹר יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ וְעַל טוֹב יִזָּכֵר שִׁמְךָ מוֹדִים מוֹדִים מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה יַעֲבוֹר אַחֵר תַּחְתָּיו וְלֹא יְהֵא סַרְבָּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וּמֵאַיִן הוּא מַתְחִיל מִתְּחִילַת בְּרָכָה שֶׁטָּעָה זֶה.

הלכה: רִבִּי [פִּינְחָס] בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן כְּקוֹרֵא תִּיגָּר עַל מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַל קַן צִיפּוֹר הִגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ וְעַל אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא הִגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן בְּנוֹתֵן קְצָבָא לְמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד קַן צִיפּוֹר הִגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ. אִית תְּנֵי תַּנֵּי עַל. וְאִית תְּנֵי תַּנֵּי עַד. מַאן דָּמַר עַל מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי פִּינְחָס. וּמַן דָּמַר עַד מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי יוֹסֵי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן לָא עָבְדִין טָבוּת שֶׁעוֹשִׁין לְמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים. וְאִילֵּין דִּמְתַרְגְּמִין עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמַה דַּאֲנָא רַחֲמָן בִּשְׁמַיָּא כַּךְ תְּהֵוּוֹן רַחֲמָנִין בְּאַרְעָא. תּוֹרְתָא אוֹ רְחֵילָה יָתָהּ וְיַת בְּרָהּ לָא תֵיכְסוּן תְּרַוֵּיהוֹן בְּיוֹמָא חַד לָא עָבְדִין טָבָאוּת שֶׁהֵן עוֹשִׂין מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים.

מוֹדִים מוֹדִים מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק כִּי יִסָּכֵר פִּי דוֹבְרֵי שֶׁקֶר. הֲדָא דְּאָמַר בְּצִיבּוּר. אֲבָל בְּיָחִיד תַּחֲנוּנִים הֵן.

הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל טָעָה בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת חוֹזֵר בַּתְּחִילָּה. אָדָא בַּר בַּר חָנָה גַּנְּיבָה בְּשֵׁם רַב טָעָה בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב חוּנָּה בְּשֵׁם רַב טָעָה בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת חוֹזֵר בַּתְּחִילָּה. בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. טָעָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיכַן טָעָה חוֹזֵר לְמָקוֹם הַבָּרוּר לוֹ.

רִבִּי אָחָא וְרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי יָתְבִין בְּחַד כְּנִישְׁתָּא אָתֵי עֲבַר חַד קוֹמֵי תֵּיבוּתָא וַאֲשְׁגַּר חַד בְּרָכָה. אֲתוּן וְשַׁיְילוּן לְרִבִּי סִימוֹן. אָמַר לוֹן רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שְׁלִיחַ צִיבּוּר שֶׁהִשְׁגִּיר שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אַשְׁכַּח תָּנֵי וּפְלִיג. לַכֹּל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ חוּץ מִמִּי שֶׁלֹּא אָמַר מְחַיֵּה הַמֵּתִים וּמַכְנִיעַ זֵדִים וּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. אֲנִי אוֹמֵר מִין הוּא. שְׁמוּאֵל הַקָּטָן עָבַר קוֹמֵי תֵּיבוּתָא וַאֲשְׁגַּר מַכְנִיעַ זֵדִים בְּסוֹפָהּ שְׁרֵי מַשְׁקִיף עֲלֵיהוֹן. אָמְרִין לֵיהּ לֹא שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים [בָּךְ].

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר סָפֵק הִזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ סָפֵק לֹא הִזְכִּיר מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. לְאֵיכַן הוּא חוֹזֵר. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָּה. וְאִם לָאו חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי הִסִּיעַ דַּעַת כְּמִי שֶׁעָקַר אֶת רַגְלָיו. וְאֵילֵּין תַּחֲנוּנַיָּא צְרִיכָה.

רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא רִבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְנִשְׁתַּתֵּק זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד תַּחְתָּיו יַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁהִתְחִיל הָרִאשׁוֹן. אִם אֹמֶר אַתְּ מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק הָרִאשׁוֹנִים נִתְבָּרְכוּ לְפָנֶיהָן וְלֹא נִתְבָּרְכוּ לְאַחֲרֶיהָן. וְהָאַחֲרוֹנִים נִתְבָּרְכוּ לְאַחֲרֶיהָן וְלֹא נִתְבָּרְכוּ לְפָנֶיהָן וּכְתִיב תּוֹרַת יי תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. שֶׁתְּהֵא כוּלָּהּ תְּמִימָה.

תַּנֵּי לֹא יְהוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְאֶחָד מְתַרְגֵּם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מִפְּנֵי הַבְּרָכָה. וְהָתַנֵּי לֹא יְהוּ שְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין וְאֶחָד קוֹרֵא אִית לָךְ מֵימַר מִפְּנֵי הַבְּרָכָה אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁאֵין שְׁנֵי קוֹלוֹת נִכְנָסִין לְתוֹךְ אוֹזֶן אַחַת.

תַּנְיָ שְׁנַיִם קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְאֵין שְׁנַיִם מַפְטִירִין בְּנָבִיא. אָמַר רַבִּי עוּלָּא קְרוּיוֹת בַּתּוֹרָה וְאֵין קְרוּיוֹת בְּנָבִיא.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוֹמָיָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רוּבָּן וּמִיעוּטָן רַע וּבֵינוֹנִתָן יָפֶה הַשְׁאוֹר וְהַמֶּלַח וְהַסְּרוּב. בַּתְּחִילָּה מְסָרֵב שְׁנִיָּיה מְעַמְעֵם. וּבַשְּׁלִישִׁית רָץ וּבָא. רַבִּי חוּנָא חֲוָה יְתִיב בְּחַד כְּנִישְׁתָּא עֲאַל חֲזָנָא וַאֲטַרַח עַל חַד דְּיֵיעוֹל וְלָא קָבִיל עִילּוֹי. בְּסוֹפָא אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַר לֵיהּ לָא יְכָעוֹס מָרִי עָלַי בְּגִין דְּלָא הֲוִינָא מִיתְעַר לָא עָלַית. אֲמַר לֵיהּ עָלָךְ לָא כְּעַסִית אֶלָּא עַל הַדֵּין דְּאַטְרַח.

בְּטִיטֵיי אִישְׁתַּתַּק בְּאוֹפָנֵיָיה אֲתוּן וְשַׁיְילוּן לְרַבִּי אָבוּן. אֲמַר לוֹן רַבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זֶה שֶׁעוֹבֵר תַּחְתָּיו יַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק. אָמְרִין לֵיהּ וְהָא תַּנִּינָן מַתְחִיל הַבְּרָכָה שֶׁטָּעָה זֶה. אֲמַר לוֹן מִכֵּיוָן דַּעֲנִיתוּן קְדוּשְׁתָּא כְּמִי שֶׁהוּא תְּחִילַּת בְּרָכָה.

ד משנה: הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחַר הַכֹּהֲנִים אָמֵן מִפְּנֵי הַטִּירוּף. וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא הוּא לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו. וְאִם הֶבְטַחְתּוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לִתְפִילָּתוֹ רְשָׁאי.

הלכה: תַּנְיָ הַפּוֹרֵס אֶת שְׁמַע וְהָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְהַנּוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְהַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְהַמַּפְטִיר בְּנָבִיא וְהַמְבָרֵךְ עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה לֹא יַעֲנֶה אַחַר עַצְמוֹ אָמֵן. וְאִם עָנָה חֲרֵי זֶה בּוּר. אִית תְּנֵיי תַּנְיָ חֲרֵי זֶה בּוּר. וְאִית תְּנֵיי תַּנְיָ חֲרֵי זֶה חָכָם. אָמַר רַב חִסְדָּא מַאן דָּמַר חֲרֵי זֶה חָכָם בְּעוֹנָה בְּסוֹף. וּמַאן דָּמַר חֲרֵי זֶה בּוּר בְּעוֹנָה עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא שְׁנַיִם יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֵן מְמַצְּעִין אֶת הַכֹּהֵן. אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁכּוּלָּם שָׁוִין. אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן תַּלְמִיד חָכָם מְמַצְּעִין אֶת הֶחָבֵר.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִימַי לֹא בֵּרְכְתִּי לִפְנֵי כֹהֵן וְלֹא הִנַּחְתִּי יִשְׂרָאֵל לְבָרֵךְ לְפָנַי.

רַבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל כֹּהֵן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רַבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי כַּד חֲוָה תָּשִׁישׁ חֲוָה חֲזִיק רֵישֵׁיהּ וְקָאִים לֵיהּ אֲחוֹרֵי עֲמוּדָא. רַבִּי אֶלְעָזָר נְפִיק לֵיהּ לִבְרָא.

רַבִּי אָחָא רַבִּי תַּנְחוּמָא בְּרַבִּי חִייָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְלַאי עִיר שֶׁכּוּלָּהּ כֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן. לְמִי הֵן מְבָרְכִין לַאֲחֵיהֶן שֶׁבְּצָפוֹן לַאֲחֵיהֶם שֶׁבְּדָרוֹם לַאֲחֵיהֶם שֶׁבְּמִזְרָח לַאֲחֵיהֶם שֶׁבְּמַעֲרָב. וּמִי עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן הַנָּשִׁים וְהַטַּף.

תַּנָּא אַבָּיי בְּי רַבִּי בִּנְיָמִן הָעוֹמְדִים לַאֲחוֹרֵי הַכֹּהֲנִים אֵינָן בִּכְלַל בְּרָכָה. הָעוֹמְדִין לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים אָמַר רַבִּי חִייָא בַּר וָוא אֲפִילּוּ חוֹמָה שֶׁל בַּרְזֶל הַבְּרָכָה מַפְסֶקֶתָה. הָעוֹמְדִין מִן הַצְּדָדִין נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֶדָּא נִתְכַּוְּונוּ לְהַזּוֹת לְפָנָיו וְהִזָּה לְאַחֲרָיו. לְאַחֲרָיו וְהִזָּה לְפָנָיו הַזָּיָיתוֹ פְּסוּלָה. לְפָנָיו וְהִזָּה עַל הַצְּדָדִין שֶׁלְּפָנָיו הַזָּיָיתוֹ כְּשֵׁירָה. הֶדָּא אָמְרָה אַף הָעוֹמְדִין מִן הַצְּדָדִין בִּכְלָל בְּרָכָה הֵן.

אָמַר רַב חִסְדָּא וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הַחָזָן יִשְׂרָאֵל. רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב אָמַר אִם הָיָה כֹּהֵן אֶחָד אוֹמֵר כֹּהֲנִים. אָמַר רַב חִסְדָּא אֲפִילּוּ כֹּהֵן אֶחָד אוֹמֵר כֹּהֲנִים שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא אֶלָּא לַשֵּׁבֶט.

ה משנה: הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימָן רַע לוֹ. וְאִם שְׁלִיחַ צִיבּוּר הוּא סִימָן רַע לְשׁוֹלְחָיו שֶׁשְּׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים וְאוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת. אָמְרוּ לוֹ מְנַיִין אַתָּה יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶן אִם שְׁגוּרָה תְּפִילָּתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקוּבָּל. וְאִם לָאו יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוּרָף.

הלכה: רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר וּבִלְבַד בְּאָבוֹת.

מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁחָלָה בְּנוֹ וְשָׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים אֵצֶל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ. אָמַר לוֹן הַמְתִּינוּ לִי עַד שֶׁאֶעֱלֶה לַעֲלִייָה וְעָלָה לַעֲלִייָה וְיָרַד אָמַר לָהֶן בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁנִּינּוּחַ בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל מֵחֳלָיוֹ וְסִיְּימוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה תָּבַע מָזוֹן. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי נַחְמָנִי אִם כַּוָּונְתָּה אֶת לִבְּךָ בִּתְפִילָּה תְּהֵא מְבוּשָׁר שֶׁנִּשְׁמְעָה תְּפִילָּתְךָ. וּמַה טַעַם תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶיךָ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִם עָשׂוּ שִׁפְתוֹתָיו שֶׁל אָדָם תְּנוּבָה יְהֵא מְבוּשָׁר שֶׁנִּשְׁמְעָה תְּפִילָּתוֹ. מַה טַעַם בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יי וּרְפָאתִיו.

פרק ו

א משנה: כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּירוֹת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְעַל פֵּירוֹת הָאָרֶץ הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְעַל הַיְרָקוֹת הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי דְּשָׁאִים.

הלכה: כְּתִיב לַיי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ. הַגֶּהֱנֶּה כְּלוּם מִן הָעוֹלָם מָעַל עַד שֶׁיִּתְּירוּ לוֹ הַמִּצְוֹת. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ כְּתִיב פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר

תְּזָרֵע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם. הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וּמְלוֹאוֹ עָשׂוּי כְּכֶרֶם. וּמַהוּ פִּדְיוֹנוֹ בְּרָכָה. רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַרְתְּ לַיי יי אַתָּה טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ. אִם אָכַלְתָּ וּבֵירַכְתָּ כְּבָיְכוֹל כְּאִילּוּ מִשֶּׁלְךָ אָכַלְתָּ. דָּבָר אַחֵר טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ מְבַלֶּה אֲנִי טוֹבָתִי בְּגוּפָךְ. דָּבָר אַחֵר טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ. יְבַלְּלוּ כָּל הַטּוֹבוֹת וְיָבוֹאוּ עָלֶיךָ. אָמַר רִבִּי אָחָא מַהוּ בַּל עָלֶיךָ. שֶׁאֵינִי מֵבִיא טוֹבָה עַל הָעוֹלָם מִבַּלְעָדֶיךָ. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר וּבַלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיא קוֹדֶשׁ הִילּוּלִים מְלַמֵּד שֶׁהוּא טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. מִיכַּן הָיָה רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר לֹא יִטְעוֹם אָדָם כְּלוּם עַד שֶׁיְּבָרֵךְ.

רִבִּי חַגַּיי וְרִבִּי יִרְמְיָה סָלְקוּן לְבֵי חַנָּוותָא קָפֵץ רִבִּי חַגַּיי וּבֵירַךְ עֲלֵיהֶן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יִרְמְיָה יְאוּת עָבְדַת שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה. וּמְנַיִין שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה. רִבִּי תַּנְחוּמָא רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָתְנָה לְךָ אֶת לוּחוֹת הָאֶבֶן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה. הִקִּישׁ תּוֹרָה לְמִצְוָה. מַה תּוֹרָה טְעוּנָה בְּרָכָה אַף מִצְוָה טְעוּנָה בְּרָכָה.

רִבִּי יוֹחָנָן נָסַב זֵיתָא וּבֵירַךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו וַהֲוָה רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא מִסְתַּכֵּל בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן בַּבְלָיָא לָמָּה אַתְּ מִסְתַּכֵּל בִּי. לֵית לָךְ כָּל שֶׁהוּא מִמִּין שִׁבְעָה טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. אִית לֵיהּ. וּמַה צְרִיכָה לֵיהּ. מִפְּנֵי שֶׁגִּלְעִינָתוֹ מְמַעַטְתּוֹ. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן שֶׁגִּלְעִינָתוֹ מְמַעַטְתּוֹ. מַה עֲבַד לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם בִּירְיָיה. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ אָכַל פְּרִידָה אַחַת שֶׁל שֶׁל עֲנָב אוֹ פְּרִידָה אַחַת שֶׁל רִימּוֹן שֶׁהוּא טָעוּן בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.

יַיִן בִּזְמַן שֶׁהוּא כְּמוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ וְאֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיְדַיִם. בִּזְמַן שֶׁהוּא מָזוּג אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיְדַיִם דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין חַי בֵּין מָזוּג אוֹמְרִים עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיְדַיִם. אָמַר רִבִּי אַבָּא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אוֹכְלִין.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ שֶׁמָּן זַיִת אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר פַּפָּא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן. וְיַיִן לָאו שֶׁחוּק הוּא. לָא מַר אֶלָּא חוּץ מִן הַיַּיִן הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁחוּקִין בְּעֵינָן הֵן.

רִבִּי אַבָּא אָמַר רַב וּשְׁמוּאֵל תְּרוֵיהוֹן אָמְרִין יֶרֶק שָׁלוּק אוֹמֵר עָלָיו שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל רָאשֵׁי לִפְתּוֹת שֶׁשָּׁלְקָן אִם בְּעֵינָן הֵן אוֹמֵר עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. שְׁחָקָן אוֹמֵר עֲלֵיהֶן שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וּפַת לָאו שֶׁחוּקָה הִיא. לָא מַר אֶלָּא חוּץ מִן הַפַּת הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁחוּקִין בְּעֵינָן הֵן.

רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן זַיִת כָּבוּשׁ אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. רִבִּי בִּנְיָמִן בַּר יֶפֶת בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן יֶרֶק שָׁלוּק אוֹמֵר עָלָיו שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרִבִּי בִּנְיָמִן בַּר יֶפֶת. אֲבָל לֹא כְבוּשִׁין וְלֹא שְׁלוּקִין וְלֹא מְבוּשָּׁלִין אִם בְּעֵינָן הֵן אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא מַאן יָדַע מִשְׁמַע מִן רִבִּי יוֹחָנָן יֵאוּת רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא [אוֹ] רִבִּי בִּנְיָמִן בַּר יֶפֶת. לֹא רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא. וְעוֹד מִן הֶדָּא מִן מַה דַּאֲנָן חָמֵינָן רַבָּנָן רַבְרְבֵיָא עָלוּן לְאַבְרְיֵיתָא וְנָסְבִין תּוּרְמוּסִין וּמְבָרְכִין עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וְתוּרְמוּסִין לָאו שְׁלוּקִין הֵן. אֵין תֵּימַר שַׁנְיָיא הִיא שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה מְרוֹרִין תּוּרְמוּסִין כֵּינִי שֶׁשָּׁלְקָן בָּטְלָה מָרָתָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּי רִבִּי אָבוּן וְלֹא פְלִיגִין. זַיִת עַל יְדֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל חַי אַף עַל פִּי שֶׁכָּבוּשׁ בְּעֵינוֹ הוּא. יֶרֶק כֵּינִי שֶׁשָּׁלְקוֹ נִשְׁתַּנָּה.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רִבִּי [נְחֶמְיָה] וְרַבָּנָן. רִבִּי [נְחֶמְיָה] אָמַר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי מוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. אַתְיָיא אִילֵּין פְּלוּגְוָותָא כְּאִינּוּן פְּלוּגְוָותָא. לֶפֶת רִבִּי חִינְנָא בַּר יִצְחָק וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אִימִּי חַד אָמַר לֶפֶת לָא פַת הָיְתָה. וְחָרָנָה אָמַר לֶפֶת לָא פַת הִיא עֲתִידָה לִהְיוֹת. יְהִי פִּיסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים. רִבִּי יִרְמְיָה בְּרִיךְ קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ וְקִלְקְסֵיהּ. מַה כְּרִבִּי נְחֶמְיָה שֶׁלֹּא לְעָרֵב רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת. מַעֲתָּה הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. שֶׁלֹּא לְעָרֵב רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ רִבִּי [נְחֶמְיָה] הַבּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן. וְעַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנָן בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.

רִבִּי זְרִיקָן אָמַר רִבִּי זְעוּרָא בָּעֵי אֲהֵן דְּנָסַב תּוּרְמוּסָא וּמְבָרֵךְ עִילּוֹי וְנָפַל מִינֵיהּ מַהוּ מְבָרְכָה עִילּוֹי זְמָן תִּנְיָינוּת. מַה בֵּינוֹ לְבֵין אַמַּת הַמַּיִם. אָמְרִין תַּמָּן לְכַךְ כֵּיוָן דַּעְתּוֹ מִתְּחִילָּה. בְּרַם הָכָא לֹא לְכָךְ כֵּיוָן דַּעְתּוֹ מִתְּחִילָּה. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיא אֵין מְבָרְכִין עַל הַפַּת אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵס. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא הֶדָא אָמְרָה אֲהֵן דְּנָסַב עִיגּוּלָא וּמְבָרֵךְ עִילּוֹי וְהָכָא לֹא אָתֵי בְּיָדֵיהּ צָרִיךְ מְבָרְכָה עִילּוֹי זְמָן תִּנְיָינוּת. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.

עַד כַּמָּה יִפְרוֹס. רִבִּי חִנְנָא וְרִבִּי מָנָא חַד אָמַר עַד כְּזַיִת. וְחָרָנָה אָמַר עַד פָּחוֹת מִכְּזַיִת. מַאן דָּמַר כְּזַיִת. כְּיֵי דְתַנִּינָן תָּמָן וְכוּלָּן פְּתִיתִין כְּזַיִת. מַאן דָּמַר עַד פָּחוֹת מִכְּזַיִת תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲפִילּוּ מַחֲזִירָהּ לְסוֹלְתָהּ. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיא אֵין מְבָרְכִין עַל הַפַּת אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵס. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא הֶדָא אָמְרָה אֲהֵן דְּנָסַב עִיגּוּלָא וּמְבָרֵךְ עִילּוֹי וְהָכָא לֹא אָתֵי בְּיָדֵיהּ צָרִיךְ מְבָרְכָה עִילּוֹי זְמָן תִּנְיָינוּת. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.

רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב מְסוּבִּין אֲסוּרִין לִטְעוֹם כְּלוּם עַד שֶׁיִּטְעוֹם הַמְבָרֵךְ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר שׁוֹתִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁתָה. מַה פְּלִיג. מַה דָּמַר רַב כְּשֶׁהָיוּ כוּלָּם זְקוּקִין לְכָךְ אֶחָד מַה דָּמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשֶׁהָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד כּוֹסוֹ בְיָדוֹ.

תַּנֵּי הַמְבָרֵךְ פּוֹשֵׁט יָדוֹ תְּחִילָּה אֶלָּא אִם רָצָה לַחֲלוֹק לוֹ כָּבוֹד לְרַבּוֹ אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. רַב כַּד הֲוָה קָצֵי הֲוָה טָעֵים בִּשְׁמָאלֵיהּ וּמַפְלִיג

בִּימִינֵיהּ. רַב הוּנָא אָמַר אֲהֵן דָּמַר סַב בְּרִיךְ סַב בְּרִיךְ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵק בְּרָכָה. הַב אַחֲוּנָא לְתוֹרָיָיא יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵק בְּרָכָה.

רַב הוּנָא אָמַר הֲדָא שְׁתִיתָא וַהֲדָא מוֹרָתָא שְׁחִיקְתָּא אוֹמֵר עָלָיו שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ.

רַב הוּנָא אָמַר חֲרֵי שָׁנָתַן לְתוֹךְ פִּיו וְשָׁכַח וְלֹא בֵּירַךְ אִם הָיוּ מַשְׁקִין פּוֹלְטָן. אִם הָיוּ אוֹכְלִין מְסַלְּקָן לְצָדָדִין. רִבִּי יִצְחָק בַּר מָרִי קוֹמוֹי רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ אוֹכְלִין פּוֹלְטָן דִּכְתִיב יְמַלֵּא פִי תְּהִילָּתֶךָ כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ.

הַכּוֹסֵס אֶת הַחִטִּים אוֹמֵר עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא מִינֵי זֶרְעוֹנִין. אָפָיָן וּבִישְׁלָן בִּזְמַן שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת אוֹמֵר עֲלֵיהֶן הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. אִם אֵין הַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת אוֹמֵר עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. עַד כַּמָּה יְהוּ פְרוּסוֹת. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן בַּהֲנָא בַּר מַלְכְּיָה בְּשֵׁם רַב עַד כְּזֵיתִים.

הַכּוֹסֵס אֶת הָאוֹרֶז אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי זֶרְעוֹנִים. אָפָיוּ וּבִישְׁלוּ אַף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְאֵינוֹ צָרִיךְ אַחֲרָיו לְבָרֵךְ. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. בַּר מְרִינָה בְּרִיךְ קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָא וְקוֹמֵי רִבִּי חִייָא בַּר וָוא שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי מַעֲדָנִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן וְלָא פְלִיגִין מַאן דָּמַר בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת בְּהַהִיא דַּעֲבִיד בּוּל. מַאן דָּמַר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה בְּהַהוּא דִּבְרִיר. מַאן דָּמַר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ בְּהַהוּא דִּשְׁלִיךְ. וּמַאן דָּמַר בּוֹרֵא מִינֵי מַעֲדָנִים בְּהַהוּא דִּטְרִיף.

עַד כְּדוֹן בַּתְּחִילָּה. בְּסוֹף רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא אֲשֶׁר בָּרָא מִינֵי מַעֲדָנִים לְעַדֵּן בָּהֶן נֶפֶשׁ כָּל חַי בָּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאָרֶץ וְעַל מַעֲדָנֶיהָ.

רִבִּי אַבָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק רוּבָּא רִבִּי כְּשֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר אוֹ בֵיצָה הָיָה אוֹמֵר אֲשֶׁר בָּרָא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לְהַחֲיוֹת בָּהֶן נֶפֶשׁ כָּל חַי. בָּרוּךְ אַתָּה יי חַי הָעוֹלָמִים.

עַד כְּדוֹן בְּסוֹף. בְּתְחִילָּה אָמַר רִבִּי חַגַּיי בּוֹרֵא מִינֵי נְפָשׁוֹת. הֶתִיב רִבִּי יוֹסֵי וְהָא מַתְנִיתָא פְלִיגָא. עַל הַחוֹמֶץ וְעַל הַגּוּבְלוֹת הוּא אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. וְהָדֵין גּוּבָּיי לֹא מִין נֶפֶשׁ הוּא.

אַתְיָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא כְּרִבִּי וְדִבְרֵי שְׁנֵיהֶן כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. דְּתַנִּי זֶה הַכְּלָל שֶׁהָיָה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל כָּל שֶׁהוּא מִמִּין שִׁבְעָה וְאֵינוֹ מִמִּין דָּגָן מִין דָּגָן וְלֹא אָפָאוּ פַּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת. וְכָל שֶׁאֵינוֹ מִמִּין שִׁבְעָה וְלֹא מִמִּין דָּגָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְבָרֵךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לְפָנָיהּ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא כָּל שֶׁהוּא כְּעֵין סוֹלֶת וּכְעֵין חֲלִיטָה וּמֵחֲמֶשֶׁת הַמִּינִין אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרֶיהָ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וְכָל שֶׁהוּא כְּעֵין סוֹלֶת וּכְעֵין חֲלִיטָה וְאֵינוֹ מֵחֲמֶשֶׁת הַמִּינִין. אָמַר רִבִּי יוֹנָה שָׁלַח רַב זְעוּרָא גַּב אִילֵּין דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי וְאָמְרוּן לִי. לֵית אֲנָא יָדַע מַה אָמְרוּן לִי. מִי כְדוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִסְתַּבְּרָא שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי הֲדֵין דְּאָכַל סוֹלֶת מַהוּ לְמִיבְרְכָה בְּסוֹפָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהָכֵן לָא אָכַל רִבִּי יִרְמְיָה סוֹלֶת מִן יוֹמוֹי. לֵית צוֹרְכָה דְּאִי לֹא.

לָמָּה הוּא חוֹתֵם בָּהּ בָּאָרֶץ. נַעֲשֵׂית כְּבִרְכַּת פּוֹעֲלִים. דְּתַנִּי הַפּוֹעֲלִים שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה עִם בַּעַל הַבַּיִת חֲרֵי אִלּוּ מְבָרְכִין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְכוֹלְלִין שֶׁל יְרוּשָׁלַם בְּשֶׁל אָרֶץ וְחוֹתְמִין בְּשֶׁל אָרֶץ. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בִּסְעוּדָן אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת אוֹכֵל עִמָּהֶן חֲרֵי אִלּוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע. דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי עָבְדִין לָהּ כְּמַטְבֵּעַ בְּרָכָה.

מַהוּ לְהַזְכִּיר בָּהּ מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אָמַר רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא רִבִּי זְעִירָא חֲוָה מַזְכִּיר בָּהּ מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה הוֹאִיל וְחָשׁ לָהּ רִבִּי זְעִירָא צְרִיכִין אָנוּ מֵיחוּשׁ.

תַּנִּי מְבָרְכִין עַל הַדָּגָן כְּשֶׁהוּא מִן הַמּוּבְחָר. קָלוּסְקִין וּשְׁלִימָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר עַל הַקָּלוּסְקִין. פְּרוּסָה שֶׁל קָלוּסְקִין וּשְׁלִימָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר עַל הַשְּׁלִימָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. פַּת חִיטִּין וּפַת שְׁעוֹרִין אוֹמֵר עַל שֶׁל חִיטִּין. פְּרוּסָה שֶׁל חִטִּים וּשְׁלִימָה שֶׁל שְׁעוֹרִים אוֹמֵר עַל הַפְּרוּסָה שֶׁל חִטִּין. פַּת שְׁעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין אוֹמֵר עַל שֶׁל שְׁעוֹרִין. וַהֲלֹא שֶׁל כּוּסְמִין יָפָה מִמֶּנָּה. אֶלָּא שֶׁזּוּ מִמִּין שִׁבְעָה וְזוּ אֵין מִמִּין שִׁבְעָה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָא דְּרִבִּי יוּדָה הִיא דְּרִבִּי יוּדָה הִיא עֲבִיד אֶת הָאִילָנוֹת כְּקַשִּׁים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא פֵּירוֹת הָאִילָן בִּכְלַל פֵּירוֹת הָאֲדָמָה. וְאֵין פֵּירוֹת הָאֲדָמָה בִּכְלַל פֵּירוֹת הָעֵץ. רַב הוּנָא אָמַר חוּץ מִן הַיַּיִן וּמִן הַפַּת. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי

ב משנה: בֵּירַךְ עַל פֵּירוֹת הָאִילָן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה יָצָא. עַל פֵּירוֹת הָאֲדָמָה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ לֹא יָצָא. וְעַל כּוּלָּם אִם אָמַר שֶׁהַכֹּל יָצָא.

הלכה: רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא דְּרִבִּי יוּדָה הִיא דְּרִבִּי יוּדָה עֲבִיד אֶת הָאִילָנוֹת כְּקַשִּׁים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא פֵּירוֹת הָאִילָן בִּכְלַל פֵּירוֹת הָאֲדָמָה. וְאֵין פֵּירוֹת הָאֲדָמָה בִּכְלַל פֵּירוֹת הָעֵץ. רַב הוּנָא אָמַר חוּץ מִן הַיַּיִן וּמִן הַפַּת. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי

הַגֶּפֶן. חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

תַּנְיָ רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַמְּשַׁנֶּה עַל הַמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִבְּרָיְיתוֹ וְלֹא שִׁינָּה בִּרְכָתוֹ לֹא יָצָא. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֲפִילּוּ אָמַר בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא הַחֶפְץ הַזֶּה. מַה נָּאֶה הוּא זֶה יָצָא. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרִבִּי מֵאִיר. מִילְתֵיהּ דְּרַב אָמְרָה כֵּן. חַד פַּרְסוֹי אָתָא לְגַבֵּי רַב בְּגִין דַּאֲנָא אֲכַל פִּיסָתִי וְלָא אֲנָא חָכִים מְבָרְכָא עָלֵיהּ וַאֲנָא אָמַר בָּרוּךְ דְּבָרָא הָדֵין פִּסָּא נְפִיק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי. אָמַר לֵיהּ אִין.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם אַבָּא בַּר בַּר חָנָה בַּר קַפָּרָא וּתְרֵין תַּלְמִידוֹי נִתְאָרְחוּ אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּהָדֵין פּוּנְדָּקָא דְּבֵרְכָתָא אַפִּיק קוֹמֵיהוֹן פָּרְגִן וַאֲחָנְנֵיָא וְקֻפַּלּוֹטִין. אָמְרֵי נְבָרֵךְ עַל קֻפַּלּוֹטָה דּוּ פָּטַר פָּרְגִיתָא. נְבָרֵךְ עַל אַחָנְנֵיתָא לָא פָּטַר לָא דֵין וְלָא דֵין. קָפֵץ חַד וּבֵירֵךְ עַל פָּרְגִיתָא שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. גָּחִיךְ לֵיהּ חַבְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ בַּר קַפָּרָא לֹא לְזֶה גּוֹרְגְּרָן אֶלָּא לָךְ לוֹגְלְגָן. זֶה עָשָׂה בִּגְרַגְּרָנוּתוֹ אַתָּה לָמָּה לְגַלְגְּתָּה. וְלָזֶה אָמַר חָכָם אֵין כַּאן זָקֵן אֵין כַּאן יָלֶד. אָמְרוּ לֹא יָצָאָה שְׁנָתָן עַד שֶׁמֵּתוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָא אָזְלִינָן תְּרֵין וְלֹא שְׁמָעִינָן מִינֵּהּ כְּלוּם. מַיי כְּדֵין מִסְתַּבְּרָא מְבָרֵךְ עַל הַקֻּפַּלּוֹט שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ טְפֵילָה לְיֶרֶק .

ג משנה: עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּידּוּלָיו מִן הָאָרֶץ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. עַל הַחוֹמֶץ וְעַל הַגּוֹבְלוֹת הוּא אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִין קְלָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו.

הלכה: הֶחְמִיץ יֵינוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. בָּא לְאוֹכְלוֹ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רָאָה גוֹבַיי אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. בָּא לְאוֹכְלָן אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רָאָה נוֹבְלוֹת שֶׁנִּשְׁרוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. בָּא לְאוֹכְלָן אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ.

ד משנה: הָיוּ לְפָנָיו מִינִין הַרְבֵּה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַל אֵי זֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה.

הלכה: רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַה פְּלִיגִן רִבִּי יוּדָה וְרַבָּנָן. כְּשֶׁהָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת. אֲבָל אֵין בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הֲדָא דְּרִבִּי בָּא פְּלִיגָא עַל דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַה פְּלִיגִין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּסוֹף. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הֲדָא דְּרִבִּי בָּא פְּלִיגָא עַל דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַה פְּלִיגִין רִבִּי יוּדָה וְרַבָּנָן בְּשֶׁהָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת אֲבָל אִם אֵין בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. וַמַר רִבִּי בָּא וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּסוֹף לֹא בֵּירֵךְ נַעֲשָׂה טְפֵילָה. דְּתַנִּינָן תַּמָּן כָּל שֶׁהוּא עִיקָּר וְעִמּוֹ טְפֵילָה מְבָרֵךְ עַל הָעִיקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵילָה.

הֲדָא גָרִיזְמָתָה רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַמִּי מְבָרֵךְ עַל תּוּרְמוּסָה. אָמַר רִבִּי לֵוִי עַל שֵׁם אַל תִּגְזוֹל דָּל כִּי דַל הוּא.

עַד כְּדוֹן בְּשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת. לֹא הָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת לָא בְּדָה. רַבָּן גַּמְלִיאֵל זוּגָה סְלַק גַּבֵּי אִילֵּין דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי חַמַּתְהוּן נָסְבִין זֵיתָא וּמְבָרְכִין לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. אָמַר לוֹן וַעֲבַדְתִּין כְּדוֹן. רִבִּי זְעִירָא שָׁלַח שָׁאַל לְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן רִבִּי כֶּהָנָא בְּשֵׁם רִבִּי אֲבִינָא כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. אָמַר לוֹן וַיְאוּת. מִן מַאן דַּאֲנָן חַמְיִין רַבָּנָן סָלְקִין לְרֵישׁ יַרְחָא וְאָכְלִין עֲנָבִין וְלָא מְבָרְכִין בְּסוֹפָהּ. לֹא בְּשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל פַּת.

הָיוּ לְפָנָיו מִינִין שִׁבְעָה עַל אֵי זֶה מֵהֶן הוּא מְבָרֵךְ. תַּמָּן אָמְרִין כָּל הַקּוֹדֵם לְמִקְרָא קוֹדֵם לִבְרָכָה וְכָל הַפָּמוּךְ לָאָרֶץ קוֹדֵם לַכֹּל.

ה משנה: בֵּירֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּירֵךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּירֵךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת. בֵּירֵךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת לֹא פָטַר אֶת הַפַּת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף לֹא מַעֲשֶׂה קְדֵירָה.

הלכה: אָמַר רַב חִסְדָּא לֹא תַנִּינָן אֶלָּא בֵּירֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. אֲבָל אִם בֵּירֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן לֹא פָטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. תַּמָּן אָמְרִין אֲפִילּוּ בֵּירֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן לֹא פָטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. וְהָא תַנִּינָן בֵּירֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. רַב הוּנָא וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. [חַד אָמַר] בְּהָדֵין דְּשָׁתֵי קוֹנְדִיטוֹן. וְחָרָנָה אָמַר בְּהָדֵין דְּשָׁתֵי חֲמָר בָּתַר בַּיְלָנֵי.

רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב הוּנָא רַב בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא רוּבָּא פַּת הַבָּאָה כִּיסְנִין אַחַר הַמָּזוֹן טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אָמַר רִבִּי אַמִּי רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג. אָמַר רִבִּי מָנָא לְרִבִּי חִזְקִיָּה בְּמַה הוּא פְלִיג. כְּשֶׁאָכַל מֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן. אָמַר לֵיהּ אֲפִילּוּ לֹא אָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן. אָתָא רַב חַגַּי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא אֲפִילּוּ לֹא אָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בַּר סִיסַיי חֲזִין אִילֵּין דִּנְשַׁיָּיא מְשַׁלְחִין לֵיהּ נִיקְלָוּוסִין וַהֲוָה שָׁבַק לוֹן בָּתָר מְזוֹנֵיהּ וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִילָּה וְסוֹף. רַב חוּנָּה אָכַל תְּמָרִין עִם פִּיסָתֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב חִייָא בַּר אַשִׁי פְּלִיג אַתְּ עַל רַבָּךְ שׁוֹבְקִין בָּתָר מְזוֹנָךְ וְאַתְּ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִילָּה וְסוֹף. אֲמַר לֵיהּ אִינִין אִנִּין עִיקָּר נְגִיסְתָּךְ. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי סָלְקוּן לְמִישְׁתִּיתֵיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא עֲנָתָנֵיָה אַפִּיק קוֹמֵיהוֹן פַּת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין לְאַחַר הַמָּזוֹן. אָמְרִין נִישְׁבּוֹק אוּלְפָנָה וְנֵיתֵי לָן לְמַתְנִיתָא. דְּתַנֵּי רִבִּי מָנָא אָמַר מְשׁוּם רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מְשׁוּם רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי פַּת הַבָּאָה כִּיסְנִין לְאַחַר הַמָּזוֹן טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אָמְרֵי מִכְּיָן דְּהֵן יְחִידֵּיי וְרַבָּנָן פְּלִיגִין עֲלוֹי נַעֲבִיד כְּרַבָּנָן.

אָמַר מָרִינוֹס בִּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲהֵן אָכַל גְּרִיזְמֵי וְסָלִית אַף עַל גַּב דְּהוּא מְבָרֵךְ עַל גְּרִיזְמָתָה בְּסוֹפָהּ לֹא פָטַר סוּלְתָא. מַה כְּבֵית שַׁמַּאי דְּבֵית שַׁמַּאי אוֹמֵר אַף לֹא

מַעֲשֶׂה קְדֵרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא. בֵּירַךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת וְאֶת מַעֲשֶׂה קְדֵירָה. כִּדְבְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים לֹא פָטַר אֶת מַעֲשֶׂה קְדֵירָה. אֲבָל אִם בֵּירַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת תְּחִילָּה כָּל עַמָּא מוֹדוֹי דְּלֹא פָטַר אֶת הַפַּת וְלֹא מַעֲשֶׂה קְדֵירָה. רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי פַּפַּי בְּעִי. אֶהֱנֵי דְּאָכַל סוֹלֶת וּבְדַעְתֵּיהּ מֵיכוֹל פִּיתָּא מַהוּ מְבָרְכָה עַל סוּלְתָּא בְּסוֹפָהּ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין פַּשְׁטִין לָהּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּסוֹף.

ו משנה: הָיוּ יוֹשְׁבִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵיסִיבוּ אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּן. בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן כָּל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ לְאַחַר הַמָּזוֹן אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּן. וְאוֹמֵר עַל הַמּוּגְמָר.

הלכה: רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר בְּשִׁבּוּעַ הַבֵּן הִיא מַתְנִיתָא. הָא בַּעַל הַבַּיִת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לֹא. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיא אֲפִילּוּ בַּעַל הַבַּיִת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. תַּנֵּי סֵדֶר סְעוּדָה אוֹרְחִין נִכְנָסִין וְיוֹשְׁבִין עַל הַסַּפְסָלִין וְעַל הַקָּתֶדְרָיוֹת עַד שֶׁכּוּלָּן מִתְכַּנְּסִין. הֵבִיאוּ לָהֶן יַיִן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵבִיאוּ לָהֶן לְיָדִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. הֵבִיאוּ לָהֶן פַּרְפֶּרֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. עָלוּ וְהֵיסִבּוּ הֵבִיאוּ לָהֶן יַיִן אַף עַל פִּי שֶׁבִּירַךְ עַל הָרִאשׁוֹן צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַשֵּׁנִי. וְאֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כוּלָּם. הֵבִיאוּ לָהֶן לְיָדִים אַף עַל פִּי שֶׁנָּטַל יָדוֹ אַחַת צָרִיךְ לִיטוֹל שְׁתֵּי יָדָיו. הֵבִיאוּ לָהֶם פַּרְפֶּרֶת אֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כוּלָּן. וְאֵין רְשׁוּת לְאוֹרֵחַ לִיכָּנֵס אַחַר שֶׁלֹּשׁ פַּרְפָּרָאוֹת.

תַּמָּן תַּנִּינָן סוּכָּה שִׁבְעָה כֵּיצַד. גָּמַר מִלֶּאֱכוֹל לֹא יַתִּיר אֶת סוּכָּתוֹ אֲבָל מוֹרִיד הוּא אֶת הַכֵּלִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעֲלָה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן. רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב צָרִיךְ אָדָם לִפְסוֹל סוּכָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל קִידֵּשׁ בְּבַיִת זֶה וְנִמְלַךְ לֶאֱכוֹל בְּבַיִת אַחֵר צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ. רִבִּי אָחָא רִבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רִבִּי [הוֹשַׁעְיָא] מִי שֶׁפּוּסְּתוֹ עֲרִיבָה עָלָיו מְקַדֵּשׁ לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְעוֹלֶה וְאוֹכֵל בְּתוֹךְ סוּכָּתוֹ. אָמַר רִבִּי אָבִין וְלֹא פְלִיגִין. מַה דָּמַר רַב בְּשֶׁלֹּא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל בְּבַיִת אַחֵר. וּמַה דָּמַר שְׁמוּאֵל בְּשֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל בְּבַיִת אַחֵר. אָמַר רִבִּי מָנָא אַתְיָא דִּשְׁמוּאֵל כְּרִבִּי חִיָּיא וּדְרִבִּי הוֹשַׁעְיָא כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אָמַר רִבִּי אִמִּי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁנִּתְחַלְקִין בַּפֵּירוֹת.

שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא מִפְּנֵי מַה בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. אָמַר לָהֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה פָּנוּי. אָמַר רִבִּי מָנָא הֲדָא אָמְרָה אֲהֵן דְּעָטִישׁ גַּו מֵיכְלָא אֲסִיר לְמֵימַר לֵיהּ זַיִס בְּגִין סַכַּנְתָּא דְּנַפְשָׁא.

וְאוֹמֵר עַל הַמּוּגְמָר. מַה בֵּין מוּגְמָר וּבֵין יַיִן. מוּגְמָר כּוּלָּן מֵרִיחִין. יַיִן אֶחָד הוּא טוֹעֲמִין. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה מוּגְמָר כֵּינָן שֶׁהֶעֱלָה עָשָׁן צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רִבִּי יִרְמְיָה בְּעָא מִיבְדּוֹק לְרִבִּי זְעוּרָא. אָמַר לֵיהּ כֵּיצַד הוּא אוֹמֵר עַל שֶׁמֶן עָרֵב. אָמַר לֵיהּ אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בְּשֶׁמֶן עָרֵב. אָמַר לֵיהּ אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים. יִצְחָק בַּר אַבָּא בַּר מְחַסְיָה וְרַב חֲנַנְאֵל הֲווֹן יָתְבִין חַד אָמַר בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים. וְחָרָנָה אָמַר בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ. מָתִיב מַן דָּמַר בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ לְמָן דְּמָר בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים. וְכִי עֵצִים הֵן. אָמַר לֵיהּ וְהָכְתִיב וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ. וְכִי עֵצִים הֵן. סָלְקִין לְבֵית רַב וְשָׁמְעוֹן [רַב] חוּנָּה בְּשֵׁם רַב אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים. גְּנִיבָא אָמַר שֶׁמֶן לְזוּהֲמָה אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי יוּדָן וַאֲפִילּוּ קָווי לְתוֹךְ יָדוֹ. רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב הַמְרַבֵּץ אֲלִינְתִּית בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רַב חִסְדָּא עַל כּוּלָּן הוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים. בָּר מִן אֵהֵן מוֹסְכִין דְּיֵימַר אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בְּמִינֵי בְּשָׂמִים.

ז משנה: הֵבִיאוּ לְפָנָיו מְלִיחַ וּפַת עִמּוֹ מְבָרֵךְ עַל הַמְּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפַּת שֶׁהַפַּת טְפִילָה לוֹ. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהוּא עִיקָּר וְעִמּוֹ טְפִילָה מְבָרֵךְ עַל הָעִיקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפִילָה.

הלכה: רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן מַתְנִיתָא עַד שֶׁלֹּא לָמְדוּ סְעוּדַת מְלָכִים וּבְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַמְּלִיחַ עִיקָּר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַמְּלִיחַ עִיקָּר לָא בְדָא. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב פִּיתָּא וּפֵרוּר אוֹמֵר עַל הַפֵּירוּר בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַפֵּירוּר עִיקָּר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַפֵּירוּר עִיקָּר לָא בְדָא. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּעוֹן בֶּן לָקִישׁ שְׁקִיזְמִי וּפִיתָּא אוֹמֵר עַל הַשְּׁקִיזְמִי בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַשְּׁקִיזְמִי עִיקָּר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַשְּׁקִיזְמִי עִיקָּר לָא בְדָא.

ח משנה: אָכַל תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וְרִימּוֹנִים מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. רִבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילּוּ אָכַל שֶׁלֶק וְהוּא מְזוֹנוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת.

הלכה: רִבִּי סִימוֹן רִבִּי תַּדַּאי בְּשֵׁם רִבִּי [הוֹשַׁעְיָא] אָכַל בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל תְּאֵינָה וּבָא לֶאֱכוֹל בְּמַעֲרָבָהּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אַבָּא בַּר רַב חוּנָא אָמַר יַיִן יָשָׁן יַיִן חָדָשׁ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. שִׁינּוּי יַיִן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. שִׁינּוּי מָקוֹם צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הִסִּיעַ דַּעְתּוֹ כְּמִי שֶׁהוּא שִׁינּוּי מָקוֹם. רִבִּי עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ הָיָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. וּמַה הָיָה אוֹמֵר. רִבִּי יִצְחָק רוּבָּה בְּשֵׁם רִבִּי בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי עֲקִיבָה שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לְשִׁמְעוֹן בְּנוֹ עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ הָיָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ וְאוֹמֵר חַמְרָא טָבָא לְחַיֵּי רַבָּנָן וּלְתַלְמִידֵיהוֹן.

הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹנָה חוּץ מִמֵּי דְקָרִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי וּלְכָל מַיִם שֶׁהוּא צָמָא לָהֶן. אָמַר רַבִּי אָבוּן הַשּׁוֹתֶה מֵי דְקָרִים מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא מֵי רְפוּאוֹת. אִית תְּנֵיי תַנֵּי מֵי דְקָרִים. וְאִית תְּנֵיי תַנֵּי מֵי דְקָלִים. מַאן דָּמַר מֵי דְקָרִים שֶׁהֵן דּוֹקְרִין אֶת הַמָּרָה. וּמַן דָּמַר מֵי דְקָלִים שֶׁהֵן יוֹצְאִין מִבֵּין שְׁנֵי דְקָלִים.

פרק ז

א משנה: שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָת חַיָּבִין לְזַמֵּן. אָכַל דְּמַאי וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּיטְּלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּיפְדּוּ וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁאָכַל כְּזַיִת וְהַכּוּתִי מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם אָכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִיטְּלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִיפְדּוּ וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁאָכַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת וְהַנָּכְרִי אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן.

הלכה: הָכָא אִיתְמַר אֵין רְשָׁאִין לְחַלֵּק. וָכָא אִיתְמַר חַיָּבִין לְזַמֵּן. שְׁמוּאֵל אָמַר כַּאן בִּתְחִילָּה כַּאן בְּסוֹף. אִי זֶהוּ בִתְחִילָּה וְאִי זֶהוּ בְסוֹף. תְּרֵין אֲמוֹרִין חַד אָמַר נָתְנוּ דַּעַת לֶאֱכוֹל זֶהוּ בִתְחִילָּה. אָכְלוּ כְּזַיִת זֶהוּ בְסוֹף. וְחָרָנָה אָמַר אָכְלוּ כְּזַיִת זֶהוּ בִתְחִילָּה. גְּמִרוּ אֲכִילָתָן זֶהוּ בְסוֹף.

רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב חוּנָא רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה שְׁלֹשָׁה חוֹבָה שְׁנַיִם רְשׁוּת. אָמְרָהּ רִבִּי זְעִירָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. אָמַר לֵיהּ אֲנִי אֵין לִי אֶלָּא מִשְׁנָה שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת חַיָּבִין לְזַמֵּן. רַבָּנָן דְּהָכָא כְּדַעְתּוֹן. וְרַבָּנָן דְּהָתָם כְּדַעְתּוֹן. שְׁמוּאֵל אָמַר שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינָן דִּין אֶלָּא שֶׁהוּא נִקְרָא בֵּית דִּין חָצוּף. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ תְּרוֵיהוֹן אָמְרִין אֲפִילּוּ שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ אֵין דִּינָן דִּין.

רַב חוּנָא אָמַר שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְנִתְעָרְבוּ מְזַמְּנִין. רַב חִסְדָּא אָמַר וְהֵן שֶׁבָּאוּ מִשָּׁלֹשׁ חֲבוּרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זֵירָא וַחֲבוּרָתֵיהּ וְהֵן שֶׁאָכְלוּ שְׁלֹשָׁה כְּאַחַת. רִבִּי יוֹנָה עַל הֲדָא דְּרַב חוּנָא הִטְבִּיל שְׁלֹשָׁה אֲזוֹבוֹת זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְנִתְעָרְבוּ מַזֶּה בָהֶן. רַב חִסְדָּא אָמַר וְהֵן שֶׁבָּאוּ מִשָּׁלֹשׁ חֲבִילוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא וַחֲבוּרָתֵיהּ וְהוּא שֶׁהִטְבִּיל שְׁלָשְׁתָּן כְּאַחַת. אֵין תֵּימַר אֵין לְמֵידִין אֲזוֹב מִבְּרָכָה. וַאֲנַן חָזִינָן רַבָּנָן קַיָּימִין בְּסוּפָהּ וְיַלְפִּין מִטִּיט הַנָּרוּק. כְּיֵי דְתַנִּינָן תַּמָּן הִרְחִיק אֶת הַסִּיכּוּךְ מִן הַדְּפָנוֹת שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פְּסוּלָה. הָא פָּחוֹת מִיכַּן כְּשֵׁירָה. מַהוּ לִישָּׁן תַּחְתָּיו. הָתִיב רִבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְיָשִׁיב חֲרֵי טִיט הַנָּרוּק מַשְׁלִים בְּמִקְוֶה וְאֵין מַטְבִּילִין בּוֹ. אַף הָכָא מַשְׁלִים בְּסוּכָּה וְאֵין יְשִׁינִין תַּחְתָּיו.

שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת וּבִיקֵּשׁ אֶחָד מֵהֶן לֵילֵךְ לוֹ דְּבִית רַב אָמְרֵי יְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְיֵלֵךְ לוֹ. אִי זוֹ הִיא בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. דְּבֵית רַב אָמְרֵי זוּ בִּרְכַּת הַזִּימּוּן. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל. רִבִּי חֶלְבּוֹ [רַב] חָנָן בְּשֵׁם רַב זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל. הָתִיב רַב שֵׁשֶׁת וְהָא מַתְנִיתָא פְלִיגָא שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה חַיָּבִין בְּבִרְכַּת הַזִּימּוּן. הָא אַרְבָּעָה לֹא. אֵין תֵּימַר בִּרְכַּת זִימּוּן רִאשׁוֹנָה נִיתְנֵי אַרְבָּעָה. אַשְׁכְּחָן תַּנֵּי אַרְבָּעָה. אֵין תֵּימַר זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל קַשְׁיָא. אֵין תֵּימַר זוּ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. לֵית אַתְּ יָכִיל. שַׁנְיָיא הִיא דְּאָמַר רַב חוּנָא מִשֶּׁנִּיתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה נִקְבָּעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ וְהַמֵּטִיב שֶׁנִּיתְּנוּ לִקְבוּרָה. אָמַר רַב חוּנָה תִּיפְתָּר כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב דְּבַר תּוֹרָה דְּכְתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ זוּ בִּרְכַּת הַזִּימּוּן. אֶת יי אֱלֹהֶיךָ זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל. עַל הָאָרֶץ זוּ בִּרְכַּת הָאָרֶץ. הַטּוֹבָה זוּ בִּרְכַּת בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן. אֲשֶׁר נָתַן לָךְ זֶה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.

כָּתוּב בַּתּוֹרָה בֵּרְכָה לְפָנֶיהָ וְאֵין כָּתוּב בַּתּוֹרָה בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ. מַה כָּתוּב בָּהּ לְפָנֶיהָ כִּי שֵׁם יי אֶקְרָא הָבוּ גוֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. כְּתִיב בִּמְזוֹן בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ וְאֵין כָּתוּב לְפָנֶיו. מַה כְּתִיב לְאַחֲרָיו וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. וּמְנַיִין לִיתֵּן אֶת הָאָמוּר בְּזֶה בְּזֶה וְאֶת הָאָמוּר בְּזֶה בְּזֶה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן אַתְיָא שֵׁם שֵׁם לְגֶזֵרָה שָׁוָה. מַה שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה בְּרָכָה לְפָנָיו אַף שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בְּמָזוֹן בְּרָכָה לְפָנָיו. וּמַה שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה לְאַחֲרָיו. אַף שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה לְאַחֲרָיו. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל קַל וָחוֹמֶר. מַה אִם מָזוֹן שֶׁאֵין טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו טָעוּן בְּרָכָה לְאַחֲרָיו תּוֹרָה שֶׁהִיא טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ. אֵינוֹ דִין שֶׁתְּהֵא טְעוּנָה בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ. עַד כְּדוֹן תּוֹרָה. מָזוֹן מַה. אִם תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ. מָזוֹן שֶׁטָּעוּן בְּרָכָה לְאַחֲרָיו. אֵינוֹ דִין שֶׁטָּעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו. רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי נָתָן. [רִבִּי יִצְחָק] אָמַר כִּי הוּא יְבָרֵךְ הַזֶּבַח וְאַחַר כָּךְ יֹאכְלוּ הַקְּרוּאִים. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר וַעֲבַדְתֶּם אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ. אֵימָתַי הוּא קָרוּי לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ. עַד שֶׁלֹּא אָכַלְתָּ. רִבִּי אוֹמֵר מַה אִם בְּשָׁעָה שֶׁאָכַל וְשָׂבֵעַ צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא תָאֵב לֶאֱכוֹל לֹא כָּל שֶׁכֵּן. עַד כְּדוֹן מָזוֹן. תּוֹרָה מַה. אִם מָזוֹן שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא חַיֵּי שָׁעָה טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. תּוֹרָה שֶׁהִיא חַיֵּי עַד לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי זְעוּרָא בְּעֵי אִילֵּין שְׁלֹשָׁה קְרוּיוֹת מַה אַתְּ עָבִיד לוֹן. כִּשְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת. אוֹ כִשְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֵין תַּעֲבִדִינוּן כִּשְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת. הָרִאשׁוֹן מְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. וְהָאַחֲרוֹן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. וְהָאֶמְצָעִי אֵינוֹ מְבָרֵךְ כָּל עִיקָּר. אֵין תַּעֲבִדִינוּן כִּשְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֲפִילּוּ הָאֶמְצָעִי מְבָרֵךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבְדִּימָא לֹא לָמְדוּ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִבִּרְכַּת [הַמָּזוֹן] אֶלָּא לָרַבִּים. וְאִם לָרַבִּים אֲפִילּוּ בֵינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ לֹא יְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי אַחֲוֵי דְּרִבִּי יוֹסֵי עֲשָׂאוּהָ כִּשְׁאָר כָּל מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה. מַה שְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה. אַף זוּ טְעוּנָה בְּרָכָה.

אָכַל דְּמַאי. חֲדָא אָמְרָה אָכַל פֵּירוֹת סָפֵק נִיתַּקְּנוּ מְזַמְּנִין. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן אַחֲרֵי דְּרִבִּי בְּרֶכְיָה. בְּשָׁעָה שֶׁגָּזְרוּ עַל הַדְּמַאי רוֹב עַמֵּי הָאָרֶץ הָיוּ מַכְנִיסִין לְבָתֵּיהֶן. וַיי דָּא אָמְרָה דָּא כּוּתִי מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאֶהֱן כּוּתִי לָאו סָפֵק הוּא. אָמַר רִבִּי אַבָּא תִּיפְתָּר כְּמַן דָּמַר כּוּתִי כְּגוֹי דִּבְרֵי רִבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כּוּתִי כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר.

ב משנה: נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן. עַד כַּמָּה מְזַמְּנִין עַד כְּזַיִת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כְּבֵיצָה.

הלכה: רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי רִבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁאוּל בְּשֵׁם רִבִּי קָטָן עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף לַעֲשָׂרָה. וְהָתַנֵּי אֵין מְדַקְדְּקִין בְּקָטָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קַיְימָא רִבִּי סִימוֹן רִבִּי חֲנִינָא רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לִשְׁנֵי קְטַנִּים נִצְרָכָה. שֶׁאִם הָיָה קָטָן עוֹשִׂין אוֹתוֹ סָפֵק. סָפֵק עוֹשִׂין אוֹתוֹ וַדַּאי. רִבִּי יְהוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי תִּשְׁעָה נִרְאִין כַּעֲשָׂרָה מַה [מְזַמְּנִין] מְסוּיָימִין. אֶלָּא אֲפִילוּ קָטָן בֵּינֵיהֶן.

רִבִּי בְּרֶכְיָה אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים תַּמָּן קָטָן עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיפִין לַעֲשָׂרָה. וְמוֹר אַף הָכָא עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף לִשְׁלֹשָׁה. מַה תַּמָּן שֶׁמַּזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. כַּאן שֶׁאֵין מַזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר לֵיהּ וְהָא אֵינוֹ כָּל שֶׁכֵּן. תְּמַן עַל יְדֵי שֶׁהֵן אוֹמְרִים אֶת הַשֵּׁם עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. וְכַאן שֶׁאֵין קוֹרִין אֶת הַשֵּׁם אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף.

תַּנֵּי קָטָן וְסֵפֶר תּוֹרָה עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. אָמַר רִבִּי יוּדָן בֵּינִי מַתְנִיתָא קָטָן לְסֵפֶר תּוֹרָה עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף.

מֵאֵימָתַי עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. רִבִּי אַבִינָא אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רַב חוּנָא וְרַב יְהוּדָה תְּרַוֵיהוֹן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל. חַד אָמַר כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ טִיב בְּרָכָה. וְחָרָנָה אָמַר שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ לְמִי הוּא מְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי נָסָא כַּמָּה זִימְנִין אֲכָלִית עִם רִבִּי תַּחְלִיפָא אַבָּא וְעִם אֲנִינְיָא בַּר סִיסַיי חֲבִיבִי וְלָא זְמִנִּין עָלַי עַד שֶׁהֶבְאתִי שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת.

שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת בְּעָא קוֹמֵי רַב. וְאִית דְּאָמְרִין בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת. תִּשְׁעָה פַּת וְאֶחָד יֵרָק. אָמַר לוֹן מְזַמְּנִין. שְׁמֹנָה פַּת וּשְׁנַיִם יֵרָק אָמַר לוֹן מְזַמְּנִין. שִׁבְעָה פַּת וּשְׁלֹשָׁה יֵרָק אָמַר לוֹן מְזַמְּנִין. רִבִּי אַבִינָא בְּעִי מֶחְצָה לְמֶחְצָה מַהוּ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא עַד דַּאֲנָא תַמָּן אִצְרְכַת לִי מֵיצְרֵי לִי מִינָךְ לָא שַׁלְתִּיהּ.

רִבִּי יִרְמְיָה בְּעִי אוֹתוֹ שֶׁאָכַל יֵרָק מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ. מֵחֲלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יִרְמְיָה. תַּנֵּי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת נְזִירִין עָלוּ בִימֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח מֵאָה וַחֲמִשִּׁים מָצָא לָהֶן פֶּתַח. וּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים לֹא מָצָא לָהֶן פֶּתַח. אָתָא גַבֵּי יַנַּאי מַלְכָּא. אָמַר לֵיהּ אִית הָכָא תִּלַת מְאָה נְזִירִין בְּעָיִין תְּשַׁע מֵאָה קָרְבָּנִין. אֶלָּא יְהַב אַתְּ פַּלְגָּא מִן דִּידָךְ וַאֲנָא פַלְגָּא מִן דִּידִי. שְׁלַח לֵיהּ אַרְבַּע מְאָה וְחַמְשִׁין. אֲזַל לִישְׁנָא בִישָׁא וָמַר לֵיהּ לָא יְהַב מִן דִּידֵיהּ כְּלוּם. שָׁמַע יַנַּאי מַלְכָּא וְכָעַס. דְּחַל שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח וְעָרַק. בָּתַר יוֹמִין סָלְקוּן בְּנֵי נַשׁ רַבְרְבִין מִן מַלְכוּתָא דְּפָרַס גַּבֵּי יַנַּאי מַלְכָּא. מִן דְּיָתְבִין אָכְלִין אָמְרִין לֵיהּ נְהִירִין אֲנַן דַּהֲוָה אִית הָכָא חַד גְּבַר סָב וַהֲוָה אָמַר קוֹמִין מִילִּין דְּחָכְמָה. תַּנֵּי לוֹן עוּבְדָּא. אָמְרִין לֵיהּ שְׁלַח וְאַיְיתֵיתֵיהּ שָׁלַח וְיהַב לֵיהּ מִילָּא וַאֲתָא וְיָתֵיב לֵיהּ בֵּין מַלְכָּא לְמַלְכְּתָא. אָמַר לֵיהּ לָמָּה אַפְלַיְית בִּי. אָמַר לֵיהּ לָא אַפְלַיְית בָּךְ אַתְּ מִפְּמוֹנָךְ וַאֲנָא מִן אוֹרַיְיתִי. דִּכְתִיב כִּי בְצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף. אָמַר לֵיהּ וְלָמָּה עָרַקְתְּ. אָמַר לֵיהּ שְׁמָעִית דְּמָרִי כְעַס עָלַי וּבְעִית מְקַיְימָה הֲדֵין קְרַיְיא חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם. וּקְרָא עִלּוֹי וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ. אָמַר לֵיהּ וְלָמָּה יָתַבְתְּ בֵּין מַלְכָּא לְמַלְכְּתָא. אָמַר לֵיהּ בְּסִיפְרָא דְּבֶן סִירָא כְּתִיב סַלְסְלֶיהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ וּבֵין נְגִידִים תּוֹשִׁיבֶךָּ. אָמַר הֲבוּ לֵיהּ כַּסָּא דְּלִיבְרִיךְ. נְסַב כַּסָּא וָמַר נְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַל יַנַּאי וַחֲבֵירָיו. אָמַר לֵיהּ עַד כְּדוֹן אַתְּ בְּקַשְׁיוּתָךְ. אָמַר לֵיהּ וּמַה נֹאמַר עַל הַמָּזוֹן שֶׁלֹּא אָכַלְנוּ. אָמַר הָבוּ לֵיהּ דְּלִיכּוּל. יְהָבוּ לֵיהּ וְאָכַל. וָמַר נְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן חוֹלְקִין עַל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר עַל הָרִאשׁוֹנָה. רִבִּי אַבָּא אָמַר עַל הַשְּׁנִייָה. מֵחֲלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יִרְמְיָה. הָתָם צְרִיכָא לֵיהּ. וְכָה פְּשִׁיטָא לֵיהּ. הֵן דִּצְרִיכָא לֵיהּ כְּרַבָּנָן הֵן דְּפְשִׁיטָא לֵיהּ כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. תַּנֵּי עָלָה הֵיסֵב וְאָכַל עִמָּהֶן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָכַל כְּזַיִת דָּנִין מְזַמְּנִין דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לְעוֹלָם אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו עַד שֶׁיֹּאכַל כְּזַיִת דָּנָן. תַּנֵּי שְׁנַיִם פַּת וְאֶחָד יֵרָק מְזַמְּנִין. מַתְנִיתָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

ג משנה: כֵּיצַד מְזַמְּנִין בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר נְבָרֵךְ. בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ. בַּעֲשָׂרָה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. אֶחָד עֲשָׂרָה וְאֶחָד עֶשֶׂר רִבּוֹא. בְּמֵאָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ. בְּמֵאָה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּאֶלֶף אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. בְּאֶלֶף וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּרִבּוֹא אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרוּבִים עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ. רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר לְפִי רוֹב הַקָּהָל מְבָרְכִין שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים יי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה מַה מָצִינוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֶחָד מְרוּבִּין וְאֶחָד מוּעָטִין אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת יי. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת יי הַמְבוֹרָךְ.

הלכה: דִּילְמָה. רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְרִבִּי חִייָא בַּר בָּא רִבִּי חֲנִינָא חֲבֵרוֹן דְּרַבָּנָן הֲווּ יָתְבִין אָכְלִין. נָסַב רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא כַּסָּא וּבֵירַךְ וַאֲמַר נְבָרֵךְ וְלָא אָמַר בָּרְכוּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִייָא בַּר בָּא. וְלָמָּה לֹא אָמַרְתָּ בָּרְכוּ. אָמַר לֵיהּ וְלֹא כֵן תַּנֵּי אֵין מְדַקְדְּקִין בַּדָּבָר. בֵּין שֶׁאָמַר נְבָרֵךְ בֵּין שֶׁאָמַר בָּרְכוּ אֵין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כַּךְ. וְהַנּוֹקְדָנִין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כַּךְ. וּבְאִישׁ לְרִבִּי זְעִירָא בְּגִין דְּצָווּח רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לְרִבִּי חִייָא בַּר [בָּא] נוֹקְדָנָא.

שְׁמוּאֵל אָמַר אֵינִי מוֹצִיא אֶת עַצְמִי מִן הַכְּלָל. הוֹתִיבוּן חֲבֵרַי בִּרְכַת הַתּוֹרָה חֲבֵרַי הוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. אָמַר רִבִּי אָבוּן מִכֵּיוָן דְּיֵימַר הַמְבוֹרָךְ אַף הוּא אֵינוֹ מוֹצִיא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל.

רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא חֲוָה מְשַׁמֵּשׁ קוֹמֵי זְעִירָא. מְזַג לֵיהּ כּוֹסָא. אֲמַר לֵיהּ סָב בְּרִיךְ. אֲמַר לֵיהּ וְהַב דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ מֵישְׁתֵּי חוֹרָנָה. דְּתַנֵּי הַשַּׁמָּשׁ מְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס. וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרוֹסָה וּפְרוֹסָה. אֲמַר לֵיהּ כְּמָא דַּאֲנָא יָהַב דַּעְתֵּי מַפְקָא יָתָיךְ יְדֵי חוֹבָתָךְ בְּבִרְכָתָהּ. כֵּן הַב דַּעְתָּךְ מַפְקָא יְדֵי חוֹבָתֵי בְּאָמֵן. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יִרְמְיָה מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן הַמִּתְעַסֵּק לֹא יָצָא וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמִּתְעַסֵּק לֹא יָצָא.

בְּמֵאָה אוֹמֵר כוֹ׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן זוֹ דִּבְרֵי רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים אֶחָד עֶשֶׂר וְאֶחָד עֶשֶׂר רִיבּוֹא. רָבָא אָמַר הֲלָכָה כְּמִי שֶׁאוֹמֵר אֶחָד עֶשֶׂר וְאֶחָד עֶשֶׂר רִיבּוֹא.

מְנַיִין לְעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. רִבִּי בָּא וְרִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן נֶאֱמַר כַּאן עֵדָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עֵדָה. מַה עֵדָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה. אַף עֵדָה שֶׁנֶּאֱמַר כַּאן עֲשָׂרָה. אָמַר רִבִּי סִימוֹן נֶאֱמַר כַּאן תּוֹךְ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן תּוֹךְ וַיַּבְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבּוֹר בָּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים. מַה תּוֹךְ הָאָמוּר לְהַלָּן עֲשָׂרָה. אַף כַּאן עֲשָׂרָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוֹן כִּי אִם מִתּוֹךְ אַתְּ יְלִיף לָהּ סַגִּין אִינּוּן. אֶלָּא נֶאֱמַר כַּאן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה. אַף כַּאן עֲשָׂרָה.

מַה מְקַיְּימִין רַבָּנָן טַעְמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּמַקְהֵלוֹת בְּכָל קְהִילָה וּקְהִילָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ במקהלת כְּתִיב.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה מַה מָּצִינוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כּוֹ׳. רִבִּי חִיָּא בַּר אַשִׁי קָם מִקְּרֵי בְּאוֹרַיְיתָא וְאָמַר בָּרְכוּ וְלֹא אָמַר הַמְבוֹרָךְ. בְּעוֹן מִישְׁתּוֹקְנֵיהּ אָמַר לָהֶן רַב אַרְפּוּנֵיהּ. דְּנָחֵיג כְּרִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי זְעִירָא קָם מִקְּרֵי כְּהֶן בִּמְקוֹם לֵוִי וּבְיִרְךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וּבְעוֹן מִישְׁתּוֹקְנֵיהּ אָמַר לוֹן רִבִּי חִיָּא בַּר אַשִׁי אַרְפּוּנֵיהּ. דְּכֵן אִינּוּן נְהִיגִין גַּבֵּייהוּ.

כְּתִיב וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת יי [הָאֱלֹהִים] הַגָּדוֹל. בְּמַה הוּא גוֹדְלוֹ. גּוֹדְלוֹ בְּשֵׁם הַמְפוֹרָשׁ. רַב מַתָּנָה אָמַר גּוֹדְלוֹ בִּבְרָכָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָמָּה נִקְרוּ אַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהֶחֱזִירוּ הַגְּדוּלָּה לְיוֹשְׁנָהּ. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס מֹשֶׁה הִתְקִין מַטְבְּעָהּ שֶׁל תְּפִילָּה הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּיבּוֹר וְהַנּוֹרָא. יִרְמְיָה אָמַר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּיבּוֹר וְלֹא אָמַר הַנּוֹרָא. לָמָּה אָמַר הַגִּיבּוֹר לְזֶה נָאֶה לִקְרוֹת גִּיבּוֹר שֶׁהוּא רוֹאֶה חוּרְבָּן בֵּיתוֹ וְשׁוֹתֵק. וְלָמָּה לֹא אָמַר נוֹרָא אֶלָּא שֶׁאֵין נוֹרָא אֶלָּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ. דָּנִיֵּאל אָמַר הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְלֹא אָמַר הַגִּבּוֹר בְּנָיו מְסוּרִין בְּקוֹלָרִין הֵיכָן הִיא גְּבוּרָתוֹ. וְלָמָּה אָמַר הַנּוֹרָא. לְזֶה נָאֶה לִקְרוֹת נוֹרָא בְּנוֹרָאוֹת שֶׁעָשָׂה לָנוּ בְּכִבְשָׁן הָאֵשׁ. וְכֵיוָן שֶׁעָמְדוּ אַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הֶחֱזִירוּ הַגְּדוּלָּה לְיוֹשְׁנָהּ. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּיבּוֹר וְהַנּוֹרָא. וּבָשָׂר וְדָם יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לִיתֵּן קִצְבָּה לַדְּבָרִים הַלָּלוּ. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר יוֹדְעִין הֵן הַנְּבִיאִים שֶׁאֱלוֹהֵן אֱמֶת וְאֵינָן מַחֲנִיפִין לוֹ.

ד **משנה**: רַשָּׁאִין לְיַחֵל כוֹ׳. שְׁלוֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת אֵינָן רַשָּׁאִין לְיַחֵל וְכֵן אַרְבָּעָה וְכֵן חֲמִשָּׁה. שִׁשָּׁה נֶחְלָקִין עַד עֲשָׂרָה. וַעֲשָׂרָה אֵינָן נֶחֱלָקִין עַד שֶׁיִּהוּ עֶשְׂרִים.

הלכה: תַּנֵּי הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּשַׁבָּת וְשָׁכַח וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת. רַב אָמַר חוֹזֵר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינוֹ חוֹזֵר.

שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן סָפֵק הִזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. סָפֵק לֹא הִזְכִּיר אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אַשְׁכָּח תַּנֵּי וּפְלִיג. כָּל יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קָרְבַּן מוּסָף כְּגוֹן רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע אִם לֹא הִזְכִּיר מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְכָל שֶׁאֵין בּוֹ קָרְבַּן מוּסָף כְּגוֹן חֲנוּכָּה וּפוּרִים צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע אִם לֹא הִזְכִּיר אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.

חָנָן בַּר אַבָּא וַחֲבֵרָיָיא הֲווּ יָתְבִין אָכְלִין בְּשַׁבָּתָא. מִן דְּאָכְלִין וּבָרְכִין קָם אֲזַל לֵיהּ. חֲזַר לְגַבָּן אַשְׁכַּחְנוּן בָּרְכִין. אֲמַר וְלֹא כְּבָר בֵּירַכְנוּ. אָמְרִין לֵיהּ מְבָרְכִין וְחוֹזְרִין וּמְבָרְכִין דַּאֲשַׁכְּחָן מַדְכְּרָא דְשַׁבָּתָא. לָא אֲמַר כֵּן רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָא רִבִּי יִרְמְיָה מָטוּ בָהּ בְּשֵׁם רַב שָׁכַח וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת אוֹמֵר אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. כֵּן בְּשֶׁהִסִּיעַ דַּעְתּוֹ וְכֵן בְּשֶׁלֹּא הִסִּיעַ דַּעְתּוֹ.

תַּנֵּי עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ אַף עַל פִּי שֶׁכּוּלָּם אוֹכְלִין מִכִּכָּר אֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכִּכָּר עַצְמוֹ אֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כוּלָּם. רִבִּי יִרְמְיָה זִמִּין לַחֲבֵרָיָה בְּפוּנְדָּקָא.

ה **משנה**: שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין בְּבֵית אֶחָד בִּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵילּוּ אֶת אֵילּוּ חֲבֵרֵי אֵילּוּ מִצְטָרְפִין לְזִימּוּן. וְאִם לָאו אֵילּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן וְאֵילּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן. וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מְבָרְכִין.

הלכה: שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין בְּבֵית אֶחָד כּוֹ׳. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לִשְׁנֵי בָתִּים נִצְרְכָה.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וְהֵן שֶׁנִּכְנְסוּ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה עַל מְנָת כֵּן.

אֵילֵּין בֵּית נְשֵׁאי מַה אַתְּ עֲבַד לוֹן בְּבֵית אֶחָד אוֹ בִּשְׁנֵי בָתִּים. נֹאמַר אִם הָיָה דַּרְכָּן לַעֲבוֹר אֵילּוּ עַל אֵילּוּ מְזַמְּנִין. וְאִם לָאו אֵין מְזַמְּנִין. רִבִּי בֶּרֶכְיָה מוֹקִים לַאֲמוֹרֵיהּ עַל תַּרְעָא מְצִיעְיָא דְּבֵי מִדְרָשָׁא וְהוּא מְזַמֵּן עַל אֵילֵּין וְעַל אֵילֵּין.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מְבָרְכִין. רִבִּי זְרִיקָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חִינְנָא מוֹדִים חֲכָמִים לְרִבִּי אֱלִיעֶזֶר

בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא. נְהִיגִין רַבָּנָן בְּהֶהֵן כַּפָּא דְקִידּוּשָׁא. מִילְתָא דְּרַבִּי יוֹסֵה פְּלִיגָא אַדְּרַבִּי יוֹנָה. דְּרַבִּי יוֹנָה טָעַם כַּפָּא וּמְתַקֵּן לָהּ. אֵין תֵּימַר שֶׁהוּא מָזוּג. וְהָתַנִּי הַשּׁוֹתֶה מַשְׁקִין מְזוּגִין שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶן הַלַּיְלָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וְהֵן שֶׁלָּנוּ בִּכְלֵי מַתָּכוֹת.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן רִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹאֲלִין שְׁמֹאל מַהוּ שֶׁתְּסַיֵּעַ לִימִין בִּכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ תְּלָת. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְתוֹפְסוֹ בִּימִין. וְצָרִיךְ שֶׁתְּהֵא יָדוֹ גְבוֹהָה מִן הַשּׁוּלְחָן טֶפַח. צָרִיךְ שֶׁנּוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ.

אָמַר רַבִּי אָחָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה מָלֵא. עִיטּוּר. וּמוּדָּח. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת יי. שְׂבַע עִיטּוּר. רָצוֹן מוּדָּח. מָלֵא כְּמַשְׁמָעוֹ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא אִם עָשִׂיתָה כֵן מַה כְתִיב תַּמָּן יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. אַתְּ זוֹכֶה לִירַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כּוֹס פָּגוּם אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. טָעֲמוֹ פָּגְמוֹ. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ תְּלָת. שְׁמַע מִינָּהּ כּוֹס פָּגוּם אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּשִׁיעוּר. וְטָעֲמוֹ פָּגְמוֹ.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן כְּבוֹד הַיּוֹם קוֹדֶם לִכְבוֹד לַיְלָה. קְדוּשַׁת הַלַּיְלָה קוֹדֶמֶת לִקְדוּשַׁת הַיּוֹם. אִי זֶהוּ כְּבוֹד הַיּוֹם רִבִּי יוֹסֵה בְשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְרִבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵף בְּשֵׁם רַב בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.

רִבִּי זְרִיקָן בַּר חָמוֹי דְּרִבִּי זְרִיקָן הִזְכִּיר שֶׁל חֲנוּפָּה בָּאָרֶץ וְקִילְסוּ אוֹתוֹ. רִבִּי בָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִייָא בַּר בָּא הִזְכִּיר דַּיָּין אֱמֶת בְּהַטּוֹב וּמֵטִיב וְקִלְסוּ אוֹתוֹ.

רִבִּי בָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָכַל מְהַלֵּךְ עוֹמֵד וּמְבָרֵךְ. אָכַל עוֹמֵד יוֹשֵׁב וּמְבָרֵךְ. אָכַל יוֹשֵׁב מֵיסָב וּמְבָרֵךְ. אוֹכֵל מֵיסָב מִתְעַטֵּף וּמְבָרֵךְ. אִם עָשָׂה כֵן חֲרֵי הוּא כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. מַה טַעֲמָא בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו.

פרק ח

א **משנה:** אֵילּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בִּסְעוּדָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם.

הלכה: מַה טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁקִּדּוּשַׁת הַיּוֹם גָּרְמָה לְיַיִן שֶׁיָּבוֹא וּכְבָר נִתְחַיֵּיב בְּקִדּוּשַׁת הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן. מַה טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדּוּשַׁת הַיּוֹם שֶׁתֹּאמַר. דָּבָר אַחֵר הַיַּיִן תָּדִיר וּקְדוּשָׁה אֵינָהּ תְּדִירָה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵה מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן יַיִן וְהַבְדָּלָה הַיַּיִן קוֹדֵם. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אֶלָּא שֶׁקִּדּוּשַׁת הַיּוֹם גָּרְמָה לְיַיִן שֶׁיָּבוֹא. וְכַאן הוֹאִיל וְלֹא אַבְדָּלָה גָּרְמָה לְיַיִן שֶׁיָּבוֹא הַיַּיִן קוֹדֵם. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל אֶלָּא שֶׁהַיַּיִן תָּדִיר וּקְדוּשָׁה אֵינָהּ תְּדִירָה. וְכֵן הוֹאִיל וְהַיַּיִן תָּדִיר וְאַבְדָּלָה אֵינָהּ תְּדִירָה הַיַּיִן קוֹדֵם. אָמַר רִבִּי מָנָא מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן יַיִן וַאַבְדָּלָה אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אֶלָּא שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בְּקִדּוּשַׁת הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן. וְכַאן הוֹאִיל וְנִתְחַיֵּיב בְּהַבְדָּלָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל אֶלָּא שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדּוּשַׁת הַיּוֹם שֶׁתֹּאמַר. וְכָאן הוֹאִיל וְאֵין הַיַּיִן גּוֹרֵם לְאַבְדָּלָה שֶׁתֹּאמַר אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן מַבְדִּילִין בְּלֹא יַיִן וְאֵין מְקַדְּשִׁין [בְּלֹא יַיִן]. הִיא דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא. דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר מַבְדִּילִין עַל הַשֵּׂכָר וַאֲזִלִין מִן אֲתַר לַאֲתַר מִשּׁוּם קִדּוּשָׁה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּרִיבִי נְהִיגִין תַּמָּן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יַיִן שְׁלֵימָה צִיבּוּר עוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְאוֹמֵר בְּרָכָה אַחַת מְעֵין שֶׁבַע וְחוֹתֵם בִּמְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. וְקָשְׁיָא עַל דְּבֵית שַׁמַּאי בְּלֵילֵי שַׁבָּת הֵיךְ עֲבִידָה. הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְחָשְׁכָה לֵילֵי שַׁבָּת וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס אַתְּ אָמַר מֵנִיחוֹ לְאַחַר הַמָּזוֹן וּמְשַׁלְשֵׁל כּוּלָּם עָלָיו. מַה נַפְשֵׁךְ יְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם הַמָּזוֹן קוֹדֵם. יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן הַיַּיִן קוֹדֵם. יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן הַיּוֹם קוֹדֵם. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֶחָדָא. בָּא לָהֶן יַיִן אַחֵר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס אֵינוֹ מֵנִיחוֹ שֶׁכְּבָר יָצְאוּ עַל יְדֵי הַכּוֹס אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ. כֵּיצַד יַעֲשׂוּ עַל דִּבְרֵי בֵית שַׁמַּאי יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כַּךְ עַל הַיַּיִן.

וְקָשְׁיָא עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הֵיךְ עֲבִידָה. הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּשַׁבָּת וְחָשְׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס אַתְּ אָמַר מֵנִיחוֹ לְאַחַר הַמָּזוֹן וּמְשַׁלְשֵׁל כּוּלָּן עָלָיו. מַה נַפְשֵׁךְ יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן הַמָּזוֹן קוֹדֵם. יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן הַנֵּר קוֹדֵם. יְבָרֵךְ עַל הַנֵּר אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֶחָדָא. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁהִיא בַתְּחִילָּה וְלֹא עַל הַבְדָּלָה שֶׁהוּא בַסּוֹף. עַל מָה נֶחְלְקוּ עַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בְּשָׂמִים וְאַחַר כַּךְ נֵר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מָאוֹר וְאַחַר כַּךְ בְּשָׂמִים. רָבָא וְרַב יְהוּדָה הֲלָכָה כְּמִי שֶׁהוּא אוֹמֵר בְּשָׂמִים וְאַחַר כַּךְ נֵר. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל. יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ עַל הַנֵּר.

יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר יק״נה יַיִן קִידּוּשׁ נֵר הַבְדָּלָה. חָנִין בַּר בָּא אָמַר בְּשֵׁם רַב יַיִן קִידּוּשׁ נֵר הַבְדָּלָה סוּכָּה וּזְמָן. רִבִּי חֲנִינָא אָמַר [נהי״ק. אַתְיָא דִּשְׁמוּאֵל] כַּהֲדָא דְרִבִּי חֲנִינָא דְּאָמַר רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מֶלֶךְ יוֹצֵא וְשִׁלְטוֹן נִכְנָס מְלַוִּין אֶת הַמֶּלֶךְ וְאַחַר כַּךְ מַכְנִיסִין אֶת

הַשְׁלְטוֹן. לֵוִי אָמַר ינה״ק. מִסְתַּבְּרָא דְּלֵוִי אָמַר מֵעֵין שְׁנֵיהֶם. רִבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי הֵיךְ עָבְדִין עוּבְדָּא. אָמַר לֵיהּ כְּרַב וּכְרִבִּי יוֹחָנָן. וְכֵן נָפַק עוּבְדָּא כְּרַב וּכְרִבִּי יוֹחָנָן.

רִבִּי אַבָּהוּ כַּד הֲוָה אָזִיל לִדְרוֹמָהּ הֲוָה עָבֵד כְּרִבִּי חֲנִינָא. וְכַד הֲוָה נָחִית לְטִיבֶּרְיָא הֲוָה עָבֵד כְּרִבִּי יוֹחָנָן. דְּלָא מִפְלַג עַל בַּר נַשׁ בְּאַתְרֵיהּ.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא נִיחָא. וְקַשְׁיָא עַל דְּרִבִּי יוֹחָנָן אִילּוּ בִשְׁאַר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל הַנֵּר שֶׁלֹּא יִכְבֶּה. וְכֹא מְבָרֵךְ עַל הַנֵּר שֶׁלֹּא יִכְבֶּה. מַה עֲבַד לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן מִכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַיִן אֵין נֵרוֹ כוֹבֶה. וּמְבָרֵךְ עַל הַנֵּר בְּסוֹף. שֶׁלֹּא לַעֲקוֹר זְמָן הַשַּׁבָּתוֹת הַבָּאוֹת.

ב משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַחַר כַּךְ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין הַכּוֹס תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ נוֹטְלִין לְיָדַיִם.

הלכה: מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁלֹּא יִטָּמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּאֲחוֹרֵי הַכּוֹס מִיָּדָיו וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַכּוֹס.

מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל לְעוֹלָם אֲחוֹרֵי הַכּוֹס טְמֵאִין. דָּבָר אַחֵר אֵין נְטִילַת יָדַיִם אֶלָּא סָמוּךְ לִבְרָכָה.

רִבִּי בִּיבָּן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְיָא דְּבֵית שַׁמַּאי כְּרִבִּי יוֹסֵי וּדְבֵית הִלֵּל כְּרִבִּי מֵאִיר. דְּתַנִּינָן תַּמָּן רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לְיָדַיִם טְמֵאוֹת וּטְהוֹרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה לֹא אָמְרָן אֶלָּא לְיָדַיִם טְהוֹרוֹת בִּלְבָד.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי שַׁבְּתַי וְרִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְחַלָּה וְלִנְטִילַת יָדַיִם אָדָם מְהַלֵּךְ אַרְבַּע [מִיל]. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חֲנִינָא הֲדָא דַּאֲמַר לְפָנָיו אֲבָל לַאֲחָרָיו אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו.

שׁוֹמְרֵי גִּנּוֹת וּפַרְדֵּיסִים מַה אַתְּ עֲבַד לָהוֹן כְּלְפָנֵיהֶן כִּלְאַחֲרֵיהֶן. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצָה חַלָּתָהּ עֲרוּמָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוֹלָה לְכַסּוֹת אֶת עַצְמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ. וַהֲדָא אִשָּׁה לֹא בְתוֹךְ הַבַּיִת הִיא יוֹשֶׁבֶת וְאַתְּ אָמַר אֵין מַטְרִיחִין עָלֶיהָ. וְכַאן אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו.

תַּנִּי מַיִם שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן רְשׁוּת וְשֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן חוֹבָה. אֶלָּא שֶׁבְּרִאשׁוֹנִים נוֹטֵל וּמַפְסִיק. וּבַשְּׁנִיִּים נוֹטֵל וְאֵינוֹ מַפְסִיק. מַה הוּא נוֹטֵל וּמַפְסִיק. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק אָמַר בְּעִי נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה וְאַתְּ אָמַרְתְּ רְשׁוּת.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי עַל הָרִאשׁוֹנִים נֶאֱכַל בְּשַׂר חֲזִיר. עַל הַשְּׁנִיִּים יָצְאָה אִשָּׁה מִבֵּיתָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנֶּהֱרְגוּ עָלֶיהָ שִׁלְשָׁה נְפָשׁוֹת.

שְׁמוּאֵל סָלַק לְגַבֵּי רַב. חָמָא יָתֵיהּ אָכַל [בְּחָתָה יָדֵיהּ]. אָמַר לֵיהּ מַהוּ כֵן. אָמַר לֵיהּ אִיסְתְּנִיס אֲנִי. רִבִּי זְעִירָא כַּד סְלִיק לְהָכָא חָמָא כֹּהֲנֵיָא אָכְלִין [בְּחָתָה יָדֵיהּ]. אָמַר לְהוֹן הָא אֲזִילָא הַהִיא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל. אָתָא רִבִּי יוֹסֵי בַּר בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל נְטִילַת יָדַיִם לְחוּלִּין אֵין נְטִילַת יָדַיִם לִתְרוּמָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לִתְרוּמָה וּלְחוּלִּין.

רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא וְרִבִּי יוֹנָה וְרַב חִייָא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב נְטִילַת יָדַיִם לִתְרוּמָה עַד הַפֶּרֶק. וּלְחוּלִּין עַד קִישְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו. מַייְשָׁא בַּר בְּרִיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מָן דַּהֲוָא אָכַל עִם סַבִּי וְלָא מַשְׁתַּף יָדוֹי עָד הַפֶּרֶק לָא הֲוָה אָכַל עִימֵּיהּ.

רַב הוּנָא אָמַר אֵין נְטִילַת יָדַיִם אֶלָּא לְפַת בִּלְבָד. תַּנִּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָא כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לִיכְלוּךְ מַשְׁקֶה. רִבִּי זְעִירָא אָמַר אֲפִילּוּ מְקַצֵּץ תּוּרְמוֹסִין הֲוָה נָטַל יָדָיהּ.

רַב אָמַר נָטַל יָדָיו בְּשַׁחֲרִית אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו בֵּין הָעַרְבָּיִם. רִבִּי אֲבִינָא מְפַקֵּד לְחַמְרָיָה הֵן דְּאַתּוּן מַשְׁכְּחִין מִיסְתְּהוֹן [מַיָּא] נַסְבִּין יְדֵיכוֹן וּמַתְנֵי עַל כָּל יוֹמָא.

רִבִּי זְעִירָא סְלִיק גַּבֵּיהּ רִבִּי אַבָּהוּ לְקֵיסָרִין אַשְׁכְּחֵיהּ אָמַר אֲזַל לְמֵיכוּל יְהַב לֵיהּ עֲגוּלָה דְּקַצִּי. אָמַר לֵיהּ סָב בְּרִיךְ אָמַר לֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת יוֹדֵעַ כּוֹחוֹ שֶׁל כְּבָרוֹ.

מִן דְּאָכְלוֹן אָמַר לֵיהּ סָב בְּרִיךְ. אָמַר לֵיהּ חֲכַם רִבִּי לְרַב הוּנָא אֲנָשָׁא רַבָּא. וְהוּא הֲוָה אָמַר הַפּוֹתֵחַ הוּא חוֹתֵם. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב הוּנָא. דְּתַנִּי סֵדֶר נְטִילַת יָדַיִם עַד חֲמִשָּׁה מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. יוֹתֵר מִיכֵּן מַתְחִילִין מִן הַקָּטוֹן. בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. לְאַחַר הַמָּזוֹן מַתְחִילִין מִן הַמְבָרֵךְ לֹא שֶׁיַּתְקִין עַצְמוֹ לְבָרְכָה. אֵין תֵּימַר הַפּוֹתֵחַ הוּא חוֹתֵם כְּבָר מְתוּקָּן הוּא. אָמַר רִבִּי יִצְחָק תִּיפְתַּר בְּאֵילֵּין דַּהֲווּ עֲלִין קִיטְעִין קִיטְעִין וְלָא יָדְעִין מַה מְבָרְכָה.

ג משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְקַנְּחַ יָדָיו בְּמַפָּה וּמֵנִיחָהּ עַל הַשּׁוּלְחָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת.

הלכה: מַתְנִיתָא בְּשׁוּלְחָן שֶׁל שַׁיִשׁ וְשֶׁל פְּרָקִים שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה. מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁלֹּא יִטַּמְּאוּ מַשְׁקִין שֶׁבְּמַפָּה מִן הַכֶּסֶת וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת יָדָיו.

וּמַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל לְעוֹלָם סָפֵק מַשְׁקִין לְיָדַיִם טָהוֹר. דָּבָר אַחֵר אֵין יָדַיִם לְחוּלִּין.

וּכְבֵית שַׁמַּאי יֵשׁ יָדַיִם לחוּלִּין. תִּיפְתָּר אוֹ כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹ כְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי צָדוֹק. כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר דְּתַנִּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי מֵאִיר הַיָּדַיִם תְּחִילָּה לְחוּלִּין וּשְׁנִיּוֹת לִתְרוּמָה. אוֹ כְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי צָדוֹק דְּתַנִּינָן תַּמָּן חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּבֵּי הַקּוֹדֶשׁ חֲבֵרַי אִילּוּ כְּחוּלִּין. רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי צָדוֹק אוֹמֵר חֲבֵרַי אִילּוּ כִתְרוּמָה לְטַמֵּא שְׁנַיִם וְלִפְסוֹל אֶחָד.

תַּמָּן תַּנִּינָן הַסָּךְ שֶׁמֶן טָהוֹר נִטְמָא וְיָרַד וְטָבַל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף עַל פִּי מְנַגֵּף טָהוֹר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים טָמֵא. וְאִם הָיָה שֶׁמֶן טָמֵא מִתְּחִילָּתָן בֵּית

שַׁמַּאי אוֹמְרִים כְּדֵי סִיכַּת אֵבֶר קָטָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם בֵּית הִלֵּל טוֹפֵחַ וּמַטְפִּיחַ. מוּחְלֶפֶת שִׁיטָּתְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל תַּמָּן אָמְרִין טָמֵא וְהָכָא אָמְרִין טָהוֹר. תַּמָּן בְּעֵינוֹ הוּא. וְהָכָא בָּלוּעַ בְּמַפָּה הוּא.

ד משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לְיָדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַחַר כָּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת.

הלכה: מַה טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי מִפְּנֵי אוֹבְדָן אוֹכְלִין. וּמַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל אִם הַשַּׁמָּשׁ פִּיקֵחַ חֲרִי זֶה מַעֲבִיר פֵּירוּרִין פָּחוֹת מִכְּזַיִת וְנוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַחַר כָּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת.

ה משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נֵר וּמָזוֹן בְּשָׁמִים וְהַבְדָּלָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נֵר וּבְשָׂמִים וּמָזוֹן וְהַבְדָּלָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאוֹר הָאֵשׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ.

הלכה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כו׳. תַּנֵּי אָמַר רִבִּי יְהוּדָה לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַמָּזוֹן שֶׁהִיא בַתְּחִילָּה וְעַל הַבְדָּלָה שֶׁהִיא בַסּוֹף. וְעַל מַה נֶחְלְקוּ עַל הַמָּאוֹר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בְּשָׂמִים וּמָאוֹר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מָאוֹר וּבְשָׂמִים. רִבִּי בָּא וְרַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי שֶׁאוֹמֵר בְּשָׂמִים וְאַחַר כָּךְ מָאוֹר.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כוֹס בִּימִינוֹ וְשֶׁמֶן עֶרֶב בְּשְׂמֹאלוֹ אוֹמֵר עַל הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר עַל שֶׁמֶן עֶרֶב. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים שֶׁמֶן עֶרֶב בִּימִינוֹ וְכוֹס בִּשְׂמֹאלוֹ אוֹמֵר עַל שֶׁמֶן עֶרֶב וְטָחוֹ בְּרֹאשׁ הַשַּׁמָּשׁ. אִם הָיָה שַׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם טָחוֹ בְּכוֹתֶל. שֶׁאֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם לִהְיוֹת יוֹצֵא מִבּוּשָׁם.

אַבָּא בַּר בַּר חָנָה וְרַב חוּנָא חֲווֹן יָתְבִין אָכְלִין. וַהֲוָה רִבִּי זְעִירָא קָאִים מְשַׁמֵּשׁ קוֹמֵיהוֹן עָלוּ וְטָעִין תְּרוֵיהוֹן בְּחָדָא יָדָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּא בַּר בַּר חָנָה מַה יָדִיךְ חוֹרְיָתָא קְטָעִין. וְכָעַס עִילּוֹי אָבוֹי. אֲמַר לֵיהּ לָא מִיסְתָּפֵי דְּאַתְּ רְבִיעַ וְהוּא קָאִים מְשַׁמֵּשׁ. וְעוֹד דְּהוּא כֹּהֵן וְאָמַר שְׁמוּאֵל הַמְשַׁתֵּמֵּשׁ בִּכְהוּנָּה מָעַל אַתְּ מֵיקַל לֵיהּ. גְּזֵירָה דְּהוּא רָבַע וְאַתְּ קָאִים וּמְשַׁמֵּשׁ תַּחְתּוֹי. מְנַיִין הַמְשַׁתֵּמֵּשׁ בִּכְהוּנָּה מָעַל. רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אָמַר וְאֹמְרָה לָהֶם אַתֶּם קוֹדֶשׁ לַיי וְהַכֵּלִים קוֹדֶשׁ. מַה כֵּלִים הַמְשַׁתֵּמֵּשׁ בָּהֶן מָעַל. אַף הַמְשַׁתֵּמֵּשׁ בִּכְהוּנָּה מָעַל.

עַל דַּעְתְּהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אֲשֶׁר בָּרָא פְּרִי הַגָּפֶן. עַל דַּעְתְּיהוֹן דְּבֵית הִלֵּל בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. יַיִן מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. הָאֵשׁ אֵינוֹ מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל שָׁעָה.

הָאֵשׁ וְהַכְּלָאַיִם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית אֲבָל עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. הַכְּלָאַיִם וּבְנֵי צִבְעוֹן אַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיְּמִים בַּמִּדְבָּר. מַהוּ יְמִים. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן סִימוֹנֹס אוֹמֵר הֶמְיוֹנֹס וְרַבָּנָן אָמְרִין הֵיימִיס. חֲצִיוֹ סוּס וְחֲצִיוֹ חֲמוֹר. וְאֵילּוּ הֵן הַסִּימָנִין. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה כָּל שֶׁאָזְנָיו קְטָנוֹת אִמּוֹ סוּס וְאָבִיו חֲמוֹר. גְּדוֹלוֹת אִמּוֹ חֲמוֹרָה וְאָבִיו סוּס. רִבִּי מָנָא מְפַקֵּד לְאֵילֵּין דִּנְשֵׂיאָה אִין בְּעִיתּוּן מִיזְבּוֹן מוּלְיוֹן תְּהוֹן זְבַנִּין אִילֵּין דְּאוּדְנֵיהוֹן דְּקִיקִין שֶׁאִמּוֹ סוּסָה וְאָבִיו חֲמוֹר.

מַה עָשָׂה צִבְעוֹן וַעֲנָה. זִימֵּן חֲמוֹרָה וְהֶעֱלָה עָלֶיהָ סוּס זָכָר וְיָצָא מֵהֶן פִּרְדָּה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהֶם. אַתֶּם הֲבֵאתֶם לְעוֹלָם דָּבָר שֶׁהוּא מַזִּיקָן אַף אֲנִי מֵבִיא עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ דָּבָר שֶׁהוּא מַזִּיקוֹ. מַה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִימֵּן חֻכִּינָה וְהֶעֱלָה עָלֶיהָ חַרְדּוֹן וְיָצָא מִמֶּנָּה חֲבַרְבָּר. מִימָיו לֹא יֹאמַר לְךָ אָדָם שֶׁעָקְצוֹ חֲבַרְבָּר וְחָיָה. נָשְׁכוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה וְחָיָה. שֶׁבַּעֲטָתוּ פִּרְדָּה וְחָיָה. וּבִלְבַד פִּירְדָּה לְבָנָה.

הָאֵשׁ. רִבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי נָזִירָה שִׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁעוֹת שִׁימְּשָׁה אוֹתָהּ הָאוֹרָה שֶׁנִּבְרֵאת בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. שְׁתִּים עָשְׂרֵה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּשְׁתִּים עָשְׂרֵה בְּלֵילֵי שַׁבָּת וּשְׁתִּים עָשְׂרֵה בְּשַׁבָּת. וְהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן מַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. כֵּיוָן שֶׁלֹּא פָּסְקָה הָאוֹרָה הִתְחִיל כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מְשׁוֹרֵר שֶׁנֶּאֱמַר תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִשָּׁרֵהוּ. לְמִי שְׁאוֹרוֹ עַל כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. כֵּיוָן שֶׁיָּצָת שַׁבָּת הִתְחִיל מְשַׁמֵּשׁ הַחוֹשֶׁךְ וּבָא. וְנִתְיָירֵא אָדָם וְאָמַר אִלּוּ הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. שֶׁמָּא בָא לְנַשְּׁכֵנִי וְאָמַר אַף חוֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי. אָמַר רִבִּי לֵוִי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה זִימֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁנֵי רַעֲפִין וְהֶקִישָׁן זֶה לָזֶה וְיָצָא מֵהֶן הָאוֹר. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי. וּבִירַךְ עָלֶיהָ בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. שְׁמוּאֵל אָמַר לְפִיכָךְ מְבָרְכִין עַל הָאֵשׁ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת שֶׁהִיא תְחִילַּת בְּרִיָּתָהּ.

רַב הוּנָא בְּשֵׁם [רַב] רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַף בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים מְבָרְכִין עָלֶיהָ שֶׁכְּבָר שָׁבַת הָאוֹר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

ו משנה: אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם וְעַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים וְעַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלְּפָנֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ.

הלכה: תַּנָּא רִבִּי יַעֲקֹב קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה מְבָרְכִין עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם. מַהוּ פְלִיג. קְיוֹמוּנָהּ [בְּמַעֲשִׂין] לְפָנֵי חֲנוּתוֹ.

עַשָּׁשִׁית אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָבָת מְבָרְכִין עָלֶיהָ. נֵר בְּתוֹךְ חֵיקוֹ אוֹ בְתוֹךְ פַּנָּס אוֹ בְתוֹךְ סְפֶקְלַרְיָא רוֹאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וְאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ. מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ וְאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת. לְעוֹלָם אֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ עַד שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ.

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּנַחֲלַת וַחֲמִשָּׁה בְּשַׁלְהֶבֶת. נַחֲלַת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַשַּׁלְהֶבֶת לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין. נַחֲלַת שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה אֲסוּרָה וְשַׁלְהֶבֶת

מוּתֶּרֶת. הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֻחְבָּרוּ אָסוּר בְּגַחְלְתּוֹ וּמוּתָּר בְּשַׁלְהֶבְתּוֹ. הַמּוֹצִיא אֶת הַגַּחֶלֶת לִרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּיב וְהַשַּׁלְהֶבֶת פָּטוּר. מְבָרְכִין עַל הַשַּׁלְהֶבֶת וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַגַּחֶלֶת. רִבִּי חִיָּיא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב אִם הָיוּ הַגְּחָלִים לוֹחֲשׁוֹת מְבָרְכִין. רִבִּי יוֹנָתָן דְּקַרְצִיּוֹן בְּשֵׁם רִבִּי נָחוּם בַּר סִימַאי בִּלְבַד הַנִּקְטָפֶת.

תַּנֵּי גּוֹי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִדְלִיק מִגּוֹי. נִיחָא גּוֹי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל. מֵעַתָּה אֲפִילּוּ גּוֹי מִגּוֹי. אַשְׁכַּח תַּנֵּי גּוֹי מִגּוֹי אֵין מְבָרְכִין.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן מָבוֹי שֶׁפּוּלּוֹ גוֹיִם וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד דָּר בְּתוֹכוֹ וְיָצָא מִשָּׁם הָאוֹר. מְבָרְכִין עָלָיו בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁם. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת בְּטַבֶּרְיָא וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת בְּצִיפּוֹרִין וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל אוֹר עֶרֶב שַׁבָּת בְּצִיפּוֹרִין שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיִין אֶלָּא לְדָבָר אַחֵר.

וְלֹא עַל הַנֵּר וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים. רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חֲנִינָא הֲדָא דְאָמַר בִּנְתוּנִין לְמַעֲלָה מִמִּיטָּתוֹ שֶׁל מֵת. אֲבָל אִם הָיוּ נְתוּנִין לְפָנֵי מִיטָּתוֹ שֶׁל מֵת מְבָרְכִין. אֲנִי אוֹמֵר לִכְבוֹד הַחַיִּים הֵן עֲשׂוּיִין.

וְלֹא עַל הַנֵּר וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה. וְלֹא הִיא שֶׁל גּוֹיִם הִיא שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה. תִּיפְתָּר בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ. דָּרַשׁ רִבִּי זְעִירָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וְאַחַר כָּךְ וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ. אָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה כָּךְ דָּרְשׁוּ שְׁנֵי גְּדוֹלֵי עוֹלָם רִבִּי יוֹנָתָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים אַבְדָּלָה וַדַּאי. רִבִּי יְהוּדָה בֵּי רִבִּי סִימוֹן אָמַר הִבְדִּילוֹ לוֹ. וְרַבָּנִין אָמְרִין הִבְדִּילוֹ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא. מָשָׁל מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אִיסְטְרַטִיגִין זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְשַׁמֵּשׁ בַּיּוֹם וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְשַׁמֵּשׁ בַּיּוֹם. קָרָא לָרִאשׁוֹן וְאָמַר לוֹ הַיּוֹם יְהֵא תְחוּמָךְ. קָרָא לְשֵׁנִי וְאָמַר לוֹ הַלַּיְלָה יְהֵא תְחוּמָךְ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְגוֹמֵר. לָאוֹר אָמַר לוֹ הַיּוֹם תְּהֵא תְחוּמְךָ וְלַחוֹשֶׁךְ אָמַר לוֹ הַלַּיְלָה יְהֵא תְחוּמָךְ. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן הוּא שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב הֲמִמֶּיךָ צְוִיתָ בוֹקֶר יְדַעְתָּ הַשַּׁחַר מְקוֹמוֹ. יָדַעְתָּ אִי זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹר שֶׁשֶּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית אֵיכָן נִגְנָז. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אֲנָא אֲמָרִית טַעֲמָא יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חוֹשֶׁךְ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם מַשְׁיָצָא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶן.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ. רַב אָמַר יְאוּתוּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר יְעוּתוּ. מַאן דָּמַר יְאוּתוּ אַף בְּזוֹאת נֶאוֹתוּ לָכֶם. מַאן דָּמַר יְעוּתוּ לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר. תַּמָּן תַּנִּינָן כֵּיצַד מְעַבְּרִין אֶת הָעֲרִים. רַב אָמַר מְאַבְּרִין. וּשְׁמוּאֵל אָמַר מְעַבְּרִין. מַאן דְּאָמַר מְאַבְּרִין מוֹסִיפִין לָהּ אֵבֶר. מַאן דְּאָמַר מְעַבְּרִין כְּאִשָּׁה עוֹבָרָה. תַּמָּן תַּנִּינָן לִפְנֵי אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם. רַב אָמַר עֵידֵיהֶן וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵידֵיהֶן. מַאן דָּמַר אֵידֵיהֶן כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם. וּמַאן דָּמַר עֵידֵיהֶן וְעֵידֵיהֶם הֵמָּה בַּל יִרְאוּ וּבַל יֵדְעוּ לְמַעַן יֵבוֹשׁוּ. מַאן מְקַיֵּים שְׁמוּאֵל טַעֲמֵיהּ דְּרַב וְעֵידֵיהֶם הֵמָּה שֶׁהֵן עֲתִידִין לְבַיֵּשׁ אֶת עוֹבְדֵיהֶן לְיוֹם הַדִּין.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל כְּדֵי שֶׁיִּהוּ נָשִׁים טָווֹת לְאוֹרוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֵינוֹ רוֹאָה מַה בְּכוֹס וּמַה בַּקְּעָרָה. אָמַר רַב חִינְנָא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין מַטְבֵּעַ לְמַטְבֵּעַ.

תַּנֵּי רִבִּי אוֹשַׁעְיָא אֲפִילּוּ טְרַקְלִין עָשֶׂר עַל עָשֶׂר מְבָרְכִין. רִבִּי זְעִירָא מַקְרִיב קוֹמֵיהּ בּוּצִינָא. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידָיו רִבִּי מַה אַתְּ מַחְמִיר עָלֵינוּ. וְהָתַנֵּי רִבִּי אוֹשַׁעְיָא אֲפִילּוּ טְרַקְלִין עָשֶׂר עַל עָשֶׂר מְבָרְכִין.

ז משנה: מִי שֶׁאָכַל וְשָׂכַח וְלֹא בֵירֵךְ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים יְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר. וְעַד מָתַי מְבָרֵךְ עַד כְּדֵי שֶׁיִּתְאַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו.

הלכה: רִבִּי יוֹסֵטָא בַּר שׁוּנֶם אָמַר תֵּרֵין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי וְחַד אָמַר טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל. מַאן דָּמַר טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אִילּוּ שָׂכַח שָׁם כִּיס אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁמָּא לֹא הָיָה חוֹזֵר וְנוֹטֵל כִּיסוֹ. אַף הָכָא יַחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. מַאן דָּמַר טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל אֵלֶּן פּוֹעֵל עוֹשֶׂה בְּרֹאשׁ הַדֶּקֶל אוֹ בְּתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁמָּא מַטְרִיחִין שֶׁיַּחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. אֶלָּא מְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר. אַף הָכָא מְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר.

עַד מָתַי הוּא מְבָרֵךְ רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן בְּמֵעָיו וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָמֵא מַחְמַת אוֹתָהּ סְעוּדָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר עַד שֶׁיִּרְעַב.

ח משנה: בָּא לָהֶן יַיִן אַחַר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. עוֹנִין אָמֵן אַחַר יִשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחַר כּוּתִי מְבָרֵךְ עַד שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה.

הלכה: אָמַר רִבִּי בָּא עַל יְדֵי שֶׁהִיא בְּרָכָה קְטַנָּה שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִשְׁתֶּה. בְּרַם הָכָא [מִכֵּיוָן שֶׁהוּא מְשַׁלְשְׁלָהּ] עַל הַכּוֹס אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ.

הָא אַחַר יִשְׂרָאֵל עוֹנִין אָמֵן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע. לֹא כֵן תַּנֵּי שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא. עָנָה וְלֹא שָׁמַע לֹא יָצָא. חִיָּיה בְּרֵיהּ דְּרַב אָמַר בְּשֶׁלֹּא אָכַל עִמָּהֶן כְּזַיִת. הָכָא מַתְנִיתָא תַּנֵּי שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא. עָנָה וְלֹא שָׁמַע לֹא יָצָא. רַב בְּשֵׁם אַבָּא בַּר חָנָה וְאִית דְּאָמְרֵי לָהּ אַבָּא בַּר חָנָה בְּשֵׁם רַב וְהוּא שֶׁעָנָה רֹאשֵׁי פְרָקִים. רִבִּי זְעִירָא בְּעֵי הֵי אִינִין רָאשֵׁי פְרָקִים. הַלְלוּ יָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יי הַלְלוּ אֶת שֵׁם יי בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא מְנַיִין שֶׁאִם שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא. אָמַר מִן מַה דַּאֲנָן

חָמֵי רַבָּנָן רַבְרָבָיָא עָבְדִין כֵּן. אִינּוּן קַיָּימִין בְּצִיבּוּרָא דְּאִילֵּין אָמְרִין דֵּין בָּרוּךְ הַבָּא וְאִילֵּין אָמְרִין בָּשֵׁם יי. וְאִילֵּין וְאִילֵּין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן.

תַּנָּא רִבִּי אוֹשַׁעְיָא עוֹנֶה הוּא אָדָם אָמֵן אַפִּילּוּ לֹא אָכַל. וְאֵינוֹ אוֹמֵר נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן אָכַל.

תַּנִּי אֵין עוֹנִין אָמֵן יְתוֹמָה וְלֹא אָמֵן קְטוּפָה וְלֹא אָמֵן חֲטוּפָה. בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר הָעוֹנֶה אָמֵן יְתוֹמָה יְהוּ בָנָיו יְתוֹמִים. חֲטוּפָה יִתְחַטְּפוּ שְׁנוֹתָיו. קְטוּפָה תִּקָּטֵף נִשְׁמָתוֹ. אֲרוּכָה מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּטוֹבָה. אֵי זוּ הִיא אָמֵן יְתוֹמָה אָמַר רַב הוּנָא דֵּין דְּיָתִיב לְמִיבְרְכָה וְהוּא עָנֶה וְלֹא יָדַע לְמָה הוּא עָנָה.

תַּנָּא גּוֹי שֶׁבֵּירֵךְ אֶת הַשֵּׁם עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן [בַּשֵּׁם אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן]. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אִם בֵּירַכָךְ גּוֹי עֲנֵה אַחֲרָיו אָמֵן דִּכְתִיב בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים. גּוֹי אֶחָד פָּגַע אֶת רִבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבֵירְכוֹ. אָמַר לוֹ כְּבָר מִילָּתְךָ אֲמִירָה. פָּגַע אַחֲרִינָא וְקִילְלוֹ אָמַר לֵיהּ כְּבָר מִילָּתְךָ אֲמִירָה. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי כְּמָה דְּאָמַרְתָּ לְהָדֵין אֲמַרְתָּ לְהָדֵין. אֲמַר לוֹן כֵּן כָּתוּב אוֹרֵרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ.

פרק ט

א **משנה:** הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מָקוֹם שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ.

הלכה: מַתְנִיתִין בְּנִסֵּי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּנִסֵּי יְחִידֵי שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ אָדָם עַל נִסֵּי אֲבִיו וְעַל נִסֵּי רַבּוֹ. וְאִם הָיָה אָדָם מְסוּיָּם כְּגוֹן יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה וַחֲבֵירָיו. וְאָדָם שֶׁנִּקְדַּשׁ בּוֹ שֵׁם שָׁמַיִם כְּגוֹן חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. וְנִסֵּי שְׁבָטִים מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ. מֵאן דְּאָמַר כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אִיקְרֵי קָהָל צָרִיךְ לְבָרֵךְ. מַאן דְּאָמַר כָּל הַשְּׁבָטִים קְרוּיִין קָהָל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

הָרוֹאֶה בָּבֶל צָרִיךְ לְבָרֵךְ חָמֵשׁ בְּרָכוֹת. רֹאֶה פְּרָת אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית. רֹאֶה מֶרְקוּלִיס אוֹמֵר בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם. רֹאֶה בֵּיתוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱרִיב בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע. רֹאֶה מְקוֹם כִּבְשָׁן הָאֵשׁ וְגוֹב אַרְיוֹת אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִיסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. רֹאֶה מָקוֹם שֶׁנּוֹטְלִין מִמֶּנּוּ עָפָר אוֹמֵר בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּים. רֹאֶה בָּבֶל אוֹמֵר וְטֵאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד.

רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב כָּל בְּרָכָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מַלְכוּת אֵינָהּ בְּרָכָה. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אֲנָא אֲמַר טַעֲמָא אֲרוֹמְמְךָ אֱלֹהַי הַמֶּלֶךְ. רַב אָמַר צָרִיךְ לוֹמַר אַתָּה וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר אַתָּה.

רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי יוֹנָתָן אָזְלִין מִיעֲבַד שְׁלָמָא בְּאִילֵּין קַרְיָיתָא דִּדְרוֹמָה עָלוֹן לְחַד אֲתַר וְאַשְׁכְּחוּן לְחַזָּנָא דַּאֲמַר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא הָאַבִּיר וְהָאַמִּיץ וְשִׁיתְּקוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהוֹסִיף עַל מַטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בִּבְרָכוֹת. רַב הוּנָא בְשֵׁם רַב שַׁדַּי לֹא מְצָאנוּהוּ שֶׁגִּיא כֹּחַ. לֹא מָצִינוּ כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֵיסִיפַּר לוֹ כִּי אֲדַבֵּר כִּי אָמַר אִישׁ כִּי יִבּוֹלָע. אִם בָּא אָדָם לְסַפֵּר גְּבוּרוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבַּלַּע מִן הָעוֹלָם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי כְּגוֹן אֲנִי וַחֲבֵירַי. אָמַר רִבִּי אָבוּן מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי. תִּרְגֵּם יַעֲקֹב כְּפַר נָבוֹרָיָא בְּצוֹר לָךְ דּוּמְיָה תְּהִילָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן. סַמָּא דְכוֹלָּא מַשְׁתּוּקָא. לְמַרְגָּלִית דְּלִית לָהּ טִימִי כָּל שֶׁמְּשַׁבְּחַ בָּהּ פָּגְמָהּ.

תַּנִּי הַפּוֹתֵחַ בְּיוּ״ד הֵ״א וְחוֹתֵם בְּיוּ״ד הֵ״א הֲרֵי זֶה חָכָם. בַּאֲלֶ״ף לַמֶּ״ד וְחוֹתֵם בַּאֲלֶ״ף לַמֶּ״ד הֲרֵי זֶה בּוּר. בַּאֲלֶ״ף לַמֶּ״ד וְחוֹתֵם בְּיוּ״ד הֵ״א הֲרֵי זֶה בֵּינוֹנִי. בְּיוּ״ד הֵ״א וְחוֹתֵם בַּאֲלֶ״ף לַמֶּ״ד הֲרֵי זוֹ דֶּרֶךְ אֲחֵרֶת.

הַמִּינִין שָׁאֲלוּ אֶת רִבִּי שִׁמְלַאי כַּמָּה אֱלֹהוּת בָּרְאוּ אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהֶן וְלִי אַתֶּם שׁוֹאֲלִין. לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁונִים וְגוֹמֵר. אֲשֶׁר בָּרְאוּ אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ. אָמְרוּ לֵיהּ וְהָכְתִיב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. אָמַר לָהֶן וְכִי בָּרְאוּ כְתִיב אֵין כְּתִיב אֶלָּא בָּרָא. אָמַר רִבִּי שִׁמְלַאי כָּל מָקוֹם שֶׁפָּקְרוּ הַמִּינִין תְּשׁוּבָתָן בְּצִידָּן.

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַה אָהֳן דִּכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵינוּ כִּדְמוּתֵינוּ. אָמַר לָהֶן וַיִּבְרְאוּ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצֶלֶם אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לְאֵילּוּ דָּחִיתָה בְּקָנֶה לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן לְשֶׁעָבַר אָדָם נִבְרָא מִן הֶעָפָר וְחַוָּה נִבְרֵאת מִן הָאָדָם. מֵאָדָם וְאֵילַךְ בְּצַלְמֵינוּ כִּדְמוּתֵינוּ. אִי אֶפְשַׁר לְאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה. וְאִי אֶפְשַׁר לְאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ. אִי אֶפְשַׁר לִשְׁנֵיהֶן בְּלֹא שְׁכִינָה.

וְחָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַה הָהֳן דִּכְתִיב אֵל אֱלֹהִים יי אֵל אֱלֹהִים יי הוּא יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶן הֵם יוֹדְעִים אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא הוּא יוֹדֵעַ כְּתִיב. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן שִׁלְשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד כְּאֵינָשׁ דַּאֲמַר בַּסִילֵייוּס קֵיסַר אַגּוּשְׁתּוֹס.

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַהוּ דִּכְתִיב אֵל אֱלֹהִים יי דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ. אָמַר לָהֶן וְכִי דִּיבְּרוּ וַיִּקְרְאוּ כְתִיב כָּאן. אֵין כְּתִיב אֶלָּא דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דָּחִיתָה בְּקָנֶה וְלָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן שִׁלְשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד כְּאִינִישׁ דַּאֲמַר אוּמָנוֹן בְּנָיִין אַרְכִיטֶקְטָנָן.

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַהוּ דִּכְתִיב כִּי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים הוּא. אָמַר לָהֶן קְדוֹשִׁים הֵם אֵין כְּתִיב כַּאן אֶלָּא הוּא אֵל קַנָּא הוּא. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דָּחִיתָה בְּקָנֶה וְלָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן קְדוּשִׁות. דְּאָמַר רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּרְכּוֹ בְקִדּוּשָׁה. דִּיבּוּרוֹ בְקִדּוּשָׁה.

וְיִשּׁוּבוּ בְּקָדוּשָׁה. חֲשִׁיפַת זְרוֹעוֹ בְּקָדוּשָׁה. אֱלֹהִים נוֹרָא וְאַדִּיר בְּקָדוּשָׁה. דַּרְכּוֹ בְּקָדוּשָׁה. אֱלֹהִים בַּקּוֹדֶשׁ דַּרְכֶּךָ. הֵילוּכוֹ בְּקָדוּשָׁה. הֲלִיכוֹת אֵלִי מַלְכִּי בַקּוֹדֶשׁ. מוֹשָׁבוֹ בְּקָדוּשָׁה. אֱלֹהִים יָשַׁב עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ. דִּיבּוּרוֹ בְּקָדוּשָׁה. אֱלֹהִים דִּיבֶּר. חֲשִׁיפַת זְרוֹעוֹ בְּקָדוּשָׁה. חָשַׂף יי אֶת זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ. נוֹרָא וְאַדִּיר בְּקָדוּשָׁה. מִי כָמוֹכָה נֶאְדָּר בַּקּוֹדֶשׁ.

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַהוּ אֶהֱן דִּכְתִיב מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוֹבִים אֵלָיו. אָמַר לָהֶן כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵינוּ אֲלֵיהֶם אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דְּחִיתָה בְּקָנֶה לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן קָרוֹב בְּכָל מִינֵי קְרֵיבוֹת. דְּאָמַר רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה בַּר סִימוֹן עֲבוֹדָה זָרָה נִרְאֵית קְרוֹבָה וְאֵינָהּ אֶלָּא רְחוֹקָה. מַה טַּעֲמָא יִשָּׂאוּהוּ עַל כָּתֵף יִסְבְּלוּהוּ וְגוֹמֵר. סוֹף דָּבָר אֱלוֹהוֹ עִמּוֹ בַּבַּיִת וְהוּא צוֹעֵק עַד שֶׁיִּמּוּת וְלֹא יִשְׁמַע וְלֹא יוֹשִׁיעַ מִצָּרָתוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאֶה רָחוֹק וְאֵין קָרוֹב מִמֶּנּוּ. דְּאָמַר לֵוִי מֵהָאָרֶץ וְעַד לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וּמִרָּקִיעַ לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וְעִבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְכֵן לְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ. וְאָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא סְמוּקָה אַף טַלְפֵי הַחַיּוֹת מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מִנְיַן יֹשֵׁרֹת. רְאֵה כַּמָּה הוּא גָּבוֹהַּ מֵעוֹלָמוֹ. וְאָדָם נִכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְעוֹמֵד אַחוֹרֵי הָעַמּוּד וּמִתְפַּלֵּל בְּלְחִישָׁה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲזִין אֶת תְּפִילָּתוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ. וְהֶאֱזִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תְּפִילָּתָהּ. וְכֵן כָּל בְּרִיּוֹתָיו שֶׁנֶּאֱמַר תְּפִילָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף. כְּאָדָם הַמְּשִׁיחַ בְּאוֹזֶן חֲבֵירוֹ וְהוּא שׁוֹמֵעַ. וְכִי יֵשׁ לְךָ אֱלוֹהַּ קָרוֹב מִזֶּה. שֶׁהוּא קָרוֹב לְבְרִיּוֹתָיו כְּפֶה לָאוֹזֶן.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק אָמַר בָּהּ אַרְבַּע שִׁיטִין. בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אָמְרוּ לוֹ נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ אָמַר לָהֶן אֲנִי מְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ חֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִידוֹן. אָמַר לָהֶן אֲנִי מְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ חֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִיתָּלוֹת. הֵיכַן הוּא וְאֵיכַן פַּטְרוֹנוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת מֹשֶׁה מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיַּצִּילֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. אָמַר רִבִּי יַנַּאי כְּתִיב וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה. וְאֶיפְשַׁר לְבָשָׂר וְדָם לִבְרוֹחַ מִן הַמַּלְכוּת. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁתָּפַס פַּרְעֹה אֶת מֹשֶׁה חִיְּבוֹ לְהַתִּיז אֶת רֹאשׁוֹ וְקָהָת הַחֶרֶב מֵעַל צַוָּארוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְנִשְׁבְּרָה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן. זֶה צַוָּארוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. רִבִּי אָמַר רִבִּי אֶבְיָתָר וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנִּתַּז הַחֶרֶב מֵעַל צַוָּארוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַל צַוָּארוֹ שֶׁל קוסנטר וְהָרַגְתּוֹ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיַּצִּילֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. לִי הִצִּיל וְקוסנטר נֶהֱרָג. רִבִּי בֶּרֶכְיָה קָרָא עָלָיו כּוֹפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע. רִבִּי אָבוּן קָרָא עָלָיו צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וַיָּבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו. תַּנִּי בַּר קַפָּרָא מַלְאָךְ יָרַד וְנִדְמֶה לָהֶן כִּדְמוּת מֹשֶׁה וְתָפַס אֶת הַמַּלְאָךְ וּבָרַח מֹשֶׁה. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשָׁעָה שֶׁבָּרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה נַעֲשׂוּ כָּל אוֹכְלוֹסִין שֶׁלּוֹ אִילְמִין וּמֵהֶן חֵרְשִׁין וּמֵהֶן סוּמִין. אָמַר לְאִילְמִין הֵיכַן הוּא מֹשֶׁה וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים. אָמַר לְחֵרְשִׁים וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין. אָמַר לְסוּמִין וְלֹא הָיוּ רוֹאִין. הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְמֹשֶׁה מִי שָׂם פֶּה לָאָדָם אוֹ מִי יָשׂוּם אִלֵּם וְגוֹמֵר. תַּמָּן קָמַת לָךְ וְהָכָא לֵית אָנָא קָאִים. הֲדָא הִיא דִכְתִיב מִי כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק שִׁיטָה אוֹחֲרִי. בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אָמְרוּ לוֹ חֲרֵי נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ אָמַר חֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ חֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִידוֹן. אָמַר לָהֶן חֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ חֲרֵי הוּא מוּשְׁלָךְ לַמַּיִם. הֵיכַן הוּא וְהֵיכַן פַּטְרוֹנוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה. חֲרֵי הוּא אוֹמֵר וַיַּאֲמֶר יי לַדָּג וַיָּקֵא אֶת יוֹנָה.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשִׁיטָה אוֹחֲרִי. חֲרֵי בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אָמְרוּ לוֹ נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ אָמַר לָהֶן חֲרֵינִי מִתְקַיֵּים תַּחְתָּיו. אָמְרוּ לוֹ הוּא יוֹצֵא לִידוֹן. אָמַר חֲרֵינִי מִתְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ חֲרֵי הוּא מוּשְׁלָךְ לָאֵשׁ. הֵיכַן הוּא וְהֵיכַן פַּטְרוֹנוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן. הִצִּיל לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשָׁן הָאֵשׁ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב עָנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיךְ אֱלָהֲהוֹן דִּי שַׁדְרָךְ מֵישָׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ וְגוֹמֵר.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק אָמַר בָּהּ שִׁיטָה אוֹחֲרִי. חֲרֵי בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן כוּ׳ עַד חֲרֵי הוּא מוּשְׁלָךְ לַחַיּוֹת. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת דָּנִיֵּאל מִגּוֹב אֲרָיוֹת. הֲדָא הִיא דִכְתִיב אֱלָהִי שְׁלַח מַלְאָכֵיהּ וּסְגַר פּוּם אַרְיָוָותָא. וגו׳.

רִבִּי יוּדָן אָמַר מִשְׁמֵיהּ דִּידֵיהּ בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אִם בָּאת לוֹ עֵת צָרָה אֵינוֹ נִכְנָס אֶצְלוֹ פִּתְאוֹם. אֶלָּא בָּא וְעָמַד לוֹ עַל פִּתְחוֹ שֶׁל פַּטְרוֹנוֹ וְקוֹרֵא לְעַבְדּוֹ אוֹ לְבֶן בֵּיתוֹ וְהוּא אוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי עוֹמֵד עַל פֶּתַח חֲצֵירְךָ. שְׁמָא מַכְנִיסוֹ וְשָׁמָא מַנִּיחוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן אִם בָּאת עַל אָדָם צָרָה לֹא יְצַוּוח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל אֶלָּא לִי יְצַוּוח וַאֲנִי עוֹנֶה לוֹ מִיַּד הֲדָא הִיא דִכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יי יִמָּלֵט.

אָמַר רִבִּי פִּינְחָס עוּבְדָּא הָוָה בְּרַב דַּהֲוָה עַיָּיל מְחַמָּתָהּ דְּטִיבֶּרְיָא פָּגְעוּן בֵּיהּ רוֹמָאֵי. אָמְרוּן לֵיהּ מִן דְּמַאן אַתְּ. אֲמַר לוֹן מִן דְּסוֹפְיינוֹס. וּפְנִינֵהּ. בְּרַמְשָׁא אָתוּ לְגַבֵּיהּ אָמְרִין לֵיהּ עַד אֵימָתַי אַתְּ מְקַיֵּים עִם אִילֵּין יְהוּדָאֵי אֲמַר לוֹן לָמָּה. אָמְרִין לֵיהּ פָּגָעְנָן בְּחַד (אָמְרִין לֵיהּ) יְהוּדָאֵי וַאֲמָרִינָן לֵיהּ מִן דְּמַאן אַתְּ אֲמַר לָן דְּסוֹפְיינוֹס. אֲמַר לוֹן וּמַה עֲבַדְתּוּן לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ דַּיּוֹ לֵיהּ פְּנִינָן יָתֵיהּ. אֲמָר לוֹן יְאוּת עֲבַדִיתוּן. וּמַה מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּבָשָׂר וְדָם נִיצוֹל. מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן. הֲדָא הִיא דִכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יי יִמָּלֵט.

אָמַר רִבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי עוּבְדָּא בְּחַד אַרְכּוֹן דַּהֲוָה שְׁמֵיהּ אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס וַהֲוָה קַיֵּים דַּיֵּין חַד לֵיסְטִיס. אֲמַר לֵיהּ מַה שְׁמָךְ אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס. אֲמַר לֵיהּ אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס פְּנֵה [ל]אֶלְכְּסַנְדְּרִיָּאה. וּמַה אִם מִי שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם הוּא נִיצוֹל. מִי שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. הֲדָא הִיא דִכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִקָּרֵא בְּשֵׁם ה׳ יִמָּלֵט.

רִבִּי פִּינְחָס אָמַר בָּהּ תַּרְתֵּי חָדָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא וְחַד בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילָאי. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא אָמַר בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אִם הִטְרִיחַ עָלָיו בְּיוֹתֵר הוּא אוֹמֵר אַשְׁכַּח פַּלָּן דְּקָא מַטְרְחָא לִי. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן. אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁאַתְּ מַטְרִיחַ עָלָיו הוּא מְקַבְּלָךְ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב הַשְׁלֵךְ עַל יי יְהָבָךְ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילָאי בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. וּבָאוּ שׁוֹנְאִים וְתָפְשׂוּ אוֹתוֹ עַל פֶּתַח חֲצֵירוֹ שֶׁל פַּטְרוֹנוֹ. עַד דְּצָווּחַ לֵיהּ עַד דְּהוּא נָפַק עָבְרַת חַרְבָּא עַל קָדֳלֵיהּ וְקָטְלַת יָתֵיהּ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת יְהוֹשָׁפָט מֵחֶרֶב אֲרָם. דִּכְתִיב וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט וַיי עֲזָרוֹ וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ. מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה חָסֵר אֶלָּא חִיתּוּךְ הָרֹאשׁ וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ.

רִבִּי זְעִירָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעָזְרוֹ וגו׳. מַה כְתִיב בַּתְרֵיהּ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְכִי מַה עִנְיָן זֶה לָזֶּה. אֶלָּא מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן שׁוֹלֵט בְּאֵיפַרְכְיָא אַחַת וְאֵינוֹ שׁוֹלֵט בְּאֵיפַרְכְיָא אֲחֶרֶת. אֲפִילוּ תֵּימַר קוֹזְמוֹקְלָטוֹר שׁוֹלֵט בַּיַּבָּשָׁה שֶׁמָּא שׁוֹלֵט בַּיָּם. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט בַּיָּם וְשׁוֹלֵט בַּיַּבָּשָׁה. וּמַצִּיל בַּיָּם מִן הַמַּיִם וּבַיַּבָּשָׁה מִן הָאֵשׁ. הוּא שֶׁהִצִּיל אֶת מֹשֶׁה מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. הִצִּיל אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה. חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ. לְדָנִיֵּאל מִבּוֹר אֲרָיוֹת. הֲדָא הִיא דִכְתִיב עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וגו׳.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא מַעֲשֶׂה בִּסְפִינָה אַחַת שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהָיְתָה פּוֹרֶשֶׁת [בַּיָּם] הַגָּדוֹל וְהָיָה בָהּ תִּינוֹק אֶחָד יְהוּדִי. עָמַד עֲלֵיהֶם סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְעָמַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן וְהִתְחִיל נוֹטֵל יְרָאָתוֹ בְיָדוֹ וְקוֹרֵא וְלֹא הוֹעִיל כְּלוּם. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא הוֹעִילוּ כְלוּם אָמְרוּ לָאוֹתוֹ יְהוּדִי. בְּנִי קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ שֶׁשָּׁמַעְנוּ שֶׁהוּא עוֹנֶה אֶתְכֶם כְּשֶׁאַתֶּם צוֹעֲקִים אֵלָיו וְהוּא גִיבּוֹר. מִיָּד עָמַד הַתִּינוֹק בְּכָל לִבּוֹ וְצָעַק וְקִיבֵּל מִמֶּנּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תְּפִילָּתוֹ וְשָׁתַק הַיָּם. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדוּ לַיַּבָּשָׁה יָרְדוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִקְנוֹת צְרָכָיו. אָמְרוּ לוֹ לְאוֹתוֹ תִּינוֹק לֵית אַתְּ בְּעֵי מַזְבִּין לָךְ כְּלוּם. אֲמַר לְהוֹן מַה אַתּוּן בָּעֵי מִן הָהֵן אַכְסָנְיָא עֲלוֹבָה. אָמְרוּ לוֹ אַתְּ אַכְסָנְיָא עֲלוֹבָה. אֵינוּן אַכְסָנְיָא עֲלוֹבָה אִינוּן הָכָא וְטַעֲוָותְהוֹן בְּבָבֶל. וְאִינוּן הָכָא וְטַעֲוָותְהוֹן בְּרוֹמִי. וְאִינוּן הָכָא וְטַעֲוָותְהוֹן עִמָּהוֹן וְלָא מְהַנּוּן לְהוֹן כְּלוּם. אֲבָל אַתְּ כָּל אֶהֱוֵי דְּאַתְּ אֲזַל אֱלָהֵךְ עִמָּךְ. הָהוּא דִּיכְתִיב כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ קָרוֹב. אִם הָיָה עָשִׁיר הוּא מוֹדֶה בוֹ. וְאִם הָיָה עָנִי כּוֹפֵר בּוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן אֶלָּא אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל נְתוּנִין בִּירִידָה הַתַּחְתּוֹנָה הוּא קוֹרֵא אוֹתָם אַחַי וְרֵיעַי. וּמַה טַעַם לְמַעַן אַחַי וְרֵיעָי. רִבִּי אָבִּון וְרִבִּי אָחָא וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ קָרוֹב. אִם הָיָה פִילוֹסוֹפוֹס הוּא אוֹמֵר הֶהֵן פַּלָּן מִתְקָרֵב לֵן. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לְכָל יִשְׂרָאֵל קְרוֹבִים הֲדָא הִיא דִכְתִיב וַיֵּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ.

מָקוֹם שֶׁנֶּעֱקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵינוּ כו׳. מַתְנִיתָא כְּשֶׁנֶּעֱקָרָה מִכָּל מְקוֹמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל אִם נֶעֱקָרָה מִמָּקוֹם אֶחָד אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה. נֶעֱקָרָה מִמָּקוֹם אֶחָד וְנִקְבְּעָה בְּמָקוֹם אַחֵר. מָקוֹם שֶׁנִּיתְּנָה בּוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם. וּמָקוֹם שֶׁנֶּעֱקָרָה מִמֶּנּוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה. נֶעֱקָרָה מִמָּקוֹם אֶחָד וְנִקְבְּעָה בְּמָקוֹם אַחֵר. מָקוֹם שֶׁנִּיתְּנָה בּוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם. וּמָקוֹם שֶׁנֶּעֱקָרָה מִמֶּנּוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֵׁם שֶׁעָקַרְתָּה אוֹתָהּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כַּךְ תַּעֲקוֹר אוֹתָהּ מִן הַמְּקוֹמוֹת כּוּלָּם וְתַחֲזִיר לֵב עוֹבְדֶיהָ לְעוֹבְדֶךָ. וְלֹא נִמְצָא מִתְפַּלֵּל עַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. תַּנֵּי רִבִּי [שִׁמְעוֹן] בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אַף בְּחוּצָה לָאָרֶץ צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כִּי מִי אֲשֶׁר יְחוּבָּר. יבחר כְּתִיב. אֶלָּא כָּל הַחַיִּים יֵשׁ בִּטָּחוֹן שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה. מֵת אָבְדָה תִּקְוָתוֹ. מַה טַעֲמָא בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֹּאבֵד תִּקְוָה.

תַּנֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁלּשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּכָל יוֹם בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי בּוּר. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי אִשָּׁה. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי שֶׁאֵין הַגּוֹיִם כְּלוּם כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי בּוּר שֶׁאֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי אִשָּׁה שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מְצוּוָּה עַל הַמִּצְוֹת.

אָמַר רִבִּי אָחָא כִּי מִי יְחוּבָּר וגו׳. אֲפִילּוּ אוֹתָם שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בִּזְבוּל יֵשׁ לָהֶם בִּטָּחוֹן. לְקָרְבָן אִי אֶיפְשַׁר שֶׁכְּבָר פָּשְׁטוּ יְדֵיהֶן בִּזְבוּל. לְרָחֵק אִי אֶיפְשַׁר שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה. עֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי קְטַנֵּי גוֹיִם וְחַיָּילוֹתָיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר אֵין חַיִּין וְאֵין נִידּוֹנִין. עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וגו׳.

הָעוֹבֵר לִפְנֵי בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בֵּית גֵּאִים יִסַּח יי. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי רָאָה אוֹתָם מְזַבְּלִין לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם.

הָרוֹאֶה אֶת הַכּוּשִׁי וְאֶת הַגִּיחוֹר וְאֶת הַלָּוְוקָן וְאֶת הַכִּיפָּח וְאֶת הַנָּנָס אוֹמֵר בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת. אֶת הַקָּטוּעַ אֶת הַסּוּמָא וְאֶת מוּכֵּי שְׁחִין אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. מַתְנִיתִין כְּשֶׁהָיוּ שְׁלֵמִים וְנִשְׁתַּנּוּ. אֲבָל אִם הָיָה כֵן מִמְּעֵי אִמּוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת.

הָרוֹאֶה אֵילָנוֹת נָאִים וּבְנֵי אָדָם נָאִים אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁכָּךְ בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁרָאָה גּוֹיָה אַשָּׁה נָאָה וּבִירֵךְ עָלֶיהָ. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא רִבִּי בָּא רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לֹא תְחוֹנֵם לֹא תְחָנֵּן עֲלֵיהֶן חֵן. מַה אָמַר. [אַבסקנטא] לֹא אָמַר. אֶלָּא שֶׁכַּךְ בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ. שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ רָאָה גָּמָל נָאֶה סוּס נָאֶה חֲמוֹר נָאֶה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁכָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ. זוּ דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְהִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים. אֶלָּא דֶּרֶךְ עַקְמוּמִיתָהּ הָיְתָה. כְּגוֹן הָהֵן פּוּפְסְדס. וְהִבִּיט בָּהּ שֶׁלֹּא בְטוֹבָתוֹ.

קָרָא הַגָּבֶר אוֹמֵר בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים מִי שֶׁת בַּטּוּחוֹת חָכְמָה וגו׳. אָמַר רִבִּי לֵוִי בְּעַרְבְיָא קוֹרִין לְאִימְרָא יוּבְלָא. וְהָיָה בִּמְשׁוֹךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל. בְּאַפְרִיקְיָא קוֹרִין

לְנִיחָה גַּלְמוּדָה. וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה. בְּרוֹמֵי צְוָוחִין לְתַרְנוּגְלָא שְׁכְוִי. אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִּינָה.

הָרוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין אוֹמֵר בָּרוּךְ חֲכַם הָרָזִים. כְּשֵׁם שֶׁאֵין פַּרְצוּפֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה. כַּךְ אֵין דַּעְתָּן דּוֹמָה זֶה לָזֶה. בֶּן זוֹמָא כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין בִּירוּשָׁלַיִם אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא כָּל אֵילוּ לְשַׁמְּשֵׁינִי. כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁלֹּא אָכַל פְּרוּסָה. חָרַשׁ זָרַע נִיכֵּשׁ עִידֵּר קָצַר עִימֵּר דָּשׁ זָרָה בִּירֵר טָחַן הִרְקִיד לָשׁ וְקִישֵּׁף וְאָפָה וְאַחַר כַּךְ אָכַל פְּרוּסָה וַאֲנִי עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. רְאֵה כַּמָּה יְגִיעוֹת יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁמָּצָא חָלוּק לִלְבּוֹשׁ. גָּזַז וְלִיבֵּן וְנִיפֵּס וְצָבַע וְטָוָוה וְאָרַג כִּבֵּס וְתָפַר וְאַחַר כַּךְ מָצָא חָלוּק לִלְבּוֹשׁ. וַאֲנִי עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ מְתוּקָן לְפָנַי. כַּמָּה בַּעֲלֵי אוּמָנִיּוֹת מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים. וַאֲנִי עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. וְכֵן הָיָה בֶן זוֹמָא אוֹמֵר רָע מַהוּ אוֹמֵר וְכִי מַה אָכַלְתִּי מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת וְכִי מַה שָׁתִיתִי מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת חֲתִיכָה אַחַת אָכַלְתִּי לוֹ. כּוֹס יַיִן שָׁתִיתִי לוֹ. וְכָל טוֹרַח שֶׁטָּרַח לֹא טָרַח אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. אֲבָל אוֹרֵחַ טוֹב אוֹמֵר בָּרוּךְ בַּעַל הַבַּיִת זָכוּר בַּעַל הַבַּיִת לְטוֹבָה. כַּמָּה יַיִן הֵבִיא לְפָנַי. כַּמָּה חֲתִיכוֹת הֵבִיא לְפָנַי. כַּמָּה טוֹרַח טָרַח לְפָנַי. כָּל מַה שֶּׁטָּרַח לֹא טָרַח אֶלָּא בִּשְׁבִילִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר זָכוֹר כִּי תַשְׁגִּיא פָּעֲלוֹ אֲשֶׁר שׂוֹרְרוּ אֲנָשִׁים.

ב משנה: עַל הַזִּיקִים וְעַל הַזְּוָעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הָרְעָמִים וְעַל הָרוּחוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ שְׁפוֹחֵנוּ מָלֵא הָעוֹלָמִים. עַל הֶהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיַּמִּים וְעַל הַנְּהָרוֹת וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְרֵאשִׁית. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל בִּזְמַן שֶׁהוּא רוֹאֵהוּ לִפְרָקִים. עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְעַל שְׁמוּעוֹת הָרָעוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת.

הלכה: תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא מַתְרִיעִין עַל הַזְּוָעוֹת.

שְׁמוּאֵל אָמַר אֵין עֲבַר הָהֵן זִיקָא בִּכְסִיל מַחֲרִיב הָעוֹלָם. מֵתִיבוּן לִשְׁמוּאֵל וַאֲנָן חָמְיָין לֵיהּ עָבַר. אָמַר לְהוֹן לֵית אֵיפְשָׁר אוֹ לְעֵיל מִינֵּהּ אוֹ לְרַע מִינֵּהּ. שְׁמוּאֵל אָמַר חַכִּים אֲנָא בִּשְׁקָקֵי שְׁמַיָּא כִּשְׁקָקֵי נָהֳרְדְּעָא קַרְתִּי. בַּר מִן הָהֵן זִיקָא לֵית אֲנָא יָדַע מַה הוּא. וְכִי שְׁמוּאֵל עָלָה לַשָּׁמַיִם. אֶלָּא עַל שֵׁם מִי יְסַפֵּר שְׁחָקִים בְּחָכְמָה.

אֱלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב שֶׁאַל לְרִבִּי נְהוֹרַיי מִפְּנֵי מַה בָּאִין זְוָעוֹת לָעוֹלָם. אָמַר לֵיהּ בְּעָוֹן תְּרוּמָה וּמַעְשְׂרוֹת. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר תָּמִיד עֵינֵי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. וְכָתוּב אַחֵר הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ. הָא כֵיצַד יִתְקַיְּימוּ שְׁנֵי כְתוּבִין הַלָּלוּ. בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם וּמוֹצִיאִין מַעְשְׂרוֹתֵיהֶן כְּתִיקָנָן תָּמִיד עֵינֵי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֹאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית הַשָּׁנָה וְאֵינָהּ נִיזּוֹקֶת כְּלוּם. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם וְאֵינָן מוֹצִיאִין מַעְשְׂרוֹתֵיהֶן כְּתִיקָנָן הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד. אָמַר לֵיהּ בְּנִי חַייֶךָ כַּךְ הִיא סְבָרָא דְּמִילְתָא. אֲבָל כָּךְ עִיקָּרוֹ שֶׁל דָּבָר אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבִּיט בְּבָתֵּי תֵּיטְרִיּוֹת וּבְבָתֵּי קַרְקָפְיוֹת יוֹשְׁבוֹת בֶּטַח וְשַׁאֲנָן וְשַׁלְוָה וּבֵית מִקְדָּשׁוֹ חָרֵב הוּא אַפֵּילוֹן לְעוֹלָמוֹ לְהַחֲרִיבוֹ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב שָׁאוֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. בְּשְׁבִיל נָוֵיהוּ. אָמַר רִבִּי אָחָא בְּעָוֹן מִשְׁכָּב זָכוֹר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתָּה זִיעַזַעְתָּה אֵיבָרָךְ עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּךְ. חַייֶךָ שֶׁאֲנִי מְזַעְזֵעַ עוֹלָמִי עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי מִפְּנֵי הַמַּחְלוֹקֶת. וְנַסְתֵּם גַּיְא הָרֵי כִּי יַגִּיעַ גַּיְא הָרִים אֶל אָצַל. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל אֵין רַעַשׁ אֶלָּא הֶפְסֵק מַלְכוּת. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֹל. מִפְּנֵי מַה. כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחְשָׁבוֹת יי.

אֱלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב שֶׁאַל לְרִבִּי נְהוֹרַיי מִפְּנֵי מַה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים בְּעוֹלָמוֹ. אָמַר לוֹ לְצוֹרְךָ נִבְרְאוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַבְּרִיּוֹת חוֹטְאִין הוּא מַבִּיט בָּהֶן וְאוֹמֵר מַה אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶן צוֹרֶךְ חֲרֵי אֲנִי מְקַיְּימָן אֵלּוּ שֵׁייֵשׁ [בָּהֶן] צוֹרֶךְ לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר לֵיהּ עוֹד הֵן יֵשׁ בָּהֶן צוֹרֶךְ זְבוּב לְצֵירְעָה. פִּשְׁפֵּשׁ לָעֲלוּקָתָה. נָחָשׁ לַחֲפָפִית. [שַׁבְּלוֹן לְחַזְיוֹן]. סְמָמִית לְעַקְרָב.

עַל הַבְּרָקִים. רִבִּי יִרְמְיָה וְרִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חַסְדַּאי דַּיְיוֹ פַּעַם אַחַת בְּכָל הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַה אָנָן קַיְימִין אִם בְּטוֹרְדִין דַּיְיוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם. אִי בְּמַפְסִיקִין מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. חֵייְלֵיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי מִן הֲדָא. הָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּתוֹ שֶׁל בַּשָּׂם כָּל הַיּוֹם אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא אַחַת. אֲבָל אִם הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא נִכְנָס וְיוֹצֵא מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם. אָתָא אָמַר רִבִּי אָחָא וְרִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי אִם בְּטוֹרְדִין דַּיְיוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם. אִם בְּמַפְסִיקִין מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַכִּסֵּא אוֹ בְּבֵית סְפִיקְרָיָא אִם יָכוֹל לָצֵאת וּלְבָרֵךְ בְּתוֹךְ דִּיבּוּר יֵצֵא וְאִם לָאו לֹא יֵצֵא. רִבִּי יִרְמְיָה בְּעֵי הָיָה יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עָרוּם מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה בֵּיתוֹ כְּמוֹ מַלְבּוּשׁ וְיוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחֲלוֹן וִיבָרֵךְ. הָיָה יוֹשֵׁב בְּמִגְדָּל עָרוּם מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ כְּמִין מַלְבּוּשׁ וְיוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחֲלוֹן וִיבָרֵךְ.

עַל הָרוּחוֹת מַהוּא אוֹמֵר. בָּרוּךְ שֶׁכֹּחוֹ מָלֵא עוֹלָם. מַתְנִיתָא בְּשֶׁבָּאִין בְּזַעַף. אֲבָל שֶׁבָּאִים בְּנַחַת אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה שֶׁהָרוּחַ יוֹצֵא לָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבְּרוֹ בֶּהָרִים וּמְרַשְּׁלוֹ בִּגְבָעוֹת וְאוֹמֵר לוֹ תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תַזִּיק בְּרִיּוֹתַי. מַה טַּעַם כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף. מְשַׁלְּהֵי לֵיהּ. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי. כָּל כַּךְ לָמָּה. רִבִּי חוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי. בִּשְׁבִיל נְשָׁמוֹת שֶׁעָשִׂיתִי.

אָמַר רִבִּי הוּנָא בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת יָצָא הָרוּחַ שֶׁלֹּא בִּמְשֻׁקָּל וּבִיקֵּשׁ לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. אַחַת בִּימֵי יוֹנָה. וְאַחַת בִּימֵי אֱלִיָּהוּ. וְאַחַת בִּימֵי אִיּוֹב. בִּימֵי יוֹנָה יַיי הִטִּיל רוּחַ גְּדוֹלָה. בִּימֵי אִיּוֹב וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר וגו׳. בִּימֵי אֱלִיָּהוּ מְנַיִין וְהִנֵּה יי עוֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה חָזָק מְפָרֵק הָרִים. אָמַר רִבִּי

יוּדָן בַּר שָׁלוֹם נִימָר אוֹתוֹ שֶׁל אִיּוֹב בִּשְׁבִילוֹ הָיָה. וְשֶׁל יוֹנָה בִּשְׁבִילוֹ הָיָה. אֵין לָךְ אֶלָּא שֶׁל אֱלִיָּהוּ שֶׁהָיָה קוֹסְמִיקוֹן. וְהִנֵּה יי עוֹבֵר וכו׳. וַאֲחַר כַּךְ רַעַשׁ וַאֲחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָּאֵשׁ יי.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל בִּזְמַן שֶׁרוֹאֵהוּ לִפְרָקִים. וְכַמָּה הוּא פֶּרֶק אֶחָד לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. שִׁמְעוֹן קָמְטָרְיָא שְׁאַל לְרַבִּי חִיָּיא בַּר בָּא בְּגִין דַּאֲנָא חַמָּר וּסְלִיק לִירוּשְׁלֵם בְּכָל [שָׁעָה] מַהוּ שֶׁנִּקְרַע. אָמַר לֵיהּ אִם בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם אִי אַתָּה צָרִיךְ לִקְרוֹעַ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אַתָּה לִקְרוֹעַ.

רַבִּי חוּנָא וְשִׁמְעוֹן קָמְטָרְיָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה נוּן תְּלוּיָן. אִם זָכָה בֶּן מֹשֶׁה. וְאִם לָאו בֶּן מְנַשֶּׁה. חֲבֵרָיָא בְּעוּן קוֹמֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן כּוֹמֶר הָיָה לַעֲבוֹדָה זָרָה וְהֶאֱרִיךְ יָמִים. אָמַר לוֹן עַל יְדֵי שֶׁהָיָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שָׁלוֹ. כֵּיצַד הָיְתָה עֵינוֹ רָעָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שָׁלוֹ. הֲוָה בַּר נַשׁ אָתֵי לְמֵיקְרְבָה תּוֹר אוֹ אִימַּר אוֹ גְדִי לַעֲבוֹדָה זָרָה וַאֲמַר לֵיהּ פַּייְסֵיהּ עָלַי. וְהוּא אָמַר לֵיהּ מַה זּוּ מוֹעִילָה לָךְ לֹא רוֹאָה וְלֹא שׁוֹמַעַת לֹא אוֹכֶלֶת וְלֹא שׁוֹתָה לֹא מֵטִיבָה וְלֹא מְרֵיעָה וְלֹא מְדַבֶּרֶת. אָמַר לֵיהּ חַייֵךְ וּמַה נַעֲבִיד. וְאָמַר לֵיהּ אֲזִיל עֲבִיד וְאַייְתִי לִי חַד פִּינְךְ דְּסוֹלֶת וְאַתְקִין עֲלוֹי עֶשֶׂר בֵּיעִין וְאַתְקוֹן קוֹמוֹי וְהוּא אָכַל מִכָּל מַה דַּאֲתֵי וַאֲנָא מְפַייֵס לָהּ עַלָּךְ. מִכֵּיוָן דַּאֲזִיל לֵיהּ הֲוָה אָכִיל לוֹן. זִימְנָא חָדָא אֲתָא חַד בַּר פָּחִין אֲמַר לֵיהּ כֵּן. אֲמַר לֵיהּ אִם אֵין מוֹעִילָה כְּלוּם אַתְּ מַה אַתְּ עֲבִיד הָכָא. אֲמַר לֵיהּ בְּגִין חַייָ. כֵּיוָן שֶׁעָמַד דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁלַח וְהֵבִיאוֹ. אָמַר לֵיהּ אַתְּ בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק וְאַתְּ עוֹבֶד עֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר לֵיהּ כַּךְ אֲנִי מְקוּבָּל מִבֵּית אַבָּי אַבָּא מִכּוֹר עַצְמְךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לֵיהּ חַס וְשָׁלוֹם לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא מִכּוֹר עַצְמְךְ לַעֲבוֹדָה שֶׁהִיא זָרָה לָךְ וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד כָּךְ שֶׁהוּא אוֹהֵב מָמוֹן מַה עָשָׂה הֶעֱמִידוֹ קוֹמוֹס עַל תֵּיסַבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וּשְׁבוּאֵל בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת. שְׁבוּאֵל שֶׁשָּׁב אֶל אֵל בְּכָל לִבּוֹ וּבְכָל פִּחוֹ. נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת שֶׁמִּינּוּהוּ עַל תֵּיסַבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ. מְתִיבִין לְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן וְהָא כְתִיב עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ. אֲמַר לוֹן כֵּיוָן שֶׁמֵּת דָּוִד עָמַד שְׁלֹמֹה וְחִילֵּף סַנְקֶלִיטִין שֶׁלּוֹ. חָזַר לְקִילְקוּלוֹ הָרִאשׁוֹן. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יוֹשֵׁב בְּבֵית אֵל וגו׳. אָמְרִין הוּא הֲוָה.

הָרוֹאֶה אֶת הַחַמָּה בִּתְקוּפָתָהּ וְאֶת הַלְּבָנָה בִּתְקוּפָתָהּ וְאֶת הָרָקִיעַ בְּטִיהֲרוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְּרֵאשִׁית. אָמַר רַבִּי חוּנָה הֲדָא דְתֵימַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים בִּלְבַד לְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים. וְהֲדָא הִיא דִכְתִיב וַעֲתָה לֹא רָאוּ אוֹר וגו׳.

הָרוֹאֶה אֶת הַלְּבָנָה בְּחִידּוּשָׁהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים. עַד אֵיכָן. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי עַד שֶׁתֵּרָאֶה כַּחֲצִי הַמַּטֶּה. רַבִּי אָחָא וְרַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא פְּגִימָתָהּ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוּן וְיֵאוֹת. כְּלוּם מִתְמַלְּאֵת פְּגִימָתָהּ אֶלָּא עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. הָא כָּל אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

בִּתְפִילָּה רַבִּי יוֹסֵי בַּר נְהוֹרַיָּא אָמַר מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים. רַבִּי חִיָּיא בַּר אַשִּׁי אָמַר מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים. שְׁמוּאֵל אָמַר צָרִיךְ לוֹמַר וְהַשִּׁיאֵנוּ. רַב אָמַר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ זְמַן. תַּנִּי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּלְשָׁנִים.

הָעוֹבֵר בֵּין הַקֶּבָרוֹת מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים. רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן בָּרוּךְ נֶאֱמָן בִּדְבָרוֹ וּמְחַיֵּה מֵתִים. רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן הַיּוֹדֵעַ מִסְפָּרָם הוּא יְעוֹרֵר אֶתְכֶם הוּא יְגַלֶּה אֶת הֶעָפָר מֵעַל עֵינֵיכֶם. בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בַּדִּין וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בַּדִּין. וְסִילֵּק אֶתְכֶם בַּדִּין. וְעָתִיד לְהַחֲיוֹתְכֶם בַּדִּין. הַיּוֹדֵעַ מִסְפָּרָם הוּא יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֵיכֶם. בָּרוּךְ מְחַיֵּה הַמֵּתִים. [הֲדָא דְתֵימַר] בְּמֵיתֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּמֵיתֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם אוֹמֵר בּוּשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם וגו׳.

הָרוֹאֶה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יי זוֹכֵר הַבְּרִית. רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְזוֹכֵר הַבְּרִית.

רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה כָּל יָמָיו שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי לֹא נִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן. רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה כֵּן הֲוָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר אֲנִי רָאִיתִי בְּנֵי הָעוֹלָם הָבָא וּמוּעָטִים הֵן. אֵין בְּקֶעָה הִתְמַלְּאִי דִינָרֵי זָהָב וְהָיְתָה מִתְמַלְּאָה. רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה כֵּן הֲוָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר אֲנִי רָאִיתִי בְּנֵי הָעוֹלָם הָבָא וּמוּעָטִים הֵן. אֵין תְּלָתִין אִינּוּן אֲנָא וּבְרִי מִנְהוֹן. אֵין תְּרֵין אִינּוּן אֲנָא וּבְרִי אִינּוּן. רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה כָּךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר יִקָּרֵב אַבְרָהָם מִן גַּבֵּיהּ וְעַד גַּבַּיי. וַאֲנָא מִיקָּרֵב מִן גַּבַּיי וְעַד סוֹף כָּל דָּרֵי. וְאֵין לָא יְצָרֵף אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי עִמִּי וַאֲנָא מִקָּרֵב כָּל עַמָּא.

וְכִי מַה רָאוּ לִסְמוֹךְ בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת לִגְשָׁמִים. רַבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי עַל שֵׁם מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵיפָה שְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק.

וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וְיִהְיֶה אָדָם צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן בְּתְחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּבַסּוֹף כְּדֵי שֶׁיּוּדְחוּ פָּנֶיהָ. רַבִּי יַנַּאי בַּר יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּתְחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּלְבַסּוֹף כְּדֵי שֶׁתִּשָּׂרֶה הַמְּגוּפָּה. וְיֵשׁ מְגוּפָּה נִשְׂרֶית. אֶלָּא רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא שְׂרוּיָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹנָה וְרַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בְּתְחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּלְבַסּוֹף אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא לְהַפְסִיק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה. רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי נָחוּם וְרַב אָדָא [בַּר אֲבִימִי] הֲווֹן יָתְבִין. אָמַר רַבִּי [נָחוּם] לְרַב אָדָא בַּר אֲבִימִי לֹא מִסְתַּבְּרָא לְבָרְכָה נֶאֱמָרָה. אָמַר לֵיהּ הִין. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה לְרַב אָדָא בַּר אֲבִימִי לֹא מִסְתַּבְּרָא לְהַפְסִיק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה. אָמַר לֵיהּ אִין. אָמַר לֵיהּ לָמָּה אָמַרְתָּ לֵיהּ הִין הָכִין. אָמַר לֵיהּ בְּשִׁשַּׁת רַבִּי. אָמַר רַבִּי מָנָא לְרַבִּי חִזְקִיָּה מָנִי רַבִּיהּ. אָמַר לֵיהּ

רִבִּי זְעִירָא. אָמַר לֵיהּ וַאֲנָן אָמְרִינָן רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לְהַפְסִק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה.

רַב יְהוּדָה בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר אַבָּא מְבָרֵךְ עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּינוּ עַל כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁאַתָּה מוֹרִיד לָנוּ שֶׁאַתָּה מַמְנִיעָן זוּ מִזּוּ. כִּי יְגֵרַע נִטְפֵי מָיִם. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר וְנִגְרַע מֵעָרְכֶךָ. אָמַר רִבִּי יוּדָן וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא מוֹרִידָן בְּמִידָּה. שֶׁנֶּאֱמַר וּמַיִם תִּיכֵּן בְּמִידָּה. רִבִּי יוֹסֵי בַּר יַעֲקֹב סְלַק מְבַקְּרָה רִבִּי יוּדָן מִגְדָּלְיָא. עַד דַּהֲוָה תַמָּן נָחַת מִיטְרָא וְשָׁמַע קָלֵיהּ אָמַר אֶלֶף וְאַלְפַּיִן וְרִיבֵּי רִיבְוָון חַיָּבִין לְהוֹדוֹת לְשִׁמְךָ מַלְכֵּינוּ עַל כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁאַתָּה מוֹרִיד לָנוּ שֶׁאַתָּה גּוֹמֵל טוֹבָה לַחַיָּבִים. אָמַר לֵיהּ הָכֵין הֲוָה רִבִּי סִימוֹן מְבָרֵךְ עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים.

וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וְיהֵא בָּהֶן כְּדֵי רְבִיעָה מִלֹּא כֵלִי מַחֲזִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּתְּחִילָּה טֶפַח וּבַשְּׁנִייָה שְׁנֵי טְפָחִים וּבַשְּׁלִישִׁית שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֵין לְךָ טֶפַח יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה שֶׁאֵין הָאָרֶץ מַעֲלָה כְּנֶגְדּוֹ שְׁנֵי טְפָחִים מַאי טַעֲמָא תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִינּוֹרֶיךָ.

וְאָמַר רִבִּי לֵוִי הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים זְכָרִים וְתַחְתּוֹנִים נְקֵבוֹת. מַה טַּעַם תִּפְתַּח אֶרֶץ. כְּנֶקֶבָה הַזֹּאת שֶׁהִיא פוֹתַחַת לִפְנֵי הַזָּכָר. וְיִפְרוּ יֶשַׁע. זוּ פְּרִיָה וְרִבְיָיה. וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד. זוּ יְרִידַת הַגְּשָׁמִים. כִּי אֲנִי יי בְּרָאתִיו. לְכָךְ בְּרָאתִיהָ לְתִיקוּנוֹ וּלְיִישּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם. רִבִּי אָחָא תַּנֵּי לָהּ בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רְבִיעָה שֶׁהִיא רוֹבַעַת אֶת הָאָרֶץ.

רִבִּי חֲנִינָא בַּר יַקָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה שׁוֹרְשֵׁי חִיטָּה בּוֹקְעִין בָּאָרֶץ חֲמִשִּׁים אַמָּה. שׁוֹרְשֵׁי תְּאֵינָה רַכִּים בּוֹקְעִין בַּצּוּר. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֵין הָאָרֶץ שׁוֹתָה אֶלָּא לְפִי חִיסּוּמָהּ. אִם כֵּן מַה יַּעֲשֶׂה שׁוֹרְשֵׁי חָרוּב. מָה יַּעֲשׂוּ שׁוֹרְשֵׁי שִׁקְמָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם תְּהוֹם עוֹלֶה וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ. וּמַה טַּעַם אֲנִי יי נוֹצְרָהּ לִרְגָעִים אַשְׁקֶנָּה.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא תַּנֵּי תַּמָּן רָאָה זוֹל בָּא לָעוֹלָם נָהָר מַסְפִּיק לְמִדִּינָה אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.

אָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו. אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. מֵת וְהוֹרִישׁוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.

ג משנה: בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶגִיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הָרָעָה. וְהַזּוֹעֵק לְשֶׁעָבַר הֲרֵי זֶה תְּפִילַּת שָׁוְא. כִּיצַד הָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעוּבֶּרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר הֲרֵי זוֹ תְּפִילַּת שָׁוְא. הָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צְוָחָה בָּעִיר אָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְתוֹךְ בֵּיתִי הֲרֵי זוֹ תְּפִילַּת שָׁוְא.

הלכה: בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים כו׳. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר בָּא לֹא סוֹף דָּבָר חֲדָשִׁים אֶלָּא אֲפִילּוּ הֵם חֲדָשִׁים כְּאִילּוּ הֵם חֲדָשִׁים לוֹ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר קָנָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. נִיתַּן לוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. רִבִּי בָּא אֲבוּהּ דְּרִיבִּי בָּא מַארִי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא קָנָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶגִיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. נִיתַּן לוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. לָבַשׁ בְּגָדִים אוֹמֵר בָּרוּךְ מַלְבִּישׁ עֲרוּמִים.

הָעוֹשֶׂה סוּכָּה לְעַצְמוֹ. אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לַעֲשׂוֹת סוּכָּה. לַאֲחֵרִים לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה לִשְׁמוֹ. נִכְנַס לֵישֵׁב בָּהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לֵישֵׁב בְּסוּכָּה. מִשֶּׁהוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ עוֹד מֵעַתָּה. הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ. אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לַעֲשׂוֹת לוּלָב. לְאַחֵר לַעֲשׂוֹת לוּלָב לִשְׁמוֹ. כְּשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ אוֹמֵר עַל נְטִילַת לוּלָב. וַאֲשֶׁר הֶחֱיָינוּ. וּמְבָרֵךְ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹטְלוֹ.

הָעוֹשֶׂה מְזוּזָה לְעַצְמוֹ. אוֹמֵר לַעֲשׂוֹת מְזוּזָה. לְאַחֵר לַעֲשׂוֹת מְזוּזָה לִשְׁמוֹ. כְּשֶׁהוּא קוֹבְעָהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ עַל מִצְוַת מְזוּזָה. הָעוֹשֶׂה תְּפִילִּין לְעַצְמוֹ כו׳. לְאַחֵר כו׳. כְּשֶׁהוּא לוֹבֵשׁ אוֹמֵר עַל מִצְוַת תְּפִילִּין. הָעוֹשֶׂה צִיצִית לְעַצְמוֹ כו׳. לְאַחֵר כו׳. נִתְעַטֵּף כו׳. הַתּוֹרֵם וְהַמְעַשֵּׂר אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר. לְאַחֵר לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר לִשְׁמוֹ. הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ עַל הַשְּׁחִיטָה. הַמְכַסֶּה אוֹמֵר עַל כִּיסּוּי הַדָּם.

הַמָּל צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ עַל הַמִּילָה. אֲבִי הַבֵּן אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. הָעוֹמְדִים שָׁם צְרִיכִין לוֹמַר כְּשֵׁם שֶׁהִכְנַסְתּוֹ לַבְּרִית כֵּן תַּכְנִיסֵהוּ לְתוֹרָה וּלְחוּפָּה. הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן וְחוֹק בִּשְׂאֵירוֹ שָׂם וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ עַל כֵּן בִּשְׂכַר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ צַוֵּה לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵירֵנוּ מִשַּׁחַת. בָּרוּךְ אַתָּה יי כּוֹרֵת הַבְּרִית.

מְצוֹת אֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר עוֹבֵר לַעֲשִׂייָתָן. רַב הוּנָא אָמַר בִּשְׁעַת עֲשִׂייָתָן. אַתְיָא דְּרַב הוּנָא כִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל כָּל הַמִּצְוֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה בִּשְׁעַת עֲשִׂייָתָן חוּץ מִתְּקִיעָה וּטְבִילָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים קִידּוּשִׁין בִּבְעִילָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אִית לָךְ חוֹרֵי תְּפִילִּין שֶׁל יַד עַד שֶׁלֹּא יַחְלוֹץ. וְשֶׁל רֹאשׁ עַד שֶׁלֹּא יִיבָּהּ. לֹא יִיבָּהּ מִן דִּיבָּה הָא יִיבָּה.

שְׁחִיטָה אֵימָתַי הוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר עוֹבֵר לִשְׁחוֹט. יוֹסֵי בֶּן נְהוֹרַאי אוֹמֵר מִשֶּׁישְׁחוֹט. לָמָּה שֶׁמָּא תִּתְנַבֵּל שְׁחִיטָתָהּ. מֵעַתָּה מִשֶּׁיִּבְדּוֹק הַסַּיְמָנִין. חֻזְקַת בְּנֵי מֵעַיִים כְּשֵׁרִים. תַּנֵּי שְׁחָטָהּ וְנִטְלוּ הַזְּאֵיבִים מֵעֶיהָ כְּשֵׁירָה. וְחוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא נִיקְבוּ. רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבָּנָן דְּתַמָּן בְּנֵי מֵעַיִם בְּחֻזְקַת כּוֹשֶׁר.

דְּבֵית יַנַּאי אָמַר בְּיוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר. הָא קוֹדֶם כֵּן יַצָּלִי. עַל שֵׁם הִנֵּה כַּחוֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר. רִבִּי [יְהוּדָה בֶּן פָּזִי] בְּשֵׁם דְּבֵית יַנַּאי עִיקַּר עִיבּוּרָהּ שֶׁל דִּינָה זָכָר הָיָה. מֵאַחַר שֶׁנִּתְפַּלְּלָה רָחֵל נַעֲשֵׂית נְקֵבָה. הֲדָא הִיא וְאַחַר יָלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה. מֵאַחַר שֶׁנִּתְפַּלְּלָה רָחֵל נַעֲשֵׂית נְקֵבָה. וְאָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם דְּבֵית רִבִּי יַנַּיי אִמִּינוּ רָחֵל מִנְּבִיאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הָיְתָה. אָמְרָה עוֹד אַחֵר יִהְיֶה מִמֶּנִּי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב יוֹסֵף יי לִי בֵּן אַחֵר. בָּנִים אֲחֵרִים לֹא אָמְרָה אֶלָּא עוֹד אַחֵר יִהְיֶה מִמֶּנִּי.

הָיָה בָא בַּדֶּרֶךְ מַהוּ אוֹמֵר בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁאֵין אֵלּוּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא.

ד משנה: נִכְנַס לְקָרֵךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר אַרְבַּע שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשֶׁעָבַר וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבוֹא.

הלכה: נִכְנַס לְקָרֵךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְקָרֵךְ זֶה לְשָׁלוֹם. בִּיצִיאָתוֹ אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי כו׳. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר מְבָרֵךְ אַרְבַּע שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ הוּא אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְקָרֵךְ זֶה לְשָׁלוֹם. נִכְנַס אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְשָׁלוֹם כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִתּוֹכוֹ לְשָׁלוֹם. כְּשֶׁיֵּצֵא אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִכָּרֵךְ זֶה לְשָׁלוֹם. יָצָא אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁהוֹצֵאתַנִי לְשָׁלוֹם כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹלִיכֵנִי לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם אוֹ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי לְשָׁלוֹם. הֲדָא דְאָמַר [בִּמְדוּת] גּוֹיִם אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אִם הָיָה מָקוֹם שֶׁהוֹרְגִין שָׁם אֲפִילּוּ בִּמְדוּת יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

נִכְנַס לְבֵית הַכִּסֵּא מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר כָּבוֹד לָכֶם מַמְכּוּבָּדִים מְשָׁרְתֵי קוֹדֶשׁ דֶּרֶךְ אֶרֶץ הוּא פַּנּוּ דֶּרֶךְ בָּרוּךְ הָאֵל הַכָּבוֹד. כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה.

נִכְנַס לְמֶרְחָץ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁתַּצִּילֵנִי מִשְּׁרִיפַת הָאֵשׁ וּמֵהֶיזֵּק הַחַמִּין וּמִן הַמַּפּוֹלֶת. וְאַל יֵאָרַע דָּבָר בְּנַפְשִׁי. וְאִם יֵאָרַע תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי וְתַצִּילֵנִי מִזּוּ וּמִכְּיוֹצֵא בּוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא. כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁהִצַּלְתָּנִי מִן הָאוֹר. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ הֲדָא דְאַתְּ אָמַר בְּמֶרְחָץ שֶׁהִיא נִיסּוֹקֶת. אֲבָל בְּמֶרְחָץ שֶׁאֵינָהּ נִיסּוֹקֶת אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא מֵהֶיזֵּק חַמִּין בִּלְבַד. רִבִּי חִלְקִיָּה וְרִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי תְּפִילַּת הַמֶּרְחָץ אֵינָהּ טְעוּנָה עֲמִידָה.

ה משנה: חַיָּיב לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאָהַבְתָּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. בְּכָל לְבָבְךָ בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע. בְּכָל נַפְשְׁךָ אֲפִילּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ. בְּכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מָמוֹנֶךָ. דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מִידָּה וּמִידָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ בַּכֹּל חֲיֵי מוֹדֶה לוֹ מְאֹד מְאֹד. לֹא יָקֵל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח שֶׁהוּא מְכוּוָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. וְלֹא יִכָּנֵס לְהַר הַבַּיִת בְּמַקֵּלוֹ וּבְמִנְעָלוֹ וּבַאֲפוּנְדָתוֹ וּבְאָבָק שֶׁעַל רַגְלָיו. וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפַּנְדַּרְיָה. וּרְקִיקָה מִקֹּל וָחוֹמֶר. כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ מִן הָעוֹלָם. וּמִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַמִּינִין וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְהִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה בוֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם. וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים יי עִמָּכֶם. וְאוֹמֵר אַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ. עַת לַעֲשׂוֹת לַיי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי.

הלכה: רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי עַל שֵׁם וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם יי. לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה. בְּנוֹהֵג שֶׁבְּעוֹלָם מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם יוֹשֵׁב וְדָן כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן דִּימוּס הַכֹּל מְקַלְסִין אוֹתוֹ. וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵן סְפִקוּלָה הַכֹּל מְרַנְּנִים אַחֲרָיו. לָמָּה שֶׁשָּׁטַח בְּדִינוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן אֶלָּא וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם יי. לְעוֹלָם יָדְךָ לָעֶלְיוֹנָה.

רִבִּי חוּנָא בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לְךָ יי אֲזַמֵּרָה. אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם חֶסֶד אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי אָשִׁירָה. וְאִם מִשְׁפָּט אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי אָשִׁירָה. בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ לַיי אֲזַמֵּרָה.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא בֶּן יְהוּדָה בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר בַּיי אֲהַלֵּל דָּבָר. בֵּין עַל מִדַּת הַדִּין בֵּין עַל מִדַּת רַחֲמִים אֲהַלֵּל דָּבָר.

וְרַבָּנִן אָמְרִין כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא. אָמַר רִבִּי יוּדָן בֶּן פְּלָיָה הוּא שֶׁאִיּוֹב אָמַר יי נָתַן וַיי לָקַח יְהִי שֵׁם יי מְבוֹרָךְ כְּשֶׁנָּתַן בְּרַחֲמִים נָתַן. וּכְשֶׁלָּקַח בְּרַחֲמִים לָקַח. וְלֹא עוֹד אֶלָּא כְּשֶׁנָּתַן לֹא נִמְלַךְ בְּבְרִיָּיה. וּכְשֶׁלָּקַח נִמְלַךְ בְּבֵית דִּינוֹ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וַיי הוּא וּבֵית דִּינוֹ. בִּנְיַין אָב שֶׁבְּכוּלָּם וַיי דִּיבֵּר עָלֶיךָ רָעָה.

עֲשֵׂה מַאֲהֲבָה וַעֲשֵׂה מִיִּרְאָה. עֲשֵׂה מַאֲהֲבָה שֶׁאִם בָּאַת לִשְׁנוֹא דַּע כִּי אַתָּה אוֹהֵב וְאֵין אוֹהֵב שׂוֹנֵא. עֲשֵׂה מִיִּרְאָה שֶׁאִם בָּאַת לִבְעוֹט דַּע שֶׁאַתָּה יָרֵא. וְאֵין יָרֵא מְבָעֵט.

שִׁבְעָה פְּרוּשִׁין הֵן פָּרוּשׁ שִׁיכְמִי. וּפָרוּשׁ נִיקְפִּי. וּפָרוּשׁ קִיזָּאִי פָּרוּשׁ מַה הַנְּכָיָיה. פָּרוּשׁ אֲדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה. פָּרוּשׁ יִרְאָה. פָּרוּשׁ אַהֲבָה. פָּרוּשׁ שִׁיכְמִי. טְעִין

מִצְוָותָא עַל כֵּיתְפָא. פָּרוּשׁ נִיקְפִי. אֶקֵיף לִי וַאֲנָא עֲבִיד מִצְוָה. פָּרוּשׁ קִיזָאי. עֲבַד חָדָא חוֹבָה וְחָדָא מִצְוָה [וּמִקְזִז] חָדָא בְּחָדָא. פָּרוּשׁ מַה הַנְּכָיָה. מַאן דְּאִית לִי מֵהָנָא מְנַכֵּי עֲבַד מִצְוָה. פָּרוּשׁ אֲדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה. הֵי דָּא חוֹבְתָּה עָבְדִית דְּאַעֲבִיד מִצְוָה כְּוָותָהּ. פָּרוּשׁ יִרְאָה כְּאִיּוֹב. פָּרוּשׁ אַהֲבָה כְּאִבְרָהָם. אֵין לָךְ חָבִיב מִכּוּלָּם אֶלָּא פָּרוּשׁ אַהֲבָה כְּאַבְרָהָם.

אַבְרָהָם אָבִינוּ עָשָׂה יֵצֶר הָרַע טוֹב דִּכְתִיב וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ. אָמַר רִבִּי אָחָא [וְהִפְשִׁיר] אֶלָּא וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית (והחסד וגומר). אֲבָל דָּוִד לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ וְהָרְגוֹ בִּלְבָבוֹ. מַאי טַעֲמָא וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי.

רִבִּי עֲקִיבָה הֲוָה קָיֵים מִיתַּדֵּיֵן קוֹמֵי טוּנוּסְרוּפּוּס הָרָשָׁע. וַאֲתַת עָנְתָה דְּקִרַיְת שְׁמַע. שְׁרִי קָרֵי קְרַיְת שְׁמַע וְגָחַךְ. אָמַר לֵיהּ סָבָא אִי חָרַשׁ אַתְּ אִי מְבָעֵט בְּיֵיסּוּרִין אַתְּ. אָמַר לֵיהּ תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא. לָא חָרַשׁ אֲנָא וְלָא מְבָעֵט בְּיֵיסּוּרִין אֲנָא. אֶלָּא כָּל יוֹמָא קָרֵיתִי פָּסוּק זֶה. וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר וְאוֹמֵר. אֵימָתַי יָבוֹאוּ שְׁלָשְׁתָן לְיָדַי. וְאָהַבְתָּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאוֹדֶךָ. רַחֲמְתֵּיהּ בְּכָל לִבִּי. וּרַחֲמְתֵּיהּ בְּכָל מָמוֹנִי. וּבְכָל נַפְשִׁי לָא הֲוָה בְדִיקָה לִי. וּכְדוֹן דְּמָטַת בְּכָל נַפְשִׁי וְהִגִּיעָה זְמַן קְרַיַת שְׁמַע וְלָא אַפְלְגָא דַּעְתִּי. לְפוּם כֵּן אֲנָא קָרֵי וְגָחַךְ. לֹא הִסְפִּיק לוֹמַר עַד שֶׁפָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ.

נְחֶמְיָה עֵימְסוֹנִי שִׁימְּשׁ אֶת רִבִּי עֲקִיבָא עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה וְלָמְדוֹ אִתִּים וְגַמִּים רִיבּוּיִין. אֲכִין וְרַקִּין מִיעוּטִין. אָמַר לֵיהּ מַה הוּא הֶהֵן דִּכְתִיב אֶת יי אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. אָמַר לֵיהּ אוֹתוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ.

תַּנְיָ הַמַּטִיל מַיִם חֲרֵי זֶה הוֹפֵךְ פָּנָיו כְּלַפֵּי צָפוֹן. הַמֵּיסֵךְ אֶת רַגְלָיו חֲרֵי זֶה הוֹפֵךְ פָּנָיו כְּלַפֵּי דָּרוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן חֲדָא דַּאֲמַר מַתְנִיתָא מִן הַצּוֹפִים וְלִפְנִים. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר בְּכָל מָקוֹם. וּבִלְבַד מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם כּוֹתֶל. תַּנְיָ הַמֵּסִיךְ אֶת רַגְלָיו לֹא יִתֵּן פָּנָיו לְמִזְרָח וַאֲחוֹרָיו לְמַעֲרָב אֶלָּא לִצְדָדִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּשָׁעַת הַמִּקְדָּשׁ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִן הַצּוֹפִים וְלִפְנִים. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר בְּכָל מָקוֹם. וּבִלְבַד בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ כּוֹתֶל.

אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה נִכְנַסְתִּי אֲחֲרֵי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ לִרְאוֹת הַמַּעֲשֶׂה. אָמְרוּ לוֹ מַה רָאִיתָה. אָמַר לָהֶן רְאִיתִיו יוֹשֵׁב וְצִידּוֹ כְּלַפֵּי מַעֲרָב וְלֹא פָירַע עַד שֶׁיָּשַׁב. וְלֹא יָשַׁב עַד שֶׁשִּׁיפְשֵׁף. וְלֹא קִינַּח בִּימִין אֶלָּא בִשְׂמֹאל. אַף שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי הָיָה אוֹמֵר כֵּן. נִכְנַסְתִּי אַחַר רִבִּי עֲקִיבָה לִרְאוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמְרוּ לוֹ מַה רָאִיתָה וכו׳.

תַּנְיָ לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת בְּמִנְעָלוֹ וּבְאַבָּק שֶׁעַל רַגְלָיו וּמָעוֹתָיו צְרוּרִין בְּסִדִינוֹ וַאֲפוּנְדָּתוֹ עָלָיו מִבְּחוּץ. מַה טַעַם שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים. רִבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר חֲרֵי הוּא וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק. אָמַר לִפְנֵי לֵיחָה סְרוּחָה כֵּן. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לִפְנֵי שַׁעַר הַמָּקוֹם.

לֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפְנְדָּרְיָא. וּרְקִיקָה מִקַּל וָחוֹמֶר. מַה אִם נְעִילָה שֶׁהִיא שֶׁל כָּבוֹד אַתְּ אוֹמֵר אָסוּר. רְקִיקָה שֶׁהִיא שֶׁל בִּיזָּיוֹן לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

תַּנְיָ לֹא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מַה הָיוּ אוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. מְנַיִין שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בַּמִּקְדָּשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר קוֹמוּ בָּרְכוּ אֶת יי וְגוֹמֵר. מְנַיִן עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה תַּלְמוּד לוֹמַר וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִילָּה.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים גָּזְרוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּן וְהִסְכִּים בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָן עִמָּהֶן. וְאֵילּוּ הֵן חֻרְמָהּ שֶׁל יְרִיחוֹ. וּמְגִילַּת אֶסְתֵּר. וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּשֵׁם. חֻרְמָהּ שֶׁל יְרִיחוֹ. חָטָא יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יְהוֹשֻׁעַ גָּזַר. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהִסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה עִמָּהֶן. מְגִילַּת אֶסְתֵּר. קַיְימוּ וְקִיבְּלוּ וְגוֹמֵר. רַב אָמַר וְקִבֵּל כְּתִיב מְלַמֵּד שֶׁהִסְכִּימוּ. וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּשֵׁם. וְהִנֵּה בוֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם. וּמְנַיִן שֶׁהִסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה עִמָּהֶן. תַּלְמוּד לוֹמַר וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יי וַיֹּאמֶר אֵלָיו יי עִמְּךָ גִּבּוֹר הַחַיִל. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַף הַמַּעְשְׂרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר וגו׳. מַהוּ עַד בְּלִי דָיֵי. רִבִּי יוֹסֵי בַּר שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשַׁר לוֹ לוֹמַר דַּיֵּי הוּא בְּרָכָה. רִבִּי בְּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ וְרַב אַבָּא בַּר עִילָּאי בְּשֵׁם רַב עַד שֶׁייִבְלוּ שִׁפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר דַּיֵּינוּ בְּרָכוֹת דַּיֵּינוּ בְּרָכוֹת.

אַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר בּוּן אִם נִתְיַישְּׁנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפִיךָ אַל תְּבַזֶּה עֲלֵיהֶן. מַה טַעֲמָא וְאַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא אִם נִזְדַּקְנָה אוּמָּתְךָ עֲמוֹד וְגוֹדְרָהּ כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה אֶלְקָנָה שֶׁהָיָה מַדְרִיךְ אֶת יִשְׂרָאֵל לְפַעֲמֵי רְגָלִים. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ וְגוֹמֵר.

עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. רִבִּי נָתָן מְסָרַס קָרֵאי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי. רִבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן הָעוֹשֶׂה תוֹרָתוֹ עִתִּים חֲרֵי זֶה מֵיפֵר בְּרִית. מַה טַעֲמָא הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי. תַּנְיָ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי אוֹמֵר אִם רָאִיתָ אֶת הַבְּרִיוֹת שֶׁנִּתְייַאֲשׁוּ יְדֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה עֲמוֹד וְהִתְחַזֵּק בָּהּ וְאַתָּה מְקַבֵּל שְׂכַר כּוּלָּם. מַה טַעֲמָא הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי.

הִלֵּל הַזָּקֵן הָיָה אוֹמֵר בְּשָׁעָה דִּמְכַנְּשִׁין בְּדַר. וּבְשָׁעָה דִּמְבַדְּרִין כְּנוּשׁ. וְכֵן הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר אִם רָאִיתָ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חֲבִיבָה עַל יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל שְׁמִיחִין בָּהּ בְּדַר. וְאִם לָאו כְּנוּשׁ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינֵק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבְּיוֹם. כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבְּיוֹם. רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן גְּזִירָה כָּל פִּיטָּטָיָא בִּישִׁין וּפִיטָּטָיָא דְּאוֹרַיְתָא טָבִין. כָּל כְּדָבָיָא וּכְדָבָיָא דְּאוֹרַיְתָא בִּישִׁין.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בִּמְגִילַּת חֲסִידִים מָצְאוּ כָתוּב יוֹם תַּעֲזֹבִינִי יוֹמָיִם אֶעֱזָבְךָ. לִשְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ אֶחָד מִטִּיבֵּרְיָא וְאֶחָד מִצִּיפּוֹרִין וּפָגְעוּ זֶה בָּזֶה בְּחָדָא מִשְׁכְּנָא. לֹא הִסְפִּיקוּ לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה עַד שֶׁהָלַךְ זֶה מִיל וְזֶה מִיל נִמְצְאוּ רְחוֹקִין זֶה מִזֶּה שְׁנֵי מִילִין. וְאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמַמְתֶּנֶת לְאִישׁ. כָּל זְמַן שֶׁהָיְתָה

בְּדַעְתּוֹ לְהִינָּשֵׂא לָהּ הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמַמְתֶּנֶת לוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִפְלִיג דַּעְתּוֹ מִמֶּנָּהּ הִיא הָיְתָה הוֹלֶכֶת וְנִישֵּׂאת לְאַחֵר.

תַּנְיָ בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר אֵין לְךָ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מֵאָה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם. קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וְאוֹכֵל אֶת פִּתּוֹ וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וּמִתְפַּלֵּל שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים שֶׁל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה שְׁאָר מִצְוֹת וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְכֵן הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין הַמִּצְוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ תְּפִילִין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִילִין בִּזְרוֹעוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ מִילָה בִּבְשָׂרוֹ אַרְבַּע צִיצִיּוֹת בְּטַלִּיתוֹ מַקִּיפִין אוֹתוֹ. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר שֶׁבַע בַּיּוֹם הִילַלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר חוֹנָה מַלְאַךְ יי סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. נִכְנַס לְמֶרְחָץ רָאָה אֶת עַצְמוֹ עָרוּם. אָמַר אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עָרוּם מִן הַמִּצְוֹת. כֵּיוָן שֶׁהִבִּיט בְּמִילָה שֶׁלּוֹ. הִתְחִיל לְקַלֵּס לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. מַה טַּעַם וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יי וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.